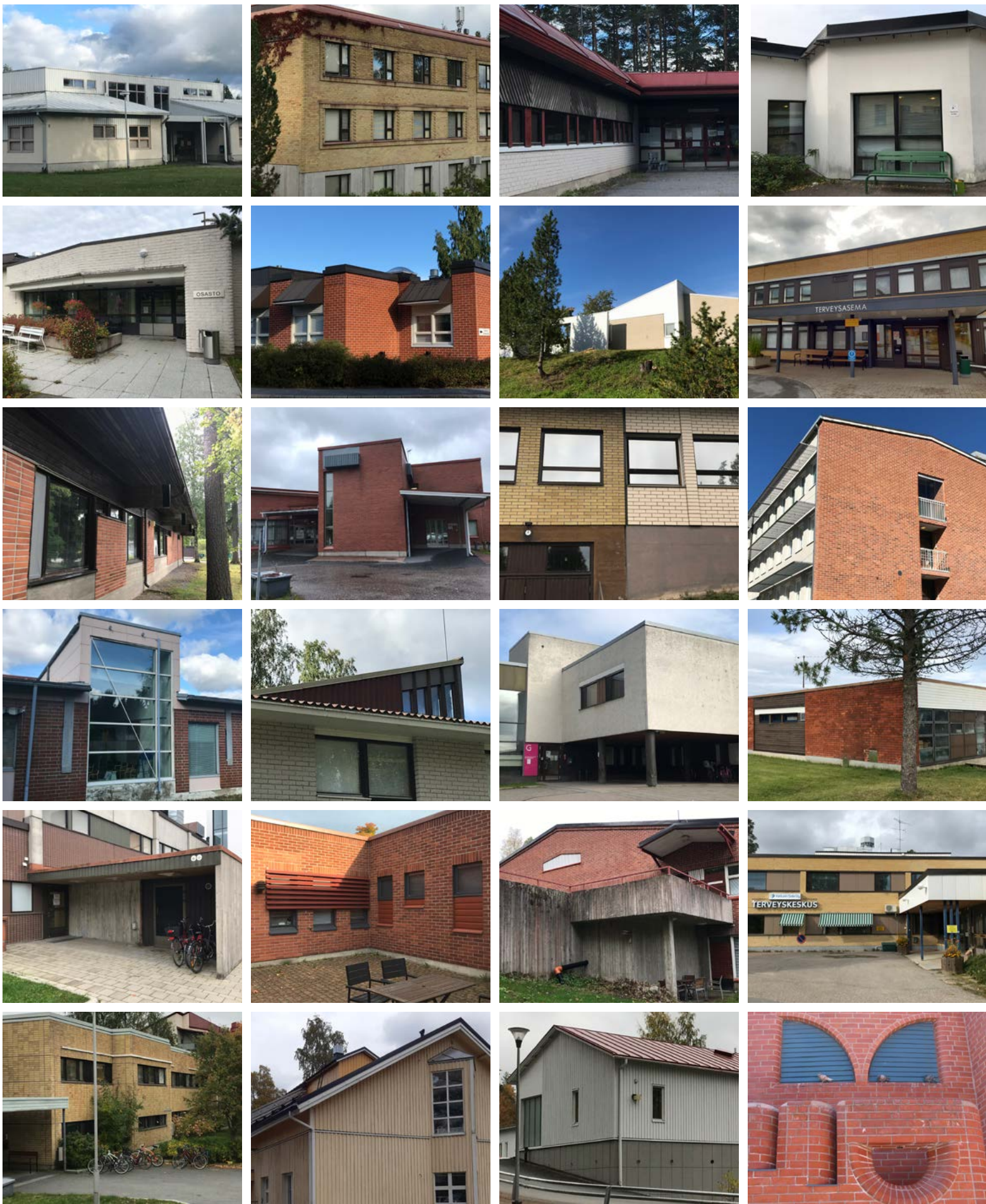




Pirkanmaan terveyskeskukset

Rakennusinventointi

Pirkanmaan maakuntamuseo 2020



PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Pirkanmaan terveystieteiskeskukset
Rakennusinventointi
Olli Joukio

Raportin taitto: Liina Luoma

© Pirkanmaan maakuntamuseo 2020

Sisältö

OSA 1 – YLEISTÄ

Johdanto	4
Menetelmät.....	5
Kohteiden arvottaminen ja arvojen luokittelu	6
Tulokset	8
Yhteenveto.....	16

OSA 2 – INVENTOINTITIEDOT

Kohde 1 Kylmäkosken terveysasema.....	18
Kohde 2 Toijalan terveysasema	27
Kohde 3 Viialan terveysasema.....	39
Kohde 4 Hämeenkyrön terveyskeskus	48
Kohde 5 Ikaalisten terveyskeskus	56
Kohde 6 Kangasalan terveyskeskus.....	63
Kohde 7 Sahalahden terveyskeskus	71
Kohde 8 Lempäälän terveysasema	78
Kohde 9 Vilppulan terveysasema	87
Kohde 10 Pirkkalan terveyskeskus	91
Kohde 11 Punkalaitumen terveysasema.....	100
Kohde 12 Oriveden terveyskeskus	107
Kohde 13 Pälkäneen terveysasema.....	114
Kohde 14 Luopioisten terveysasema.....	120
Kohde 15 Sastamalan pääterveysasema	125
Kohde 16 Äetsän terveysasema	132
Kohde 17 Hatanpään terveysasema.....	136
Kohde 18 Ylöjärven pääterveysasema	146
Kohde 19 Kurun terveysasema.....	154
Kohde 20 Virtain terveyskeskus	161
Kohde 21 Valkeakosken terveyskeskus.....	168
Kohde 22 Urjalan terveysasema.....	181
Kohde 23 Kämenniemen terveysasema.....	189
Kohde 24 Hervannan toimintakeskus	193

Johdanto

Toisen maailmansodan jälkeen valmistunut moderni rakennusperintö on keskeinen osa maamme kansallisvarallisuutta ja kaupunkien ja kuntien identiteettiä. Kuitenkin näiden rakennusten arvoja tunnetaan vielä melko huonosti. Oman historiallisesti merkittävän ja usein kaupunkikuvallisesti näkyvän modernin arkkitehtuurin rakennusryhmän muodostavat kansanterveislain nojalla pääosin 1970–80-luvulla kuntien tai kuntainliittojen toimesta rakennetut terveyskeskukset, jotka ovat rakennetun ympäristön muistijälki hyvinvointivaltion varhaiskaudesta.

Vuonna 1972 voimaan astunut kansanterveislaki on sodanjälkeisen Suomen merkittävin terveydenhuoltoa koskenut uudistus sekä yksi hyvinvointivaltion rakentumiseen vaikuttaneista keskeisistä uudistuksista. Kansanterveislaki tähtäsi koko maan kattavaan tasapuolisten palvelujen luomiseen. Samalla haluttiin vahvistaa perusterveydenhuoltoa sekä neuvolapalveluita ja siirtää painopistettä ehkäisevään terveydenhuoltoon ja avohoitoon. Vanhat kunnanlääkäreiden toimet lakkautettiin ja kunnat veloitettiin rakentamaan terveyskeskuksia joko yksin tai muodostamalla kuntainliittoja naapurikuntien kanssa. Tarkoituksena oli yhdistää terveyskeskuksen alle monet terveydenhuollon palvelut, kuten yleislääkärin vastaanotto, neuvola, kouluterveydenhuolto, hammashuolto sekä vuodeosastot.

Terveyskeskukset edustavat rakennustyyppiä, johon kohdistuu suuria muutoksia, rakennusteknisiä ongelmia ja myös purkupaineita. Pääosin 1970–80-luvulla valmistuneet rakennukset tai rakennuskokonaisuudet nähdään monessa tapauksessa tulleen käyttöikänsä päähän ja terveyskeskusrakennuksia on viime aikoina myös purettu, myös Pirkanmaan alueella. Rakennustyyppiä uhkaavat myös terveydenhuollon uudistukset sekä uudet sosiaali- ja terveysterveystyypit saman katon alle yhdistävät hyvinvointikeskukset, jollainen on valmistumassa esimerkiksi Akaaseen vuoden 2021 aikana. Samalla Toijalan, Viialan ja Kylmäkosken terveysasemat poistuvat käytöstä ja rakennusten uusiokäyttö saattaa olla ongelmallista.

Pirkanmaan maakuntamuseo toteutti tämän teemainventoinnin tarkoituksenaan kartoittaa Pirkanmaan alueen vuonna 1972 voimaan astuneen kansanterveislain nojalla vuosina 1970–1990 rakennetut terveyskeskukset ja terveysasemat. Terveyskeskusten keskinäinen vertailu tai arvottaminen ei onnistu normaalien yleiskaava- tai asemakaavainventointien yhteydessä. Inventoinnissa on tarkoitus luoda kokonaiskuva rakennustyypistä maakunnan alueella ja tunnistaa joukosta arvokkaimmat yksilöt, mutta myös dokumentoida tulevaisuudessa mahdollisesti häviävät kohteet.

Tässä inventoinnissa toistuvat rakennuksia kuvaavat nimitykset terveyskeskus ja terveysasema. Lähtökohtaisesti terveyskeskuksella tarkoitetaan useimmiten terveystyön eri toimintojen yhdistävää organisatorista kokonaisuutta, kun taas terveysasema on terveyskeskusten toimitilojen ryhmä, joka sisältää huomattavan osan terveyskeskusten toiminnasta. (Ihatsu 2014). Termien käyttö vaihtelee. Tässä inventoinnissa kohteiden nimi-tyksiä on käytetty niin kuin ne ilmoitetaan kuntien ja kaupunkien viestinnässä.

Menetelmät

Inventoinnin toteutti FM Olli Joukio 31.8. – 30.10.2020 välisenä aikana. Työn ohjausryhmään kuuluivat Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijat Anna Lyyra-Seppänen, Miia Hinnerichsen ja Miinu Mäkelä.

Inventointityön aluksi käytiin läpi aihetta ja kohteita käsittelevät aikaisemmat selvitykset ja tutustuttiin saatavilla oleviin kuntien historiikkeihin. Kuntien kaavoitukselle sekä rakennusvalvonnalle lähetettiin tiedustelu kunnassa mahdollisesti sijaitsevista vuosina 1970–1990 rakennetuista terveyskeskuksista tai -asemista. Samalla selvitettiin myös mahdollisuus rakennus- ja muutospirustusten saatavuudesta sekä mahdollisuudesta tähän aineistoon tutustumiseen, mikä lopulta onnistuikin yhtä kuntaa lukuun ottamatta.

Inventoinnin tekijän keräämän kenttätömmateriaalin sekä arkistoaineiston perusteella Pirkanmaan maakuntamuseon perinnerakennusmestari Anne Uosukainen koosti tämän raportin yhteyteen terveyskeskusten ja -asemien kuntoa ja rakenteita käsittelevän osuuden.

Maakunnan alueelta inventoitiin mukaan kaikkiaan 24 kohdetta. Kaikissa kunnissa ei ollut aikarajaukseen soveltuvaa terveyskeskusta / -asemaa ja Juupajoen, Kihniön, Mäntän (rakennusajankohta ei selvinnyt, rakennus kuvattiin) Parkanon, Ruoveden ja Vesilahden kohteet jätettiin inventoinnin ulkopuolelle. Vesilahden Narvan terveysasema ei ollut enää terveydenhuollon käytössä, joten se jätettiin myös inventoinnin ulkopuolelle. Nokian vuonna 1978 valmistunut terveyskeskus on purettu hiljattain.

Kenttätööt toteutettiin syyskuun 2020 aikana ja kaikkiaan kenttätöihin käytettiin kahdeksan työpäivää. Kohteet valokuvattiin ja niistä täytettiin inventointilomake. Rakennuksia koskevia rakennus-, muutos- ja rakennepiirustuksia valokuvattiin kuntien rakennusvalvonnan tiloissa. Joissakin kunnissa rakennus- ja muutospirustukset olivat valmiiksi digitoituna. Kokonaisuudessaan aineisto oli varsin kattava, mutta joissakin kohteissa on myös puutteita. Kaksi kohteista on inventoitu aiempien hankkeiden yhteydessä (Hervannan toimintakeskus, Pirkanmaan maakuntamuseo/Hanna-Leena Lehto 2014 ja Kangasalan terveyskeskus, Pirkanmaan maakuntamuseo/Miia Hinnerichsen 2015). Näiden

kohteiden tiedot on liitetty ja arvotus päivitetty tähän inventointiin.

Tiedot inventoiduista kohteista vietiin Tampereen museopalveluiden ylläpitämään Siiri-tietopalveluun.

Kohteiden arvottaminen ja arvojen luokittelu

Modernin rakennuskannan arvottamisessa oman haasteensa tuo rakennusten nuoren iän lisäksi se, että ne koetaan usein arkisina ja anonyymeinä. Uudemman rakennuskannan historiallinen perspektiivi on lyhyt, jolloin tutkimuksessa nousevat esiin rakennustaiteelliset arvot, rakennustekniset ratkaisut ja rakennusteollisuuden kehityksen tunnistaminen. Lisäksi arkkitehtuurin kansainväliset aatteet sekä mahdollisesti jokin kotimainen ilmiö, kuten tässä tapauksessa vuonna 1972 voimaan tullut kansanterveyslaki ja hyvinvointiyhteiskunnan rakentuminen, nousevat esille.

Terveyskeskusrakennusten arvottamisessa on sovellettu lakia rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010), jonka tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää kulttuurisesti kestävää hoitoa. Inventoinnissa ei oteta kantaa rakennusten suojelukysymyksiin, vaan ne jätetään ratkaistavaksi kaavaprosessien yhteydessä.

Kunnat voivat hyödyntää tätä teemainventointia esimerkiksi yleiskaavoituksen yhteydessä, mutta asemakaavatasolla joidenkin kohteiden tietoja tulee täydentää.

Kohteiden arviointiin ovat osallistuneet inventoinnin tekijän lisäksi Pirkanmaan maakuntamuseon rakennustutkijat. Arvottaminen perustuu aina kenttätöiden ja tutkimuksen avulla kerätyyn tietoon. Pelkästään kohteen ikä, yleinen mielipide tai taloudelliset tekijät eivät ole perusteena kohteen arvottamiseen. Lain mukaan rakennus voi olla arvokas rakennushistorian, rakennustaiteen tai -tekniikan, ympäristöarvojen sekä siihen liittyvän käytön tai tapahtumien kannalta. Laissa on lisäksi määritelty kriteerit, jotka ovat kohteen harvinaisuus, ainutlaatuisuus, historiallinen todistusvoimaisuus ja kerroksisuus.

Arvottamiskriteereitä on tarkasteltu seuraavilla kattomääreillä:

Historiallisesti arvokas

Kohde havainnollistaa siihen liittyviä yhteiskunnallisia, sosiaalihistoriallisia ja paikallishistoriallisia arvoja.

Rakennushistoriallisesti arvokas

Rakennus on oman aikakautensa rakennustavan tyypillinen tai innovatiivinen edustaja ja rakennuksen rakennusperinteiset ja tekniset kokonaisuudet, ominaispiirteet ja osat ovat hyvin säilyneet.

Rakennustaiteellisesti arvokas

Rakennus on edustava tai laadukas esimerkki aikakautensa arkkitehtuurista tai tunnetun suunnittelijan tuotantoa.

Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti arvokas

Kohteen sijainti on kaupunkikuvallisesti merkittävä: se on merkittävä osa katu- tai kaupunkinäköymää tai kiintopiste näkymässä ja/ tai muodostaa merkittävän maisemakokonaisuuden.

Tässä inventoinnissa päähuomio on kiinnittynyt terveyskeskusrakennusten ulkoasuun ja rakennusten arvioinnin pääkriteerinä on terveyskeskusrakennusten hyvä säilyneisyys, ts. alkuperäinen rakennusajankohdan piirteet sekä tyylilliset yksityiskohdat olivat säilyneet. Lähtökohtaisesti kaikki terveyskeskusrakennukset olivat sosiaalihistoriallisesti arvokkaita, mutta niillä on myös paikallishistoriallisia arvoja. Kohteiden väliset erot syntyvät lähinnä rakennushistoriallisista, rakennustaiteellisista ja kaupunkikuvallisista arvoista. Joukossa saattaa olla sinänsä hyvin säilyneitä kohteita, jotka eivät vastanneet ominaispiirteiltään vuosien 1970–1990 terveyskeskussuunnittelua, vaan esimerkiksi varhaisempaa sairaala-arkkitehtuuria, ja tämä on vaikuttanut tässä teemainventoinnissa kohteen arviointiin. Kohteen mahdollinen sijoittuminen valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön on myös vaikuttanut arviointiin.

Arvottamiskriteereiden perusteella kohteet on luokiteltu kolmiportaisella arvottamisasteikolla:

1. Erittäin merkittävä – Oman aikansa terveyskeskusarkkitehtuurin laadukas ja tunnistettava edustaja, jonka ominaispiirteet ovat hyvin säilyneet ja muutokset on toteutettu alkuperäistä arkkitehtuuria kunnioittaen. Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti merkittävä.

2. Merkittävä – Oman aikansa terveyskeskusarkkitehtuurin tunnistettava edustaja, jonka kokonaishahmo ja/tai julkisivut ovat pääosin säilyneet. Kaupunkikuvallisesti / maisemallisesti merkittävä.

3. Vaatimaton / merkittävästi muutettu – Rakennus edustaa rakennustaiteellisilta ja rakennushistoriallisilta sekä kaupunkikuvallisilta arvoiltaan vaatimatonta arkkitehtuuria tai muutokset ovat olleet merkittäviä. Kohde saattaa edustaa sinänsä hyvin säilyneitä ominaispiirteiltään jonkin toisen aikakauden arkkitehtuuria, joka ei liity vuosien 1970–1990 terveyskeskussuunnitteluun.

Joissakin tapauksissa terveysasemat ovat osa laajempaa ja mahdollisesti ajallisesti kerroksellista rakennettua terveydenhuollon kokonaisuutta, jolloin kohdetiedoissa on myös mainittu, mitä rakennusosaa arvottaminen koskee.

Tulokset

Pirkanmaan vuosina 1970–1990 rakennetut terveyskeskukset ja -asemat edustavat pääosin rakennusajankohtansa tyyli-ihanteita tyypillisine piirteineen. Terveyskeskusarkkitehtuuri näyttäytyy kuitenkin joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta melko arkisena käyttöarkkitehtuurina, jossa yksityiskohdat ovat riisuttuja. Myös terveyskeskusten säilyneisyys vaihtelee, joskin suurimmassa osassa kohteita alkuperäisen rakennusajankohdalle tyypillinen massoittelu sekä muut tyyllilliset piirteet ovat edelleen selkeästi havaittavissa. Kookkaammat terveys-keskukset sijoittuvat suurempiin asutuskeskuksiin ja ovat rakennettu pääasiassa 1970-luvun puolella tai 1970–80-lukujen vaihteessa. Pääosin 1980-luvulla rakennetut pienempien kuntien ja maaseutukeskusten kooltaan vaatimattomammat terveysasemat saattavat olla arkkitehtonisesti vaatimattomampia, mutta vähäisemmistä muutospaineista johtuen lähes poikkeuksetta myös paremmin säilyneitä.

Miltei kaikissa inventoiduissa kohteissa terveyskeskuksen tai -aseman alkuperäinen rakennusajankohta oli edelleen selkeästi havaittavissa. Ongelmallisempia olivat sellaiset terveyskeskukset, jotka oli toteutettu osaksi laajempaa sairaalakokonaisuutta, joka on laajentunut useaan otteeseen myös terveyskeskuksen rakentamisen jälkeen. Näissä kohteissa saattoi terveyskeskuksen myöhemmät laajennukset sekä muu sosiaali- ja terveydenhuollon rakentaminen jättää alkuperäisen terveyskeskusarkkitehtuurin joko osittain pimentoon tai ainoastaan osaksi laajempaa ajallisesti kerroksellista ja arkkitehtonisesti kirjavaa kokonaisuutta. Toisaalta jotkut kookkaammistakin kohteista muodostavat edelleen käyttötarkoitukseltaan alkuperäisenä säilyneen historiallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävän sekä yhtenäisen kokonaisuuden. Huomioitavia ovat myös kooltaan vaatimattomammat pienten kuntien tai maaseutukeskusten terveysasemat, joiden joukossa on arkkitehtonisesti korkealaatuisia, hyvin säilyneitä ja hyvin hoidettuja rakennuksia. Nämä pienemmät kohteet ilmentävät rakennusajankohtansa sosiaalishistoriaa siinä kuin kaupunkien kookkaat vuodeosastoilla varustetut terveyskeskuksetkin.

Rakennusajankohta

1970-luvulta 1980-luvun puoliväliin ulottuvana ajanjaksona rakennettiin koko maan kattava terveyskeskusverkosto. Terveyskeskusrakennukset olivat merkittäviä rakennuskohteita ja huomattava panostus kunnalta, vaikka kansanterveyslain aiheuttamat kustannukset jaettiin valtion ja kunnan kesken. Esimerkiksi Toijalassa vuonna 1984 valmistunut terveyskeskus oli kunnan historian siihen asti mittavin hanke. Uusia terveyskeskusrakennuksia esiteltiin usein esimerkiksi postikorteissa. Kaupunkikuvallisen näkyvyyden lisäksi terveyskeskukset saattoivat olla kunnissa myös huomattavia työnantajia.

Monessa kunnassa terveyskeskuksen toiminnot saattoivat olla usean vuoden ajan hajautettuna useaan toimipisteeseen ympäri kuntaa ja uudelle toiminnot yhdistävälle rakennukselle nähtiin suurta tarvetta. Inventoiduista kohteista Pirkanmaan alueella varhaisimmat kansanterveyslain nojalla terveyskeskuksiksi suunnitellut rakennukset olivat vuoden 1975 paikkeilla valmistunut Lempäälän terveyskeskus, Virtain terveyskeskus (1976) ja vuonna 1977 valmistuneet Valkeakosken ja Tampereen Hatanpään terveyskeskukset.

Inventoiduista kohteista 9 oli valmistunut 1970-luvulla ja 13 1980-luvun puolella. Pälkäneen sekä Kämmenniemen terveysasemat olivat suunniteltu 1980–90-lukujen vaihteessa ja mahdollisesti otettu käyttöön vasta vuoden 1991 puolella, mutta tästä ei inventoinnin yhteydessä saatu varmaa tietoa.

Sijoituspaikka

Terveyskeskusten sijoituspaikka pyrittiin valitsemaan mahdollisimman hyvien liikenneyhteyksien varten sekä lähelle muita palveluja. Suomen autokanta kaksinkertaistui inventointia koskevana ajanjaksona, mikä edellytti mahdollisimman tasaista maa-aluetta. Sijoituspaikkaan vaikutti myös kunnan maanomistus ja lopulliseksi rakennuspaikaksi saattoi valikoitua mahdollisimman edullinen tonttimaa. Tämä saattaa selittää paikoin myös Pirkanmaan alueella joidenkin pienempien kuntien tai taajamien terveysaseman hieman syrjäisemmän sijainnin.

Terveyskeskuksia on koko maakunnassa rakennettu usein alueelle, jossa on jo aiemmin sijainnut paikkakunnan terveydenhuollon palveluja. Jotkut terveyskeskuksista on toteutettu jo aiemmin rakennettujen kunnansairaaloiden tai kantasairaaloiden laajennukseksi. Pirkanmaan alueella tällaisia kohteita olivat Hämeenkyrön (1980), Oriveden (1980), Sastamalan (Vammalan) (1981), Tampereen Hatanpään (1977-79) ja Urjalan (1980) terveysasemat tai -keskukset. Toijalassa (1984) terveysasema suunniteltiin paikalla olleen vanhainkodin jatkeeksi, mutta voidaan laskea toiminnallisesti erilliseksi kokonaisuudeksi.

Valkeakoskella terveyskeskus (1976) sekä terveyskeskussairaalan

vuodeosasto (1980) toteutettiin omana kokonaisuutenaan vanhan aluesairaalan välittömään läheisyyteen. Ikaalisten (1981) terveyskeskus toteutettiin vanhan kunnansairaalan paikalle ja Virroilla terveyskeskuksen ja vanhainkodin käsittänyt kokonaisuus aivan vuonna 2018 puretun kunnansairalarakennuksen viereen. Kaikkiaan kuuden terveyskeskuksen tai -aseman välittömässä läheisyydessä sijaitsi vielä terveydenhuollon varhaisempaa vaihetta ilmentävä tyyppipiirustusten mukaan toteutettu terveystalo tai lääkäritalo. Lempäälässä terveyskeskuksen vieressä sijainnut lääkäritalo purettiin ilmeisesti 2010-luvulla.

Täysin uudelle aikaisemmista terveydenhuoltorakennuksista erillään olevalle alueelle näyttäisi valmistuneen Kangasalan (1984), Pirkkalan (1986), Ylöjärven (1979) ja Tampereen Hervannan (1989) kookkaammat terveyskeskukset ja -asemat sekä pienemmistä Pälkäneen (1990–91), Luopioisten (1986), Kurun (1982), Sahalahden (1990) ja Kämmenniemen (1988–1990) terveysasemat. Hervanta ja Kämmenniemi edustavat inventoiduista kohteista poikkeuksellisia toimintakeskuksia, joihin on yhdistetty useampia toimintoja. Hervannassa samaan arkkitehtien Raili & Reima Pietilän suunnittelemaan kokonaisuuteen kuuluu myös kirjasto sekä elokuvateatteri ja Kämmenniemen vaatimattomammassa toimintakeskuksessa on terveysaseman lisäksi paloasema ja apteekki.

Ulkoasu ja pohjamalli

Terveyskeskusten kokoon vaikuttivat alueen väestöpohja sekä kunnassa tai liitoskunnissa jo olevat terveyspalvelut. Esimerkiksi Pirkanmaan alueella pienimmät terveysasemat käsittivät vain välttämättömimmät toiminnot ja ovat kooltaan vain hieman omakotitaloja suurempia. Toisaalta varsinkin suuremmissa keskuksissa pääosin matalaprofiiliset, rungoltaan usein syvät ja moneen suuntaan haarautuvat terveyskeskukset sekä niitä joskus usealtakin suunnalta ympäröivät paikoitusalueet, ovat laajoja ja huomattavia kokonaisuuksia maisemassa.

Terveysasema oli kokonaan uusi rakennustyyppi, jonka kehittäessä hyödynnettiin yleis-, paikallis- ja keskussairaaloissa käytettyjä tilaratkaisuja. Blokkisairaalamallista siirryttiin matalampaan ja rungoltaan syvempään massoitteeluun. Toiminnot pyrittiin tehokkuutta ajatellen keskittämään entistä lähemmäs toisiaan. Uudenlaisen rakennustyyppin suunnitteluun vaikutti vahvasti myös vuonna 1973 puhjenneen öljykriisin aiheuttama energiansäästötarve.

Kokonaisuudessaan terveyskeskusarkkitehtuuri on luonteeltaan pääosin melko arkista käyttöarkkitehtuuria, jossa oli havaittavissa rakennusaikakautensa ihanteita, mutta julkisivut olivat yksityiskohdiltaan pääasiassa melko riisuttuja. Joidenkin Pirkanmaan 1970–80-luvuilla toteutettujen terveyskeskusten ulkoasu muistuttaa huomattavasti aikakautensa kouluarkkitehtuuria, mikä kertoo myös ajankohdan

laitosarkkitehtuurin samankaltaisuudesta. Joukossa on kuitenkin myös arkkitehtonisesti laadukkaita ja yksilöllisiä kokonaisuuksia.

Suuri osa inventoiduista kohteista oli toteutettu rinteeseen siten, että rakennukset olivat osittain kaksi- tai kolmekerroksisia. 1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuolella suunniteltujen terveyskeskusten ulkoasua leimaavat terveyskeskusrantamista ohjanneet, mutta rakennusajankohdalle tyypilliset ihanteet; betonirakenne, joko paikallaan valettuna tai elementteinä, voimakkaan ja paikoin suorastaan ankaran horisontaalinen ja tasakattoinen massoittelu, jossa on nauhajulkisivut. Joissakin kohteissa rakennusmassa koostuu kahdesta erikokoisesta ja -syvyydestä siivestä, joista kapeampi saattaa käsittää kaksi- tai kolme kerrosta. 1970-luvun ja 1980-luvun vaihteen laadukkaista ja pääosin hyvin säilyneistä kokonaisuuksista voidaan mainita Valkeakosken, Virtain ja osin myös Tampereen Hatanpään terveyskeskukset.

1980-luvun puolivälin ja sen jälkeen suunnitellut terveyskeskukset edustavat ulkoisesti rakennusajankohdalle tyypillisesti jo yksilöllisempää suunnittelua ja varsinaisia ulkoisia yhdistäviä tekijöitä löytyy vähemmän. Runkomateriaalina betoni oli edelleen hallitsevana, mutta myös tiili- ja rankorakenteista suunnittelua käytettiin. Tämän aikakauden laadukasta, tässä tapauksessa valtakunnallisesti merkittävää suunnittelua edustaa varsinkin Raili ja Reima Pietilän suunnittelema Hervannan toimintakeskuksen yhteydessä oleva terveysasema. Kokoluokan toisesta ääripäästä voidaan mainita Luopioisten vuonna 1986 valmistunut terveysasema, joka ulkoasultaan ja sisätiloiltaan käytännössä autenttisena säilyneenä edustaa aikakautensa arkkitehtonisesti laadukasta ja yksilöllistä pienen kunnan tarpeisiin toteutettua terveysasemasuunnittelua. Paikoitellen 1980-luvun loppupuolella suunnitelluissa terveyskeskuksissa tai niiden laajennuksissa on havaittavissa jo postmoderniin suunnitteluun viittaavia yksityiskohtia, joskaan ei hallitsevassa määrin.

Joissakin tapauksissa, kuten Hämeenkyrössä, Lempäälässä ja Sastamalassa alkuperäisten terveyskeskusten tai terveyskeskussiipien ympärillä laajennukset ovat olleet niin voimakkaita, että alkuperäinen terveyskeskusrakennus on jäänyt uudempien, arkkitehtonisesti poikkeavien rakennusmassojen peittoon. Kokonaisuus saattaa olla näissä tapauksissa arkkitehtonisesti melko sekava, varsinkin jos rakennusmassan seassa on vielä 1900-luvun alkupuolen sairaalarakennusten osia. Toisaalta esimerkiksi merkittävästi laajennetuissa Kangasalan ja Pirkkalan terveyskeskuksissa laajennukset on toteutettu laadukkaasti alkuperäisilmettä kunnioittaen, jolloin merkittävästi kasvaneenakin kokonaisuus on säilyttänyt alkuperäiset tyyllilliset piirteensä.

Yleisenä pohjamallina on 1960-luvulla sairaaloihin kehitetty kaksikäytäväratkaisu, jossa vastaanotto- ja potilashuoneet sijoitettiin ulkoseinien puolelle ja käytävien väliin jäi toimenpide- ja aputiloja (esim. Toijala, Lempäälä, Virrat). Vastaava pohjamalli toistuu myös joissakin huomattavasti myöhemmin toteutetuissa laajennusosissa. Inventoitujen

kohteiden joukossa oli myös sekaratkaisuja, jossa rungoltaan leveämpi siipiosa saattoi olla kaksikäytävällinen ja kapeampi siipi puolestaan keskikäytävällinen (esim. Viiala). Terveyskeskusrakennuksissa toiminnot saattoivat olla myös eriytettyinä omiin siipiinsä. Esimerkiksi Valkeakoskella terveysaseman vastaanottotilat, neuvolan tilat, hammashoito, kuntoutus ja röntgen sijaitsivat eri siivessä ja vuodeosastot ja tekniset tilat omassa siivessään. Erilliset rakennukset yhdistää maanalainen yhdyskäytävä.

Rakennusten luonteesta ja terveydenhuollon jatkuvasta kehityksestä johtuen terveyskeskuksia oli laajennettu useaan otteeseen ja rakennusmassojen pohjakaava saattoi olla hyvinkin monimutkainen ja haarautua useaan suuntaan. Terveyskeskusten vuodeosastojen ja yleisesti potilaiden viihtyvyyteen alettiin kiinnittää huomiota 1980-luvun loppupuolella ja monen kookkaamman terveyskeskuksen laajennus tai merkittävämpi muutos liittyvät juuri tähän ilmiöön. Muilta osin rakennustyyppien pohjakaavaratkaisut ja käytävämallit näyttäisivät säilyneen melko lailla ennallaan myös uudemmissa laajennuksissa.

Varsinkin kookkaammissa terveyskeskuksissa vuosien aikana toteutetut useat muutokset sisätiloissa näkyvät tilajärjestyksen sekä tilojen käyttötarkoituksen muutoksina sekä uusittuina pintoina. Alkuperäisen pohjakaavan periaate on kuitenkin edelleen havaittavissa. Joukossa on joitakin poikkeuksia, joissa sisätilojen muutoksessa on huomioitu myös alkuperäiset materiaalit, joita on myös pyritty säilyttämään. 1970–80-luvuille tyypillisiä betoni ja -tiilipintoja sekä alkuperäisiä portaikkoja, väliovia ja jopa kalusteita on edelleen havaittavissa joissakin kohteissa. Erityisenä poikkeuksena on tässäkin tapauksena Pietilöiden suunnittelema Hervannan terveysasema, jossa on tallella edelleen myös suunnittelijoiden käsialaa oleva kiinteä kalustus. Pienempien kuntien ja maaseutukeskusten terveysasemiin on kohdistunut vähemmän muutospaineita, ja ne ovat lähes poikkeuksetta paremmin säilyneitä myös sisätiloiltaan.

Suunnittelijat

Pirkanmaan terveyskeskusten suunnittelijoissa esiintyy tunnettuja terveyskeskusten ja sairaaloiden suunnittelijoita, kuten arkkitehdit (SAFA) Into Pyykkö ja Helge Railo sekä rakennusarkkitehdit Pekka Terävä ja Veikko Voutilainen. Suunnittelijoina on nähtävästi pyritty käyttämään nimenomaisesti rakennustyyppiin erikoistuneita henkilöitä, joista moni oli maakunnan ulkopuolelta.

Maakunnassa useamman kuin yhden terveyskeskuksen suunnitelleista henkilöistä etenkin arkkitehti Into Pyykön nimi nousee esiin. Hän on suunnitellut 1970–80-luvuilla Kangasalan, Kylmäkosken, Valkeakosken, Viialan ja Urjalan terveyskeskukset. Helsingissä toimistoa pitänyt Pyykkö on suunnitellut lisäksi mm. Mustasaaren terveyskeskuksen (1976) sekä terveysasemat Siilinjärvelle ja Iisalmeen

(1978) sekä Helsingin Etelä-Haagaan ja Vieremään (1981).

Aikanaan Tampereen ensimmäiseltä ”opistoarkkitehti”-kurssilta (1960) valmistunut rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen on suunnitellut Pirkkalan ja Ikaalisten terveyskeskukset, jotka edustavat molemmat laadukasta terveyskeskussuunnittelua, mutta myös poikkeavat toisistaan huomattavasti. Voutilainen erikoistui nimenomaisesti terveyskeskuksiin ja yhdessä rakennusmestariveljensä Väinö Voutilaisen kanssa he suunnittelivat lukuisia terveyskeskuksia ympäri Suomea. Myös rakennusarkkitehti Pekka Terävän toimisto suunnitteli Oriveden ja Kurun terveysasemien lisäksi jo puretun Nokian terveyskeskuksen. Terävän toimisto suunnitteli 1970–80-lukujen vaihteessa useita terveyskeskuksia ympäri Suomea.

Maakunnan alueella terveyskeskusten laadukkaiden, rakennuksen alkuperäisilmeen huomioon ottavien laajennusten ja saneerausten suunnittelijana esiintyy useimmiten arkkitehti (SAFA) Ilkka Mannilan nimi. Hänen suunnitelmiensa pohjalta on toteutettu Pirkkalan ja Ylöjärven terveyskeskusten mittavat laajennukset. Hänet on merkitty suunnittelijaksi myös Pekka Terävän toimiston suunnittelemaan Oriveden terveyskeskuksen piirustuksiin. Mannila suunnitteli Oriveden terveyskeskukselle myös myöhemmän laajennuksen, joka jäi syystä tai toisesta toteutumatta.

Näkökulmia rakennusten rakenteisiin ja kuntoon (Anne Uosukainen)

Terveyskeskukset on rakennettu vuosikymmenillä, jolloin rakennettiin paljon ja nopeasti. Nyt aikakauden rakennuskannan kunto ja säilyminen herättää huolta, sillä osa tuolloin käytetyistä rakenneratkaisuista on myöhemmin osoittautunut vaurioherkiksi sekä vaativiksi huoltaa ja korjata. Terveyskeskusten erikoistunut käyttötarkoitus lisää osaltaan materiaaleihin ja rakenteisiin kohdistuvia vaatimuksia, samoin useiden rakennusvaiheiden yhdistäminen toisiinsa. Inventoinnin kenttätöiden myötä kertyneen valokuva- ja rakennuspiirustusmateriaalin avulla on voitu kartoittaa sellaisia rakennusten piirteitä, joiden voidaan arvioida lisäävän kosteusvaurioiden riskiä. Lähdemateriaalin luonteesta johtuen havainnot keskittyvät lähinnä ulkovaippaan.

Inventoitujen terveyskeskusten yleisin kattotyyppi on tasakatto, jonka vedenohjaus tapahtuu kattokaivojen kautta. Tasakatto on herkkä huollon ja kunnossapidon laiminlyönneille, sillä etenkin varhaisissa tasakatoissa vesikatteen alapuolinen tila tuulettuu huonosti ja mineraalivillaeristeet ovat suoraan alttiina vuotovesille. Tuuletustilan ja eristeiden kunnan tarkkailu on vaikeaa tai jopa mahdotonta, sillä tilassa ei yleensä mahdu ryömimään ja tarkastusluukkuja on harvassa. Terveyskeskuksille tyypilliset lukuisat kattoläpiviennit ja mahdolliset kattoikkunat lisäävät vuotoriskiä, puhumattakaan jään, lumen ja toisinaan välttämättömien lumitöiden aiheuttamasta mekaanisesta rasituksesta.

Kattokaivot on pidettävä auki ja vähäisetkin vuodot havaittava ja korjattava ajoissa, jotta laajamittaisilta vauriokorjauksilta vältytään.

Inventoiduista 24 kohteesta 16 on ensimmäisessä rakentamisvaiheessaan toteutettu tasakattoisena, ja myöhemmissä laajennuksissa on yleensä noudatettu samaa linjaa. Ainoastaan Pirkkalan 2000-luvun laajennusosassa on vanhasta osasta poiketen pulpettikatto. Kolmessa alkujaan tasakattoisessa kohteessa on myöhemmin muutettu kattotyyppiä kokonaan, näistä varhimmoin Vilppulassa siirryttiin satulakattoon jo 1980-luvun lopulla. Punkalaitumella ja Ikaalisissa alkuperäiset katot muutettiin aumakatoiksi laajennusten yhteydessä. Kattoikkunoita on yhä jäljellä ainoastaan viidessä kohteessa. Tasakattoon liittyy useimmiten toinen kosteusteknisesti hankala rakenneratkaisu, puuttuva tai hyvin lyhyt räystäs, mikä lisää julkisivujen säärasitusta. Inventointiaineistossa tähän sääntöön tekee poikkeuksen vain yksi kohde, Viialan terveysasema, jonka räystäsrakenteet ovat poikkeuksellisen massiiviset ja ulkonevat. Toisaalta Orivedellä, Pälkäneellä, Hämeenkyrössä sekä Sahalahdella on muitakin kattotyyppisiä varustettu huomattavan lyhyillä räystäillä.

Terveyskeskusten suosittu ulkoverhousmateriaali on tiili eri muodoissaan, inventoiduista kohteista löytyy keltaista ja punaista poltettua tiiltä sekä kalkkihiekkatiiltä sileänä ja lohkottuna. Tiiliverhoukset ovat yleisimmin puhtaaksi muurattuja, rapattua pintaa esiintyy vain Hämeenkyrössä, Sastamalassa ja Orivedellä. 1970-luvulla ja vielä 1980-luvun alkupuoliskolla tiiliverhous saatettiin toteuttaa mineraalivillaeristeen päälle liian pienellä tuuletusraolla tai kokonaan ilman sitä. Tällaisen rakenteen on myöhemmin todettu tietyissä oloissa päästävän sadevettä eristeisiin, jotka kuivuvat heikosti ja saattavat kosteusvaurioitua. Räystäiden puuttuminen pahentaa ongelmaa. Käytettävissä olleiden rakennepiirustusten perusteella kyseinen rakenne on kymmenessä inventoiduista kohteista, niiden vanhimmissa toteutusvaiheissa. Voidaan olettaa vastaavia rakenteita olevan otannassa enemmänkin, mutta kaikista rakennuksista ja rakennusvaiheista ei löytynyt rakennepiirustuksia tai sellaisia leikkauspiirustuksia, joista ilmaraon olemassaolo tai koko olisi käynyt luotettavasti ilmi.

Aikakauden rakentamistapa suosi matalaa sokkeliä ja vähäisiä korkeuseroja maan pinnan ja lattiataston välillä. Sittemmin huonoksi ratkaisuksi osoittautunut valesokkelirakenne mahdollisti korkeuseron poistumisen kokonaan, mikä soveltui hyvin terveyskeskusten käyttötarkoituksen asettamaan esteettömyysvaatimukseen. Valesokkelin takana rakennuksen runko ja seinän lämmöneristys saattavat ulottua maan pintaan tai jopa sen alapuolelle, samoin maanvastainen betonilattia. Ongelmia syntyy silloin, kun runko ja lämmöneriste ovat kosteudelle herkkää materiaalia ja kastuvat joko tukkeutuneen salaojan, kapillaarisesti maasta nousevan veden tai sokkelille ajautuvien hulevesien takia. Myös tiiliverhouksen taakse joutunut sadevesi pääsee valesokkelin taakse, jos ei sitä ole estetty kermikaistalla. Rakennetyypin esiintymistä kohderakennuksissa ei voinut arvioida kattavasti, sillä perustusten yksityiskohtaisia rakennekuvia

sokkeliliittymän alueelta oli niukasti käytettävissä. Valesokkelin kaltaisiin rakenteisiin viittaa kuitenkin monissa tapauksissa ulkoa katsoen matala näkyvä sokkeli, joka ulottuu selvästi lattiatason yläpuolelle. Inventoiduista terveyskeskuksista monille on valittu tasainen tontti, jolla esteettömyys on ollut helppo toteuttaa ja kulku parkkialueilta on vaivatonta. Rinneratkaisuissakin sisäänkäyntialueet ympäristöineen ovat lähellä lattiapinnan korkeusasemaa. Edellä mainitut tekijät huomioiden ovat salaoja- ja sadevesiputkistojen toimivuus sekä piha-alueiden oikean suuntaiset kaadot erityisen tärkeitä rakenteiden säilymiselle ehjinä ja terveinä.

Inventoija kokosi mahdollisuuksien mukaan tietoa myös rakennusten kunnosta. Henkilöhaastattelujen ja tiedotusvälineistä saatujen tietojen perusteella kuudessa kohteessa on ilmennyt kosteusvaurioita ja / tai sisäilmaongelmia 2000-luvulla.

Valkeakosken terveyskeskuksen vanhimmassa osassa oli inventointihetkellä meneillään sisäilmaongelmista johtuvat korjaustyöt. Vesikaton rakenteita ja yläpohjan eristeitä uusittiin parhaillaan, ja lähitulevaisuudessa on edessä myös ulkoseinien lämmöneristeiden vaihtaminen. Kohteen rakennekuvia ei ollut käytettävissä, mutta ilmeisesti kyseessä ovat juuri aiemmin kuvatun kaltaiset, vaurioherkät rakennetyypit.

Lempäälän terveyskeskuksessa on ilmennyt sisäilmaoireilua, erilaisia kosteushaittoja, vesivahinko sekä ilmastointiin liittyviä ongelmia heti vuoden 2013 laajennuksen ja saneerauksen jälkeen. Seuraavina vuosina näitä lähinnä uudisosassa todettuja ongelmia on ratkottu ja vaurioita korjattu.

Akaan Viialan terveysasemalla on kärsitty huonosta sisäilmasta vuonna 2013, mahdollisena syynä pidetään alapohjan maaperään asti ulottuvia halkeamia. Saman tyyppisiä ongelmia on ollut vuotta myöhemmin Akaan Kylmäkoskella, jossa oireilun syyksi epäillään rakenteiden liitoksissa monin paikoin havaittuja halkeamia. Viialan ja Kylmäkosken pienehköjen terveysasemien tulevaisuus on epäselvä siitäkin syystä, että niiden toiminnot siirtyvät vuonna 2021 valmistuvaan Akaan hyvinvointikeskukseen.

Oriveden terveyskeskuksen sisäilmaongelmat alkoivat vuonna 2012 tapahtuneesta vesivahingosta, jonka jälkeen sekä potilaat että henkilökunta alkoivat oireilla. Vuoden 2020 kuluessa haittojen syitä on kartoitettu, jatkossa tarkoitus on parantaa tilannetta rakenteita tiivistämällä ja ilmanvaihdon tasapainottamisella.

Hervannan terveysasemalla koetun sisäilmaoireilun ilmeisenä aiheuttajana on ollut kastuneet ulkoseinien eristeet, joita on vaihdettu vuonna 2017.

Inventoiduissa kohteissa ilmenneet kosteusvauriot ja sisäilmahaitat johtuvat useista eri syistä, mukana joukossa edellä esitetyt, tunnistetut riskirakenteet. Terveyskeskukset ovat olleet kunnille iso ja välttämätön panostus, joka on pyritty toteuttamaan laadukkaasti, käytettävissä

olevaa parasta osaamista hyödyntäen. Kun aktiivisessa käytössä olevaa rakennusta on lisäksi huollettu ja korjattu järjestelmällisesti, on selvästi ollut mahdollista myös välttää pahimpien riskien toteutumiselta. Inventoitujen terveyskeskusten joukossa onkin lukuisia käyttökuntoisia kohteita, joiden säilymisen esteenä eivät toistaiseksi ole olleet kuntokysymykset. Toisaalla syntyneitä vaurioita korjataan tai on jo korjattu, kuten esimerkiksi Valkeakoskella, Hervannassa ja Lempäälässä. Hyvin suunniteltujen korjausten myötä rakenteiden toimivuutta saadaan parannetuksi ilman, että kulttuurihistoriallisia arvoja merkittävästi menetetään.

Yhteenveto

Terveyskeskusrakennukset ovat kokeneet alan kehityksen vuoksi varsinkin sisätiloiltaan ehkäpä enemmän muutoksia kuin muut samaan aikaan toteutetut laitosrakennukset. Muutoksista huolimatta suurimmassa osassa inventoituja kohteita alkuperäinen rakennusajankohta ja tyylilliset piirteet ovat edelleen selkeästi havaittavissa. Kaupunkikuvassa usein varsin näkyvät rakennukset kuuluvat monen 1970-luvulla kasvaneen maaseutukeskuksen sekä kaupunkien keskeisimpiin modernin arkkitehtuurin kohteisiin.

Muutokset ja laajennukset ovat terveyskeskuksissa tavallaan luonnollinen osa niiden kehitystä. Kohteita arvioinnissa kiinnitettiin pääasiassa huomiota rakennusten ulkoasuun. Kohteiden väliset erot syntyivät lähinnä muutosten laadusta ja miten niissä on huomioitu alkuperäisen rakennusosan ominaispiirteet ja mittakaava. Tästä laadukkaina esimerkkeinä toimivat Pirkkalan ja Kangasalan terveyskeskukset.

Pääasiassa 1. luokkaan arvotetut kohteet edustivat hyvin säilynyttä arkkitehtonisesti laadukasta, maisemallisesti tai kaupunkikuvallisesti huomattavaa kokonaisuutta. 2. luokkaan arvotetuissa kohteissa saattoi olla enemmän muutoksia, mutta joissa alkuperäinen rakennusmassa oli säilyttänyt edelleen rakennusajankohdalleen tyypilliset ominaispiirteet. Rakennuskokonaisuus ei edustanut arkkitehtonisesti aivan niin merkittävää suunnittelua kuin 1. luokan kohteet. Jotkut kohteista sijoituivat tavallaan luokkien välimaastoon, jolloin ratkaisevaksi tekijäksi nousi juurikin edellä mainittu alkuperäisten ominaispiirteiden säilyminen, muutosten laatu sekä se, miten kohde asettui ympäristöönsä. 3. luokka käsitti pääasiassa arkkitehtonisesti ja kaupunkikuvallisesti vaatimattomat tai merkittävästi muutetut kohteet.

Arviointiin saattoi vaikuttaa myös tietyn alueen terveyskeskuksille harvinaisempi arkkitehtoninen tyyli sekä toisaalta myös ulkoasu, joka ei liittynyt tutkittavan ajanjakson terveyskeskusarkkitehtuuriin. Esimerkkinä voidaan mainita muun muassa vuoden 1990 paikkeilla valmistuneen Pälkäneen terveysasema, jonka arviointiin vaikutti rakennuksen hyvä säilyneisyys, mutta myös inventoiduista kohteista ainoana selkeää

postmodernia suunnittelua edustava ulkoasu ja kohteen sijoittuminen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Toisessa päässä Oriveden terveyskeskus sijoittui tässä teemainventoinnissa 3. luokkaan, koska alun perin kunnansairaalaksi valmistunut voimakkaasti laajennettu ja sinänsä piirteiltään yhtenäinen kokonaisuus edustaa ulkoisesti lähinnä 1950-luvun laitosarkkitehtuuria. Kohteen arviointia tulee tarkastella uudelleen esimerkiksi mahdollisen kaavatyön yhteydessä.

24 inventoitua kohdetta arvoitettiin seuraavasti:

1. luokkaan

Hervannan terveysasema (Tampere)
Kangasalan terveyskeskus
Luopioisten terveysasema (Pälkäne)
Pirkkalan terveyskeskus
Pälkäneen terveysasema
Toijalan terveysasema
Valkeakosken terveyskeskus ja
terveyskeskussairaalan vuodeosasto

2. luokkaan

Hatanpään terveysasema (Tampere)
Ikaalisten terveyskeskus
Kylmäkosken terveysasema (Akaa)
Lempäälän terveyskeskus
Sahalahden terveyskeskus
Urjalan terveysasema
Viialan terveysasema (Akaa)
Virtain terveyskeskus
Ylöjärven pääterveysasema

3. luokkaan

Hämeenkyrön terveyskeskus
Kurun terveysasema (Ylöjärvi)
Kämmenniemen terveysasema (Tampere)
Oriveden terveyskeskus
Punkalaitumen terveysasema
Sastamalan pääterveysasema
Vilppulan terveysasema (Mänttä-Vilppula)
Äetsän terveysasema (Sastamala)
Kylmäkosken terveysasema

Tässä inventointiraportissa on valikoitu osuus kuva-aineistoa. Inventoitujen kohteiden kuvamateriaali kokonaisuudessaan on tallennettu Tampereen museoiden Siiri-tietokantaan: siiri.tampere.fi/public.do

Kohde 1 Kylmäkosken terveysasema



Kylmäkosken terveysasema kuvattuna luoteesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0001
Kunta	Akaa
Vanha kunta	Kylmäkoski
Kylä	Kirkonkylä
Kiinteistötunnus	20-455-10-267
Osoite	Koulutie 5, 37910 Akaa
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	10.9.2020



Kuvaus

Pienehkö, osin kaksikerroksinen tiilirunkoinen ja satulakattoinen Kylmäkosken terveysasema on valmistunut vuonna 1984–85 ja säilynyt ulkoisesti lähes alkuperäisessä asussaan. Rakennus sijaitsee hieman syrjässä Koulutien varrella Kylmäkosken uuden koulurakennuksen sekä vanhan Kirkonkylän koulun takana. Lähistöllä sijaitsee lisäksi maaseutukeskuksille tyypillinen entinen lääkäritalo, joka on rakennettu ilmeisesti 1950-luvulla. Yhdessä terveyskeskuksen kanssa nämä muodostavat maaseudun terveydenhuollon historiaa ja muutosta ilmentävän kokonaisuuden.

Rakennus edustaa rakennusajankohdalleen melko tyypillistä, mutta moneen muuhun vastaavan kokoiseen terveysasemaan nähden hieman laadukkaampaa ja ei niin laitosmaista arkkitehtuuria. Rakennus edustaa myös jo vaihetta, jossa voimakkaan horisontaalisesta tasakattoisesta ja strukturalismia korostavasta suunnittelusta ryhdyttiin siirtymään kohti yksilöllisempää ja vapaampaa suunnittelua. Aikaisempaan terveysasemasuunnitteluun poikkeavina yksityiskohtina ovat esimerkiksi rapattu pinta sekä satulakatto.

Rakennuksen on suunnitellut terveyskeskuksiin erikoistunut arkkitehti Into Pyykkö, jonka kädenjälkeä edustavat Pirkanmaalla lisäksi Kangasalan, Valkeakosken, Viialan ja Urjalan terveyskeskukset.

Historia

Arkkitehti Into Pyykön vuosina 1984–85 suunnittelema Kylmäkosken terveysasema valmistui mitä ilmeisimmin lopullisesti vuoden 1985 aikana. Rakennus on säilynyt ulkoisesti lähes alkuperäisessä asussaan ja oli inventointihetkellä edelleen alkuperäisessä käytössään.

Akaan kaupunki sai vuonna 2016 luvan uuden hyvinvointikeskuksen rakentamiseen. Hankesuunnitelmassa todettiin, että Akaan kaikki kolme 1980-luvulla valmistunutta terveysasemaa ovat rakennuksina elinkaarensa loppupäässä.

Kylmäkosken terveysaseman palvelut siirtyvät uuden hyvinvointikeskuksen tiloihin kesällä 2021. Vuoden 2019 lopulla ei ollut tiedossa, mitä terveysasemalle tapahtuu ja vaihtoehtoina olivat tässä vaiheessa purku, myynti ja vuokraus. Alue nähtiin soveltuvan myös asuntotuotantoon. (Aamulehti 5.12.2019) Inventointihetkellä syyskuussa 2020 Kylmäkosken terveysasema oli vielä käytössä arkipäivisin klo 16 tai klo 14 asti.

Ympäristö ja pihapiiri

Terveysasema sijaitsee Kylmäkosken kirkonkylässä aivan Tarpionojan rannalla hieman syrjässä varsinaisesta maaseutukeskuksesta. Joen takana avautuu viljelymaisema. Terveyskeskuksen eteläpuolella sijaitsee kolme asuintonttia, joista kaksi ajoittuu 1940–50-luvulle ja yksi mitä ilmeisimmin 1970-luvulle. Myös itäpuolella sijaitsee asuintontti, joka vaikuttaa asumattomalta. Terveyskeskuksen itäpuolella olevalla hoitamattomalla heinää kasvavalla kentällä oli inventointihetkellä tonttimaata myytävänä. Pohjoispuolella sijaitsee uusi vuonna 2019 valmistunut Kylmäkosken koulu ja sen vieressä Kirkonkylän vanha koulu, joka on valmistunut mitä ilmeisimmin 1950-luvulla. Terveysaseman länsipuolella sijaitsee Kylmäkosken vanha hautausmaa.

Kirjalliset lähteet

Aamulehti 5.12.2019

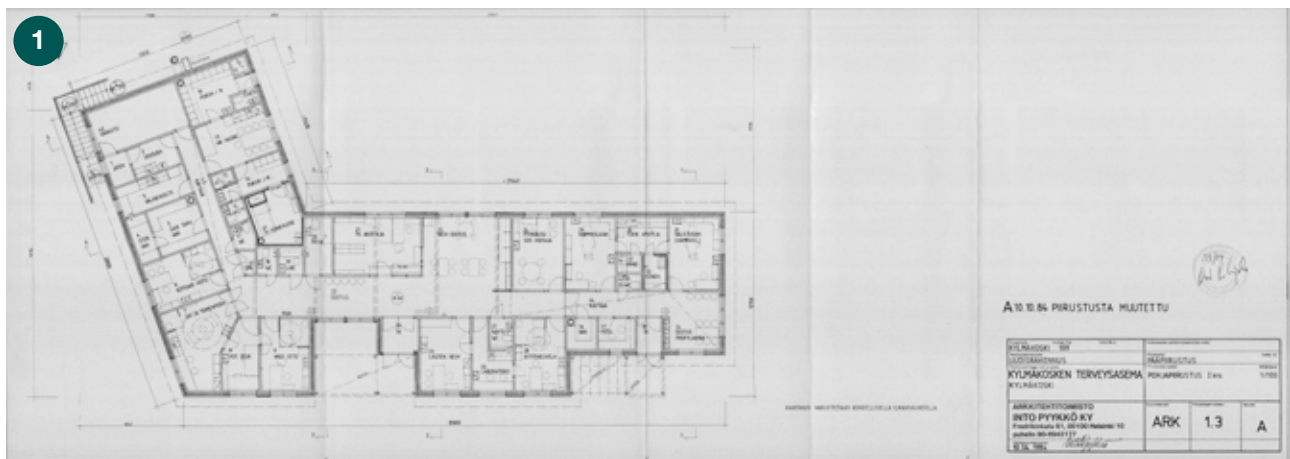
Lisätiedot

Kylmäkosken terveysasemalla oli havaittu mahdollisia sisäilmaongelmia vuonna 2014. Terveysasemalla seinän ja katon liittymäkohdat olivat lähes kaikissa tiloissa haljenneet. Myös seinissä ja lattiassa oli halkeamia. Ilmanvaihtoaukkojen ympäristöt olivat likaiset rakennuksen kaikissa osissa, ja lv-konehuoneessa oli merkintä, jonka mukaan suodattimet oli vaihdettu viimeksi vuonna 2002.

Toisen hammaslääkärin huoneen lämpötila oli 26. maaliskuuta 25,5 astetta celsiusta, ja hammashoitolan asiakas-wc:ssä oli tunkkainen, maakellarimainen haju. Hammashoitolan (rakennuksen eteläpää) työntekijöillä oli ilmennyt silmien kutinaa, nuhaa, yskää ja käsi-ihottumia. Neuvolan ja terveysaseman työntekijöillä ei ollut ilmennyt oireita sisäilmasta. (Akaan lehti 9.12.2016).

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen, maisemallinen. Ulkoisesti lähes autenttisessa asussaan säilynyt terveysasema edustaa ulkoisesti rakennusajankohdalleen tunnistettavaa terveysasema-arkkitehtuuria, jossa on havaittavissa jo ajankohtana yleistynyttä yksilöllisempää ilmettä. Ominaispiirteet ja materiaalit ovat säilyneet erittäin hyvin ja muutokset on toteutettu alkuperäisilmettä kunnioittaen. Pienehkö rakennus on kuitenkin rakennustaiteellisessa mielessä hieman arkinen. Terveysasema sijaitsee Kylmäkosken koulun vieressä joki- ja viljelymaiseman laidalla.
Arvoluokka	2



1 Ensimmäisen kerroksen pohjapiirros vuoden 1984 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Into Pyykkö. Akaan kaupungin rakennusvalvonta

2 Julkisivut länteen ja pohjoiseen vuoden 1984 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Into Pyykkö. Akaan kaupungin rakennusvalvonta

3 Terveyskeskuksen tontin itäpuolella avautuva Tarpianjoen varren maisema. Kuva: Olli Joukio

4 Terveysaseman idän puoleista piha-aluetta. Taustalla Kylmäkosken koulun uudisrakennus sekä kirkonkylän vanha koulu. Kuva: Olli Joukio

Rakennus: terveysasema



*Terveyskeskus
kuvattuna luoteesta.
Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	20-455-10-267
Osoite	Koulutie 5, 37910 Kylmäkoski
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1985
Korjausvuodet	1995, 2004
Suunnittelija	Arkkitehti Into Pyykkö
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	tiilimuuraus
Vuoraus	lomalauta
	sileä rappaus
Katemateriaali	pelti -saumattu
Katon muoto	satula

Kuvaus ja historia

Arkkitehti Into Pyykön vuonna 1984 suunnittelema terveysasema on säilynyt ulkoasultaan sekä yksityiskohdiltaan, että materiaaleiltaan suurelta osin alkuperäisenä. Rakennuksessa on toteutettu lähinnä sisätiloihin kohdistuneita pienehköjä muutoksia vuosina 1995 ja 2004.

Ulkoasu

Satulakattoinen ja rungoltaan vinkkelin mallinen tiilirunkoinen, paikallaan muurattu terveysasema edustaa 1980-luvulla yleistynyttä vapaampaa suunnittelua. Rakennus on valmistunut aikanaan myös hieman sivuun varsinaisesta kuntakeskuksesta, jolloin rakennusta ei ole tarvinnut sopeuttaa olemassa olevaan ympäristöön.

Julkisivua hallitsee rakennuksen keskellä oleva sisätiloiltaan avoin korotettu pulpettikattoinen kattolyhtymäinen aulaosa, jonka edessä on rakennuksen pohjois- ja eteläpään nähdessä sisäänvedetty pääsisäänkäynti. Rungon syvyys vaihtelee rakennuksen julkisivulla. Korotetun osan yhteydessä on myös ilmanvaihtokonehuone.

Vuorauksena on pääosin sileä rappaus, mutta julkisivulla ikkunoiden yläpuolella tasakertaan saakka sekä osittain ikkunoiden välissä on pysty lomalaudoitus. Myös keskiosan korkeampi osa on lomalaudoitettu.

Pääsisäänkäynnin puinen pariovi on alkuperäinen. Julkisivulla myö rakennuksen eteläpäässä on erillinen hammashoidon sisäänkäynti. Molempien sisäänkäyntien edessä on tasakattoinen katos. Rakennuksen ikkunamalli vaihtelee yksiruutuisista ja kaksiruutuisista pystyjaollisista kookkaampiin ristikarmimallisiin ikkunoihin. Puupuitteiset ikkunat vaikuttavat alkuperäisiltä.

Rakennuksessa on toteutettu muutoksia vuosina 1995 ja 2004. Vuonna 1995 kellaritiloihin toteutettiin kuntosalitilat pukuhuoneineen. Ulkoasuun muutos vaikutti ainoastaan itäsivulle puhkaistulla sisäänkäynnillä. Kellaritilat olivat tätä ennen käytännössä käyttämättöminä. Vuonna 2004 arkkitehti Mikko Uotila suunnitteli odotustilan laajennuksen, jonka seurauksena pääsisäänkäynnin vieressä olevat kaksi ikkunaa siirrettiin samaan tasoon sisäänkäynnin kanssa. Muutos toteutettiin rakennuksen alkuperäisilmettä kunnioittaen ja sitä ei käytännössä havaitse ulkoasussa.

Sisätilat

Rakennuksen pohjakaava perustuu keskikäytäväratkaisuun ja hoituhuoneet sijoittuvat käytävän molemmin puolin. Alkuperäisten piirustusten mukaan kellarikerroksessa sijaitsi ainoastaan pannu- ja kattilahuoneet sekä sähkökeskus. Sisäpihan puoleinen sivu oli merkitty tilavaraukseksi myöhempää käyttöä varten.

Alkuperäisten piirustusten mukaan ensimmäisessä kerroksessa rakennuksen vinkkeliosassa sijaitsivat henkilökunnan huoneet sekä varastot tarvikkeille jne. Lisäksi tässä siivessä oli kotitsairaanhoidon huone sekä vinkkelin kulmauksessa ensiapu- ja toimenpidehuone. Rakennuksen pääsiiven keskisosassa sijaitsivat neuvolan odotustilat

sekä vastaanotto- ja laboratorihuoneet. Rakennuksen eteläpäässä sijaitsivat puolestaan psykologin ja hammashuollon tilat.

Tilajärjestys on säilynyt muutospirustusten perusteella suurelta osin alkuperäisenä. Rakennuksen keskellä oleva kookkaampi avoin aula-/odotustila, joka erottuu myös kaksikerroksisena pulpettikattoisena korotuksena rakennuksen julkisivulla. Inventointihetkellä suljettuna olleen rakennuksen sisätiloihin ei ollut mahdollista tutustua. Ensimmäisen kerroksen tilajärjestys on säilynyt rakennuspiirustusten mukaan suurelta osin alkuperäisenä. Merkittävin muutos on vuonna 2004 toteutettu toimistotilan muutos sekä odotustilan laajennus länteen siten, että pääsisäänkäynnin vieressä olevat ikkunat siirtyivät samalla tasolle oven kanssa. Samalla toimistohuoneen oven paikkaa siirrettiin. Muutoksen yhteydessä myös lattiapintoja uusittiin neuvolan sekä odotustiloissa että neuvola- ja laboratorihuoneissa Hovi-laatoilla. Ensiavun/toimenpidehuoneen lattia uusittiin muovimatolla.

Kylmäkosken terveysasemalla toteutettiin sisäilmapainotteinen työpaikkaselvitys vuonna 2014. Selvityksen mukaan seinän ja katon liittymäkohdat olivat haljenneet lähes kaikissa tiloissa. Myös seinissä ja lattioissa oli halkeamia. Myös IV-konehuoneen suodattimien huollossa oli puutteita. Hammashoitolan työntekijät olivat oireilleet mahdollisesti sisäilmaongelmien vuoksi. Hammashoitotilojen asiakas-wc:ssä oli havaittu tunkkainen kellarimainen haju. Neuvolan ja terveysaseman työntekijät eivät oireilleet. (Akaan Seutu 9.12.2016)

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Arvojen perustelu	Ulkoisesti erittäin hyvin sekä materiaaleiltaan että yksityiskohdiltaan säilynyt rakennus edustaa maaseutukeskuksille tyypillistä pienimuotoisempaa terveysasemarakentamista, jonka ulkoasussa on havaittavissa jo rakennusajankohtansa (1984-1985) yksilöllisempää ja vapaampaa otetta. Rakennuksen suunnittelijana toimi terveyskeskuksiin erikoistunut arkkitehti Into Pyykkö. Rakennus sijaitsee hieman syrjässä ollakseen kaupunkikuvallisesti merkittävä.
Arvoluokka	2



1 Pääsisäänkäynti kuvattuna lännestä. Pääoven vasemmalla puolella oleva kaksi ikkunaa käsittävä osuus on vuonna 2004 toteutettu laajennus, jolloin aulatilaa laajennettiin oven tasolle.

2 Terveyskeskus kuvattuna idästä.

4 Terveysasema kuvattuna etelästä.

3 Terveysasema kuvattuna pohjoisesta.

6 Vuonna 1995 toteutetun kuntosalin sisäänkäynti rakennuksen itäsivulla.

5 Sisäänkäynnin alkuperäinen puuovi.

Kuvat: Olli Joukio



Terveyskeskus kuvattuna lännestä (1) koillisesta (2) ja kaakosta (3 ja 4). Kuvat: Olli Joukio

Kohde 2 Toijalan terveysasema



Terveyskeskus kuvattuna etelästä. Siivestä käynti neuvolaan sekä hammashoitolaan. Kookas harmaa metallirakenteinen ulkoportaikko on toteutettu 2000-luvun alkupuolella. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0002
Kunta	Akaa
Vanha kunta	Toijala
Kaupunginosa	Nahkiala
Kiinteistötunnus	20-2-50-2
Osoite	Akaantie 2, 37800 Akaa
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	2
Inventointipäivämäärä	10.9.2020



Kuvaus

Toijalan vuonna 1984 valmistunut arkkitehtitoimisto Erkki Pasanen Ky:n (Hans Eichstädt) suunnittelema pääterveysasema on osa laajempaa 1970-luvun alusta lähtien rakentunutta kokonaisuutta, johon kuuluvat myös lääkäreiden rivitalot sekä entinen Hakalehdon vanhainkoti. Terveyskeskus muodostaa oman rakennuskokonaisuutensa, mutta on linkitetty vanhainkoti- ja rivitalosiipeen. Ulkoisesti ja paikoin myös sisätiloiltaan hyvin säilynyt tasakattoinen, elementtirunkoinen ja

tiilivuorattu rakennus edustaa arkkitehtonisesti korkeatasoisempaa suunnittelua ja poikkeaa ulkoasultaan maakunnan muista vastaavaan aikaan rakennetuista terveyskeskuksista. Rakennuksessa on havaittavissa 1980-luvun aikana yleistynyttä yksilöllisempää suunnittelua.

Tasakattoiset massoittelultaan horisontaaliset lääkäreiden rivitalot ulosvedettyine valettuine parvekkeineen sekä vanhainkoti ovat säilyneet ulkoisesti käytännössä autenttisina yksityiskohtineen. Kokonaisuus on rakennettu kahden eri vuosikymmenen aikana, mutta siitä huolimatta se muodostaa rakennushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävän modernin arkkitehtuurin kokonaisuuden. Tässä inventoinnissa huomio keskittyy terveysasemarakennukseen, tulisi sitä sekä vanhainkotiä sekä lääkäreiden asuntoja tarkastalla yhtenä modernin arkkitehtuurin kokonaisuutena. Vanhainkoti sekä rivitalot ovat jääneet joitakin vuosia sitten pois käytöstä. Myös terveysaseman toiminta loppuu vuoden 2021 aikana.

Historia

Pääterveysasema oli valmistuessaan Toijalan kaupungin historian mittavin hanke, joka kuului samaan kokonaisuuteen vuonna 1972 valmistuneen Hakalehdon vanhainkodin kanssa. Paikalla sijaitsi aikaisemmin Akaan kunnan ja myöhemmin Toijalan kauppalan kunnalliskoti, joka sijaitsi Iso-Rekolan tilan vanhassa päärakennuksessa, jonka kunta oli ostanut vuonna 1919.

Arkkitehti Erkki Pasasen suunnittelema lääkäreiden rivitalo valmistui vuonna 1970 sekä samaan yhteyteen tullut Hakalehdon vanhainkoti vuonna 1972. Rivitalot otettiin myöhemmin vanhainkodin käyttöön.

Vuonna 1972 astui voimaan kansanterveyslaki, jonka seurauksena Toijala, Urjala, Kylmäkoski ja Viiala ryhtyivät valmistelemaan Etelä-Pirkanmaan kansanterveystyön kuntainliittoa. Lopulta Toijala päätti jättäytyä pois liitosta, koska varsinaista pakotusta ei valtion taholta tullut. Hanke terveyskeskuksen rakentamiselle jäi kuitenkin vireille, koska 1970-luvulla Toijalassa vallitsi tilanne, jossa terveysasemille kuuluneet palvelut sijaitsivat hajallaan ympäri kuntaa ja esimerkiksi kunnan kaksi lääkäriä toimivat eri osoitteissa. Lopulta kymmenen vuotta hankkeen vireille tulon jälkeen sosiaali- ja terveysministeriö hyväksyi hankkeen suunnitelmat ja varmisti valtionosuuden saamisen.

Toijalan pääterveysaseman alueen suunnittelusta vastasi arkkitehti Erkki Pasanen ja varsinaisen terveysasemarakennuksen suunnittelutyöstä arkkitehti Hans Eichstädt. Pääterveysaseman rakennustyöt käynnistyivät kesällä 1983 ja urakasta vastasi YIT. Rakennustyöt kestivät 14 kuukautta ja rakennus valmistui kesäkuussa 1984. Vuodeosaston toiminta alkoi saman vuoden lokakuussa. Uuden terveysaseman myötä terveyskeskuksen väkimäärä kaksinkertaistui. Kokonaan uusia toimintoja oli vuodeosaston lisäksi röntgen, keskitetty välinehuolto ja tekniset palvelut. Oma vuodeosasto helpotti Valkeakosken aluesairaalan ylikäyttöä ja röntgeniä varten ei enää tarvinnut

matkustaa muualle. Myös lääkäripäivystyksessä siirryttiin kokonaan omaan päivystykseen ja käytännön yhteistyö vanhainkodin kanssa tuli tiiviimmäksi.

Terveysaseman vuodeosasto tyhjeni toukokuussa 2020 ja avohoidon toiminnot siirtyvät uuteen hyvinvointikeskukseen kesällä 2021. Samassa yhteydessä sijaitseva 1970-luvulla valmistunut vanhainkoti Hakalehto on lopettanut toimintansa jo joitakin vuosia sitten. (Akaan seutu 24.5.2020)

Ympäristö ja pihapiiri

Toijalan terveysasema sijaitsee Akaantien varrella ja sijoittuu rinteeseen, joka laskeutuu rakennuksen pohjois- ja itäsiivuilla. Terveysasemarakennus on osa 1970-luvun alusta alkaen syntynyttä kokonaisuutta, jonka varhaisemmat osat sijoittuvat terveysaseman länsipuolelle. Kokonaisuuden ympärillä rakennuskanta on iältään kerroksellista. Itäpuolella sijaitsee nykyisin kaksi päiväkotirakennusta, joista pienempi valmistui alun perin terveystaloksi mitä ilmeisimmin 1950-luvulla. Terveysaseman kaakkoispuolella olevan paikoitusalueen vieressä on iäkäs lyhytnurkkainen punamullattu aitta, joka on mitä ilmeisimmin jäänne paikalla olleesta Iso-Rekolan tilasta, jossa toimi Toijalan kauppalan kunnalliskoti. Vanhainkodin pohjoispuolella mäen päällä sijaitsee myös aikanaan sairaalakäytössä ollut ”Huvikumpu”-niminen hirsirunkoinen 1900-luvun alkupuolen klassismia edustava rakennus, joka toimii Valkeakoski-opiston tiloina.

Kokonaisuuden länsipuolella sijaitsee puolestaan kaksi mitä ilmeisimmin 1970-luvulla valmistunutta kerrostaloa, joiden pohjoispuolelle on aivan lähivuosina valmistunut uusi vanhainkotirakennus. Kerrostalot kuuluvat käytännössä samaan 1970–80-luvun modernin arkkitehtuurin kokonaisuuteen terveysaseman kanssa.

Piha-alueen pohjakaava on säilynyt käytännössä vuoden 1982 suunnitelmaa vastaavassa asussa. Paikoitusalueita on saatettu hieman laajentaa vuosien aikana. Puistomaisella eteläsiivulla risteävät polut vaikuttavat alkuperäisiltä, kuten myös paikoitusalueelle laskeutuvat valetut portaat metallikaiteineen. Terveysaseman ympäristössä olevat valaisinpylväät vaikuttavat myös alkuperäisiltä.

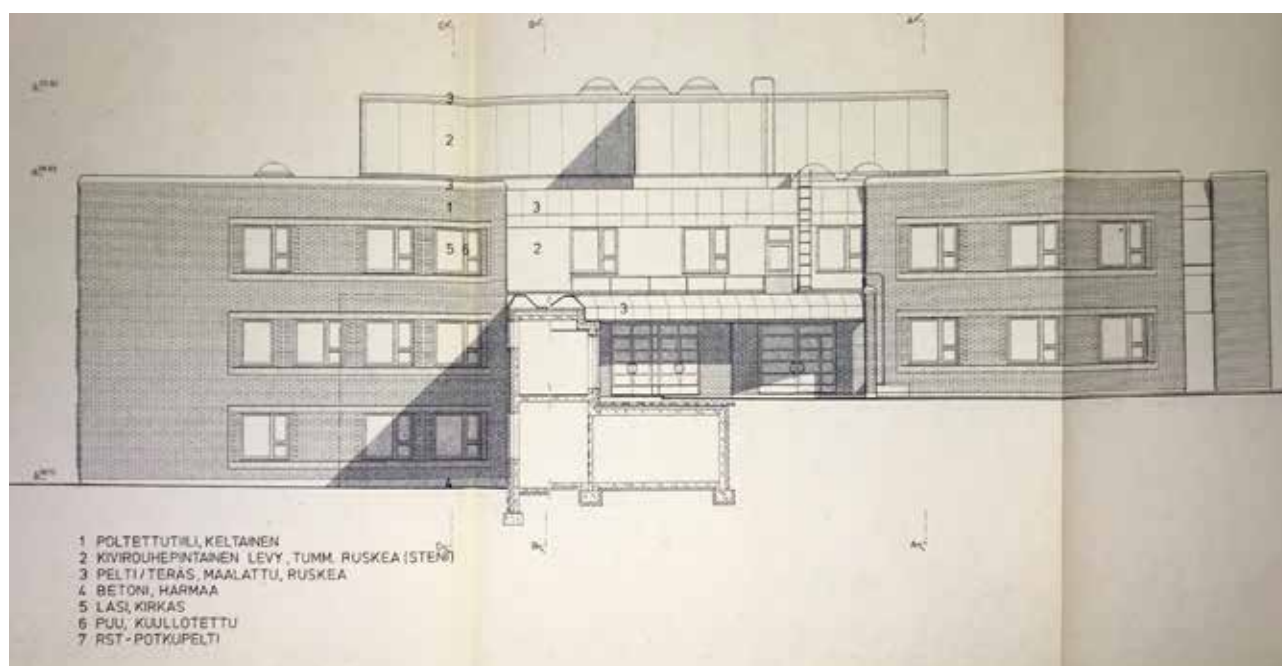
Kokonaisuus on pääosin siisti ja hyvin hoidettu. Ainoastaan vanhainkodin puolella entisten rivitalojen piha-alueet ovat päässeet käyttämättöminä rehevöitymään.

Kirjalliset lähteet

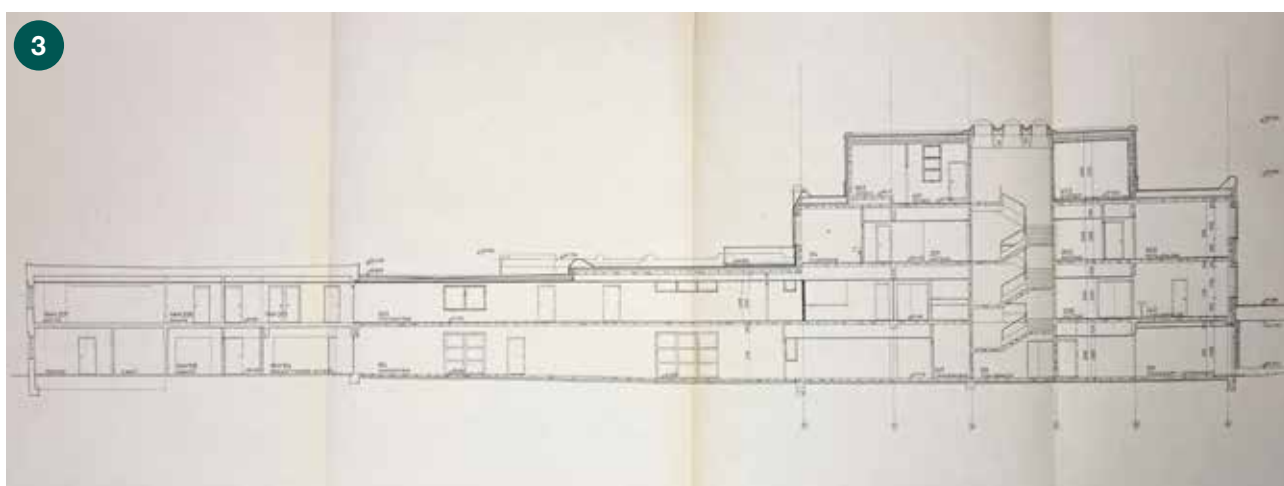
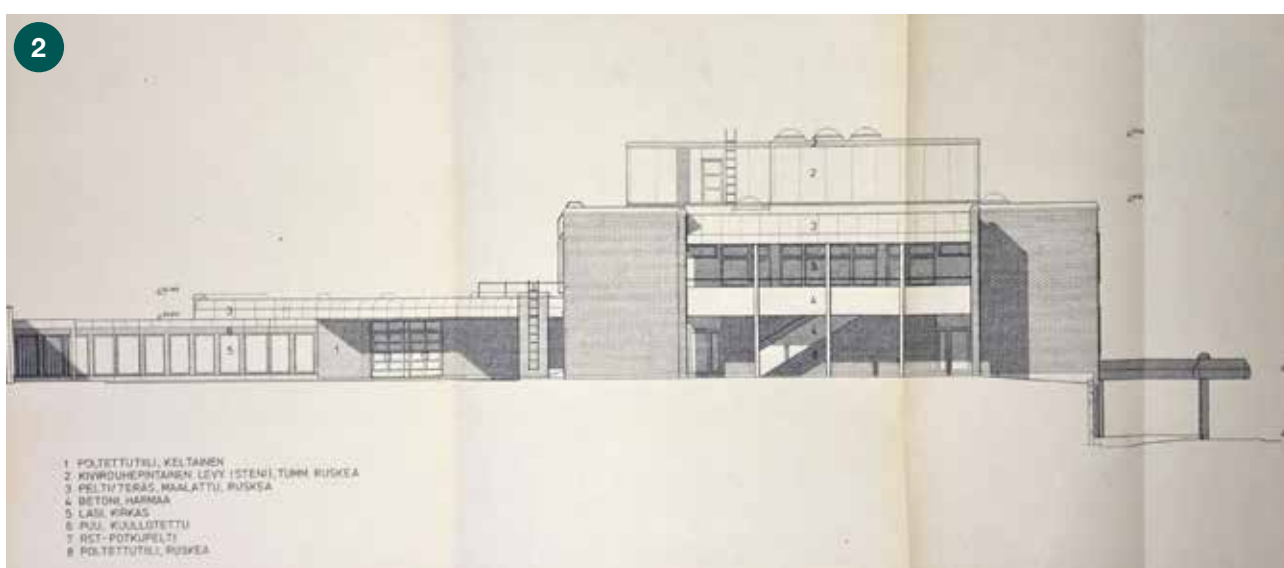
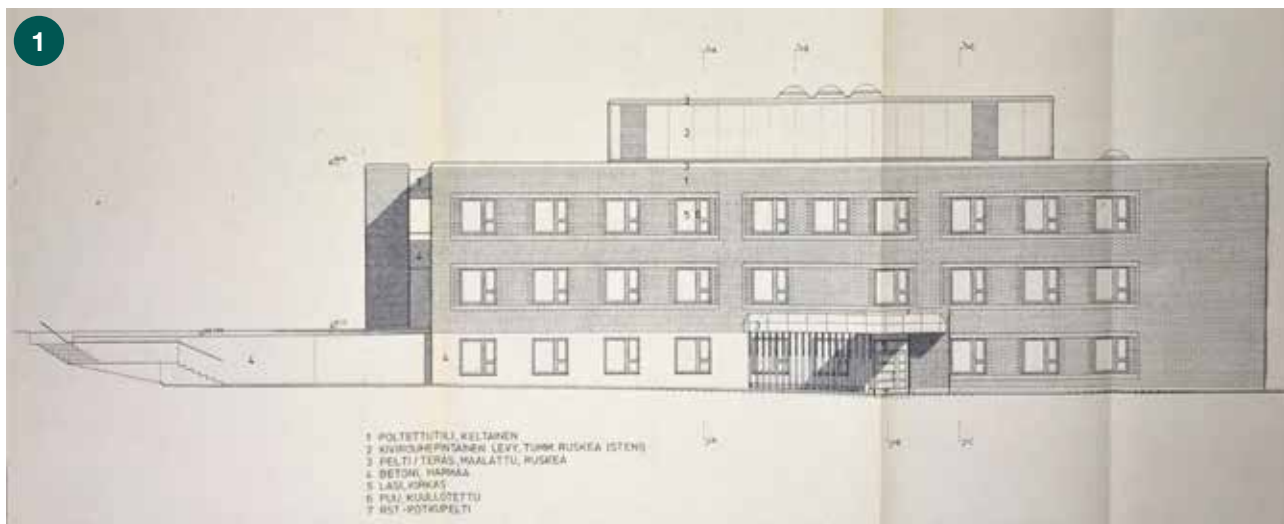
Akaan seutu 24.5.2020

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Arvojen perustelu	Sosiaalihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti, rakennushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä. Toijalan vuonna 1985 valmistunut terveysasema kuuluu osana laajempaan 1970-luvun alusta lähtien rakentuneeseen kokonaisuuteen, joka muodostaa sosiaalihistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävän ja laajan maisemallisen kokonaisuuden. Lähiympäristössä oleva rakennuskanta ilmentää Toijalan terveydenhuoltoa yli sadan vuoden ajalta. Terveysasema edustaa rakennusajankohdalleen tunnistettavaa ja laadukasta terveyskeskusarkkitehtuuria, jossa on havaittavissa myös yksilöllisiä piirteitä sekä ulkoasussa sekä paikoin hyvin säilyneissä sisätiloissa. Ainoa merkittävämpi muutos on 2000-luvulla julkisivulle toteutettu metallirakenteinen ulkoporras, joka on täysin ristiriidassa rakennuksen alkuperäisilmeen kanssa. Tämä muutos ei kuitenkaan vaikuta kokonaisarviointiin.
Arvoluokka	1



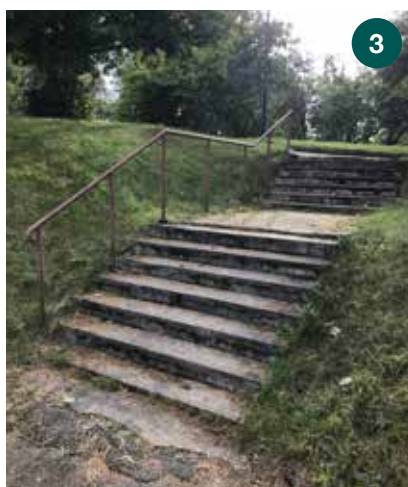
Julkisivu luoteeseen vuoden 1982 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Hans Eichstädt / Erkki Pasanen. Akaan kaupungin rakennusvalvonta



1 Julkisivu kaakkoon vuoden 1982 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Hans Eichstädt / Erkki Pasanen. Akaan kaupungin rakennusvalvonta

2 1970-luvulla rakennetun vanhainkodin julkisivu koilliseen vuoden 1982 rakennuspiirustuksissa.

3 Leikkaus vuoden 1982 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Hans Eichstädt / Erkki Pasanen. Akaan kaupungin rakennusvalvonta



1 Terveysaseman piha-aluetta eteläsivulla.
Kokonaisuus on säilynyt hyvin kävelyteineen.

3 Piha-alueella on säilynyt alkuperäisiä yksityiskohtia.

5 Alueen terveydenhuollon historiaa
ilmentää yhä mitä ilmeisimmin 1950-luvulla
valmistunut vanha terveystalo.

6 Terveyskeskuksen piha-aluetta kuvattuna etelästä.

2 Terveyskeskuksen sisäänkäynti lounaasta.

4 läks lyhytnurkkainen aitta terveysaseman
kaakkoispuolella olevan paikoitusalueen vieressä.

7 Terveysaseman länsipuolella oleva lääkäreiden
rivitalojen sekä vanhainkodin muodostama
kokonaisuus, joka on jäänyt pois käytöstä.

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveysasema



Terveysasema kuvattuna lounaasta. Vasemmalla terveysaseman ja entisen vanhainkodin välissä oleva yhdyskäytävä. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	20-2-50-2
Osoite	Akaantie 2, 37800 Akaa
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1984
Korjausvuodet	2004
Suunnittelija	Arkkitehti Hans Eichstädt / Arkkitehti Erkki Pasanen
Rungon muoto	T-muoto
Kerrosluku	(1)+3
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu pelti -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Vuonna 1984 valmistunut arkkitehti Hans Eichstädtin (Arkkitehtitoimisto Erkki Pasanen Ky) suunnittelema Toijalan pääterveysasema on säilynyt ulkoasultaan sekä yksityiskohdiltaan, että osin myös materiaaleiltaan alkuperäisenä. Rakennus valmistui kiinni vuonna 1972 valmistuneeseen vanhainkotiin. Merkittävin ulkoinen muutos on ollut 2000-luvun alkupuolella neuvolasiiven pääjulkisivulle valmistunut kookas metallinen ulkoporras.

Ulkoasu

Rakennus edustaa oman aikansa selkeää, mutta rakennustaiteellisesti laadukkaampaa ja yksityiskohdiltaan rikkaampaa arkkitehtuuria. Kolmekerroksisena vuonna 1982 suunniteltu rakennus poikkeaa myös aikakauden tyypillisemmästä matalarunkoisesta rakentamisesta. Jo valmiiksi vanhainkodin sekä lääkäriasuntojen muodostaman laajan kokonaisuuden pinta-alaa pyrittiin ilmeisesti rajoittamaan eriyttämällä terveysaseman toiminnot useampaan kerrokseen. Rakennuksen pääsuunnittelijana toimi erään lehtiartikkelin mukaan arkkitehti Hans Eichstädt. Rakennuspiirustuksissa on kuitenkin arkkitehti Erkki Pasasen allekirjoitus (Arkkitehtitoimisto Erkki Pasanen Ky). Pasanen vastasi ilmeisesti koko alueen suunnittelusta ja hyvin todennäköisesti hän suunnitteli aikanaan myös viereisen vuonna 1972 valmistuneen Hakalehdon vanhainkodin sekä sen yhteydessä olevat vuonna 1970 valmistuneet lääkäreiden rivitalot.

Rinteessä sijaitseva betonielementtirunkoinen pääterveysasema käsittää osittain kolmekerroksisen pohjois-eteläsuuntaisen pääsiiven. Rakennus vuorattu lähes kokonaisuudessaan puhtaaksimuuratulla keltaisella tiilellä. Terveysaseman pääsisäänkäynnin kohdalla oleva seinä, eteläpäädyn parvekeosa sekä pohjoissivulla terveysaseman ja vanhainkodin yhdistävässä linkkiosassa on vuorauksena myös alkuperäistä pesubetonia muistuttavaa kivirouhepintaista Stenilevyä. Tiilivuorauksessa ikkunoiden reunat ovat pyöristetyt ja pyöristysten reunoihin on toteutettu muuraukseen rustikointi. Ikkunarivejä kehystää myös muuraukseen toteutettu kohollaan olevat koristelistat, jotka antavat muutoin pääasiassa aukkojulkisivulle myös nauhajulkisivun ilmettä. Ikkunat ovat mitä ilmeisimmin alkuperäiset puupuitteiset ja kolmeruutuiset, joiden malli muistuttaa käännettyä T-karmia.

Kolmekerroksisessa osassa muottilaudoitettu betonipintainen perustus ulottuu ensimmäisen kerroksen tasakertaan saakka ja jatkuu aina neuvolan sisäänkäynnille saakka. Perustuksessa erottuu selkeästi elementtien rajat. Kolmekerroksisen osan julkisivun pohjoispäässä myös ensimmäinen kerros on tiilivuorattu. Julkisivun pohjoispään peittää kuitenkin kookas harmaa profiilipellillä vuorattu ulkoporraslaajennus, joka on toteutettu 2000-luvulla ja täysin ristiriidassa rakennuksen alkuperäisilmeen ja -värin kanssa.

Terveysaseman pääsisäänkäynti sijaitsee terveysaseman länsipuoleisessa kaksikerroksisessa osassa ja sijoittuu kulmittain itse pääsiipeen sekä vanhainkodin ja terveysaseman yhdistävään linkkiosaan. Linkkiosa on eteläisivulla yksikerroksinen ja se vuorattu profiilipellillä. Pohjoissivulla linkkiosa on kaksikerroksinen ja sen massoittelu noudattaa vanhainkoti-/lääkäriasuntokokonaisuuden kaksikerroksista pohjoissivua. Pohjoissivulla linkkiosan alakerroksessa on muun muassa ambulanssitalli. Linkkiosa on vuorattu pohjoissivulta osittain kivirouhepintaishella Stenilevyllä. Ambulanssitallin metalliovet ovat alkuperäiset. Linkkiosan massoittelu noudattaa vanhainkoti-/lääkäriasuntosiiven kaksikerroksista pohjoissivua.

Terveysasema on tasakattoinen ja vesikatteena on pääosin huopa. Sekä terveysaseman että neuvolan tasakattoisissa saumapellillä päällystetyissä pääsisäänkäyntien katoksissa räystääslinja on aumattu ja alas laskeutuva katonlape muistuttaa hieman taitekattoa. Neuvolan ja hammashoitolan pääsisäänkäynti on vinkkelin mallinen ja katos jatkuu myös katoksessa kiinni olevan alkuperäisen metallirakenteinen polkupyörätelineen päälle.

Rakennuksen eteläpäässä on kookas ulosvedetty valettu parveke. Parvekkeen molemmissa päissä on erilliset valetut ja tiilivuoratut päätyseinät, joiden nurkat ovat pyöristetyt. Yksityiskohtana vastaava nurkista pyöristetty päätyseinä on myös rakennuksen pohjoispuolella olevassa autokatoksessa. Parvekkeen valetut kaiteet sekä pylväävät ovat jätetty betonipinnalle. Parvekkeen alla olevassa ulkoseinässä on sävyltään tummempi tiilivuoraus ja itse parvekkeella seinissä on kivirouhepintaiset Stenilevyt.

Sisätilat

Kolmikerroksisen rakennuksen kerrosten pohjakaava edustaa periaatteessa kaksikäytäväratkaisua, jossa potilaiden hoituhuoneet sijoittuvat ulkoseinien puolelle. Kaikki kolme kerrosta ovat periaatteessa vastaavia pohjakaavaltaan, ja niissä on pituussuunnassa kaksi käytävää. Käytävien välissä on olevat tilat toimivat esimerkiksi apu-, varasto ja wc-tiloina sekä porrashuoneen sijoituspaikkana. Hoituhuoneet sijoittuvat pääasiassa ulkoseinille. Kahdessa ensimmäisessä kerroksessa, joista toinen on osittain maan alla, rakennusta halkoo lisäksi pitkä kaakko-luodesuuntainen käytävä, joka jatkuu vanhainkodin puolelle. Käytävän varrella alakerrassa sijaitsee ambulanssitalli päivystystiloihin sekä käytävän varrella varasto- ja apteekkitilat. Ambulanssitallin yläpuolella oleva tila suunniteltiin henkilökunnan ruokailu- ja kokoustilaksi, missä käytössä se on edelleenkin. Vanhainkodin puolelle toteutettiin alkuperäispiirustusten mukaan kellariin varastotiloja ja saunatilat sekä toisen lääkäriasunnon kellariin henkilökunnan pukuhuonetilat.

Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa toimii neuvolan ja hammashuollon tilat ja maanalaisessa osassa eteläpäässä väestönsuojatilat sekä varastotilaa. Pohjoispäähän oli alkuperäispiirustuksiin merkitty ryhmäliikunnan tilat. Toinen kerros, jonka pääsisäänkäynti sijaitsee siis rakennuksen länsisivulla käsittää varsinaisen terveysaseman vastaanottotiloihin sekä myös alkuperäispiirustusten mukaan hallinnon tiloja ja työterveyshuollon tiloja. Kolmas kerros toimi vuodeosastona aina vuoteen 2020 asti.

Sisätiloissa on tallella alkuperäisiä pintoja ja materiaaleista betoni on melko selkeästi esillä. Betoniseiniin on toteutettu upotettuja koristeaiheita, jotka olivat arkkitehti Eichstädtin idea. Hän järjesti Lastumäen koulun oppilaille ideakilpailun, jonka voittajatytöt pääsivät terveysaseman sisäseinille. Kuviot toteutettiin jo betonivalun yhteydessä. Alun perin kuviot olivat betonin harmaita, mutta nykyisin niitä on maalattu eri väreillä. Betonin lisäksi seinäpinnoissa on käytetty tiiltä. Vastaanottohuoneiden yhteydessä

on kapeat miltei lattiasta asti kattoon asti ulottuvat savulasi-ikkunat. Vastaanottohuoneiden ovet ovat uusitut. Myös lattioiden muovimatot ovat ilmeisesti uusitut. Odotustiloissa on tallella joitakin alkuperäisiä huonekaluja.



1 Terveyskeskus kuvattuna idästä. Etualalla näkyvä ulkoinen porras on toteutettu 2000-luvun alussa. (Rakennuslupa vuonna 2004).

3 Terveysasema kuvattuna luoteesta.

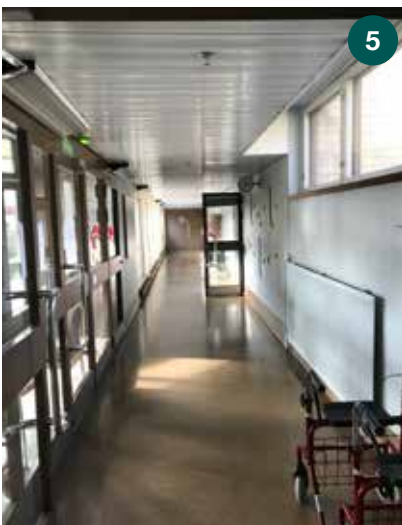
5 Terveyskeskus kuvattuna luoteesta. Etualalla vanhainkotiäiven pohjoispää.

2 Terveysasema kuvattuna lounaasta.

4 Terveyskeskus kuvattuna pohjoisesta.

6 Neuvolan ja hammashoitolan sisäänkäynnin edessä oleva alkuperäinen pyöräteline.

Kuvat: Olli Joukio



1 Alkuperäinen seinäkoriste yhdyskäytävässä.

2 Myös neuvola- ja hammashoitosiivessä on alkuperäisiä seinäkoristeita tallella.

3 Betoni on vahvasti esillä sisätiloissa.

4 Alkuperäinen seinäkoriste aulatilassa.

5 Terveysaseman ja vanhainkodin välinen yhdyskäytävä.

6 Terveysaseman pääsisäänkäynnin aulaa.

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: pyörä-/autokatos



Alun perin pyöräkatokseksi vuonna 1982 suunniteltu autokatos kuvattuna lounaasta.



*Autokatos kuvattuna kaakosta.
Kuvat: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	ei määritelty
Kiinteistötunnus	20-2-50-2
Osoite	Akaantie 2, 37800 Akaa
Nykyinen käyttö	muu käyttö
Alkuperäinen käyttö	muu käyttö
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1984
Suunnittelija	Arkkitehti Hans Eichstädt (Arkkitehtuuritoimisto Erkki Pasanen)
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	1
Perustus	ei tietoa
Runko	betoni, teräs
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	pelti - saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Alun perin polkupyöräkatokseksi valmistunut tiili- ja metallirakenteinen katos, joka toimii nykyisin henkilökunnan autokatoksena. Arkkitehti Hans Eichstädtin suunnittelema katos on toteutettu samalla ilmeellä kuin pääterveysasema. Toisessa päässä on hieman katonrajaa korkeammalle kohoava kulmista pyöristetty valettu seinä, jossa on vastaava puhtaaksimuurattu tiilivuoraus kuin pääterveysasemassakin. Vastaavat erillisen päädyt esiintyvät myös terveysaseman eteläpäädyn parvekkeessa sekä neuvolan sisäänkäynnin katoksessa. Tasakattoisen katoksen vesikatteena on sivulta aumattu ja taitekattoa muistuttava saumapeltikate. Rakennus on säilynyt ulkoisesti alkuperäisessä asussaan.

Kohde 3 Viialan terveysasema



Terveysasema kuvattuna luoteesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0003
Kunta	Akaa
Vanha kunta	Viiala
Kaupunginosa	Koivisto
Kiinteistötunnus	20-444-1-1249
Osoite	Koivistontie 3, 37830 Akaa
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	2
Inventointipäivämäärä	10.9.2020



Kuvaus

Viialan terveysaseman pihapiiri muodostuu mitä ilmeisimmin 1940–50-lukujen vaihteessa valmistuneesta rakennusajankohdalle tyypillisestä lääkäritalosta sekä vuonna 1980 valmistuneesta selkeää nauhajulkisivuarkkitehtuuria edustavasta yksikerroksisesta rungoltaan vinkkelin mallisesta terveysasemasta, jonka on suunnitellut arkkitehti Into Pyykkö. Rakennusta on laajennettu ulosvedetyllä siipiosalla 1990-luvun alussa, mutta laajennus on toteutettu alkuperäisilmettä kunnioittaen. Tasakattoisessa rakennuksessa saumapellillä päällystetyt

katonlappeet laskeutuvat viistosti tasakerran korkeudelle.

Lääkäritalo, jossa ilmeisesti on viime aikoihin asti ollut myös terveydenhuollon toimintoja, on yhdistetty katoksella uudempaan terveysasemaan.

Terveysasema edustaa ulkoasultaan rakennusajankohdalleen tyypillistä nauhajulkisivuilla varustettua hyvinkin riisuttua, voimakkaan horisontaalista laitosrakentamista, mutta rakennus on rakennustaiteellisessa mielessä melko vaatimaton. Lääkäritalo on säilynyt hyvin yksityiskohdiltaan sekä osin myös materiaaleiltaan. Rakennukset ilmentävät yhdessä kunnallisessa terveydenhuollossa sekä sodan jälkeen vallinnutta sekä uudelleen varsinkin 1970–80-luvuilla vallinnutta voimakasta muutosta.

Historia

Viialan terveysasema valmistui vuonna 1980 arkkitehti Into Pyykön suunnittelemana. Arkkitehti Pyykkö suunnitteli runsaasti terveyskeskuksia ja terveysasemia, ja Pirkanmaalla hänen suunnittelemaansa kohteita edustavat lisäksi Akaan Kylmäkosken terveysasema, Kangasalan terveyskeskus, Valkeakosken terveyskeskus ja Urjalan terveysasema. Lisäksi Pyykkö on suunnitellut mm. Mustasaaren terveyskeskuksen sekä terveysasemat Helsingin Etelä-Haagaan, Iisalmeen, Siilinjärvelle ja Vieremään.

Pihapiirissä sijaitsi jo ennestään mitä ilmeisimmin 1940–50-lukujen vaihteen tienoilla valmistunut lääkäritalo, jota oli laajennettu tyylistä päätellen 1960-luvulla. Lääkäritalon palveluita pyrittiin laajentamaan vuonna 1974 toteuttamalla uudet vastaanottotilat toiselle lääkärille.

Lopulta päädyttiin kokonaan uuteen terveysasemaan ja rakennus valmistui vuoden 1980 aikana. Uudisrakennus yhdistettiin toisen siiven päädystä katoksella vanhaan lääkäritaloon. Uudisrakennuksen sisäpihan puolelle suunniteltiin ajotie, paikoitusalue sekä keskelle istutusalue. Toinen paikoitusalue oli esitetty kokonaisuuden koillispuolelle. Pihasuunnitelma vastaa edelleen viheralueineen pääosin alkuperäistä ja paikoitusalueet sijoittuivat siis alun perinkin nykyisille paikoilleen, mutta esimerkiksi koillispuolella olevaa paikoitusaluetta on sittemmin laajennettu.

Terveysasemaa on laajennettu 1990-luvun alussa kaakkoon alkuperäisestä rungosta ulosvedetyllä siivellä. Pihapiirin pohjakaava ja käytännössä myös rakennukset ovat säilyneet tässä muutosasussa.

Akaan kaupunki sai vuonna 2016 luvan uuden hyvinvointikeskuksen rakentamiseen. Hankesuunnitelmassa todettiin, että Akaan kaikki kolme 1980-luvulla valmistunutta terveysasemaa ovat rakennuksina elinkaarensa loppupäässä ja esimerkiksi Viialassa oli havaittu sisäilmaongelmia jo vuonna 2013. Viialan terveysaseman palvelut siirtyvät uuden hyvinvointikeskuksen tiloihin kesällä 2021. Inventointihetkellä terveysasemalla toimi ainoastaan

ajanvarauksella erillinen hengitystieinfektiopotilaiden vastaanotto.

Ympäristö ja pihapiiri

Viialan terveysaseman ja vanhan lääkäritalon muodostama kokonaisuus sijaitsee Koiviston alueella Koivistontien varressa. Varsinkin tien varressa oleva lääkäritalo erottuu katumaisemassa selvästi.

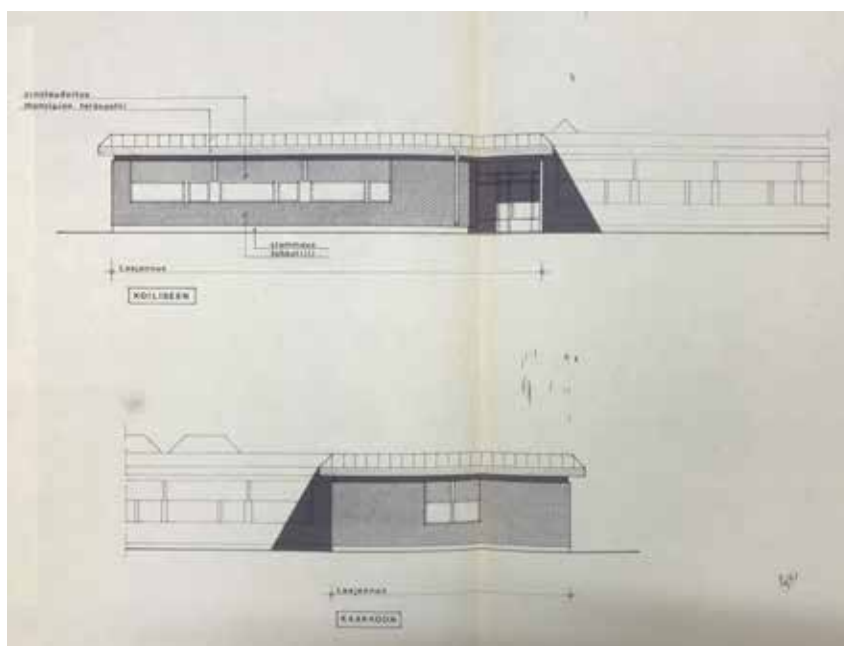
Lähiympäristön muu rakennuskanta koostuu pääosin melko tiheään rakennetuista asuintonteista, jotka ajoittuvat huomattavalta osin jälleenrakennuskaudelle ja lääkäritalo muodostaa näiden rakennusten kanssa ajallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Terveysaseman pihapiirin erottaa asuintonteista etelä- ja länsipuolella pieni metsäkaistale.

Terveysaseman pihapiiri on pääosin asfaltoitu ja käsittää paikoitusalueet sekä tontin länsi- että itäsivuilla. Itäsivun paikoitusaluetta on hieman laajennettu vuosikymmenten aikana, mutta muilta osin pihapiiri on periaatteessa säilynyt 1980-luvun alun asussaan. Pääovien edessä on pieni ympäriajettava viherkaistale.

Lisätiedot

Viialan terveysasemalla oli havaittu mahdollisia sisäilmaongelmia vuonna 2013. Akaan Seutu-lehdessä vuonna 2016 julkaistun artikkelin mukaan vuonna 2013 pahimpana löydöksenä todettiin lattian väli- ja ulkoseinien liittymissä lattialistojen alla olevat raot, jotka ylsivät maahan saakka.

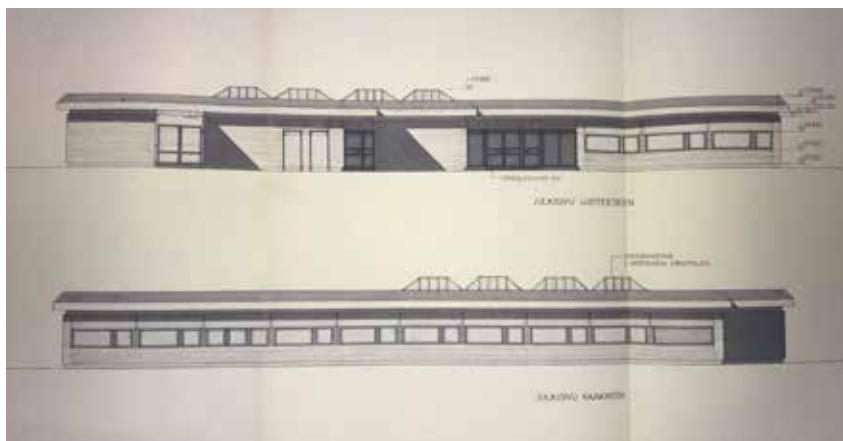
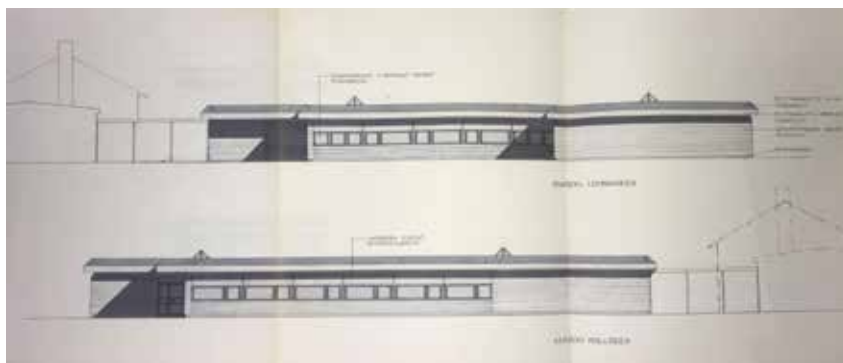
Vuonna 2018 sisäilmaongelmia pyrittiin korjaamaan, jotta rakennuksia voidaan käyttää siihen saakka, että uusi hyvinvointikeskus valmistuu.



*Julkisivut koilliseen ja
kaakkoon vuoden 1990
muutospiirustuksissa.
Suunnittelija Insinööritoimisto
Tapani Suominen Ky. Akaan
kaupungin rakennusvalvonta*

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen. Viialan terveysasema jää hieman ympäröivien metsäisten kaistaleiden sekä vanhemman lääkäritalon taakse peittoon eikä kunnolla erotu kulkureiteille. Vanhempi lääkäritalo sen sijaan sijaitsee kaupunkikuvallisesti näkyvällä paikalla. Lääkäritalo sekä terveyskeskus ilmentävät Viialan terveydenhuollon historiaa ja sen kehitystä. Erittäin hyvin ulkoisesti säilynyt terveysasema edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä suunnittelua ja rakennuksessa jälkikäteen toteutetut laajennukset sekä muut muutokset on tehty rakennuksen alkuperäisilmettä kunnioittaen. Sekä rakennusajankohdalle tyypilliset piirteet että suurelta osin myös materiaalit ovat säilyneet. Kokonaisuus on huomattavan yhtenäinen ja edustaa rakennusajankohtansa tunnistettavaa laitusrakentamista, mutta jää rakennustaiteellisesti varsin arkiseksi ja hieman vaatimattomaksi, mikä vaikuttaa myös kokonaisarviointiin.
Arvoluokka	2



Julkisivut lounaaseen ja koilliseen (ylempi kuva) sekä luoteeseen ja kaakkoon (alempi kuva) vuoden 1979 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Into Pyykkö. Akaan kaupungin rakennusvalvonta



1 Piha-aluetta tontin itä laidalla kuvattuna etelästä.

3 Terveysaseman asfaltoitua piha-aluetta kuvattuna lännestä.

2 Samaan pihapiiriin kuuluu myös etualalla näkyvä 1950-luvulla valmistunut entinen lääkäritalo. Rakennus kuvattuna luoteesta Koivistontieltä.

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveysasema



Terveyskeskus kuvattuna pohjoisesta. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	20-444-1-1249
Osoite	Koivistontie 3, 37830 Akaa
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1979
Rakentamisajan selite	1979-1980
Korjausvuodet	1990
Suunnittelija	Arkkitehti Into Pyykkö
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	1
Perustus	betoni - valettu
Runko	tiilimuuraus
Vuoraus	lomalauta, tiili, pelti
Katemateriaali	pelti -saumattu
Katon muoto	pulpetti

Kuvaus ja historia

Rakennus on valmistunut vuonna 1980 ja se on säilynyt tyylillisiltä yksityiskohdiltaan sekä suurelta osin myös materiaaleiltaan alkuperäisenä. Runkomallissa ainoa muutos on vuonna 1990 vinkkelin kulmaukseen suunniteltu ulosvedetty laajennus, johon tuli muun muassa ryhmäliikuntatilat. Laajennus toteutettiin alkuperäisilmettä kunnioittaen.

Ulkoasu

Teräsbetonirakenteinen, ilmeisesti paikallaan valettu ja pääosin tiilivuorattu rakennus edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä yksikerroksista ja tasakattoista, massoitteeltaan voimakkaan horisontaalista suunnittelua. Tasakattoista laatikkomaista profiilia rikkoo hieman saumapellillä päällystetyt ulkonevat ja aumatut katonlappeet, jotka laskeutuvat tasakerran korkeudelle. Räystäslinjaa kiertää reunoilla profiilipelti. Muilta osin vesikatteena on huopakate. Rakennus on vuorattu valkoisella lohkotiilellä. Malliltaan matalien nauhaikkunoiden yläpuolella räystäslinjaan asti on viisto lomalaudoitus. Ikkunanauhat koostuvat kahdesta eri kokoisesta, mutta saman korkoisesta puupuitteisestä ikkumallista, jotka ovat säilyneet alkuperäisinä.

Vuonna 1990 suunniteltu laajennusosa (Insinööritoimisto Timo Mäkinen Oy) on toteutettu ulkoasultaan vastaamaan alkuperäistä osaa.

Pääsisäänkäynti sijaitsee vinkkelin kulmauksessa ja on sisäänvedetty. Sisäänkäynnin reunoilla on lisäksi metallikehikkoiset ikkunat. Metallilasiovet ovat mahdollisesti uusitut, ainakin vetimien osalta. Kaikki metalliovet ovat samanlaisia koko rakennuksessa. Sen sijaan huoltotilojen ja vast. paneloidut ovet ovat alkuperäiset.

Kokonaisuus on selkeäpiirteinen rakennusajankohtansa yksikerroksen nauhajulkisivuilla varustetun laitossuunnittelun edustaja, jossa on havaittavissa vielä 1970-luvun arkkitehtuurin piirteitä. Laajennus sekä muut mahdolliset pienet muutokset on toteutettu alkuperäisilmettä kunnioittaen. Hyvästä säilyneisyydestä huolimatta kokonaisuus on tavanomainen ja rakennustaiteellisesti melko vaatimaton.

Sisätilat

Rakennus oli inventointihetkellä suljettu ja toimi ainoastaan ajanvarauksella hengitystieinfektiopotilaiden vastaanottona. Sisätiloihin ei siis ollut mahdollista tutustua.

Alkuperäisten piirustusten mukaan rakennuksen pohjakaava perustui sekä yksikäytävä- että kaksikäytäväratkaisuun. Vastaavaa sekaratkaisua käytettiin silloin tällöin 1970–80-lukujen terveyskeskussuunnittelussa. Käytävät olivat ns. pimeitä käytäviä, jotka valaistiin keinovalolla tai korkeintaan päädyissä olevilla ikkunoilla. Kookkaamassa kaakko-luode-suuntaisessa siivessä oli kaksikäytäväpohja, jossa hammashuollon hoituhuoneet sekä laboratoriotilat sekä henkilökunnan huoneet sijoittuivat ulkoseinien puolelle, ja käytävien välissä olevissa huoneissa oli wc-tiloja, kuvaustilat sekä mm. erilaista varastotilaa. Lounas-koillinen-suuntainen siipiosa oli puolestaan keskikäytäväpohjainen ja hoito- ym. tilat sijaitsivat käytävän molemmin puolin. Käytävä oli suurelta osin leveämpi ja käsitti myös odotustilat. Siivessä oli ensiapu, lääkärin vastaanottohuoneet sekä muita

toimenpide ja vastaanottotiloja sekä työterveydenhuolto. Lisäksi siivessä oli neuvottelu-/kirjastohuone, työntekijöiden ruokailutila sekä potilastoimisto.

Vuonna 1990 rakennukselle suunniteltiin laajennusosa vinkkeliosan kulmaukseen insinööritoimisto Tapani Suominen Ky:n toimesta. Laajennusosaan toteutettiin ryhmäliikuntatilat, varastotila, hoituhuone, lainaamo, toimistotila, pukuhuonetilat sekä odotustila.

Rakennuksen ilmanvaihtoa koskeville muutoksille ei löytynyt lupahakemuksia, joten niitä ei ole uusittu mahdollisesti 1990-luvun jälkeen, tai muutoksille ei ole yksinkertaisesti haettu lupia.

Lehtitiedon mukaan rakennuksen sisätiloissa todettiin vuonna 2013 terveyshaittaa aiheuttavia puutteita. Esimerkiksi lattian väli- ja ulkoseinien liitoskohdissa havaittiin raot, jotka ulottuivat ilmeisesti maahan saakka. Lehtitiedon mukaan kuntotarkastaja oli itse saanut oireita sisätiloissa (Akaan seutu 9.12.2016). Sisäilmaongelmaa on ilmeisesti pyritty korjaamaan ainakin vuoden 2018 aikana, jotta rakennusta voidaan käyttää uuden hyvinvointikeskuksen valmistumiseen saakka.



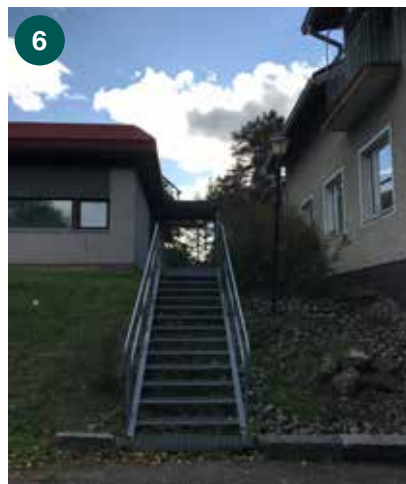
1 Kaakkoisjulkisivua ja taustalla vuonna 1990 toteutettu laajennus.

2 Terveyskeskuksen pohjoispäätä luoteesta.

3 Terveyskeskuksen nauhajulkisivua kaakosta.

4 Terveyskeskus kuvattuna idästä.

Kuvat: Olli Joukio



1 Vuonna 1990 valmistuneen laajennusosan sisäänkäynti kuvattuna koillisesta.

3 Lääkäritalon ja terveysaseman välissä oleva katos kuvattuna luoteesta.

5 Terveyskeskusta kuvattuna luoteesta.

2 Terveysaseman pääsisäänkäynti kuvattuna luoteesta.

4 Terveysaseman pohjoispää kuvattuna lännestä.

6 Lääkäritalon ja terveysaseman välissä oleva portaikko sekä katos kuvattuna koillisesta.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 4 Hämeenkyrön terveyskeskus



Terveysasema kuvattuna pääsisäänkäynnin kohdalta idän suunnasta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0004
Kunta	Hämeenkyrö
Kiinteistötunnus	108-421-6-2, Riihimäki
Osoite	Härkikuja 10, 39100 Hämeenkyrö
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	21.9.2020

Kuvaus

Nykyinen Hämeenkyrön terveysasema kuuluu sodan jälkeen entisille kirkkoherran pappilan maille syntyneeseen Hämeenkyrön moderniin keskustaan.

Vuonna 1980 valmistunut arkkitehti Helge Railon suunnittelema pohjakaavaltaan paviljonkimainen terveyskeskus on rakennettu vuonna 1938 valmistuneen kunnansairaalan jatkeeksi. Terveyskeskus toteutettiin siipi/paviljonkiosiltaan vastaamaan alkuperäisen sairaalasiiven mittasuhteita sekä pääosin myös tyyliä. Siipien välinen linkkiosat on toteutettu sen sijaan selkeästi aikakaudelleen tyypillisellä suunnittelulla, jota on korostettu



Terveyskeskukseksi muutetun ja laajennetun kunnallissairaalan ympäristö vuoden 1982 peruskartassa. Maanmittauslaitos / Vanhat painetut kartat

vielä eri värillä. Viuhkamaisen kokonaisuuden pohjakaava perustuu pääosin keskikäytäväratkaisuun. Rakennuskokonaisuutta on laajennettu useaan otteeseen sekä etelään sekä pihan puolelle. Eteläisin siipiosa, joka on vielä toteutettu vastaamaan alkuperäisen kunnansairaalan tyyliä, on suunniteltu vuonna 1981 kunnalliskodin vuodeosastoksi ja tämän eteläpuolelle valmistui 1980-luvun lopulla uusi arkkitehtuuriltaan poikkeava kookas vanhainkotikokonaisuus. Laajennuksia on toteutettu tämän jälkeen useaan otteeseen siten, että 1930-luvulta 2000-luvulle valmistunut rakennusryhmä muodostaa pohjakaavaltaan U:n mallisen arkkitehtuuriltaan ja massoitteeltaan sekavan kokonaisuuden. Alkuperäinen tiili- ja betonirakenteinen ja pinnaltaan rapattu, osittain betonipintainen terveyskeskusosa sijoittuu tämän kokonaisuuden pohjoispäähän, mutta erottuu sisäänkäynnin ympäristöä lukuun ottamatta huonosti ajallisesti kirjavan rakennusmassan seasta. Länsisivulla terveyskeskuslaajennuksen alkuperäisilmeestä ei ole mitään jäljellä.

Terveysaseman ja vanhainkodin muodostama kokonaisuus rajautuu etelässä Hämeenkyrön vanhan keskustan RKY-alueeseen, jossa sijaitsevat myös kunnanlääkärille ja kunnan eläinlääkärille rakennetut asuinrakennukset sekä entinen apteekki, jotka yhdessä läheisen terveyskeskuskokonaisuuden sekä sen viereisen terveystalon kanssa ilmentävät Hämeenkyrön terveydenhuollon historiaa.

Kokonaisuus erottuu pitkälle länsipuolella avautuvassa viljelymaisemassa.

Historia

Nykyisen Terveyskeskuksen alkuperäinen osa, eli Hämeenkyrön kunnansairaala valmistui vuonna 1938 seurakunnalta ostetulle maa-alueelle lääninarkkitehti R. Wessmanin suunnittelemana. Alkuperäinen osa käsitti nykyisen terveyskeskuksen sisäänkäynnin eteläpuolella olevan matalamman siiven sekä siinä kiinni olevan kolmekerroksisen osan.

Kansanterveyslain seurauksena Hämeenkyrö ja Viljakkala perustivat vuonna 1973 kansanterveystyön kuntainliiton, joka oli toiminnassa vuoteen 1995 asti. Hämeenkyrön kunnansairaala muutettiin vuonna 1980 terveyskeskuksen vuodeosastoksi, joka samalla laajennettiin 40-paikkaiseksi. Uusi terveyskeskus toteutettiin vanhan kunnansairaalan laajennukseksi ja käsitti alkuperäisen sairaalasiiven molemmin puolin kaksi uutta siipiosaa sekä ne yhdistävät linkkiosat. Etelänpuoleinen siipi toteutettiin viistosti alkuperäiseen runkoon nähden.

Rakennusta on sittemmin laajennettu etelään Suunnittelukeskus Oy:n vuonna 1981 alun perin kunnalliskodin vuodeosastoksi suunnitteleamalla laajennuksella, joka valmistui samansuuntaiseksi kuin edellä mainittu viistosti toteutettu siipi. Samassa yhteydessä nykyinen terveyskeskuksen sisäpihan puoli muutettiin paikoitusalueeksi. Kokonaisuus oli tämän

jälkeen pohjakaavaltaan hieman viuhkamainen ja paviljonkityyppinen. 1980-luvun lopulla eteläpuolelle valmistui terveyskeskuksesta arkkitehtonisesti poikkeava vanhainkotilaajennus. Vanhainkodin länsipuolelle valmistui 1990-2000-lukujen vaihteessa jälleen arkkitehtonisesti erilainen veteraanitalo ja viimeisenä pihapiirin länsilaidalle päiväkeskus Aurinkorinne sekä terveysaseman pohjoispään siiven laajennus, joka valmistui vuonna 2005.

Terveysasemassa on toteuttu muutoksia sisätiloissa ja ulkoasussa vuonna 1989, jolloin toteutettiin mielenterveystoimiston vastaanottotilat vuodeosasto 2:n kellarikerrokseen. Vuonna 2002 toteutettiin terveyskeskuksen välinehuoltotilojen laajennus ja saneeraus, vuodeosastojen 1 ja 2 välisen tilan laajennus ja saneeraus sekä laajennukset parvekkeille. Muutoksen suunnitteli JRD-arkkitehdit. Vuonna 2005 toteutettiin pohjoispäässä olevan siiven laajennus ja 2011 terveyskeskuksen peruskorjaus sekä sisäpihan puolelle toteutetut laajennukset, josta vastasi A-insinöörit Oy. Vuonna 2016 kaikki ulkopinnat korjattiin ja maalattiin.

Ympäristö ja pihapiiri

Hämeenkyrön terveyskeskuksesta sekä sitä ympäröiviä sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaisuus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla länsipuolella avautuvan kulttuurihistoriallisesti merkittävän viljelymaiseman laidalla ja rajautuu itäpuolella Hämeenkyrön vanhan keskustan RKY-alueeseen. Lähistöllä sijaitsee mm. kirkko, kunnantalo vanha kunnanlääkärin asunto sekä hyvin säilynyt entinen terveystalo 1940-luvulta.

Terveyskeskusaluetta ympäröi puistomaiset kaistaleet. Pääjulkisivulla ehkäpä merkittävimmät ja viihtyisämmät, puistomaiset kokonaisuudet muodostuvat vanhan sairaalasiiven sekä sen ympärille viuhkamaisesti laajennettujen siipien välisille piha-alueille. Yhdessä Härkikujan varren puita kasvavien nurmikaistaleiden kanssa ne muodostavat melko vehreän kokonaisuuden.

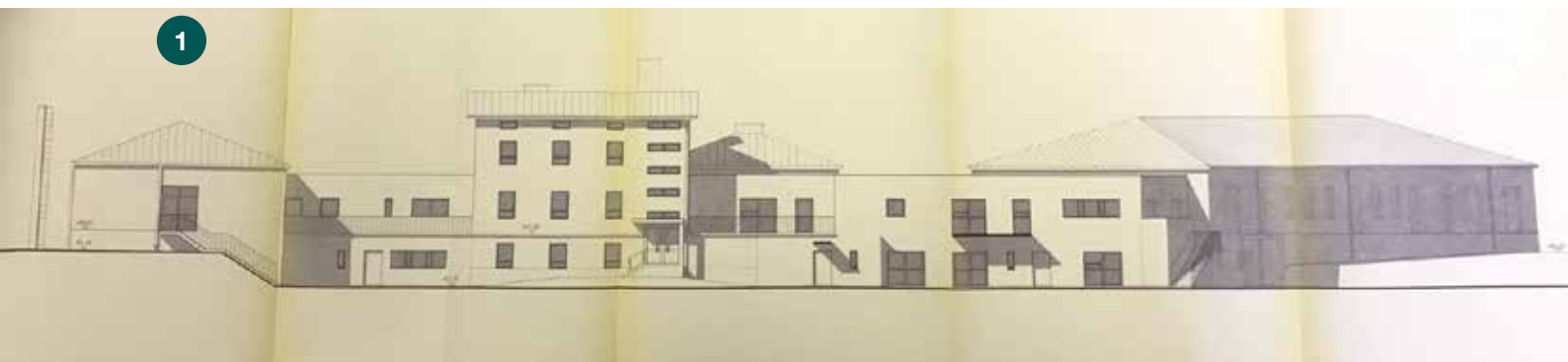
Kokonaisuudessaan piha-alue on muokkaantunut moneen otteeseen laajennusten ja uudisrakentamisen seurauksena ja alkuperäisen sairaalan tai terveyskeskuksen aikaisesta pihasuunnittelusta ei ole säilynyt mitään. Terveyskeskuksen sekä sitä ympäröivien rakennusten välissä oleva sisäpiha on asfaltoitu ja laitosmainen.

Kirjalliset lähteet

Nallinmaa-Luoto, Terhi & Agge, Marja: Hämeenkyrön historia III - Vuodesta 1966 vuoteen 2000. Hämeenkyrö 2003.

Kulttuurihistorialliset arvot

Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, maisemallinen Merkittävästi muutettu ja useaan kertaan laajennettu kokonaisuus, jonka ulkoasussa on siellä täällä säilynyt iäkkäämpiä pintoja, mutta kokonaisuus on ajallisesti kerroksellinen sekä tyyllisesti kirjava, jonka seasta ei juurikaan havaitse tässä kontekstissa merkittävää alkuperäistä 1980-luvun alussa toteutettua terveyskeskusta. Hämeenkyrön 1930-luvulla valmistuneen sairaalan, alun perin 1970-80-lukujen vaihteessa toteutetun terveysaseman sekä sitä myöhemmin toteutettujen ympäröivien sosiaali- ja terveyspalveluiden laajennusosat muodostavat ajallisesti kerroksellisen, mutta arkkitehtonisesti ja kaupunkikuvallisesti sekavan kokonaisuuden, joka ei edusta 1970-80-lukujen terveyskeskussuunnittelua. Terveyskeskuslaajennus on aikanaan toteutettu lisäksi noudattamaan alkuperäisen kunnansairaalan ulkoilmettä, mutta sen jälkeen toteutetut muutokset ovat käytännössä vesittäneet aikanaan ehkä yhtenäisenkin ulkoasun. Nämä seikat vaikuttavat kokonaisarviointiin. Kokonaisuudella on kuitenkin sosiaalihistoriallista merkitystä ilmentämässä Hämeenkyrön terveydenhuollon historiaa ja se erottuu myös kauas länsipuolella avautuvassa kulttuurihistoriallisesti merkittävässä viljelymaisemassa. Sairaala-alue rajautuu Hämeenkyrön vanhan keskustan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY). Hämeenkyrön osayleiskaavainventoinnissa vuodelta 2017 (Heiskanen & Niukko) alkuperäisen kunnansairaalan ja terveysaseman muodostama siipi on huomioitu osaksi Hämeenkyrön modernia keskustaa, joka on arvotettu inventoinnissa luokkaan I: ”Nämä kohteet edustavat parhaalla mahdollisella tavalla taajaman asutus- ja rakennushistoriaan sekä taajamakuvallesiin ilmiöihin kytkeytyvää kulttuuriperintöä hyvin säilyneine kokonaisuuksineen. Kohteet omaavat suuren intensiteetin. Tämän luokan kohteet tulisi ehdottomasti säilyttää. ”Inventoinnissa kuvataan alueen arvoja seuraavasti: ”Sotien jälkeisen asuttamistoiminnan vaikutuksesta syntynyt sekä julkisten palvelujen alueeksi erotettu keskusta, jonka historialliset kerrokset ovat säilyttäneet alkuperäiset piirteensä, julkisen hallinnon aluetta kehystää suunniteltu puisto, osa alueesta Hämeenkyrön vanhan keskustan valtakunnallisesti arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY2009).”
Arvoluokka	3



1 Julkisivu länteen vuoden 1978 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Helge Railo. Kyseinen piirros oli ainoa alkuperäisestä terveyskeskusmuutoksesta saatavilla ollut piirros. Kuvasta erottuu selkeästi 1930-luvulla toteutettu kunnansairaalan kolmekerroksinen osa sekä sen oikealla puolella kunnansairaalaan kuuluneen matalamman siiven aumakattoinen länsipääty. Muut kuvassa näkyvät osat kuuluivat Railon terveyskeskusmuutokseen. Tässä vaiheessa kyseessä oli vielä arkkitehtonisesti verrattain yhtenäinen kokonaisuus. Hämeenkyrön kunnan rakennusvalvonta.

2 Julkisivu pohjoiseen vuoden 2005 muutospiirustuksissa. Hämeenkyrön kunnan rakennusvalvonta.



3 Terveyskeskus, vanhainkoti, veteraanitalo ja päivähoitokeskus muodostavat laajan ja ajallisesti kerroksellisen sekä arkkitehtonisesti melko sekavan kokonaisuuden. Hämeenkyrön karttapalvelu



1 Terveyskeskusta kuvattuna idästä. Oikealla alkuperäinen kunnansairaalan siipi ja vasemmalla Helge Railon suunnittelema vuonna 1980 valmistunut terveyskeskuksen eteläinen siipiosa.

3 Terveyskeskuksen eteläpuolelle 1980-luvun lopulla valmistunut vanhainkoti.

5 Terveyskeskusta sisäpihan puolelta kuvattuna pohjoisesta.

2 Terveyskeskuksen ja vanhainkodin muodostama kokonaisuus erottuu pitkälle viljelymaisemassa.

4 Terveysasemaa kuvattuna kaakosta. Etualalla vuonna 1981 kunnalliskodin vuodeosastoksi suunniteltu siipi, jonka takana Helge Railon suunnitteleman terveyskeskuksen siipi.

6 Terveyskeskus kuvattuna idästä.
Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveysasema



*Terveyskeskuksen
pääsisäänkäynti.
Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	108-421-6-2
Osoite	Härkikuja 10, 39100 Hämeenkyrö
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1980
Rakentamisajan selite	1938-2016
Korjausvuodet	1938, 1980, 1981, 1989, 2002, 2005, 2011, 2016
Suunnittelija	1980 arkkitehti Helge Railo
Rungon muoto	poikkipääty
Kerrosluku	(1)+1+(1)
Perustus	betoni - valettu
Runko	tiilimuuraus, betoni
Vuoraus	sileä rappaus
Katemateriaali	pelti -saumattu
Katon muoto	auma



1 Terveyskeskusta kuvattuna sisäpihan puolelta etelästä. Etualalla vanhainkodille kuuluvaa osaa.

3 Alkuperäinen kunnansairaalan siipiosa kuvattuna kaakosta.

5 Terveyskeskusta kuvattuna etelästä.

2 Kuva sisäänkäynnin viereltä.

4 Terveyskeskuksen pääsisäänkäynti.

6 Osastojen 1 ja 2 välinen linkkiosa.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 5 Ikaalisten terveyskeskus



Terveyskeskuksen länsipäädyn neuvolan sisäänkäyntiparveke ja oikealla pääsisäänkäynti. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0005
Kunta	Ikaalinen
Kiinteistötunnus	143-406-4-8, Wienola
Osoite	Vanha Tampereentie 21, 39500
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	18.9.2020



Kuvaus

Ikaalisten terveyskeskus sijaitsee Vanhan Tampereentien varressa entisen kunnansairaalan alueella. Rakennusarkkitehti Veikko Voutilaisen suunnittelema terveyskeskus on valmistunut vanhan kunnansairaalan rakennuksen paikalle vuonna 1981. Rakennusta on laajennettu 2010-luvulla vuodesosaston itäpäähän valmistuneella osalla. Laajennusosa erottuu selkeästi alkuperäisestä terveyskeskuksesta eikä sinänsä riko kokonaisuutta. Merkittävämpi muutos alkuperäiseen terveyskeskukseen on vuonna 2013 toteutettu kattomuutos.

Rinteessä sijaitseva terveyskeskus käsittää pohjoispäässä kaksikerroksisen siiven. Muilta osin kokonaisuus on yksikerroksinen. Eteläpäässä oleva vuodeosasto on pohjakaavaltaan kaksoiskäytäväratkaisu ja runkoltaan hieman muuta rakennusta syvempi.

Historia

Kansainterveyslain astuttua voimaan vuonna 1972 Ikaalinen lakkautti kunnansairaalan ja perusti terveyskeskuksen. Kunnansairaalan maa-alueet, rakennukset sekä irtaimisto luovutettiin terveyskeskukselle. Ikaalinen muodosti kansanterveyskeskuksen kuntainliiton Hämeenkyrön ja Viljakkalan kanssa. Terveyskeskus toimi vanhoissa kunnansairaalan tiloissa aina vuoteen 1981 saakka, jolloin valmistui nykyinen rakennusarkkitehti Veikko Voutilaisen vuonna 1979 suunnittelema terveyskeskus. Terveyskeskus käsitti valmistuessaan myös vuodeosaston. Vanhasta kunnansairaala-alueesta on jäljellä ilmeisesti aikanaan lääkäritalona toiminut hirsirunkoinen rakennus sekä mahdollisesti myös nykyisin hammashoitolana toimiva 1960-luvulla valmistunut rakennus ja sen vieressä oleva samoihin aikoihin valmistunut pienkerrostalo.

Paikallaan tehty betonirunkoinen ja tiilivuorattu terveyskeskus on säilynyt varsinaisen terveyskeskuksen osalta runkomalliltaan hyvin. Rakennuksen itäpäähän toteutettiin vuosina 2011–2013 laajennus, johon tuli lyhytaikaisen tehostetun asumispalvelun yksikkö sekä muun muassa kappeli ja toimistotiloja. Pihan puolelle valmistui lisäksi erillinen pieni sähkökeskus-/varistorakennus. Vuoden 2013 aikana rakennuksen alkuperäinen tasakatto muutettiin nykyiseksi aumakatoksi. Laajennuksen sekä kattomuutoksen suunnitteli Arsatek Oy.

Ympäristö ja pihapiiri

Ikaalisten terveyskeskus sijaitsee entisen kunnansairaalan alueella. Piha-alue on kokenut joitakin muutoksia vuosikymmenten aikana, mutta periaate vastaa edelleen terveyskeskuksen alkuperäistä suunnitelmaa. Myös ajoteiden ja paikoitusalueiden sijainti vastaa vuoden 1979 suunnitelmia, tosin niitä on laajennettu osin viheralueiden kustannuksella.

Ympäröivä rakennuskanta on iältään kerroksellista ja käsittää mitä ilmeisimmin kunnansairaalaan aikanaan liittyneitä rakennuksia. Esimerkiksi viereinen hammashoitolana toimiva rakennus sekä sen vieressä oleva pienkerrostalo edustavat 1960-luvun modernia arkkitehtuuria. Näiden vieressä sijaitsee puolestaan lähivuosikymmenten aikana valmistuneita kerrostaloja.

Ympäristö on kuitenkin melko vihreää ja terveyskeskuksen tontti rajautuu etelässä pieneen puistokaistaleeseen ja pohjoisessa laajempaan metsäalueeseen, joka jatkuu käytännössä

rakentamattomana aina Kyrösjärven rantaan saakka.

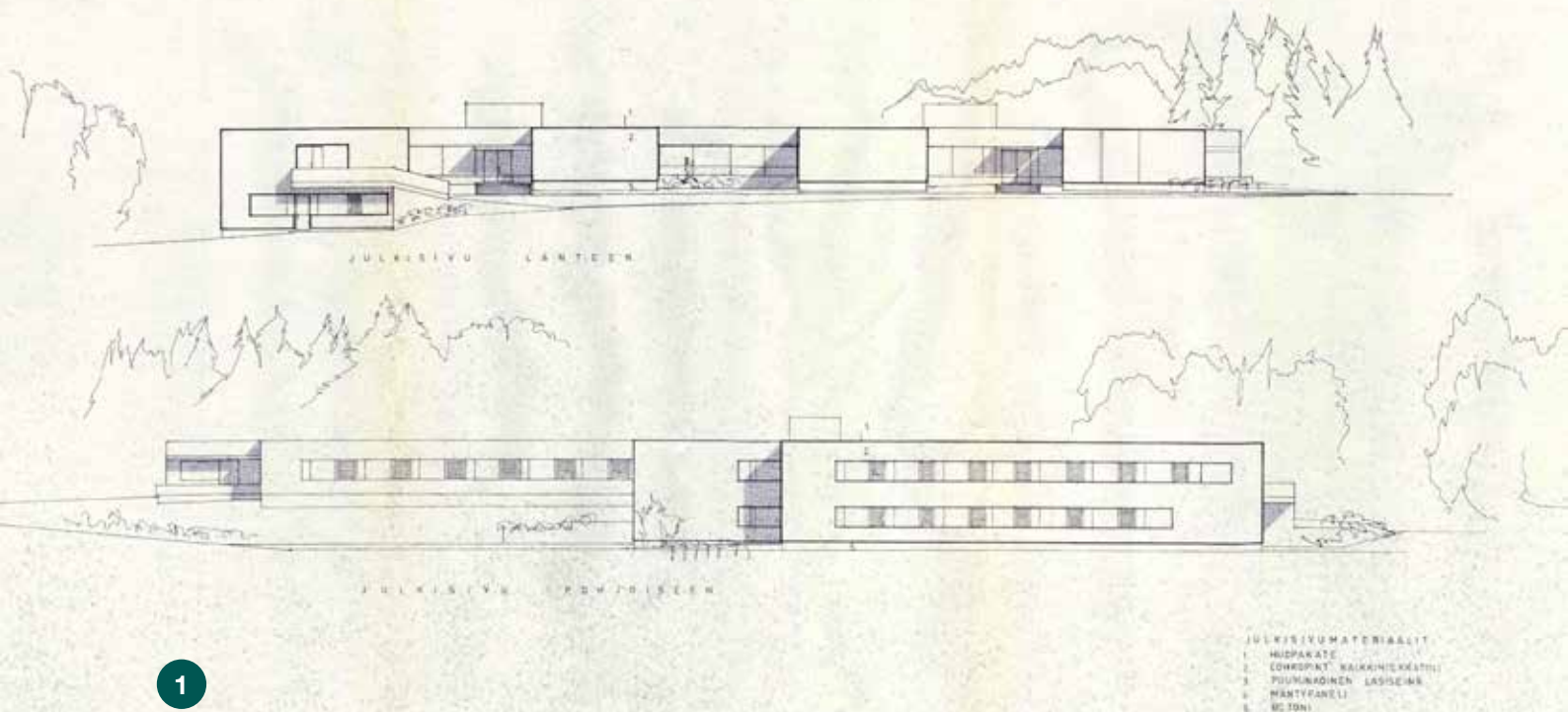
Kirjalliset lähteet

Ihatsu, Sanna: Terveyttä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Studio Oy / Museovirasto 2014.

Nallinmaa-Luoto, Terhi: Ikaalisten entisen emäpitäjän historia IV - Nälkämaasta kylpyläkaupungiksi 1853-2000. Ikaalinen 2007.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen, rakennustaiteellinen, kaupunkikuvallinen. Rakennusarkkitehti Veikko Voutilaisen suunnittelema terveyskeskus edustaa tunnistettavaa ja suurelta osin myös ominaispiirteensä säilyttäneitä laadukasta terveyskeskusarkkitehtuuria, jossa on myös havaittavissa yksilöllisiä piirteitä. 2010-luvulla toteutettu kattomuutos on kuitenkin muokannut rakennuksen alkuperäiselle massoittelulle tyypillistä horisontaalista ilmettä sen verran voimakkaasti, että se vaikuttaa kohteen kokonaisarviointiin. Rakennuksen sisätiloja on muutettu pinnoiltaan sekä myös tilajärjestykseltään melko voimakkaasti 2000-luvun aikana. Ympäristössä sijaitsevan vanhan lääkäriasunnon sekä muiden mahdollisesti myös entiseen kunnansairaalaan kuuluneiden mitä ilmeisimmin 1960-luvulla toteutettujen rakennusten kanssa terveyskeskus ilmentää Ikaalisten terveydenhuollon historiaa sekä kehitystä. Arviointi ja arvoluokka koskee 1980-luvun alussa valmistunutta terveyskeskusta vuodeosastoineen. Kokonaisuus sijoittuu kaupunkikuvallisesti näkyvälle paikalle Vanhan Tampereentien varteen.
Arvoluokka	2



1



2



3



4



5

1 Julkisivut länteen ja pohjoiseen vuoden 1979 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Veikko Voutilainen. Ikaalisten kaupungin rakennusvalvonta

2 Terveyskeskuksen ympäristössä on myös muita terveydenhuollon rakennuksia. Kuvassa terveyskeskuksen länsipuolella mitä ilmeisimmin 1960-luvulle ajoittuva hammashoitolana toimiva rakennus.

3 Terveyskeskuksen ympäristön terveydenhoidon pitkästä historiasta kertoo myös viereinen vanha lääkärintalo.

4 Terveyskeskus koillisesta. Vasemmalla vuonna 2011 suunniteltu laajennus.

5 Terveyskeskus kuvattuna pohjoisesta.

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveyskeskus



*Terveyskeskus kuvattuna etelästä.
Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	143-406-4-8
Osoite	Vanha Tampereentie 21, 39500 Ikaalinen
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1981
Korjausvuodet	2010-2013
Suunnittelija	Rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen (Arkkitehtitoimisto Veikko Voutilainen Oy)
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	satula

Ulkoasu

Vuonna 1981 valmistunut terveyskeskus on säilynyt ulkoisesti pääosin hyvin. Merkittävimmät muutokset ovat olleet vuonna 2013 toteutettu kattomuutos tasakatosta aumakattoiseksi sekä vuodeosastosiiven itäpäähän valmistunut laajennusosa. Rakennus edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä korkealaatuista terveyskeskusarkkitehtuuria, jossa on havaittavissa myös yksilöllisiä piirteitä. Kattomuutoksesta huolimatta alkuperäinen rakennusajankohta on edelleen havaittavissa, johon auttaa myös uuden katon linjauksen melko matala profiili. Muutos on kuitenkin hävittänyt

ratkaisevasti osan alkuperäiselle rakennusajankohdalle tyypillisestä ilmeestä. Laajennut kookkaat iv-konehuoneet on toteutettu muutoksen yhteydessä. Myös rakennuksen voimakkaasti porrastetun länsisivun kahden poikkipäädyn väliin on samassa yhteydessä laajennus, joka erottuu julkisivulla poikkeavasta julkisivulevyillä toteutetusta vuorauksesta.

Itäpäähän toteutettu pulpettikattoinen uudisosa erottuu selkeästi tyylillisesti omana kokonaisuutenaan, eikä sinänsä häiritse terveyskeskuksen alkuperäisilmettä varsinkaan julkisivun puolella. Sen sijaan sisäpihan puolella muutos on hallitsevampi.

Rakennuksen alkuperäinen osa sijoittuu rinteeseen ja on pääjulkisivultaan yksikerroksinen, mutta rinteessä olevat pohjois- ja itäsivut ovat kaksikerroksisia. Kokonaisuuden pohjois- ja eteläpäässä on vinkkeliosat. Rungon syvyys vaihtelee ja esimerkiksi pääjulkisivun puolella läntinen sivu on voimakkaasti porrastettu. sisäpihan puolella itäsivulla on kookas poikkipääty. Eteläpäässä oleva vuodeosasto on rungoltaan muuta rakennusta hieman syvempi. Julkisivut ovat aukkojulkisivut, mutta niihin on luotu yhtenäisempää nauhamaista ulkoilmettä matalien ikkunoiden väleissä olevilla puusäleiköillä sekä ikkunoiden puolella olevalla valetulla koverretulla listalla. Ikkunoiden väleissä on lisäksi yksilöllisenä piirteenä melko massiiviset sileävaletut reunoiltaan pyöristetyt palkit. Yhdessä koverretun koristelistan, pyöristyt ikkunoiden väleissä olevat palkit sekä vuorauksessa nurkkien pyöristykset antavat rakennukselle yksilöllisempää ja hieman pehmeämpää ilmettä. Rakennuksen alkuperäinen on vuorattu lohkotulla kalkkihiekkatiilellä.

Rakennuksen pääsisäänkäynti on sisäänvedetty ja siinä on tasakattoinen avokatos. Neuvolatiloihin on erillinen sisäänkäynti rakennuksen kaksikerroksisen pohjoispään valetulta parvekkeelta. Parvekkeen seinämän valussa on nelikulmainen koristeura, ja vastaava esiintyy sisäpihan puolella olevan jäteasioiden sijoituspaikan alkuperäisessä valetussa pengerryksen seinämässä. Ensiavulle on erillinen sisäänkäynti rakennuksen länsisivulta. Vuodeosaston persoonallisempi sisäänkäynti on puolestaan ulosvedetty ja pohjamalliltaan kolmekulmainen. Sisäänkäynnin yhteydessä on alkuperäinen pensasistutuksia rajaava aita. Kaikkien sisäänkäyntien päällä on vastaava valettu koverrettu koristelista kuin ikkunoissakin.

Sisätilat

Rakennuksen alkuperäisen osan pohjakaava on perustunut alusta alkaen avohoidon osalta molemmissa kerroksissa yksittäiskäytäväratkaisuun, kun taas vuodeosastossa on ollut kaksoiskäytävä. Pohjamalli on säilynyt periaatteessa vastaavana nykypäivään saakka, mutta avohoidon puolella tilajärjestys on muuttunut merkittävästi 2000-luvulla ja käytäväosaa on paikoin levennetty. Pinnat ja kaikki välivet ovat uusittu 2010-luvulla.



1. Vuodeosaston sisäänkäynti rakennuksen eteläsivulla.

2. Ikkunadetalji.

3. Terveyskeskusta kuvattuna idästä. Oikealla erottuu 2010-luvulla toteutettu sähkökeskus

4. Terveyskeskuksen vastaanottotilaa.

5. Portaikko.

6. Rakennuksen eteläsivua. Oikeassa reunassa 2010-luvulla toteutettu laajennus

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 6 Kangasalan terveyskeskus



Rakennuksen alkuperäistä, vuonna 1984 valmistunutta osaa kuvattuna lounaasta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0006
Kunta	Kangasala
Kylä	Herttuala
Kiinteistötunnus	211-407-0018-0001
Osoite	Herttualantie 24, 36200 Kangasala
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	28.10.2015



Kartta: Kangasalan kunta.

Kuvaus

Kangasalan betonielementtirunkoinen punatiilivuorattu, osin kaksikerroksinen ja rungotaan moneen suuntaan risteävä ja kaksi rinnakkaista kookkaampaa siipeä käsittävä terveyskeskus on rakennettu nykyiseen runkomalliinsa neljässä vaiheessa. Pohjakaavassa on pyritty yhdistämään eri toiminnot tehokkaalla kulkuverkostolla. Julkisivuja hallitsee puhtaaksi muurattu punainen tiili. Rakennus edustaa 1980-luvun alussa yleistynyttä julkisivutyyppeä, jossa betonielementtien saumat

on pyritty hävittämään. Vaikka rakennus on rakennettu nykyiseen malliinsa neljässä vaiheessa kolmena eri vuosikymmenenä, on kokonaisuus siitä huolimatta arkkitehtonisesti yhtenäinen ja noudattaa ulkoisestii alkuperäistä arkkitehti Pyykön suunnittelemaa tyyliä.

Historia

Terveyskeskuksen alkuperäisen osan suunnitteli arkkitehti Into Pyykkö vuonna 1982 ja ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 1984. Tuolloin valmistui terveyskeskussiipi, joka käsitti tässä vaiheessa vuodeosaston eteläpään, kaksikerroksisen pääsiiven sekä siitä risteävän rinteessä olevan yksikerroksisen vastaanottotilat käsittäneen siiven. Rakennuspiirustuksiin oli jo tässä vaiheessa merkitty toisen vaiheen laajennusalat neuvolatoille sekä vuodeosaston pohjoispäälle. Vuonna 1987 arkkitehti Into Pyykkö laati suunnitelmat toiselle rakennusvaiheelle neuvolasiipeä sekä vuodeosaston pohjoispäätä varten. Vuodeosaston koko kaksinkertaistui laajennuksen seurauksena. Vuonna 1997 suunniteltiin teknisten tilojen yhteyteen pienehkö laajennus jätekeskukselle. Rakennus laajennettiin nykyiseen runkomalliinsa vuonna 2004 toteutettujen suunnitelmien pohjalta, jotka käsittivät nykyisen länsisiiven sekä teknisten tilojen eteläpään toteutetun pienen varavoimakonehuoneen. Laajennukset suunnitteli RA Kari Airtto / Suunnittelukolmio Oy.

Terveyskeskuksen viereen valmistui 1980–90-lukujen taitteessa tai viimeistään 1990-luvun alussa nykyinen erillinen matala, rankorakenteinen ja aumakattoinen ympäristöterveydenhuollon rakennus, jossa toimii eläinlääkäriasema ja terveystarkastajan toimisto.

Ympäristö ja pihapiiri

Kangasalan terveyskeskus sijaitsee Valtatie 12:n pohjoispuolella Herttualantien varressa lähellä Kirkkojärven Kuohunlahden rantaa ja rajautuu Herttualan maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön.

Kumpuleivassa ympäristössä maaston muotojen mukaan ympäristöön hienosti toteutettua terveyskeskusta ympäröi melko avoin kumpuileva nurmialue. Terveysaseman piha-alue on säilynyt tyyllisesti pohjakaavaltaan sekä istutusten sijoittelultaan pääasiassa 1980-luvun lopulta, lukuun ottamatta 2000-luvulla toteutettua laajennussiipeä. Pääsisäänkäynnin edessä on terveyskeskuksille tyypillinen ympäriajettava viheralue.

Terveyskeskuksen itäpuolella Herttualantien varressa sijaitsee pääosin 1950–70-luvuilla rakentunut omakotialue.

Aiemmat tutkimukset

Hinnerichsen, Miia: Herttualan osayleiskaavan rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman inventointi 2015. Aikaisempi kohdenumero 2015/0001.

Kirjalliset lähteet

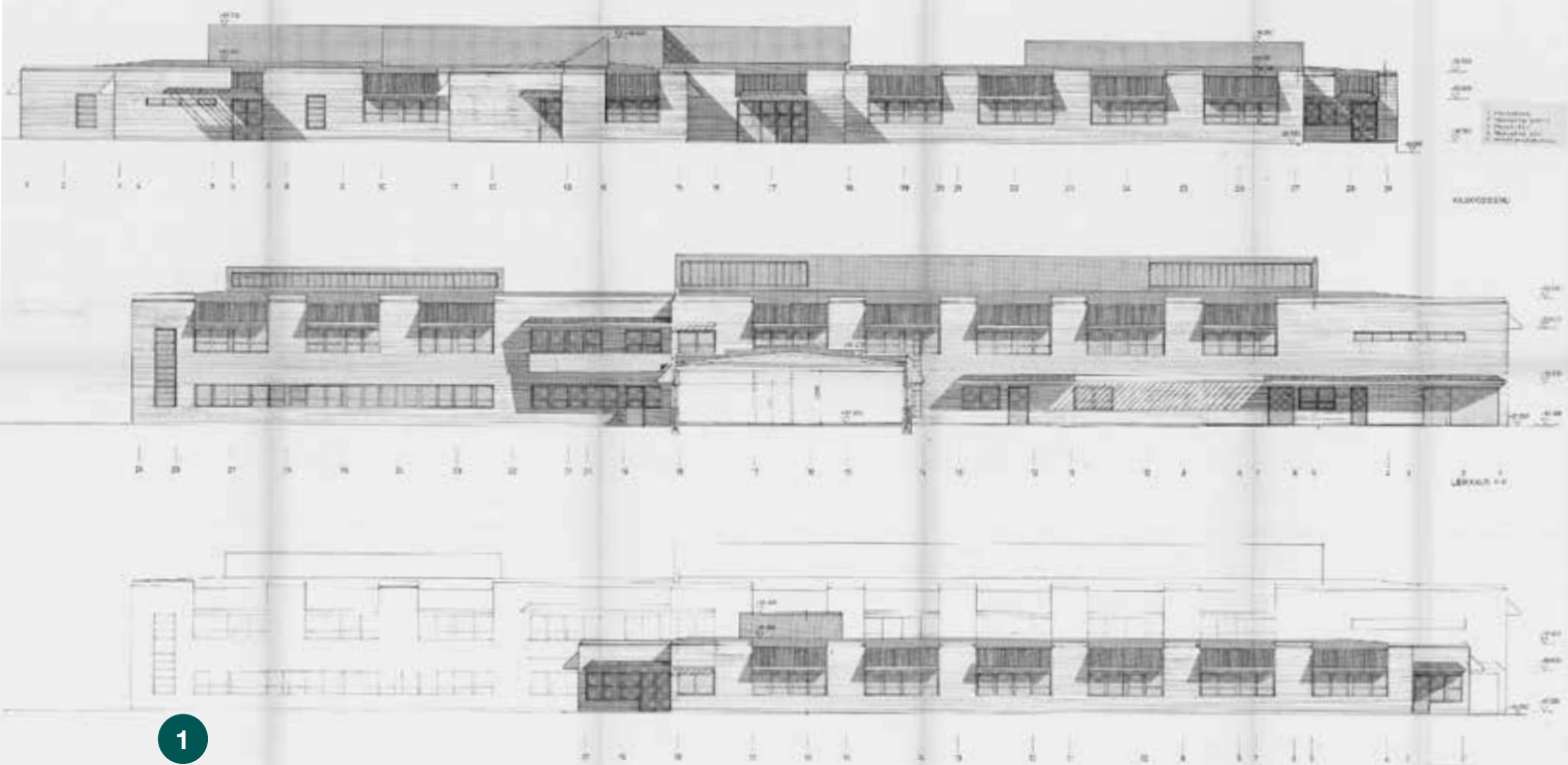
Terveyttä kaikille - terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle.
Sanna Ihatsu, CasaCo Studio OY, Museovirasto 2014.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennustaiteellinen, rakennushistoriallinen ja maisemallinen. Rakennus sijoittuu maisemallisesti merkittävälle ja näkyvälle paikalla Valtatie 12:n läheisyyteen. Kokonaisuudessaan massaltaan kookas, mutta melko matala rakennus on sijoitettu tyylikkäästi kumpuilevaan ja avoimeen maastoon ja sillä on suuri merkitys sekä valtatie ja lähiympäristön maisemassa. Kangasalan 1980-luvun teveydenhuollon kehitystä ilmentävä terveysasema edustaa maakunnan alueella melko harvinaisia kookkaampia, kokonaan erilliselle kiinteistölle rakennettuja terveyskeskuksia, joiden lähiympäristössä ei ole ollut aikaisempaa terveydenhuoltotoimintaa. Alkuperäinen Into Pyykön suunnittelema vuonna 1984 valmistunut osa on arkkitehtonisesti merkittävä ja edustaa erinomaisesti ajalle tyypillistä laadukasta terveyskeskusrakentamista. Rakennusta on laajennettu kolmeen otteeseen 1980-luvulta 2000-luvulle. Laajennukset on toteutettu erittäin tyylikkäästi sekä piirteiltään että massaltaan yhteneväiseksi kokonaisuudeksi, joka edustaa Pirkanmaan alueella Pirkkalan terveyskeskuksen ohella esimerkkiä laadukkaasta, alkuperäisilmeen huomioon ottavasta laajennussuunnittelusta.
Arvoluokka	1

Toimenpidesuositukset

Kohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilymisen kannalta tärkeää on rakennuksen alkuperäisten arkkitehtonisten piirteiden säilyminen.



1



1 Julkisivut kaakkoon ja luoteeseen vuoden 1982 rakennuspiirustuksissa.

2 Terveyskeskus kuvattuna kaakosta.

4 Erillinen ympäristöterveydenhuollon rakennus.

3 Terveyskeskuksen pääsisäänkäynnin ympäristöä kuvattuna koillisesta.

5 Vuodeosastoa kuvattuna idästä

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveyskeskus



*Rakennuksen alkuperäistä, vuonna 1984 valmistunutta osaa kuvattuna lounaasta.
Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	211-407-18-1 Keskusterveysasema
Osoite	Herttualantie 24, 36200 Kangasala
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1984
Rakentamisajan selite	1982-1984
Korjausvuodet	1987, 2004, 2005, 2015, 2016
Suunnittelija	Arkkitehti Into Pyykkö / Arkkitehtitoimisto Into Pyykkö Ky
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu pelti -saumattu
Katon muoto	auma

Kuvaus ja historia

Betonielementtirunkoinen ja tiilivuorattu rakennus valmistui arkkitehti Into Pyykön suunnittelemana vuonna 1984. Rakennus suunniteltiin alun alkaenkin rakennettavaksi kahdessa vaiheessa ja vuodeosaston laajennus sekä neuvolasiipi oli tarkoitus valmistua toisessa vaiheessa. Rakennus käsitti alun perin osin kaksikerroksisen pohjamalliltaan moneen suuntaan haarautuvan terveysaseman, jossa oli avohoitosiipi, huoltosiipi

sekä vuodeosasto. Alkuperäistä osaa laajennettiin edelleen arkkitehti Pyykön laatimien suunnitelmien pohjalta 1980-luvun lopulla, jolloin valmistuivat sekä kaksikerroksinen neuvolalaajennus että vuodeosaston laajennus. Vuonna 1997 rakennuksen eteläpäähän sekä huoltosiiven itäisivulle toteutettiin pienet laajennukset, joihin tuli mm. jätekatokset.

Vuonna 2004 suunniteltiin rakennuksen nykyinen runkomalli ja länsisivun nykyinen T-siipi, itäpään työterveydenhuollon siipi sekä jätekatoksen pieni laajennus. Laajennukset suunnitteli tamperelainen Arkkitehtikolmio Oy.

Ulkoasu

Rakennuksen ulkoasu on yhtenäinen huolimatta useaan otteeseen toteutetuista laajennuksista. Maaston muotoja seurailevan useaan suuntaan risteävän rakennuksen kokonaishahmo on matala, vaikka rakennus on osittain kaksikerroksinen. Linjakasta kokonaisuutta hallitsee punatiilivuoraus, jota rikkoo paikoitellen ikkunoiden päällä oleva matala vaakaponttilaudoitettu kenttä. Aukkojulkisivulla persoonallinen ja näkyvä yksityiskohta on ikkunoiden kohdalla oleva pulpettikattoinen ja saumapeltikatetut lipat, jotka laskeutuvat ikkunan yläreunaan saakka. Nämä jo alkuperäisessä osassa esiintyvät yksityiskohdat on toteutettu myös rakennuksen laajennusosiin. Rakennuksen kattomallina on loivaprofiilinen auma- tai satulakatto, joka antaa rakennukselle miltei tasakattoisen vaikutelman. Alkuperäisen osan keskellä on kookkaat pulpettikattoiset kattolyhdyt, jotka valaisevat avohoidon odotustiloja. Yhtenäinen, moneen kertaan laajennettu ulkoasu on aiheuttanut toisaalta sen, että varsinainen terveystakeskuksen vastaanoton pääsisäänkäynti on nykyään melko huomaamaton, joskin säilynyt alkuperäisenä. Myös rakennuksen puupuitteiset ikkunat vaikuttavat alkuperäisiltä, tai niitä on uusittu alkuperäisen mallin mukaan. Ikkunoiden puitemalli vaihtelee, mutta pääosin ne ovat ristikarmillisia.

Sisätilat

Alun perin vuonna 1984 valmistuneessa osassa pohjamalli perustui sekä yksi- ja kaksikäytävälliseen ratkaisuun. Ensimmäisen kerroksen huoltotilat sekä samansuuntaisessa siivessä sijainneet vuodeosastot perustuivat keskikäytäväratkaisuun, mutta avohoidon puoleinen rungoltaan syvempi ja kaksikerroksinen pohjoissiipi oli kaksikäytävällinen. Terveystakeskuksen ja vuodeosaston välinen yhdysosa käsitti mm. keittiötilat ja henkilökunnan ruokalan sekä johtavien lääkäreiden ja ylihoitajan huoneet. Toinen kerros käsitti kokonaisuuden keskellä olevan terveystakeskuksen sekä siitä risteävän rinteeseen sijoittuvan itäsiiven. Terveystakeskuksen kaksoiskäytävällinen pohjoispää käsitti neuvolan, kotisairaanhoidon ja hammashuollon tilat. Käytävien välissä olevissa tiloissa oli porrashuone, wc- ja varastotilaa. Siiven eteläpäässä oli ensiavun tilat sekä laboratoriotilat. Terveystakeskuksen itään risteävä siipi käsitti keskikäytävän, jonka

varrella oli vastaanottohuoneita sekä työterveyshuollon tilat.

Vuonna 1987 suunnitellut vuodeosaston laajennus oli keskikäytävällinen ja neuvolan kaksikerroksinen laajennus oli kaksikäytävällinen, jossa käytävien välisessä osassa oli laboratorio- ja muita aputiloja, wc-tiloja ja odotustiloja. Vuonna 2004 suunniteltu T-siiven laajennusosa perustui keskikäytäväratkaisuun.

Sisätiloja on uusittu pinnoiltaan jossakin määrin, mutta alkuperäisilme sekä hallitseva punatiilen ja puupintojen vuorottelu on edelleen havaittavissa. Alkuperäisessä osassa muutoin pimeään keinovalaisuun perustuvaan käytäväratkaisuun tuo valoa odotustiloja hallitsevat melko kookkaat pulpettikattoiset kattolyhdyt. Eri aikoina toteutettujen laajennusten tilajärjestys on säilynyt myös pääosin hyvin.



*1 Kangasalan pääterveysaseman ensiavun sisäänkäynti idästä.
Kuva: Miia Hinnerichsen 2015*



2 Vuonna 1987 suunniteltu neuvolalaajennus kuvattuna koillisesta. Kuva: Olli Joukio



1



2



3



4



5



6

1 Vuodeosastoa kuvattuna idästä.

*3 Terveyskeskusta kuvattuna koillisesta.
Vasemalla ja taustalla vuonna 1984
valmistunutta alkuperäistä osaa, oikealla
vuonna 1987 valmistunut vuodeosasto.*

5 Vuonna 1984 valmistunutta vuodeosastoa.

*2 Vuonna 1987 suunniteltu
neuvolalaajennus kuvattuna etelästä.*

*4 Etualalla vuonna 2004 suunniteltu
työterveyshuollon laajennus.*

*6 Vuonna 2004 suunniteltu laajennus
sekä koronaviruksen vuoksi vuonna 2020
pystytetty drive-in näytteottoa.*

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 7 Sahalahden terveyskeskus



Terveyskeskus kuvattuna etelästä. Vasemmalla erottuu alkuperäinen erillinen pergolaseinä, jonka yhteydessä on myös pieni pulpettikattoinen varasto. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0007
Kunta	Kangasala
Vanha kunta	Sahalahti
Kylä	Paatiala
Osoite	Kurvis-Höllin tie 8, 36420 Sahalahti
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	2
Inventointipäivämäärä	15.9.2020



Kuvaus

Rungoltaan vinkkelin mallinen rankorakenteinen terveysasema rakennettiin paikalla. Rakennus edustaa pienempää maaseutukeskusten terveysasemarakentamista ja muistuttaa ulkoisesti verrattain kookasta iv-konehuonetta lukuun ottamatta periaatteessa kookkaampaa omakotitaloa. Lähtökohdiltaan melko tavanomaista arkkitehtuuria edustavassa rakennuksessa on kuitenkin havaittavissa myös mielenkiintoisia, yksilöllisiä piirteitä.

Rakennus on vuorattu puhtaaksimuuratulla kalkkihiekkatiilellä ja sisäpihan puolelta sekä päädyistä pystyponttilaudoituksella. Kattomalli on kaksilapainen pulpettikatto, jossa eteläinen ja toisessa siivessä lännenpuoleinen lape nousee korkeammalle. Lappeiden välinen porrastus on vuorattu profiilipellillä. Rakennuksen ja vesikatteena on profiilipeltikate.

Rakennuksen pääjulkisivu sisäänkäynteineen on hyvinkin arkinen ja sen toista päätä hallitsee melko kookas muuta rakennusta korkeammalle kohoava pulpettikattoinen iv-konehuone. Sisäänkäynnissä on pulpettikattoinen kaksiosaisen teräspylvään tukema avokatos. Ulko-ovet ovat alkuperäiset. Sisäänkäyntiä rajaa pohjoiseen ulkoneva pystylauta-aita. Päädyissä sekä sisäpihan puolella on enemmän yksilöllisiä piirteitä ja esimerkiksi kookkaampien kolmeosaisten ikkunoiden pieniä matalaprofiilisia tai neliön mallisia tuuletusikkunoita on korostettu keltaisella värillä. Rakennuksen ikkunamalli vaihtelee koostuen pääosin eri kokoisista kolmeosaisista ikkunoista, joissa on edellä mainittu matala erillinen tuuletusikkuna. Ikkunat ovat mitä ilmeisimmin säilyneet suurelta osin alkuperäisinä. Rakennuksen sisäpihan puolella on sisäänvedetty avokuistiosa, jonka kohdalla kattoa tukee kaksiosainen katonlappeen yli nouseva teräspylväs.

Sisäpihan puolelle yksilöllisempää ilmettä luo myös postmodernille suunnittelulle tyypillinen erillinen veistosmainen pergolaseinämä, jonka yhteydessä on pieni rankorakenteinen ja pulpettikattoinen varasto. Pergolaseinämä on vuorattu terveysaseman sisäpihan puoleisen seinän tavoin pystyponttilaudoituksella ja siinä on pyöreä lisäksi koristeaukkoa sekä lisäksi kaksiosaiset teräspylväät. Pergolaseinämä rajaa pihapiiriä eteläpuolella olevaan Puinoistenpuistoon.

Historia

Sahalahden pienen yksikerroksisen terveysaseman suunnitteli arkkitehti Timo Veijonsuo / Arkkitehtitoimisto 8 studio Oy vuonna 1988. Rakennus valmistui vuonna 1990. Kokonaisuus käsitti lisäksi kaksi pientä erillistä varastoa, joista eteläpuoleisen yhteydessä oli erillinen puurakenteinen pyöreällä koristeaukolla varustettu pergolaseinämä.

Rakennus käsitti valmistuttuaan länsi-itäsuuntaisessa kookkaammassa siivessä erilliset lasten ja aikuisten odotustilat sekä käytävän, jonka varrelle oli merkitty länsipäähän kolme vastaanottohuonetta neuvolalle sekä kotisairaanhoidon huoneen sekä huoneet työterveydenhuoltoon ja laboratoriota varten. Pohjois- eteläsuuntainen siipi käsitti puolestaan eteläpäässä hammaslääkärin huoneen, kuntoutushuoneen, henkilökunnan taukotilat ja etupihan puolella kaksi vastaanottohuonetta.

Terveysasema on avoinna asiakkaille ainoastaan klo 8-13 ja oli inventointihetkellä suljettu, mutta tilajärjestys on säilynyt hyvin suurella todennäköisyydellä alkuperäisenä. Rakennuksesta ei ole muutospiirustuksia.

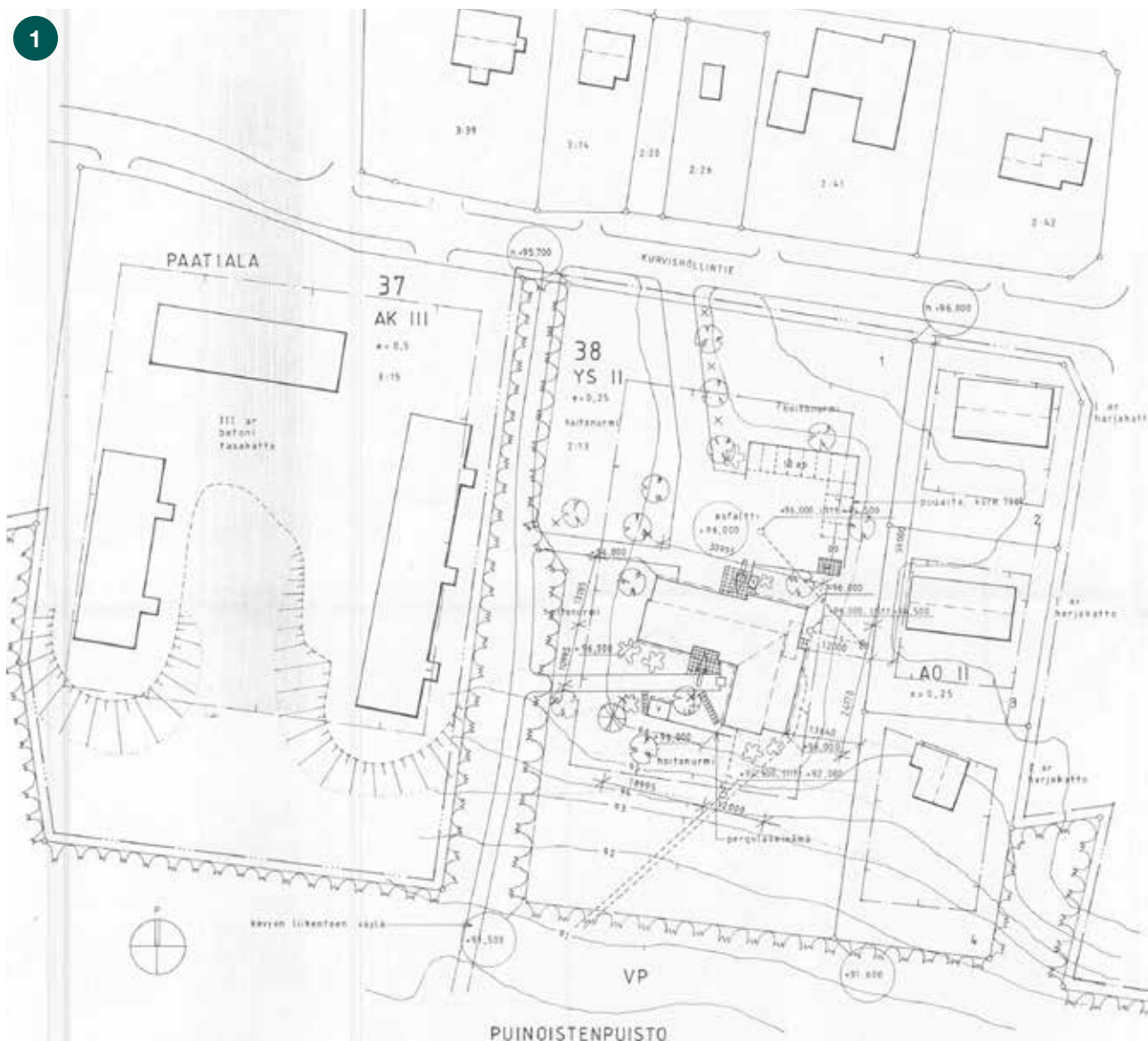
Ympäristö ja pihapiiri

Sahalahden terveysasema sijaitsee Kurvis-Höllintien varrella lähellä Sahalahden vanhaa hallinnollista keskustaa ja sitä ympäröi ajallisesti kerroksellinen pieni asuinalue, joka koostuu pohjois- ja itäpuolella pääasiassa omakotitaloista ja länsipuolella kolmesta kaksikerroksisesta 1970-luvun alkupuolella valmistuneesta elementtirunkoisesta pienkerrostalosta. Eteläpuolella avautuu puistomainen avoin nurmikenttä Kuhmalahdentien suuntaan.

Pihapiiri on siisti ja hyvin hoidettu. Pohjoissivulla on asfaltoitu piha- ja paikoitusalue. Muilta osin piha-aluetta peittää nurmi. Ympäristö jatkuu melko avoimena ja puistomaisena myös terveysaseman länsipuolella.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen ja kaupunkikuvallinen. 1980–90-lukujen vaihteen postmodernia suunnittelua edustava pieni terveysasema on säilynyt ulkoisesti erittäin hyvin. Rakennus sekä sen vieressä oleva erillinen veistoksellinen pergolaseinäma edustavat rakennusajankohdalle tunnistettavaa yksilöllisempää arkkitehtuuria. Terveysasema muistuttaa ulkoasultaan miltei aikansa omakotitalosuunnittelua, joka korostuu varsinkin sisäpihan puolella. Käyttötarkoitus ei ole ulkoisesti helposti havaittavissa. Pääjulkisivu on myös arkkitehtonisesti huomattavasti vaatimattomampi ja arkisempi kuin rakennuksen sisäpihan puoleinen sivu pergolaseinämineen. Rakennus sijaitsee kaupunkikuvallisesti näkyvällä paikalla avoimella tontilla.
Arvoluokka	2



1 Asemapiirros vuoden 1988 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Timo Veijonsuo. Kangasalan kaupungin rakennusvalvonta

3 Terveyskeskus kuvattuna koillisesta. Etualalla erillinen pulpettikattoinen ja rankorakenteinen varastorakennus. Kuva: Olli Joukio

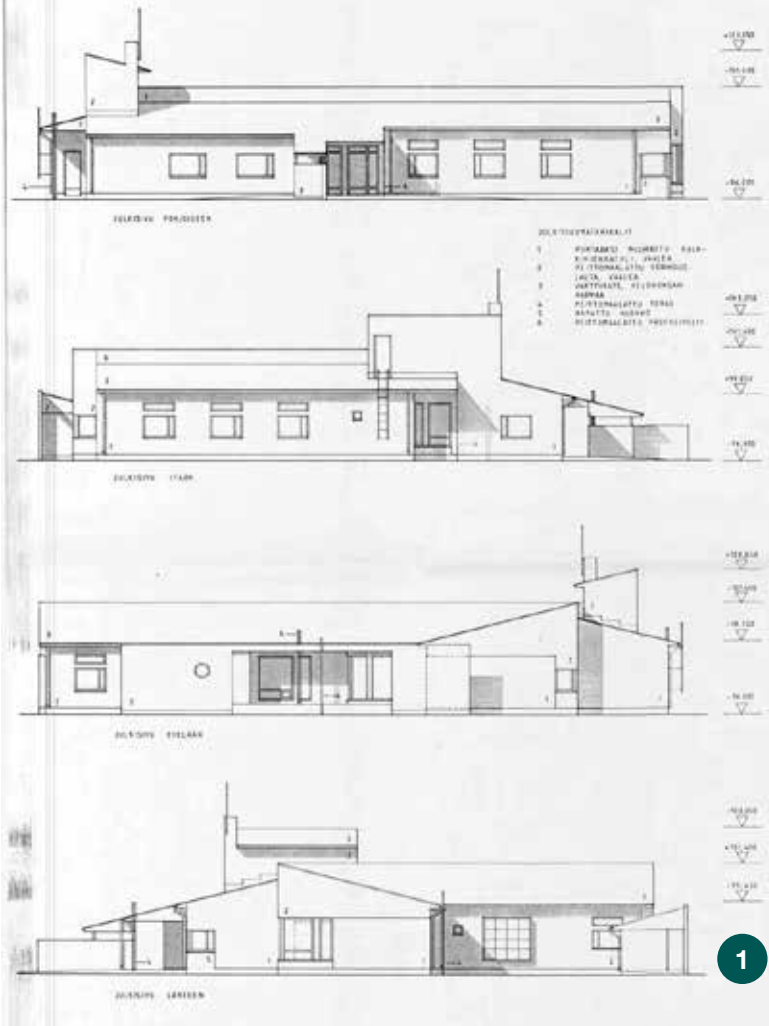
2 Terveyskeskus kuvattuna pohjoisesta. Kuva: Olli Joukio

Rakennus: terveyskeskus



*Terveyskeskus kuvattuna
luoteesta. Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	211-479-2-76 Terveysasema
Osoite	Kurvis-Höllin tie 8, 36420 Sahalahti
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1990
Rakentamisajan selite	1988-1990
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Timo Veijonsuo / Arkkitehtitoimisto 8 Studio Oy
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerroslukku	1
Perustus	betoni - valettu
Runko	rankorakenne
Vuoraus	pystylauta tiili
Katemateriaali	pelti -profiloitu
Katon muoto	pulpetti



1 Julkisivut vuoden 1988 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Timo Veijonsuo. Kangasalan kaupungin rakennusvalvonta

2 Rakennuksen julkisivu itään. Kuva: Olli Joukio

3 Terveyskeskus kuvattuna lännestä.

4 Terveyskeskus kuvattuna koillisesta. Kuva: Olli Joukio

5 Sisäpihan puoleinen sisäänkäynti kuvattuna lounaasta. Kuva: Olli Joukio

Rakennus: pergolaseinämä/varasto



*Pergolaseinämä/varasto
kuvattuna etelän suunnalta.
Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	piharakennus
Osoite	Kurvis-Höllin tie 8, 36420 Sahalahti
Nykyinen käyttö	varastointi
Alkuperäinen käyttö	varastointi
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1990
Rakentamisajan selite	1988–1990
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Timo Veijonsuo
Rungon muoto	suorakaide
Kerroslukku	1
Perustus	betoni - valettu
Runko	rankorakenne
Vuoraus	pystylauta
Katemateriaali	pelti -profiloitu
Katon muoto	pulpetti



*Pergolaseinämä/varasto kuvattuna kaakosta.
Kuvat: Olli Joukio*



Lounaasta.

Kohde 8 Lempäälän terveysasema



Terveyskeskus kuvattuna idästä. Alkuperäinen 1970-luvulla rakennettu osa erottuu taustalla. Myöhemmin toteutetut laajennukset hallitsevat kokonaisuutta pääjulkisivulla. Oikealla vanhainkoti ja vasemmalla vuonna 2009 suunniteltu laajennus. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0008
Kunta	Lempäälä
Kiinteistötunnus	418-431-2-176
Osoite	Himminpolku 6, 37500 Lempäälä
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	17.9.2020



Kuvaus

Lempäälän terveyskeskus sijaitsee kaupunkikuvallisesti merkittävällä paikalla Tampereentien varressa Kirkkojärven Kirkkolahden rannalla. Alun perin vuosina 1972–74 arkkitehti (SAFA) Esa Koivuniemen toimesta suunniteltu terveyskeskus edustaa Pirkanmaan alueella verrattain varhaista kansanterveyslain seurauksena toteutettua uudisrakentamista.

Nykyinen terveyskeskuksen alue on rakentunut nykyiseen asuunsa pääasiassa kolmessa vaiheessa, ja laajennusosat peittävät rakennuksen alkuperäisosan lähes kokonaan pääjulkisivun puolelta. Merkittävin muutos on ollut 2010-luvulla toteutettu pohjois-eteläsuuntainen uudisrakennus alkuperäisen terveyskeskuksen itäpuolelle.

Alkuperäinen terveyskeskus edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä varhaisempaa terveyskeskussuunnittelua. Osin kolmekerroksinen, tasakattoinen, massaltaan voimakkaan horisontaalinen ja nauhajulkisivullinen alkuperäinen rakennusosa on säilynyt tyylillisesti pääosin hyvin ja hallitsee järven puoleista julkisivua. Alkuperäisen osan ja 2010-luvulla valmistuneen siiven välissä on 1980-luvulla suunniteltu laajennus, joka on muutettu merkittävästi viimeisen laajennuksen yhteydessä. Terveyskeskuksen pohjoispuolella sijaitsee 1990-luvulla toteutettu vanhainkoti, joka on liitetty terveyskeskukseen linkkiosalla.

Historia

Lempäälän-Vesilahden kansainterveystyön kuntainliiton rakennuttama terveyskeskus rakennettiin Lempoisten alueelle Kirkkolahden rantaan lääkäritalon viereen. Rakennus valmistui erään tiedon mukaan vuonna 1973. (Teivas 2006) Toisaalta piirustuksia on päivätty vielä vuonna 1975 ja rakennusta ei ole vielä merkitty vuoden 1975 peruskarttaan. Valmistumisajankohta on siis mitä ilmeisimmin vuoden 1975–76 paikkeilla. Terveyskeskuksen suunnitteli arkkitehti (SAFA) Esa Koivuniemi. Rakennus oli valmistuessaan pohjamalliltaan suorakaiteen mallinen. Suunnitelmiin oli merkitty myös II ja III rakennusvaihe ja terveyskeskuksen pohjoispuolelle oli varattu laajennusalue vanhainkodille sekä itäpuolelle kahdelle rinnakkaiselle terveyskeskuksen laajennussiivelle, jotka oli kaavailtu päärungon kanssa saman suuntaisiksi, mutta hieman etelämmäksi. Laajennusosat oli merkitty rungoltaan samankokoisiksi kuin alkuperäinen osa. Kokonaisuuden pohjakaava olisi ollut näin toteutuessa kampamainen.

Alkuperäisen osan valmistuessa rakennuksen lounaispuolella sijaitsi lääkäritalo sekä eteläpuolella aivan vieressä Himmin huvila.

Vuonna 1989 kuntainliitto haki rakennuslupaa terveyskeskuksen laajennukselle. Laajennusta ei toteutettu alkuperäisen 1970-luvulla esitetyn suunnitelman mukaisesti, vaan arkkitehti Lennart Karvonen suunnitteli vuosina 1988–89 eteläpäähän rungoltaan hieman kapeamman, kaksikerroksisen vinkkeliosan. Laajennuksen tieltä purettiin Himmin huvila.

Samoihin aikoihin Lempäälän kunta vuokrasi terveyskeskuksen pohjoispuolelta kuntainliitolle alueen vanhainkotirakennusta varten. Vanhainkoti valmistui 1980–90-lukujen vaihteessa ja liitettiin 1990-luvun kuluessa linkkiosalla terveyskeskukseen.

Vuonna 2009 arkkitehti (SAFA) Pekka Timola (Stenvall / Timola / Varhi Oy) suunnitteli alkuperäisen terveystakeskuksen itäpuolelle kookkaan laajennuksen, jonka jälkeen pohjakaava oli nykyinen U:n mallinen. Muutoksen yhteydessä myös 1980-luvulla suunniteltu laajennus muuttui merkittävästi. Laajennuksen jälkeen terveystakeskus sekä vanhainkoti muodostivat laajan toisiinsa linkitetyn ajallisesti ja tyylillisesti kerroksellisen kokonaisuuden. Laajennus ja remontti valmistui vuoden 2013 aikana. Melko nopeasti laajennusosassa havaittiin sisäilmaongelmia.

Joko laajennuksen yhteydessä tai melko pian sen jälkeen purettiin terveystakeskuksen lounaispuolella sijainnut lääkäritalo, joka toimi aikanaan myös mm. hammashoitolan ja taloustoimiston tiloina. Paikalla on nykyään sorapintainen paikoitusalue. Hammashoito toimii nykyisin erillisessä rakennuksessa Himminpolun varressa.

Ympäristö ja pihapiiri

Terveystakeskuksen ja vanhainkodin muodostama kokonaisuus sijaitsee Kirkkojärven rannalla keskustasaaren alueella. Rakennuksen alkuperäinen osa muodostaa merkittävän tekijän järven rannan maisemassa, joskin ranta on terveystakeskuksen kohdalla kasvanut melko umpeen. Myös rakennuksen länsisivulla on lähinnä henkilökunnan paikoitusalueita. Pihapiirin lounaislaidalla on sorapintainen paikoitusalue, josta on purettu vanha lääkäritalo. Viereisellä tontilla sijaitsee 1980-90-luvulla toteutettu päiväkotirakennus.

Lähiympäristön rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista. Läheisyydessä järven rannalla on vielä tallella huvila-arkkitehtuuria muistuttavia vanhempia asuintontteja, kun taas terveystakeskuksen itäpuolella on 1960-70-luvulla toteutettuja lamellitaloja. Ympäristö on muuttunut voimakkaasti 1970-luvulta alkaen. Kokonaisuuden itäpuolella on kookas paikoitusalue ja koillispuolella vanhainkodin vieressä oleva hoidettu puisto. Terveystakeskuksen alueen ilme muuttui merkittävästi 2000-luvulla toteutettujen muutosten ja laajennusosan seurauksena.

Kirjalliset lähteet

Teivas, Eija: Teiden varsilla ja vesireiteillä - Lempäälän kulttuuriympäristöohjelma. Lempäälän kunta 2006.

Lempäälän-Vesilahden sanomat 13.10.2016

Lisätiedot

Rakennuskokonaisuudessa on havaittu melko pian 2010-luvulla toteutetun laajennusosan valmistumisen jälkeen sisäilmaongelmia

varsinkin uudessa laajennusosassa. Ilmanvaihto ei toiminut toivotulla tavalla. Vaurioita oli havaittu eri puolilta terveyskeskusta ja lattiapinnoista oli havaittu myös kosteutta. Myös työntekijät saivat sisäilmasta oireita. Rakennuksessa havaittiin myös vesivahinko, joka oli syntynyt sadevesikaivon viemäriputken virheellisestä asennuksesta. Vuosien 2016–2017 aikana laajennusosassa korjattiin rakennusaikaisia puutteita.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Historiallinen, rakennushistoriallinen, kaupunkikuvallinen. Lempäälän terveyskeskus sijoittuu kaupunkikuvallisesti keskeiselle paikalle Kirkkojärven rantaan Keskussaaren alueelle, joka on rakentunut melko voimakkaasti 1970-luvulta lähtien. Terveyskeskus ilmentää myös Lempäälän näihin aikoihin tapahtunutta voimakasta muutosta. Terveyskeskusta ei ole huomioitu vuonna 2006 toteutetussa Lempäälän kulttuuriympäristöohjelmassa. Vuosina 1972–75 suunniteltu terveyskeskus edustaa arkkitehtonisesti melko tyypillistä, mutta Pirkanmaan alueella verrattain varhaista kansanterveyslain velvoittamana toteutettua uudisrakentamista. Alkuperäinen terveyskeskusosa on säilynyt ulkoisesti tyyllisiltä yksityiskohdiltaan hyvin ja alkuperäinen rakennusajankohta sekä arkkitehtuuri on edelleen selkeästi havaittavissa. Varsinkin järven puoleisella sivulla alkuperäinen rakennusosa nauhajulkisivuineen on hallitsevana elementtinä. Alkuperäisessä osassa ulkoiset muutokset on toteutettu pääosin alkuperäisilmettä kunnioittaen. 1980-luvulla suunniteltu siipi on muuttunut merkittävästi 2010-luvulla toteutetun laajennuksen ja muutoksen seurauksena ja alkuperäinen rakennusajankohta ei ole enää havaittavissa. Terveyskeskuksessa 2010-luvulla toteutettu muutos on muovannut koko terveyskeskuksen ympäristöä merkittävästi ja idän puoleisen pääjulkisivun puolelta alkuperäinen terveyskeskus on jäänyt sekä tyylliltä voimakkaasti poikkeavien laajennusosan että 1980–90-lukujen vaihteessa toteutetun vanhainkodin pimentoon. Tämä vaikuttaa myös kohteen kokonaisuarviointiin. Arviointi koskee alkuperäistä terveyskeskussiipeä.
Arvoluokka	2



1 Terveyskeskuksen piha-aluetta Kirkkojärven puolella.

2 2000-luvulla valmistunut laajennus hallitsee terveyskeskuskokonaisuuden julkisivua.

5 Terveysasema sisäpihan puolelta pohjoisesta. Oikealla alkuperäinen vuosina 1972-75 suunniteltu osa, taustalla vuonna 1989 suunniteltu laajennus ja vasemmalla vuonna 2009 suunniteltu laajennus.

3 Terveyskeskuksen vieressä oleva vanhainkoti.

4 Terveyskeskuksen sisäpihan aluetta etelästä kuvattuna. Taustalla vanhainkoti.

Kuvat: Olli Joukio

6 Terveyskeskus kuvattuna luoteesta.

Rakennus: terveysasema



*Rakennuksen alkuperäinen
osa kuvattuna koillisesta.*

Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	418-431-2-176 Terveysasema
Osoite	Himminpolku 6, 37500 Lempäälä
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1975
Rakentamisajan selite	1972-1975
Korjausvuodet	1989, 2009
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Esa Koivuniemi
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	(1)+4
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili, pelti, muu
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Lempäälän terveyskeskus käsittää alkuperäisen vuoden 1975 paikkeilla valmistuneen pohjois-eteläsuuntaisen siiven, jota on laajennettu eteläpäästä vuonna 1989 suunnitellulla laajennusosalla sekä 2010-luvulla valmistuneella kookkaalla kolmekerroksisella siipiosalla. Samalla rakennuksen eteläpään 80-luvulla toteutettua osaa laajennettiin ja korotettiin. Lisäksi rakennuskokonaisuuden pohjoispuolella on 1980–90-lukujen vaihteessa valmistunut vanhainkoti, joka on yhdistetty 1990-luvun kuluessa terveyskeskuksen alkuperäisen osan pohjoispäähän. Tätä linkkiosaa on laajennettu 2010-luvun muutoksen yhteydessä.

Alkuperäinen, osittain kolmekerroksinen siipi perustui valmistuessaan pohjakaavaltaan kaksikäytäväratkaisuun, jossa vastaanotto- ja potilashuoneet sijoittuivat ulkoseinille ja käytävien välissä sijaitsivat porrashuoneet, käymälät sekä aputilat. Yläkerros toimi vuodeosastona.

Vuonna 1989 suunniteltu laajennus- ja vinkkeliosa valmistui siis alkuperäisen osan jatkeeksi etelään ja se jatkoi pohjois-eteläsuuntaiselta osaltaan kaksoiskäytäväratkaisua. Rungoltaan kapeampi vinkkeliosa perustui sen sijaan keskikäytäväratkaisuun. Laajennusosaan tuli työterveydenhuollon tiloja ja ilmeisesti neuvolatilat, jotka siirrettiin vanhasta siivestä. Alkuperäinen osa jäi tässä vaiheessa tilajärjestykseltään entiselleen, joskin joidenkin tilojen käyttötarkoitus muuttui.

2010-luvulla toteutettu kookas laajennus sekä muutos koski uudisrakennuksen lisäksi alkuperäisen osan pohjoispäässä vanhainkodin yhdistävän linkkiosan laajennuksen sekä 1980-luvulla suunnitellun vinkkelisoan laajennuksen ja merkittävän muutoksen.

Ulkoasu

Rakennuksen alkuperäinen osa edustaa rakennusajankohdalle tyypillistä nauhajulkisivullista, tasakattoista ja runkomalliltaan voimakkaan horisontaalista suunnittelua. Alkuperäinen rakennusajankohta sekä tyylilliset yksityiskohdat ovat säilyneet, mutta alkuperäinen osa on pääjulkisivun puolelta jäänyt myöhemmin toteutetun terveystakeskuslaajennuksen ja vanhainkotikonaisuuden peittoon ja erottuu paremmin vasta U:n muotoisen kokonaisuuden sisäpihan puolella. Pitkä, ankaran suoraviivainen nauhajulkisivu hallitsee toisaalta edelleen järvenpuoleista länsisivua.

Alkuperäinen betoni- ja tiilirakenteinen osa on säilynyt tyylillisesti hyvin ja alkuperäinen rakennusajankohta käy selkeästi ilmi sekä länsisivulla että nykyisin kokonaisuuden sisäpihan puolella sijaitsevalla julkisivulla. Alkuperäinen osa vuorattu puhtaaksimuuratulla keltaisella tiilellä. Strukturalismin hengessä rakennuksen pitkällä sivulla on vuoraukseen sekä perustukseen toteutettu pystysuuntaiset koristeurat. Terveysaseman pääsisäänkäynti sijaitsee itäisivulla ja sen edessä on pyöreillä metallipylväillä varustettu tasakattoinen katos. Rakennuksen nauhajulkisivuilla ikkunat on uusittu alkuperäisen puitemallin mukaan ja ikkunoiden välissä sekä pääsisäänkäyntien yhteydessä on vuorauksena tumman ruskea profiilipelti. Alkuperäisen osan päällä olevaa iv-konehuonetta on laajennettu 2010-luvulla toteutetun muutoksen yhteydessä ja kokonaisuus on maalattu valkoiseksi.

Eteläpäässä on alun perin osittain yksikerroksinen vuonna 1989 suunniteltu rakennuksen alkuperäisilmeeseen sopeutettu tiilirunkoinen laajennusosa. Kyseistä siipeä on laajennettu ja korotettu ja ulkoasu muutettu 2010-luvulla toteutetun laajennusosan mukaiseksi. Alkuperäinen rakennusajankohta ei ole enää havaittavissa. Ainoastaan länsisivun eteläosan korotus on

toteutettu ulkoisesti yhtenäiseksi alkuperäisen nauhajulkisivun kanssa.

2010-luvun kolmekerroksinen laajennus edustaa nykysuunnittelulle tyypillistä julkisivulevyillä vuorattua aukkojulkisivullista ja aumakattoista arkkitehtuuria ja poikkeaa suurelta osin alkuperäisen terveyskeskuksen ulkoasusta. Rakennuksen itäsivulla on, nauhajulkisivuilla varustettu ulosvedetty osa, jonka vuorauksena on keltainen tiili, jolla on pyritty ilmeisesti tyyllillisesti sitomaan rakennusosaa alkuperäiseen terveyskeskusruntoon.

Sisätilat

Rakennuksen sisätilat ovat saneerattu uusittu pinnoiltaan 2010-luvun muutosten yhteydessä. Alkuperäisen osan pohjakaava perustuu edelleen kaksikäytäväjärjestelmään. Tilajärjestys on muuttunut jonkin verran. 1980-luvun laajennusosassa ensimmäisen kerroksen tilajärjestys on säilynyt pääosin alkuperäisenä. 2010-luvulla valmistuneen laajennuksen jälkeen rakennuksen alkuperäisessä osassa toimii edelleen terveysaseman lääkäreiden ja hoitajien vastaanottotilat, kotisairaanhoidon tilat ja yläkerta toimii edelleen osittain vuodeosastona. 1980-luvulla alun perin suunniteltu eteläpää toimii ensiavun ja päivystyksen tiloina ja laajennettu yläkerta vuodeosaston tilana. 2010-luvulla valmistunut laajennus käsittää puolestaan ensimmäisessä kerroksessa neuvolan ja psykiatrian tilat. Ensimmäisen kerros on alkuperäisen terveyskeskuksiiven tavoin kaksikäytävällinen. Toisessa kerroksessa on vuodeosasto, konsultoitvien lääkäreiden tilat sekä hallintosiipi. Ylimmässä kerroksessa on puolestaan sosiaalityö sekä päihdehuolto.

Rakennuskokonaisuudessa on havaittu melko pian laajennusosan valmistumisen jälkeen sisäilmaongelmia varsinkin uudessa laajennusosassa. Ilmanvaihto ei toiminut toivotulla tavalla. Vaurioita oli havaittu eri puolilta terveyskeskusta ja lattiapinnoista oli havaittu myös kosteutta. Myös työntekijät saivat sisäilmasta oireita. Rakennuksessa havaittiin myös vesivahinko, joka oli syntynyt sadevesikaivon viemäriputken virheellisestä asennuksesta. Vuosien 2016–2017 aikana laajennusosassa korjattiin rakennusaikaisia puutteita.



Terveysaseman pääsisäänkäynti kuvattuna kaakosta.

Kuva: Olli Joukio



1 Terveysasema sekä vanhainkodin sisäänkäynti kuvattuna etelästä.

2 Terveyskeskus kuvattuna etelästä.

3 Vuonna 2009 suunniteltu laajennus kuvattuna kaakosta.

4 Alkuperäisen osan ja 1989 suunnitellun laajennuksen liitoskohta. 1980-luvulla suunniteltu laajennus vuorattu uudelleen 2000-luvulla.

5 Odotushuone.

6 Terveysaseman sisätilat on uusittu perusteellisesti 2000-luvulla.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 9 Vilppulan terveysasema



Terveysasema kuvattuna koillisesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0009
Kunta	Mänttä-Vilppula
Vanha kunta	Vilppula
Kiinteistötunnus	508-401-5-669 Pukkila
Osoite	Vilpunkatu 6, 35700 Vilppula
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	11.9.2020



Kuvaus

Alun perin lääkäritaloksi vuonna 1974 suunniteltu terveysasema sijaitsee Vilppulan vanhan terveystalon vieressä Vilpunkadun varressa. Vieressä sijaitsee myös myöhemmin rakennettu Punatulkun palvelukeskus.

Arkkitehtonisesti vaatimaton, rungoltaan suorakaiteen mallinen ja teräs-/betonirakenteinen sekä tiilivuorattu terveysasema on laajennettu nykyiseen runkomittaan vuonna 1979 ja muutettu tasakattoisesta satulakattoiseksi vuonna 1987. Rakennus on säilynyt ulkoisesti vuoden 1987 muutosasussa. Vuorauksena on votsisaumattu punatiili. Räystäslinjassa on tallella vielä

tasakattoarkkitehtuurille tyypillinen alkuperäinen vaakaponttilaudoitus.

Päätykolmioissa on vuonna 1987 toteutettu pystyponttilaudoitus. Rakennuksen julkisivulla on persoonallisena piirteenä tasakerrassa voimakkaasti ulkonevat betonipalkit. Ikkunoiden kohdalla perustuksessa oleva muottilautakuvioinen betonipinta nousee ikkunoiden alaosaan saakka. Ikkunat ovat puupuitteiset ja tuuletusikkunalliset. Malli vastaa vuoden 1987 muutospirustuksia. Rakennuksen pääjulkisivulla on kaksi sisäänkäyntiä, joiden päällä on betonipalkkien varaan toteutetut satulakattoiset poikkipäätymäiset katokset. Lisäksi molemmissa päädyissä on sisäänkäynnit, joiden päällä on pulpettikattoinen lippa. Rakennuksen vesikatteena on 1980-luvun lopulla toteutettu varttikate.

Historia

Rungoltaan suorakaiteen mallisen teräs- ja betonirakenteisen alun perin vuonna lääkäritaloksi valmistuneen terveysaseman on suunnitellut arkkitehti Kosti Kuronen vuonna 1974. Samana vuonna Vilppula liittyi Mäntän seudun kansanterveystyön kuntainliittoon. Kuronen suunnitteli aikanaan myös Vilppulan kunnantalon.

Rakennus oli alun perin tasakattoinen ja ulkonevat katonlappeet oli loivasti aumattu reunoilta. Rakennus laajennettiin nykyiseen runkomittansa vuonna 1980. Laajennuksen, joka käsitti hammashoitolan tilat. Laajennuksen suunnitteli vuonna 1979 Rakennussuunnittelutoimisto Mäkinen & Co. Laajennus toteutettiin vastaavalla tyylillä kuin alkuperäinen osa.

Vuonna 1987 suunniteltiin rakennuksen nykyinen satulakattomuutos, joka muutti rakennuksen ulkoilmettä merkittävästi. Rakennus on säilynyt ulkoisesti tässä muutosasussa. Sisätiloissa on toteutettu muutoksia vuosina 1995 ja 2012.

Rakennuksessa toimi inventointihetkellä Mäntänvuoren Terveystalon (Pihlajalinna) perhe- ja mielenterveyspalvelut. Sisätiloihin ei ollut mahdollista tutustua.

Ympäristö ja pihapiiri

Terveysasema sijaitsee Vilppunkadun varrella Mäntäntien läheisyydessä. Viereisellä tontilla on vuonna 1949 valmistunut, ulkoisesti erittäin hyvin säilynyt terveystalo. Terveystalon ja terveysaseman välissä on pieni mäntyjä kastava ruohokaistale. Terveysaseman länsipuolelle on myöhemmin valmistunut Punatulkun palvelukoti, joka muodostaa terveysaseman kanssa käytännössä yhteisen pihapiirin. Muilta osin terveystalon pääjulkisivun puoleinen piha paikoitusalueineen vastaa 1970-luvun lopun terveysasemaksi laajentumisen suunnitelmia.

Lähiympäristön muu rakennuskanta koostuu pääosin omakotitonteista. Vilpuntien toisella puolella on nauhamaisesti pääosin jälleenrakennuskaudelle ajoittuvia asuintontteja, jotka muodostavat viereisen terveystalon kanssa ajallisen kokonaisuuden.

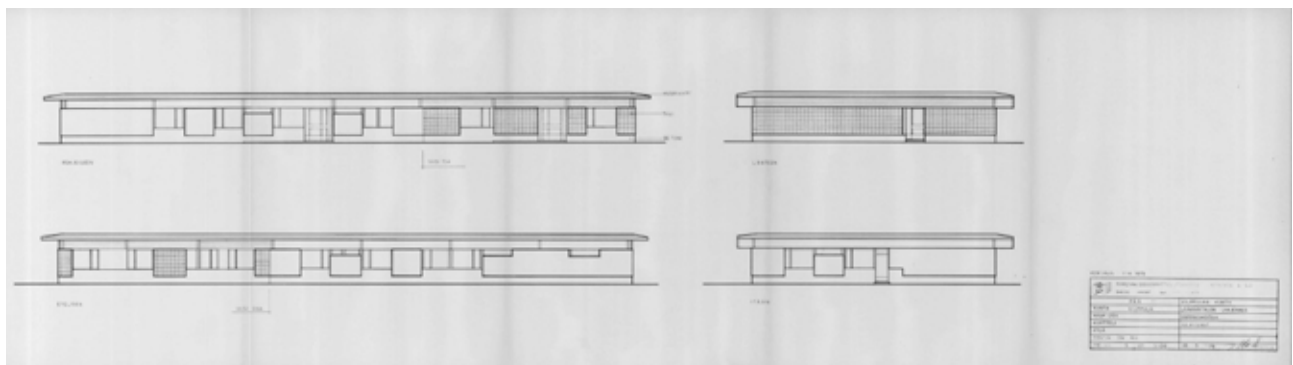
Kirjalliset lähteet

Ihatsu, Sanna: Terveyttä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Oy/Museovirasto 2014.

Mönkkönen, Mauri: Vilppulan ja Pohjaslahden historia 1918-1980 - Kapinasta suursahaan. Vanhan Ruoveden historia III: 4/2. Vilppula 1988.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	-
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	-
Arvojen perustelu	Alun perin vuonna 1974 lääkäritaloksi valmistunut ja 1979-80 terveysasemaksi laajennettu rakennus edustaa melko vaatimatonta käyttöarkkitehtuuria. 1980-luvulla toteutettu kattomuutos on lisäksi muuttanut rakennuksen alkuperäistä ulkoilmettä merkittävästi. Pieni terveysasema ilmentää viereisen, erittäin hyvin säilyneen 1940-50-lukujen vaihteessa rakennetun terveystalon kanssa Vilppulan terveydenhuollon historiaa. Ulkoisesti vaatimaton terveysasema sijaitsee hieman syrjässä vilkkaammilta reiteiltä ollakseen kaupunkikuvallisesti merkityksellinen.
Arvoluokka	3



Julkisivut vuoden 1979 muutospiirustuksissa. Suunnittelija Rakennussuunnittelutoimisto Mäkinen & Co. Mänttä-Vilppulan kaupungin rakennusvalvonta



1



2



3



4



5

1 Terveysasema kuvattuna idästä.

3 Eteläsivu kuvattuna kaakosta.

5 Naapuritontilla sijaitseva erittäin hyvin ulkoisesti säilynyt vuonna 1949 valmistunut terveystalo.

2 Sisäänkäynti

4 Eteläsivua kuvattuna lännestä.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 10 Pirkkalan terveyskeskus



Terveyskeskuksen alkuperäinen, vuonna 1986 valmistunut osa pääsisäänkäynteineen kuvattuna pohjoisesta. Etualalla vuodeosasto. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0010
Kunta	Pirkkala
Kiinteistötunnus	604-408-1-206
Osoite	Lentoasemantie 60, 33960 Pirkkala
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	17.9.2020



Kuvaus

Pirkkalan punatiilinen rungon pohjakaavalta melko monimutkainen, moneen suuntaan haarautuva terveyskeskus sijaitsee kaupunkikuvallisesti näkyvällä paikalla Lentoasemantien varressa. Rakennus on valmistunut nykyiseen runkomalliinsa kahdessa vaiheessa. Alkuperäinen vuonna 1986 valmistunut rakennusarkkitehti Veikko Voutilaisen suunnittelema osa on käytännössä rakennuksen koillisen puoleinen osa, jossa on havaittavissa vielä rakennusajankohdalle tyypillistä suorakaiteen mallista

massoittelua, mutta myös jo rakennusajankohtana vaikuttanutta siirtymistä kohti yksilöllisempää suunnittelua. Rakennus on laajennettu nykyiseen runkomalliinsa ja runkokooltaan lähes kaksikertaiseksi arkkitehti Ilkka Mannilan vuosina 2005–2007 tekemien suunnitelmien pohjalta. Laajennus on toteutettu tyylikkäästi soveltumaan rakennuksen alkuperäisilmeeseen ja erottuu lähinnä kattomallistaan. Rakennuksen alkuperäinen osa on sekä tasa- että pulpettikattoinen ja laajennusosa on kokonaan pulpettikattoinen. Kokonaisuus edustaa arkkitehtonisesti laadukasta terveyskeskussuunnittelua.

Historia

Kansanterveyslain tultua voimaan vuonna 1972 Pirkkalan terveyskeskuksen toiminnot sijaitsivat puutteellisissa ja ahtaissa tiloissa kunnanvirastotalossa, lääkärintalossa, Nuolialan koululla, Naistenmatkan ja Kirkonkylän terveystaloilla ja Toivion sivuneuvolassa. Uutta terveyskeskusrakennusta oli suunniteltu jo varhain ja sitä varten oli järjestetty arkkitehtikilpailu vuonna 1971. Tästä huolimatta terveyskeskuksen toteuttamiseen meni kauan. Vuonna 1975 Pirkkala muodosti avohoidon lääkäripäivystyspiirin Nokian ja Mouhijärven kanssa, jossa lääkäripäivystys ja ensiapu sijaitsivat Nokialla.

Vaikean tilanteen takia terveyskeskuksen rakentamista pyrittiin kiirehtimään ja lopulta vasta vuonna 1985 Pirkkalaan ryhdyttiin rakentamaan uutta terveyskeskusrakennusta, joka valmistui vuonna 1986. Rakennuksen suunnitteli vuonna 1984 rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen, joka suunnitteli useita terveyskeskuksia ja Pirkanmaan alueella Ikaalisten terveyskeskuksen ja Punkalaitumen terveysaseman laajennuksen. Avohoitotilojen lisäksi terveyskeskus käsitti 40-paikkaisen vuodeosaston. Terveyskeskuksessa aloitettiin ympärivuorokautinen päivystys.

Osittain kaksikerroksinen, betonirunkoinen ja tiilivuorattu rakennus rakennettiin paikalla. Rakennuksen alkuperäinen osa käsitti nykyisen kokonaisuuden pohjamalliltaan haarautuvan koillisosan.

Rakennus laajennettiin nykyiseen runkomalliinsa 2000-luvulla ja laajennuksen sekä alkuperäisen osan saneerauksen suunnitteli vuosina 2005–2007 arkkitehti (SAFA) Ilkka Mannila, joka on toteuttanut Pirkanmaan alueella myös Ylöjärven terveyskeskuksen mittavan laajennuksen.

Ympäristö ja pihapiiri

Pirkkalan terveyskeskus sijaitsee Naistenmatkan alueella Lentoasemantien varressa maisemallisesti näkyvällä paikalla Lepomoision asuinalueen laidalla. Lentoasemantien toisella puolella on havaittavissa vielä perinteisempää viljelymaisemaa.

Terveyskeskussairaalan edustalla olevan asfaltoidun alueen keskellä

on ympäriajettava pieni nurmikaistale. Rakennuksen koillispuolella on metsäinen kalliorinne ja myös pohjoispuolen asuinalueen erottaa terveyskeskuksen pihapiiristä kapea metsäinen kaistale. Sekä terveyskeskussairaalan puolella sekä neuvolasiiven puolella on erilliset paikoitusalueet. Rakennuksen eteläpuolella oleva asfaltoitu piha-alue toimii pääosin lastaus- ym. huoltoalueena.

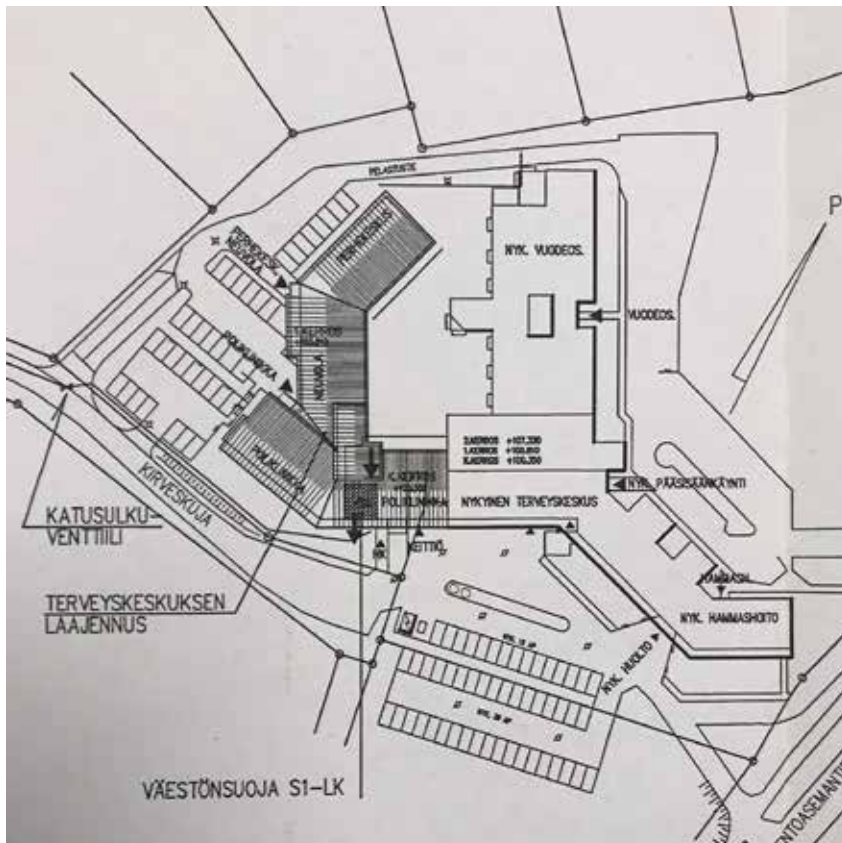
Alkuperäisen terveyskeskussiiven sekä 2000-luvulla toteutetun laajennussiiven välissä on aidattu pääosin nurmipintainen sisäpiha-alue.

Kirjalliset lähteet

Ihatsu, Sanna: Terveyttä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Oy / Museovirasto 2014.

Koivuniemi, Jussi, Kaarninen, Mervi & Kaarninen, Pekka: Nokian ja Pirkkalan historia 1865-1993. Nokian kaupunki ja Pirkkalan kunta 1994.

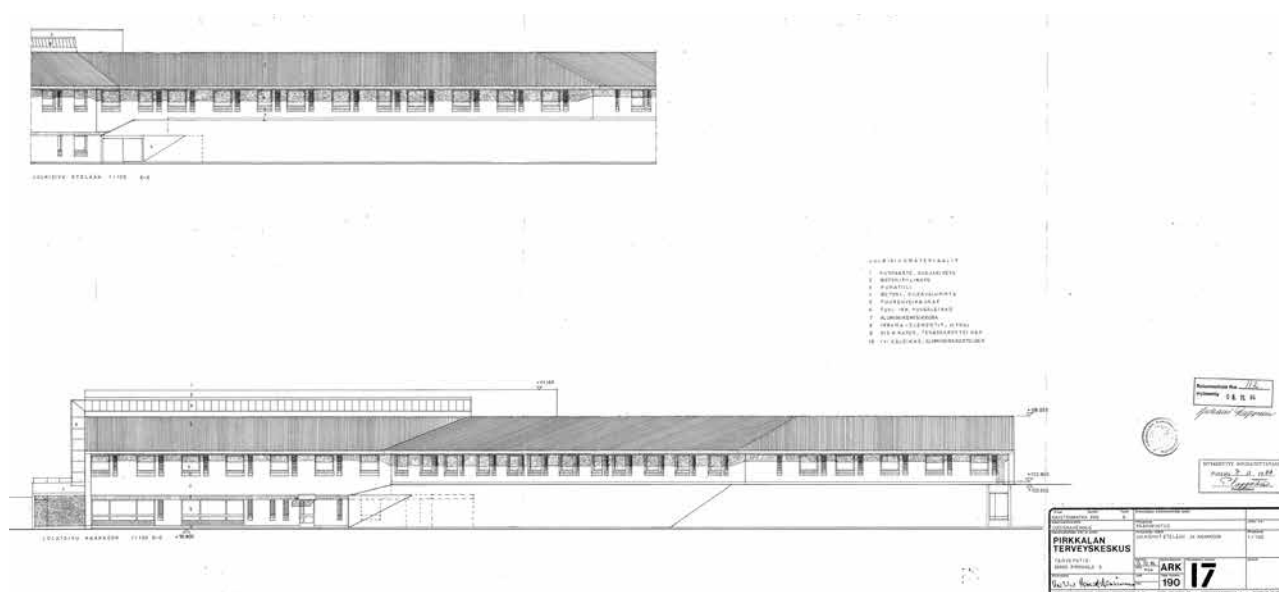
Pirkkalainen 11.7.2007. (<https://www.yumpu.com/fi/document/read/22784418/pirkkalaisen-taitto-11707indd-pirkkalainen>)



*Asemapiirros vuoden 2005
muutospiirustuksissa.
Suunnittelija arkkitehti
(SAFA) Ilkka Mannila.
Pirkkalan kunnan
rakennusvalvonta*

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen, rakennustaiteellinen, kaupunkikuvallinen. Kokonaisuus edustaa arkkitehtonisesti laadukasta rakennusajankohdalle tunnistettavaa terveyskeskussuunnittelua. Kaupunkikuvallisesti merkittävä kahdessa vaiheessa valmistunut rakennus on arkkitehtonisesti yhtenäinen, vaikka rakennuksen osilla on 20 vuoden ikäero. Vaikka laajennus on ollut mittava, on lopputulos hallittu ja luonnollinen. Alkuperäisessä osassa tavallaan sekoittuu vielä perinteisempi horisontaalinen massoittelu sekä 1980-luvun puolivälin paikkeilla yleistynyt yksilöllisempi suunnittelu. Rakennuksen 2000-luvulla toteutettu laajennus on malliesimerkki laadukkaasta, alkuperäisilmeen huomioivasta terveyskeskussuunnittelusta, jonka seurauksena lopputulos on poikkeuksellisen yhtenäinen kokonaisuus. Tässä mielessä kohteella on yhtäläisyyksiä Kangasalan terveyskeskuksen kanssa. Rakennus erottuu kauaksi Lentoasemantien varressa ja muodostaa oman selkeän maisemallisen kokonaisuutensa.
Arvoluokka	1



Julkisivut etelään ja kaakkoon vuoden 1984 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen. Pirkkalan kunnan rakennusvalvonta



1



2



3



4

1 Kookas punatiilinen ja maisemallisesti merkittävä kokonaisuus erottuu selkeästi Lentoasemantielle.

2 2000-luvulla toteutettu laajennusosa oli muutoksena merkittävä, mutta erottuu alkuperäisilmeestä lähinnä kattomalliltaan. Laajennusosaa kuvattuna lännestä. Kuvassa poliklinikan sisäänkäynnin ympäristöä.

3 Alkuperäisen siiven piha-aluetta kuvattuna luoteesta.

4 Laajennusosan (oik.) ja alkuperäisen osan (vas.) välissä oleva piha-alue kuvattuna luoteesta.

5 Piha-aluetta kuvattuna idästä.

Kuvat: Olli Joukio



5

Rakennus: terveyskeskus



Pääsisäänkäynti kuvattuna idästä. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	604-408-1-206
Osoite	Lentoasemantie 60, 33960 Pirkkala
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1986
Rakentamisajan selite	1986-2007
Korjausvuodet	2005, 2007, 2018
Suunnittelija	Rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen
Rungon muoto	risti
Kerrosluku	(1)+1+(1)
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa ja singeli tiili -betoni
Katon muoto	pulpetti

Ulkoasu

Osin kaksikerroksisen rakennuksen näkyvin piirre on yhtenäinen punatiilivuorattu rungoltaan viistosti kaartuva massa. Maisemallisesti selkeimmin erottuu pitkä pohjamalliltaan loivan siksakin malliunen 1980- ja 2000-luvun rakennusosista koostuva, mutta tyyllillisesti yhtenäinen ja massaltaan yhtenäinen pitkä eteläsivu. Rakennuksen 1980-luvulla valmistunut tasakattoinen massoittelultaan suorakaiteen mallinne vuodesiivestä sekä terveyskeskuksen vastaanotto- ja hallintotilasta koostuva kokonaisuus muodostaa oman siiven rakennuksen pohjoissivulla.

Rakennuksen alkuperäinen siipi on teräsbetonirunkoinen sekä tasa- että aumakattoinen ja osassa on havaittavissa sekä rakennusajankohdalle tyypillistä horisontaalista massoitteita, mutta myös 1980-luvulla alkanutta yksilöllisempää suunnittelua. Aukkojulkisivulla ikkunoiden päällä kulkee muuraukseen toteutettu horisontaalinen ”lista”. Ikkunat ovat puupuitteiset ja suurelta osin kaksiosaiset käsittäen varsinkin vuodeosastolla persoonallisen varsinaista ikkunaa matalammalle ulottuvan kaksiosaisen tuuletusikkunan, jolloin kokonaisuus on vinkkelin mallinen. Pääsisäänkäyntiä hallitsee kaksikerroksinen osa, jonka toinen kulma on sisäänvedetty ja jonka molemmiin puolin on sisäänkäynti sekä terveyskeskukseen että vuodeosastolle. Kaksikerroksissa osassa porraskäytävässä on pystysuuntainen nauhaikkuna. Pääsisäänkäynnin vieressä on metallipuitteinen lasiseinä. Ulko-ovet ovat mitä ilmeisimmin uusitut. Rakennuksen tasakattoisessa siivessä on huopakate ja muilta osin vesikatteena on betonitiilikate.

Arkkitehti Ilkka Mannilan vuonna 2007 suunnittelema laajennus erottuu kauempaa katsottuna lähinnä kattomallistaan. Laajennusosassa, johon sen valmistuttua sijoitettiin mm. neuvolapalvelut myös yksityiskohdat ovat toteutettu tyylikkäästi sopimaan alkuperäiseen terveyskeskukseen. Laajennuksen jälkeen terveyskeskuksen pohjakaava on monimuotoinen ja moneen suuntaan haarautuva kokonaisuus. Siitä huolimatta rakennus istuu luontevasti rinteessä olevaan tonttiin.

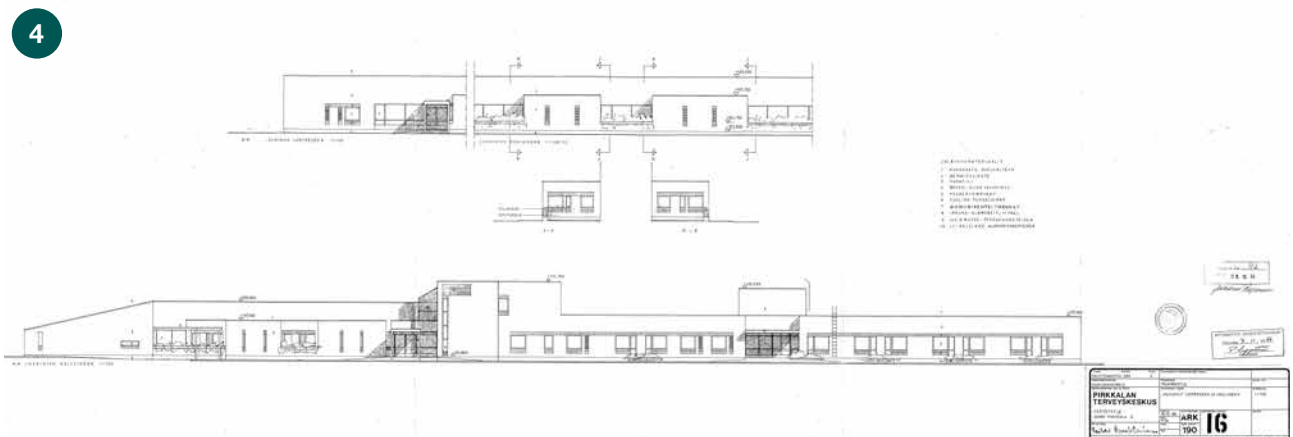
Rakennuksen tilojen käyttötarkoitus vaikutti inventointihetkellä säilyneen suurelta osin alkuperäisenä.

Sisätilat

Alkuperäinen 1985 valmistunut terveyskeskus käsitti valmistuttuaan normaalit terveyskeskuksen palvelut, röntgentilat, lääkäreiden ja hoitajien vastaanottotilat, hammashoitolan sekä vuodeosaston. Pääsisäänkäynti sekä odotustilat sijaitsivat nykyisellä paikallaan vinkkelin kulmauksessa itäisivulla. Sisäänkäynnin vieressä olevan kaksikerroksisen tilan yläkerrassa oli toimisto- ja kokoustilat sekä iv-konehuone. Vuodeosaston alapuolella olevassa pohjakerroksessa oli puolestaan mm. ruokala, sosiaalityilat sekä tekniset tilat. Vuonna 2008 valmistunut laajennusosa käsitti poliklinikan, neuvolan ja perhekeskuksen. Muutoksen yhteydessä myös alkuperäinen osa remontoitiin vaiheissa, jolloin hammashoitola ja vuodeosasto joutuivat useaksi kuukaudeksi evakkoon.

Alkuperäinen vuodeosasto oli rungoltaan syvempi ja perustui pohjakaavaltaan kaksikäytäväjärjestelmään ja muilta osin rakennuksessa oli käytännössä keskikäytävälliseen ratkaisuun. Punatiili on esillä myös sisätilojen seinissä. Vuonna 2005 suunnitellussa laajennuksessa pohjakaava perustuu keskikäytäväratkaisuun ja vinkkeleiden kulmissa on kookkaammat kolmekulmaiset odotustilat. Alkuperäisen osan sisätilat saneerattiin 2000-luvun laajennuksen yhteydessä.

Rejlers suunnitteli useaan tilaan muutoksia vuonna 2018.



1 Laajennusosaa kuvattuna etelästä.

2 Vuodeosastoa kuvattuna koillisesta.

3 Terveyskeskusta lännestä. Etualalla 2000-luvulla toteutettu laajennus ja taustalla alkuperäistä osaa.

4 Julkisivut luoteeseen ja koilliseen vuoden 1984 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija rakennusarkkitehti Veikko Voutilainen. Pirkkalan kunnan rakennusvalvonta

Kuvat: Olli Joukio



1



2



3



4

1 Pääsisäänkäynti.

3 Vuodeosaston kaksiosaiset
ikkunat tuuletusikkunoineen.

Kuvat: Olli Joukio

2 Alkuperäistä siipeä kuvattuna idästä.

4 Sisätiloja on saanerattu ja muutettu
2000-luvulla kahteen otteeseen. Punatiili
on esillä myös sisätiloissa.

Kohde 11 Punkalaitumen terveysasema



Terveysasema kuvattuna lounaasta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0011
Kunta	Punkalaidun
Kiinteistötunnus	619-425-3-301, Parannus II
Osoite	Lauttakyläntie 11, 31900 Punkalaidun
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	10.9.2020



Kuvaus

Punkalaitumen tiilirunkoinen ja aumakattoinen terveysasema sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla kunnan keskustan halkovan Lauttakyläntien varressa. Rakennus on valmistunut alun perin vuosien 1980–81 aikana ja sitä on laajennettu vuosina 1989–1990 ja alkuperäinen tasakattomalli uusittiin nykyiseksi vuonna 1992.

Rakennuksen runkomalli on käytännössä suorakaiteen mallinen, mutta runko on keskiosassa syvempi molemmilta sivuilta. Kattomuutoksen sekä sitä edeltäneen laajennuksen seurauksena rakennuksen alkuperäisilme

sekä rakennusajankohdan havaitseminen on hämärtynyt ja nykyinen ulkoasu viittaa enemmän 1980–90-lukujen vaihteen arkkitehtuuriin. Alkuperäinen rakennusajankohta nauhajulkisivuineen on kuitenkin juuri ja juuri edelleen havaittavissa rakennuksen länsipäästä, jossa on tallella alkuperäinen puhtaaksimuurattu tiilivuoraus sekä alkuperäinen aukotus. Rakennuksen länsipäädyn kulmikas pulpettikattoinen erkkeri sekä pääsisäänkäynnin vinkkelin mallinen tasakattoinen katos ovat alkuperäisiä. Vaakajaollinen kaksiruutuinen ikkunamalli on alkuperäinen, mutta ikkunat ovat ainakin osittain uusittu mahdollisesti 1990-luvulla. 1980–90-lukujen vaihteessa toteutettu laajennus on toteutettu sopimaan alkuperäisilmeeseen, mutta erottuu selkeästi julkisivuilla vaaleammasta tiilivuorauksestaan. Laajennuksen ikkunamalli on toteutettu pääosin sopimaan rakennuksen alkuperäisilmeeseen.

Terveysaseman takasivu on kaksikerroksinen ja muottilaudoitettu betoni ulottuu välipohjan korkeudelle saakka. Ambulanssitallin ovet vaikuttavat alkuperäisiltä, mutta vetimet ovat uusitut.

Rakennuksen vesikatteena on hiljattain uusittu profiilipeltikate. Katonharjan keskiosassa on melko satulakattoinen iv-konehuonetta varten toteutettu korotus. Alkuperäisen osan katonlappeessa on molemmilla sivuilla kaksi kolmion mallista kattolyhtyä.

Historia

Turkulaisen arkkitehdin Tauno Keiramon vuosina 1978–1979 suunnittelema pienehkö Punkalaitumen terveysasema valmistui vuonna 1980–81. Paikallaan muurattu tiilirunkoinen rakennus valmistui alun perin tasakattoiseksi ja edusti rakennusajankohdalleen tyypillistä horisontaalista massoittelevaa nauhajulkisivuineen. Rakennuksen alapohja toteutettiin betonielementistä. Rakennuksen itäpäässä oli alun perin kaarevaseinäinen poikkipääty, joka antoi ulkoasulle yksilöllisempää ulkoilmettä.

Rakennuksen pohjakaava perustui kaksoiskäytäväjärjestelmään, jotka olivat ns. pimeitä käytäviä. Hoitohuoneet sijoituivat rakennuksen ulkoseinien puolelle ja käytävien väliin jäävissä tiloissa oli tälle tilaratkaisulle tyypillisesti vastaanottotiski, laboratoriotilat ja aputiloja. Rakennuksen länsipää toimi hammashuollon tiloina. Kellarikerroksessa rakennuksen eteläsivulla oli lämpökeskus sekä ambulanssitalli päivystyshuoneineen.

Rakennus laajennettiin nykyiseen runkomittaansa vuosina 1989–1990. Laajennus toteutettiin pääosin sopimaan rakennuksen alkuperäisilmeeseen, mutta persoonallinen kaareva poikkipääty hävisi muutoksen yhteydessä. Muutoksen suunnitteli terveyskeskusten suunnitteluun erikoistunut Arkkitehtitoimisto Veikko Voutilainen Oy, joka on Pirkanmaan alueella suunnitellut myös Pirkkalan terveysaseman. Laajennusosa käsitti kookkaan odotustilan, kaksi lääkärin

vastaanottohuonetta, monitoimitilan sekä toimenpidehuoneen.

Vuonna 1992 rakennuksen tasakatto muutettiin nykyiseksi aumakatoksi ja samalla rakennuksen ilme muuttui merkittävästi. Nykyinen ilmanvaihto on toteutettu vuonna 2013 ja vesikatto uusittu vuonna 2020.

Sisätilat ovat säilyneet käytännössä 1990-luvun alun muutosasussa. Kunnanrakennusmestarin mukaan rakennus on hyvässä kunnossa. Viimeisin sisäilmamittaus on tehty vuonna 2018.

Ympäristö ja pihapiiri

Punkalaitumen terveysasema sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla kuntakeskuksen halkovan Lauttakyläntien varressa. Lähiympäristön ajallisesti kerroksellinen rakennuskanta sijoittuu pääosin nauhamaisesti tien varteen. Vieressä eteläpuolella virtaa Punkalaitumenjoki. Terveysaseman eteläpuolella jokirannassa sijaitsee entinen kunnanlääkärin asuin- ja vastaanottorakennus, joka on toiminut vuodesta 1981 lähtien kunnan päiväkotina. Terveysasema sekä entinen kunnanlääkärin rakennus ilmentävät paikkakunnan terveydenhuollon historiaa kylänraitin varressa.

Terveysaseman ympäristö on muuttunut ja rakentunut melko voimakkaasti 1970–80-luvulta lähtien ja ympäristöön on noussut liikerakennusten lisäksi joitakin kerrostalo- että rivitaloja. Toisaalta kunnan keskusta on myös paikoin myös autioitunut melko pahasti.

Terveysaseman pihapiiri on siisti ja hyvin hoidettu. Kasvillisuus peittää rakennuksen tien puoleisen julkisivun suurelta osin. Rakennuksen länsi- ja eteläpuolella on asfaltoidut paikoitusalueet.

Kirjalliset lähteet

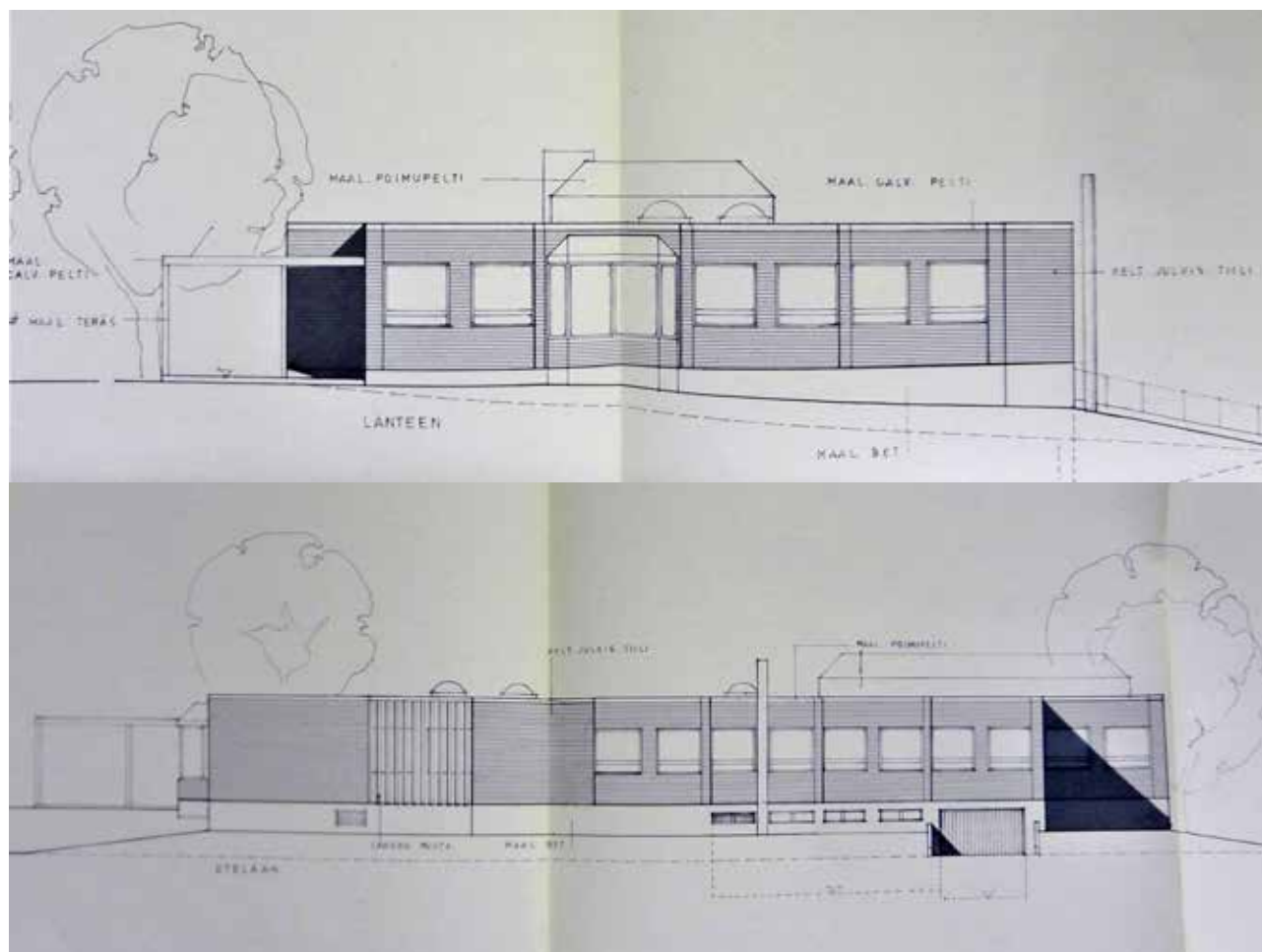
Kirsi Niukkanen: Punkalaitumen keskustaajaman rakennusinventointi. Satakunnan Museo 2002.

Suulliset lähteet

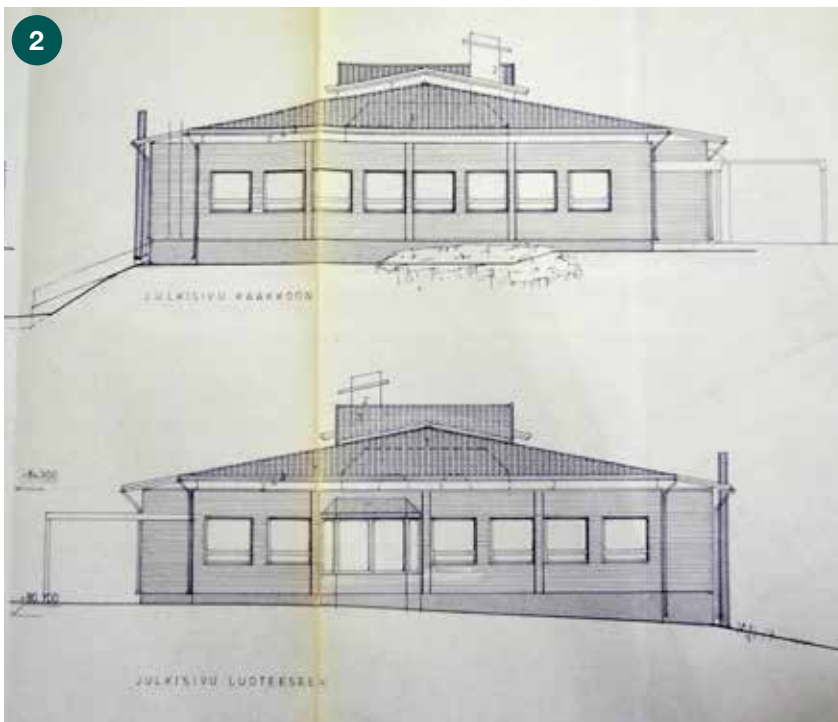
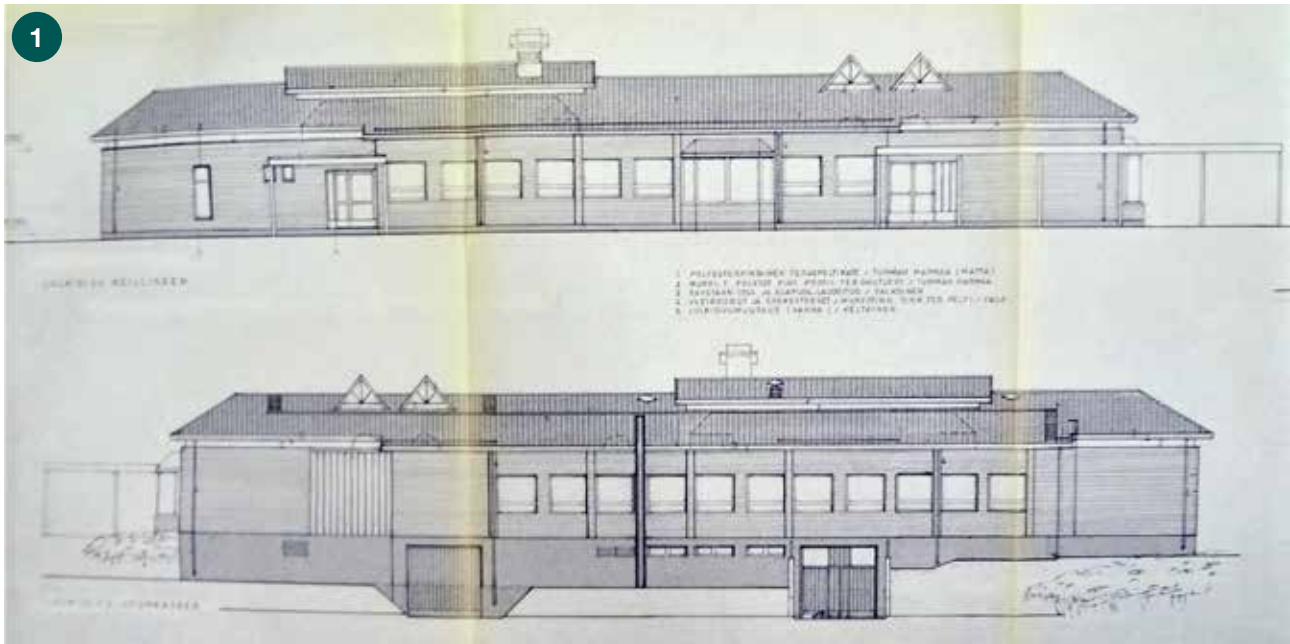
Kunnanrakennusmestari Kari Isokivijärvi

Kulttuurihistorialliset arvot

Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, kaupunkikuvallinen. Terveysasema sijaitsee maisemallisesti merkittävällä paikalla Punkalaitumen keskustaajaman Lauttakyläntien varressa ja rajautuu toisella puolella Punkalaitumenjoen varren avonaiseen maisemaan. Läheisen entisen kunnanlääkärin asuinrakennuksen kanssa terveysasema ilmentää Punkalaitumen terveydenhuollon historiaa ja kehitystä. Rakennuksessa toteutettu laajennus sekä varsinkin kattomuutos ovat aiheuttaneet sen, että alkuperäiset 1970–80-luvun vaihteen suunnittelulle tyypilliset arkkitehtoniset ominaispiirteet ovat lähes täysin hävinneet ja tämä vaikuttaa kohteen rakennushistorialliseen arvoon. Rakennuksen nykyinen ulkoasu on rakennustaiteellisesti vaatimaton.
Arvoluokka	3



Pääty luoteeseen (ylh.) ja julkisivu etelään (alh.) vuoden 1978 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija Tauno Keiramo (Arkkitehtuuritoimisto Tauno Keiramo Oy). Punkalaitumen kunnan tekninen toimisto



1 Julkisivut vuoden 1992
muutospiirustuksissa.
Suunnittelija Arkkitehtitoimisto
Veikko Voutilainen Oy.
Punkalaitumen kunnan
tekninen toimisto

2 Päädyt vuoden 1992
muutospiirustuksissa.
Suunnittelija Arkkitehtitoimisto
Veikko Voutilainen Oy.
Punkalaitumen kunnan
tekninen toimisto

Rakennus: terveysasema



Terveysasema kuvattuna idästä. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	619-425-3-301
Osoite	Lauttakyläntie 11, 31900 Punkalaidun
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1980
Rakentamisajan selite	1978-1980
Korjausvuodet	1990, 1992
Suunnittelija	Arkkitehtuuritoimisto Tauno Keiramo Oy
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	tiilimuuraus
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	pelti -profiloitu
Katon muoto	auma



Vuonna 1990 valmistunut laajennus on toteutettu sopimaan alkuperäisilmeeseen, mutta erottuu väritään selkeästi rakennuksen julkisivuilla. Kuva: Olli Joukio



1



2



3



4



5



6

1 Terveysasema kuvattuna lounaasta.

3 Tasakattoiset katokset koillisjulkisivun puolella.

5 ja 6 Rakennuksen julkisivua Lauttakyläntielle.

2 Rakennuksen luoteispääty ja pääsisäänkäynti.

4 Entisen ambulanssitalin ovet.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 12 Oriveden terveyskeskus



Terveyskeskus kuvattuna kaakosta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0012
Kunta	Orivesi
Kiinteistötunnus	562-413-75-19
Osoite	Sairaalantie 6, 35100 Orivesi
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1

Kuvaus

Alun perin kunnansairaalaksi vuonna 1957 valmistunut rinteessä sijaitseva osittain neljäkerroksinen Oriveden terveyskeskus edustaa ulkoisesti tyyllillisesti melko yhtenäistä kokonaisuutta. 1980-luvulla valmistunut terveyskeskuslaajennus sijoittuu rinteiden yläosaan ja on yksikerroksinen.

Kookkaan runkomalliltaan moneen suuntaan risteävän rakennuskokonaisuuden kahteen otteeseen toteutetut mittavat laajennukset on pyritty toteuttamaan alkuperäisen kunnansairaalan ilmettä kunnioittaen. Ainoastaan kokonaisuuden pohjoispäässä sijaitseva nykyisen pääsisäänkäynnin siipi erottuu selkeämmin 2000-luvun arkkitehtuurillaan.

Sinänsä yhtenäinen kokonaisuus muistuttaa tyyllisesti nykyisin 1950-luvun sairaala- tai koulurakentamista enemmän kuin 1970–80-luvun terveyskeskusrakentamista.

Historia

Nykyisen terveyskeskuksen alkuperäinen osa valmistui kunnansairaalaksi arkkitehti Toivo Löyskän suunnittelemana. Vuonna 1974 aloitti toimintansa Oriveden seudun kansanterveystyön kuntainliiton terveyskeskus. Kunnansairaala laajennettiin pääterveysasemaksi vuonna 1982. Laajennus toteutettiin sopimaan rakennuksen alkuperäiseen ilmeeseen ja sen suunnitteli vuonna 1981 arkkitehti Ilkka Mannila / Arkkitehtuuritoimisto Pekka Terävä Oy.

Rakennuskokonaisuutta on tämän jälkeen laajennettu vuonna 2007 uudella sisäänkäyntisiivellä sekä eteläsivun vinkkeliosalla arkkitehti Mikko Uotila. Tämän jälkeen rakennuksen sisätiloja on remontoitu ja vuodesta 2013 alkaen rakennuksessa on korjattu kosteus- ja sisäilmaongelmia. Orivesi on ollut vuodesta 2015 Sote-yhteistyössä Tampereen kanssa.

Ympäristö ja pihapiiri

Oriveden terveyskeskus sijoittuu Kiikanmäen alueelle Sairaalantien ja Tähtiniemenrannan risteysalueen vieressä olevaan rinteeseen. Kookas rakennuskokonaisuus on sinänsä maisemallisesti merkittävä, mutta alue on hieman syrjässä vilkkaammilta reiteiltä. Lähiympäristön rakennuskanta koostuu pääosin asuinrakennuksista. Tähtiniemessä on sijainnut aikanaan kunnalliskoti, mutta pääosin ympäristö on rakentunut vasta 1980-luvulta lähtien. Sairaalatien eteläpuolella terveyskeskuksesta lounaaseen sijaitsee mitä ilmeisimmin 1960-luvulla valmistunut rungoltaan pitkä mallinen rakennus., ulkoisesti erittäin hyvin säilynyt rakennus, joka on toiminut aikanaan terveystalona.

Terveyskeskuksen pihapiiri on siisti ja hyvin hoidettu. Piha-alue on muokkaantunut voimakkaasti vuosikymmenten aikana tehtyjen laajennusten seurauksena. Paikoitusalueiden sijainti vastaa pääpiirteissään edelleen vuoden 1981 terveyskeskuslaajennuksen suunnitelmia.

Kirjalliset lähteet

Yle 28.3.2012 <https://yle.fi/uutiset/3-5099257>

Yle 10.6.2013 <https://yle.fi/uutiset/3-6680568>

Oriveden sanomat 30.4.2020

Lisätiedot

Rakennuksessa sattui vesivahinko vuonna 2012, jonka jälkeen vuodeosaston potilaat alkoivat oireilla. Vuonna 2012 joitakin vuosia aiemmin remontoitun vuodeosaston potilaat siirrettiin Kangasalle evakkoon sisäilmaongelmien vuoksi. Tammikuussa 2013 henkilökunta alkoi jälleen oireilla ja tutkimuksissa havaittiin vuotoja muun muassa rakennuksen yläpohjassa.

Vuoden 2020 aikana Oriveden kaupunki on selvittänyt terveyskeskuksen sisäilman laatuun vaikuttavia tekijöitä ja rakennuksen kosteusteknistä toimivuutta. Esille on tullut uusia alueita, joissa ikääntyneet rakenteet ovat eläneet niin paljon, että korjauksia tarvitaan jälleen, lähinnä poliklinikkasiivessä. Rakenteita pyritään tiivistämään ja tekemään säätöjä ilmanvaihtoon.

Kulttuurihistorialliset arvot

Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Arvojen perustelu	Sosiaalihistoriallisesti merkittävä. Oriveden terveyskeskus on valmistunut alun perin 1950-luvulla kunnansairaalaksi, ja tämä erottuu selkeästi myös rakennuksen ulkoasussa, jossa on edelleen havaittavissa aikakauden sairaala-arkkitehtuurin piirteet. Kokonaisuus edustaa myös Oriveden terveydenhuollon kehitystä 1950-luvulta 2000-luvulle. 1980-luvulla toteutettu muutos terveyskeskukseksi on ollut mittava, mutta sekä tämä että 2000-luvulla tehdyt laajennukset on toteutettu alkuperäisilmettä kunnioittaen. Tämän seurauksena kokonaisuus edustaa edelleen 1950–60-lukujen sairaala-arkkitehtuuria, eikä niinkään 1970–90-lukujen terveyskeskussuunnittelua, joka vaikuttaa myös kohteen arviointiin tämän terveyskeskusinventoinnin yhteydessä. Alkuperäiseltä osaltaan hyvin säilynyt ja osin tyylikkäästi laajennettu kokonaisuus tulee arvioida uudelleen mahdollisen kaavatyön yhteydessä. Melko kookas rakennettu kokonaisuus sijaitsee hieman syrjässä vilkkaammilta kulkureiteiltä, ollakseen kaupunkikuvallisesti merkittävä.
Arvoluokka	3



1



2



3



4



5



6

1 Rinteeseen sijoittuva rakennuskokonaisuus noudattelee maaston muotoja. Kuvassa näkyvät alkuperäisen kunnansairaalan sekä 1980-luvulla toteutetun terveyskeskuksen siivet.

3 Terveyskeskusta kuvattuna luoteesta. Vasemmalla 1980-luvun alussa valmistunutta osaa, taustalla erottuu alkuperäiseen kunnansairaalaan kuulunutta osaa ja oikealla vuonna 2007 suunniteltu laajennus.

5 Terveyskeskuksen vuonna 1982 ja 2000-luvulla valmistunutta osaa kuvattuna luoteesta

2 Rinteessä sijaitseva, metsäsaarekkeiden ympäröimä terveyskeskus kuvattuna etelästä.

4 Terveyskeskuksen sisäpihaa. Oikealla alkuperäiseen kunnansairaalaan kuulunutta osaa. Takana ja vasemmalla 1980-luvulla toteutettua laajennusta.

6 Sairaalantien varrella terveyskeskuksen lounaispuolella sijaitsee entinen terveystalo.

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveyskeskus



*Terveyskeskuksen alkuperäistä vuonna 1957 kunnallissairaalaksi valmistunutta osaa kuvattuna etelästä. Vasemmalla pääty kuvaan päin oleva vinkkelisosa on valmistunut 2000-luvulla.
Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	562-413-75-19
Osoite	Sairaalantie 6, 35100 Orivesi
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1957
Rakentamisajan selite	1956/1981
Korjausvuodet	1981, 1992, 2007
Suunnittelija	1956 arkkitehti Toivo Löyskä / 1981 arkkitehti Ilkka Mannila (Arkkitehtuuritoimisto Pekka Terävä Ky)
Rungon muoto	risti
Kerrosluku	(3)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	tiilimuuraus betoni
Vuoraus	roiskerappaus, tiili, pelti
Katemateriaali	pelti -saumattu
Katon muoto	satula

Historia

Alun perin vuonna 1957 kunnansairaalaksi valmistunut rakennus laajennettiin terveyskeskukseksi vuonna 1982 Arkkitehtitoimisto Pekka Terävä Oy:n suunnitelmien pohjalta. Rakennusarkkitehti Pekka Terävä erikoistui urallaan terveyskeskuksiin. Rakennuspiirustuksissa suunnittelijaksi on merkitty arkkitehti Ilkka Mannila, joka sittemmin on toiminut useiden Pirkanmaan alueen terveyskeskusten laajennusten suunnittelijana.

Rakennuksen alkuperäinen sairaalaosa on osittain neljäkerroksinen ja käsitti pohjoisosastaan rinteessä olevan osittain yksikerroksisen siiven. Vuonna 1982 valmistunut terveystakeskuslaajennus oli kokonaan yksikerroksinen ja valmistui alkuperäisen sairaalan pohjoispuolelle. Alkuperäisen sairaalan korkea siipi jäi muun muassa vuodeosastoksi.

Vuonna 1992 Arkkitehtitoimisto Laitinen & Mannila Ky suunnitteli rakennuksen länsipuolelle mittavan laajennuksen, joka jäi syystä tai toisesta toteuttamatta. Arkkitehti Mannila suunnitteli rakennukselle myös laajennuksen vuonna 2004, joka sekin jäi toteutumatta.

Vuonna 2007 arkkitehti (SAFA) Mikko Uotila suunnitteli rakennukselle laajennuksen nykyiseen runkomalliinsa. Laajennus käsitti rakennuksen länsisivulle kaksikerroksisen vinkkeliosan sekä pohjoispäähän uuden pääsisäänkäyntisiiven. Aikaisempi pääsisäänkäynti sijaitsi nykyisin asfaltoidulla alkuperäisen sairaalan ja 1980-luvun laajennuksen väliin jäävän sisäpihan puolella.

Ulkoasu

Alkuperäiseltä osaltaan tiilirunkoisen ja terveystakeskuslaajennuksesta betonirakenteisen sekä satulakattoisen rakennuksen ulkopinnat koostuvat punatiilisistä päädyistä sekä roiskerapatuista julkisivuista. Perustuksena on maalattu pystyuritettu betoni myös 1980-luvulla toteutetuissa yksikerroksissa laajennussiivissä. Nykyinen runkomalli haarautuu useaan suuntaan. Runkomalli edustaa myös laajennusosissa 1970-80-lukujen terveystakeskusrakentamiselle poikkeuksellisesti kapeampaa runkomallia. Rakennuksen kattomalli edustaa myös 1950-60-lukujen vaihteessa yleistynyttä profiililtaan matalampaa satulakattoa. Rakennuksen eteläisivulla oleva kaksikerroksinen 2000-luvulla suunniteltu vinkkeli on pyritty sopeuttamaan massaltaan sekä katon profiililta rakennuksen alkuperäisilmeeseen. Rakennuksen julkisivuja on kunnostettu ja pintoja uusittu, mutta alkuperäinen tyyli sekä pääosin myös aukotus on edelleen tallella. Pääsisäänkäyntisiiven laajennusta lukuun ottamatta kaikki laajennukset on sopeutettu alkuperäisen kunnansairaalan ilmettä kunnioittaen.

Ikkunamalli on toteutettu 1980-luvun laajennuksessa vastaamaan alkuperäistä 1950-luvun sairaalaa. Terveysasemalaajennukseen liittyviä laajennusosia ei juurikaan havaitse alkuperäisrungosta. 1950-luvun siivessä on lisäksi säilynyt myös alkuperäisiä materiaaleja, kuten sisäänvedettyjen päätyparvekkeiden rautakaiteet.

Nykyinen kokonaisuus edustaa ulkoisesti yksityiskohdiltaan hillittyä 1950-luvun arkkitehtuuria ja ei juurikaan 1970-80-luvun terveystakeskusarkkitehtuuria, kuten usein tämän ikäisissä laajennuksissa oli tapana.

Sisätilat

Rakennuksen sisätilat perustuvat alkuperäisen sairaalaosan sekä 1980-luvulla toteutetun terveystakeskuslaajennuksen osalta kokonaisuudessaan keskikäytäväratkaisuun. Sisätilaongelmista varsinkin alkuperäisen sairaalaosan kohdalta kärsineen rakennuksen sisätilojen pinnat ovat täysin uusitut.



1 2000-luvulla toteutettu laajennusosa kuvattuna kaakosta.

2 Terveystakeskus kuvattuna koillisesta. Etualalla 1950-luvulla toteutettu liuskekivikoristeltu pengerrys.

3 1950-luvun kunnansairaalaan alkuperäinen ilme sekä osin myös materiaalit ovat hyvin säilyneet.

4 Rakennuskokonaisuuden itäisivulla oleva alkuperäisen osan ja 1980-luvun laajennuksen välissä oleva ulkoilupiha.

5 Terveystakeskuksen 1980-luvun laajennusosassa pinnat ovat uusitut.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 13 Pälkäneen terveysasema



Pälkäneen terveysasema kuvattuna pohjoisesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0013
Kunta	Pälkäne
Kiinteistötunnus	535-424-1-196, Väinölä II
Osoite	Keskustie 3, 36600 Pälkäne
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	10.9.2020



Kuvaus

Pälkäneen postmodernia arkkitehtuuria edustava rankorakenteinen ja tiilivuorattu yksikerroksen terveysasema valmistui joko vuonna 1990 tai 1991. Satulakattoisen rakennuksen suunnitteli mm. Kaustisten kansanmusiikkikeskuksen suunnitellut arkkitehti Rainer Mahlamäen Arkkitehtitoimisto 8 Studio Oy vuonna 1989. Kohde edustaa ajankohtansa postmodernia suunnittelua ja Pirkanmaan vuosina 1970–1990 rakennetuista terveysasemista ainoana tätä tyyli-suuntaa edustavana kokonaisuutena. Viereisen kunnantalon sekä liikerakennusten kanssa rakennus ilmentää Pälkäneen keskusta alueen voimakasta 1980–90-lukujen muutosta.

Terveysasema on säilynyt ulkoasultaan käytännössä autenttisena. Rakennus

on vuorattu puhtaaksimuuratulla punatiilellä sekä vaaleanpunaiseksi maalatulla kuitusementtilevyillä. Betoniharkkoperustuksessa on valkoinen sileä rappaus. Julkisivuilla on alkuperäiset suorakaiteen malliset teräsritilät koristeaiheina. Myös sisätiloissa tilajärjestys ja pinnat ovat alkuperäiset. Rungoltaan kapean ja matalahkon rakennuksen pihasivua hallitsee muuhun runkoon nähden vinossa oleva tasakattoinen poikkipääty, jonka koillissivulla on terveysaseman pääsisäänkäynti. Sisäänkäyntiä korostaa postmodernille suunnittelulle tyypillisesti kattolinjaa korkeammalle nouseva tasakattoinen avokatos, jossa on teräspylväät. Sisäänkäynnissä on alkuperäiset metallikehikkoiset lasiovet, joiden vieressä on lasitiiliseinät.

Rakennuksen pulpettikattoinen koillispääty kohoaa muuta rakennusta korkeammaksi. Rakennuksen takasivulla hallitsevana elementtinä on odotustilan kookas ulosvedetty ja yläosastaan katonlappeen yli kattolyhdyksi kohoava tasakattoinen lasiseinä, jonka sivut on vuorattu kuitusementtilevyillä. Ryhmätilan pihan puoleisella sivulla rakennuksen koillispäässä on puolestaan sisäänvedetyssä nurkassa muuta runkoa matalampi ulosvedetty pulpettikattoinen erkkeri, jossa on kookkaat kahdeksanruutuiset lasiseinät. Takasivulla ryhmätilan seinässä on pienet lasitiiliruudut. Rakennuksen ikkunat ovat alkuperäiset. Pääosin yksiruutuisten ikkunoiden puitekoko vaihtelee. Ikkunoiden päällä on takasivulla mitä ilmeisimmin alkuperäiset markiisit. Hyvin säilyneissä sisätiloissa pohjakaava perustuu keskikäytäväratkaisuun.

Hyvin alkuperäisasussaan säilynyt rakennus on päässyt hieman rapistumaan ja on paikoin hoitamattoman näköinen. Esimerkiksi betoniharkkoperustuksen rappaus on rapissut, teräsritiläkoristeet ovat ruostuneet ja osa takasivun markiiseista on repeytynyt.

Ympäristö ja pihapiiri

Pälkäneen terveysasema sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä Pälkäneen pitäjänkeskuksen rakennetussa kulttuuriympäristössä.

Rakennus sijoittuu kunnan hallinnolliseen keskukseen ja samassa pihapiirissä sijaitsevat myös modernia arkkitehtuuria edustavat kunnantalo sekä terveysaseman ohella postmodernia suunnittelua edustava apteekki- ja liikerakennus. Ympäristön moderni rakennuskanta ilmentää Pälkäneen keskusta 1980–90-lukujen voimakasta muutosta. Terveysasema rajautuu kaakossa urheilukenttään.

Ympäristö on melko tiiviisti rakennettu ja tämän seurauksena terveysaseman piha-alue on melko ahdas. Takasivulla terveysaseman ja urheilukentän aidan väliin jää vain kapea nurmikaistale. Kunnantalon edustalla oleva avoin torimainen aukea on käytännössä kokonaisuudessaan paikoitusalueena. Terveyskeskusta ympäröivät viheralueet sijoittuvat pääosin rakennuksen seinustoille ja laajemmalta kokonaisuudelta terveysaseman ja kunnantalon väliselle alueelle.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennustaiteellinen, rakennushistoriallinen ja maisemallinen. Terveysasema edustaa inventoiduista kookkaammista kohteista ainoana 1980-luvun lopun postmodernia suunnittelua. Ulkoisesti autenttisenä säilynyt rakennus edustaa rakennusajankohtansa tunnistettavaa ja laadukasta sekä yksilöllistä terveysasemasuunnittelua. Rakennus on säilynyt erittäin hyvin myös sisätiloiltaan. Terveysasema sijoittuu Pälkäneen pitäjänkeskuksen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön ja muodostaa viereisten modernia arkkitehtuuria edustavien kohteiden kanssa maisemallisen kokonaisuuden, joka ilmentää Pälkäneen keskusta-alueen 1970–1990-lukujen voimakasta muutosta.
Arvoluokka	1



*Julkisivut vuoden 1989 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehtitoimisto 8 Studio Oy.
Pälkäneen kunnan rakennusvalvonta*



1 Terveysasema on osa Pälkäneen keskustan modernin arkkitehtuurin kokonaisuutta. Kuvassa viereinen kunnantalo.

3 Terveysasema kuvattuna luoteesta. Kuvat: Olli Joukio

2 Terveysaseman koillispääty.

4 Pohjapiirros vuoden 1989 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehtitoimisto 8 Studio Oy. Pälkäneen kunnan rakennusvalvonta

Rakennus: terveysasema



Terveysaseman kaakkoissivua kuvattuna idästä. Kuva: Olli Joukio

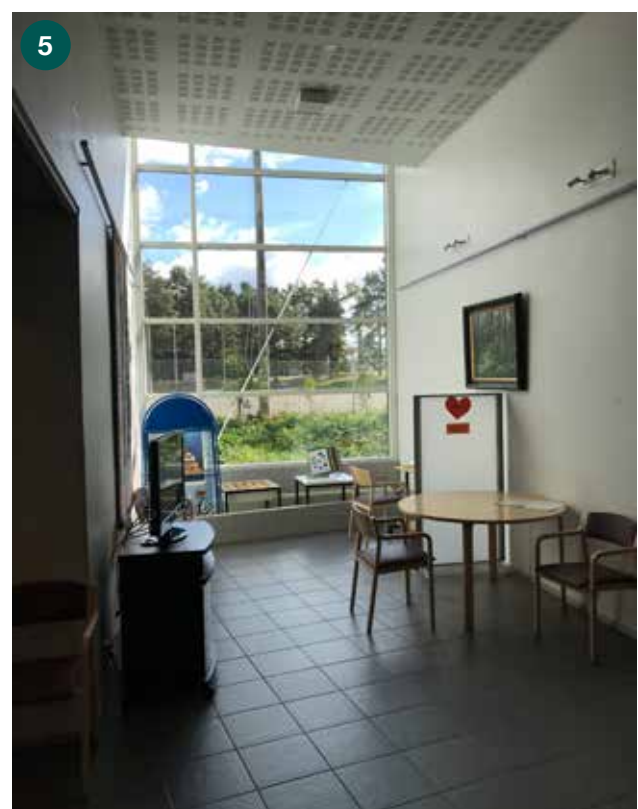
Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	635-424-1-381 Väinölä
Osoite	Keskustie 3 36600 Pälkäne
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1990
Rakentamisajan selite	1989-90
Suunnittelija	Arkkitehtitoimisto 8 Studio Oy
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	1
Perustus	betoni - valettu
Runko	rankorakenne
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	pelti -saumattu
Katon muoto	pulpetti



1 Terveysaseman pääsisäänkäynti koillisesta.



2 Rakennuksen luoteissivua.



1 Rakennuksen koillispään nurkassa oleva
ulosvedetty pulpettikattoinen erkkeri, jossa on
kookkaat kahdeksanruutuiset lasiseinät.

2 Odotusaulan suuri ruutuikkuna ulkopuolelta.

3 Käytävä.

4 ja 5 Odotusaula.

6 Terveysaseman kaakkoissivua.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 14 Luopioisten terveysasema



Terveysasema kuvattuna lounaasta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0014
Kunta	Pälkäne
Vanha kunta	Luopioinen
Kiinteistötunnus	635-451-6-90
Osoite	Pereentie 3, 36760 Luopioinen
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	10.9.2020



Ulkoasu

Luopioisten pienehkö pohjamalliltaan suorakaiteen mallinen terveysasema valmistui vuonna 1986. Paikallaan tehty betonirunoinen ja lohkotilivuorattu rakennus edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä laadukkaampaa suunnittelua. Valitettavasti rakennuksen alkuperäiset piirustukset ovat pohjapiirrosta lukuun ottamatta hävinneet, joten suunnittelija ei selvinnyt inventointivaiheessa.

Rakennus on säilynyt ulkoisesti ja pääosin ilmeisesti myös sisätiloiltaan autenttisena. Rinteessä sijaitseva osittain kaksikerroksinen rakennus

on vuorattu lohkotulla kalkkiahiekkatiilellä. Aumakattoisen rakennuksen vesikatteena on vesikatteena alkuperäinen varttikate.

Rakennuksen katolla on pulpettikattoinen kattolyhty, joka valaisee sisätiloissa rakennuksen keskellä olevaa aulatilaa ja portaikkoa.

Puupuitteiset ikkunat ovat pääasiassa vinkkelin mallisia ja kolmeosaisia. Kolmeosasissa ikkunoissa alin ruutu on yläosastaan sisäänpäin aukeava tuuletusikkuna. Ikkunamalli myös vaihtelee kookkaammista ristikarmi-ikkunoista pohjakerroksen mataliin yläikkunoihin.

Rakennuksen eteläpäädyssä on kulmikas viistolaudoitettu erkkeri. Sisäänvedetty pääsisäänkäynti sijaitsee rakennuksen luoteiskulmassa. Pohjakerroksessa rakennuksen vastakkaisessa kulmassa on myös erillinen sisäänvedetty sisäänkäynti, jonka yläpuolella oleva kulmaus on vuorattu viistolla ponttilaudoituksella.

Sisätilat

Rakennuksen sisätiloissa keskiosaa hallitsee kookas valettu portaikko, jossa on kaarevat seinät sekä kauniit kaarevat puukaiteet. Puumateriaali toistuu myös korkean aulatilán kattopalkeissa sekä seinillä olevissa puusäleiköissä. Ensimmäisessä kerroksessa aulatala kiertää portaikkoa ja vastaanotto- ym. huoneet sijoittuvat ulkoseinien puolelle. Korkeassa ja kattolyhdyn kohdalla kohoavassa odotusaulassa poikkeuksellisen yksityiskohdan luovat myös riippuvat kattovalaisimet.

Rakennuksen pohjakerros on toiminut käytännössä hammashoitolan tiloina, henkilökunnan taukotiloina sekä teknisinä tiloina. Ensimmäisessä kerroksessa on puolestaan lääkärin ja terveydenhoitajien vastaanottotilat, neuvola sekä kotihoidon tilat.

Ympäristö ja pihapiiri

Luopioisten terveysasema sijaitsee Pereentien varrella Luopioisten taajamakeskustaa halkovan Keskitien ja Luopioistentien välissä. Kohde sijaitsee maakunnallisesti merkittävässä Luopioisten kirkonkylän raitti ja pappila - rakennetussa kulttuuriympäristössä. Viereisillä tonteilla oleva rakennuskanta on ajallisesti kerrostunutta, mutta joukossa on myös terveysaseman kanssa samaa aikakautta edustavia rakennuksia, kuten liikerakennus sekä eteläpuolella naapuritontilla sijaitseva arkkitehtonisesti laadukkaampaa suunnittelua edustava valmistunut Luopioisten seurakuntakeskus, joka on valmistunut samana vuonna kuin terveystalo. Terveysaseman itäpuolella sijaitsee puolestaan Luopioisten seuratalo.

Pihapiiri on hoidettu ja puistomainen varsinkin Pereentien puolella.

Rinteessä sijaitseva tontti laskeutuu rakennuksen itäpuolella ja pihan alaosassa sijaitsee asfaltoitu paikoitusalue. Rakennusta reunustaa nurmikaistaleet, joissa on puu- ja pensasistutuksia. Rakennuksen edustalla Pereentien puolella kasvaa kookkaampia koivuja.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen, rakennustaiteellinen ja maisemallinen. Rakennus edustaa rakennusajankohdalleen tunnistettavaa ja pieneksi terveysasemaksi verrattain laadukasta arkkitehtuuria. Ulkoasu sekä sisätilat ovat säilyneet käytännössä alkuperäisessä asussaan. Pienehkö terveysasema muodostaa viereisen, samana vuonna valmistuneen sekä myös arkkitehtonisesti laadukkaan seurakuntaviraston sekä lähiympäristössä olevan liikerakennuksen kanssa 1980-luvun arkkitehtonisen kokonaisuuden, joka ilmentää samalla entisen Luopioisten kuntakeskuksen muutosta. Kohde sijaitsee maakunnallisesti merkittävässä Luopioisten kirkonkylän raitin ja pappilan rakennetussa kulttuuriympäristössä.
Arvoluokka	1



1 Naapuritonteilla on terveysaseman kanssa osapuilleen samanikäisiä virasto- ja liikerakennuksia, kuten tässä oleva seurakunnalle kuuluva rakennus.



2 Terveysasema kuvattuna luoteesta.

Rakennus: Terveysasema

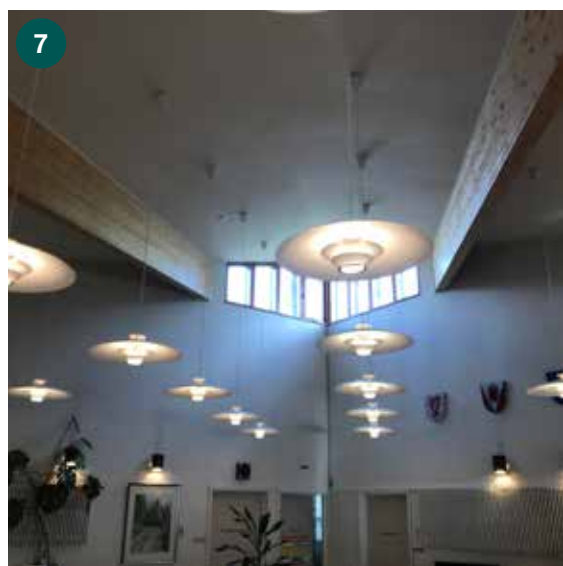
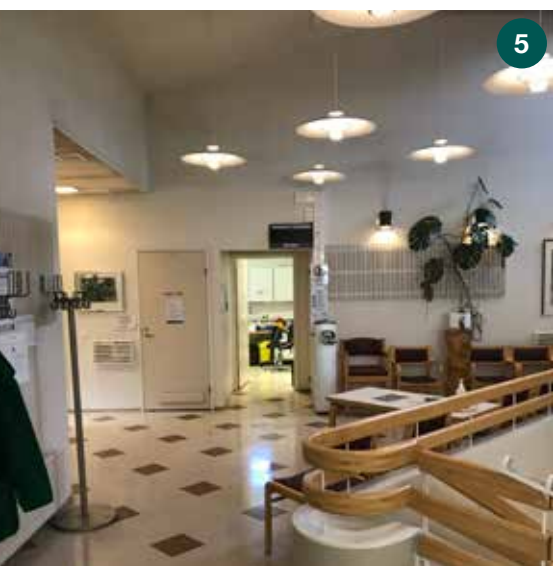


*Terveysasema kuvattuna
lounaasta.*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	635-451-6-90
Osoite	Pereentie 3, 36760 Luopioinen
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1985
Rakentamisajan selite	1985-86
Suunnittelija	ei tiedossa
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	mineriitti
Katon muoto	auma



*Ensimmäisen kerroksen
eteläpään pohjapiirros. Pälkäneen
kunnan rakennusvalvonta*



1 Terveysasema kuvattuna koillisesta.

2 Terveysasema kuvattuna idästä

3 Terveysasema kuvattuna pohjoisesta.

4 Terveysasema kuvattuna etelästä.

5 Ensimmäisen kerroksen aulatilaa.

7 Korkeassa ja kattolyhdyn kohdalla kohoavassa odotusaulassa poikkeuksellisen yksityiskohdan luovat riippuvat kattovalaisimet.

6 Portaikko.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 15 Sastamalan pääterveysasema



Terveyskeskus kuvattuna lännestä. Etualalla Veikko Haukkavaaran vuonna 1981 tekemä luontaisparantaja Amanda Jokista esittävä teos. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0015
Kunta	Sastamala
Vanha kunta	Vammala
Kiinteistötunnus	790-7-1-21
Osoite	Itsenäisyydentie 2 C, 38200 Sastamala
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	18.9.2020



Kuvaus

Ulkoisesti tyyllisiltä piirteiltään hyvin säilynyt pääterveysasema sijaitsee omalla tontillaan, mutta kuuluu kiinteästi laajempaan, useaan otteeseen laajennettuun sairaalakokonaisuuteen, jonka vanhin osa on maakunnallisesti merkittävä Tyrvään sairaalan vuonna 1938 valmistunut osa. Kaksikerroksinen rakennus edustaa rakennusajankohdalle tyypillistä tasakattoista suorakaiteen mallista massoittehua. Rakennuksessa on aukkojulkisivu ja joko alkuperäiset tai alkuperäisen mallin mukaan uusitut rakennusajankohdalle tyypilliset tuuletusikkunalliset ikkunat. Ikkunoiden välissä olevat profiilipellit antavat

julkisivulle nauhamaisen ulkoilmeen, joka korostaa rakennuskokonaisuuden horisontaalista ulkoilmettä. Alkuperäisessä osassa tyyllilliset yksityiskohdat ovat säilyneet hyvin, mutta nykyinen rappauspinta saattaa olla myöhempää perua. Sisätilat ovat säilyneet pääpiirteinään alkuperäisinä, mm. porraskäytävät sekä votsilimitetyt tiiliseinäiset käytävät, joissa käytävien risteyskohdissa kulmausten nurkat ovat pyöristetyt. Entinen terveyskeskuksen sisäänvedetty pääsisäänkäynti, nykyinen G-osaston sisäänkäynti on säilynyt tyyllillisesti. Vanhojen peruskarttojen perusteella 1990-luvulla rakennettu neuvolalaajennus on toteutettu tyyllillisesti samalla ilmeellä kuin alkuperäinen terveyskeskussiipi. Terveyskeskuskokonaisuus on säilynyt ulkoisesti ilmeisesti 1990-luvun muutosasussa ja on ulkoisesti paikoin hieman rapistunut. Vuorauksesta on havaittavissa myös aukotuksen muutoksia varsinkin rakennuksen koillis päädyssä.

Historia

Sastamalan aluesairaalan, nykyisin TAYS Sastamalan ja terveysaseman muodostaman laajan, useaan otteeseen laajennetun kokonaisuuden historia ulottuu vuoteen 1938, jolloin rakennettiin alueen vanhin sairaalarakennus. Sairaala laajennettiin 1960-luvulla ja nykyiseen runkomalliinsa sairaalan puoli laajennettiin F-siiven myötä 2010-luvulla.

Terveyskeskuslaajennus toteutettiin vuonna 1981 ja käsitti nykyisen kokonaisuuden itäisen kulman. Alkuperäisessä osassa tyyllilliset yksityiskohdat ovat säilyneet hyvin, mutta nykyinen rappauspinta saattaa olla myöhempää perua.

Rakennusta laajennettiin 1990-luvulla ulkoisesti pääosin samalla tyyllillä toteutetulla massaltaan lähes samankokoisella laajennusosalla. Samalta aikakaudelta ovat ilmeisesti myös siivessä olevat mutterin malliset pyöreillä pylväillä tuetut katetut parvekkeet. Terveyskeskuksen siipi on säilynyt ulkoisesti ilmeisesti 1990-luvun muutosasussa ja on ulkoisesti paikoin hieman rapistunut.

Inventointihetkellä TAYSin katolla uusittiin iv-konehuonetta.

Kokonaisuudesta ei ollut inventointihetkellä saatavilla alkuperäisiä rakennus- tai muutospiirustuksia yhteydenotoista huolimatta.

Ympäristö ja pihapiiri

Terveyskeskus sijaitsee Vammalan keskustan läheisyydessä omalla kiinteistöllään, mutta kuuluu kiinteästi useaan kertaan laajennetun TAYS Sastamalan sairaala-alueeseen, jonka kanssa sillä on myös yhteinen asfaltoitu pihapiiri. Kokonaisuudella on yhtenäinen pihapiiri. Terveysaseman edessä on sen kanssa samoihin aikoihin valmistunut Veikko Haukkavaaran

tekemä luontaisparantaja Amanda Jokista kuvaava patsas.

Useista osista muodostuva sairaalakokonaisuus sijaitsee maisemallisesti keskeisellä paikalla Tynnyrimäen päällä. Rakennuskompleksi erottuu kauas saavuttaessa pääkatua pitkin kaupunkiin. Parkkipaikat ja rakennuksen ympäri kiertävä tie ovat asfaltoitu. Sairaalan naapureina ovat mm. Hopun vanhainkoti, Sylvään omakotialue, Sylvään koulut, Hopun koulu ja keskustan omakotialue.

Kulttuurihistorialliset arvot

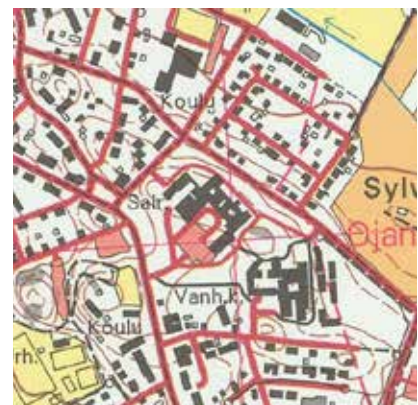
Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen. Terveyskeskus on säilynyt pääosin hyvin tyyllisiltä piirteiltään ja edustaa aikansa terveyskeskusarkkitehtuuria. Sosiaalihistoriallisesti rakennus ilmentää Vammalan / Sastamalan alueen terveydenhuollon kehitystä. Ulkoisesti hieman rapistunut terveyskeskus on jäänyt myöhempien laajennusten jalkoihin. Sairaalakokonaisuuden seassa rakennuksen näkyvin osa on kuitenkin 1990-luvulla toteutettu laajennus ja alkuperäinen terveyskeskus on jäänyt sekä kookkaan, voimakkaasti muutetun ja laajennetun sairaalan peittoon. Nykyisellään terveyskeskus muodostaa ainoastaan pienen, kuriositeettimaisen osan laajassa kokonaisuudessa ja ei itsessään ole kaupunkikuvallisesti merkittävä. Arviointi koskee sairaalakokonaisuuden terveyskeskusrakennusta.
Arvoluokka	3



Sairaala-alueen vuodelta 1979 peruskartassa ennen terveyskeskuksen valmistumista.



Sairaala-alueen vuodelta 1988 peruskartassa. Terveyskeskus on valmistunut sairaalan itäpuolelle.



Sairaala-alueen vuodelta 1996 peruskartassa. Terveyskeskuksen puoleinen sivu on laajennettu nykyiseen runkomalliinsa.

Kartat: Maanmittauslaitos / Vanhat painetut kartat



1



2



3



4



5



6

1 Sastamalan aluesairaala, nykyisin TAYS Sastamala ja terveysasema on laaja kahdesta kiinteistöstä koostuva kokonaisuus, joka on rakennettu vuosina 1938-2010. Terveyskeskus erottuu kuvan oikeassa laidassa ja muodostaa oman kiinteistönsä.

3 Kuvan oikeassa laidassa oleva terveysasema kuvattuna lännestä.

5 Terveyskeskuksen 1990-luvulla toteutettu laajennus kuvattuna etelästä.

2 Sairaalakokonaisuuden piha-aluetta kuvattuna lännestä. Vasemmalla vuonna 1969 valmistunut sairaalan vuodeosasto. Oikealla kulmauksessa vuosina 1980-81 rakennettu terveyskeskus.

4 Terveyskeskus kuvattuna lounaasta.

6 Terveyskeskusta kuvattuna etelästä. Vasemmalla vuonna 1996 valmistunut laajennus ja takana alkuperäistä vuonna 1981 valmistunutta siipeä.

Rakennus: pääterveysasema



*Terveyskeskus kuvattuna
lännestä. Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	790-7-1-21
Osoite	Itsenäisyydentie 2 c, 38200 Sastamala
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1981
Rakentamisajan selite	1981-1996 (?)
Korjausvuodet	1996 (?)
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	(1)+2
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	roiskerappaus
	betoni
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Sastamalan aluesairaalan, nykyisin TAYS Sastamalan ja terveysaseman muodostaman laajan, useaan otteeseen laajennetun kokonaisuuden historia ulottuu vuoteen 1938, jolloin rakennettiin alueen vanhin sairaalarakennus. Sairaala laajennettiin 1960-luvulla ja nykyiseen runkomalliinsa sairaalan puoli laajennettiin F-siiven myötä 2010-luvulla.

Terveyskeskuslaajennus toteutettiin vuonna 1981 ja käsitti nykyisen kokonaisuuden itäisen kulman. Rakennusta laajennettiin 1990-luvulla ulkoisesti pääosin samalla tyylillä toteutetulla massaltaan lähes

samankokoisella laajennusosalla. Samalta aikakaudelta ovat ilmeisesti myös siivessä olevat mutterin malliset pyöreillä pylväillä tuetut katetut parvekkeet.

Ulkoisesti tyyllisiltä piirteiltään hyvin säilynyt pääterveysasema sijaitsee omalla tontillaan. Kaksikerroksinen rakennus edustaa rakennusajankohdalle tyypillistä tasakattoista suorakaiteen mallista massoittelemista. Rakennuksessa on aukkojulkisivu ja joko alkuperäiset tai alkuperäisen mallin mukaan uusitut rakennusajankohdalle tyypilliset tuuletusikkunalliset ikkunat. Ikkunoiden välissä olevat profiilipellit antavat julkisivulle nauhamaisen ulkoilmeen, joka korostaa rakennuskokonaisuuden horisontaalista ulkoilmettä. Alkuperäisessä osassa tyylliset yksityiskohdat ovat säilyneet hyvin, mutta nykyinen rappauspinta saattaa olla myöhempää perua. Entinen terveyskeskuksen sisäänvedetty pääsisäänkäynti, nykyinen G-osaston sisäänkäynti on säilynyt tyyllisesti. Vanhojen peruskarttojen perusteella 1990-luvulla rakennettu neuvolalaajennus on toteutettu tyyllisesti samalla ilmeellä kuin alkuperäinen terveyskeskussiipi. Terveyskeskuskokonaisuus on säilynyt ulkoisesti ilmeisesti 1990-luvun muutosasussa ja on ulkoisesti paikoin hieman rapistunut. Vuorauksesta on havaittavissa myös aukotuksen muutoksia varsinkin rakennuksen koillispäädyssä.

Inventointihetkellä TAYSin katolla uusittiin iv-konehuonetta.

Rakennuksesta ei ollut inventointihetkellä saatavilla alkuperäisiä rakennus- tai muutospiirustuksia.



Terveyskeskuksen osasto 1:n sisäänkäynti. Kyseessä ilmeisesti alkuperäinen pääsisäänkäynti terveyskeskukseen. Kuva: Olli Joukio



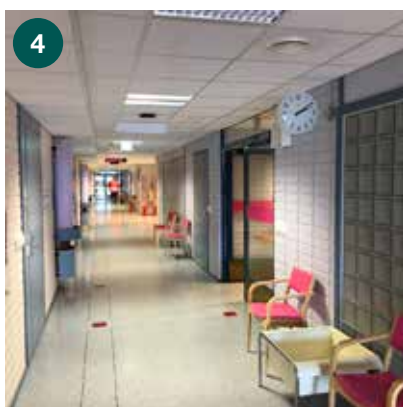
1



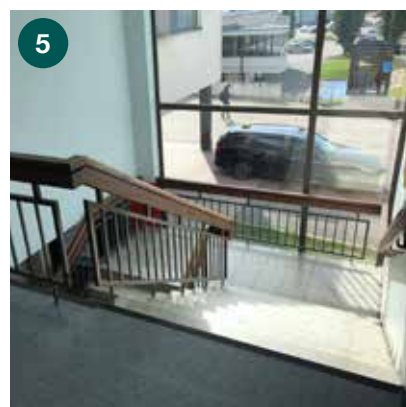
2



3



4



5



6

1 Alkuperäistä terveyskeskussiipeä kuvattuna etelästä. Lohjennesta rappauksesta erottuu alla oleva tiilivuoraus.

2 Sairaalan siivessä oleva kiirevastaanoton sisäänkäynti. Pesubetonipinnasta päätellen osa on valmistunut samoihin aikoihin terveyskeskuksen kanssa.

3 Terveyskeskus on säilynyt tyyllisiltä yksityiskohdiltaan ja osin myös materiaaleiltaan hyvin.
Kuvat: Olli Joukio

4 Sisätilat ovat säilyneet pääpiirteinään alkuperäisinä, kuvassa tiiliseinäistä käytävää.

5 G-siiven (terveyskeskus) sisäänkäynnin yhteydessä oleva alkuperäinen portaikko.

6 Käytävien risteyskohdissa kulmausten nurkat ovat pyöristetyt.

Kohde 16 Äetsän terveysasema



Terveysasema kuvattuna pohjoisesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0016
Kunta	Sastamala
Vanha kunta	Äetsä
Kiinteistötunnus	790-534-4-76, HALLITUS
Osoite	Pehulankaari 3, 32740 Sastamala
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	18.9.2020



Kuvaus

Vuonna 1975 Vammala, Keikyä ja Kiikka muodostivat Vammalan seudun kansanterveystyön kuntainliiton. Terveysasema oli inventointihetkellä suljettu vallinneen epidemiatilanteen takia ainakin vuoden 2020 loppuun.

Äetsän pieni terveysasema sijaitsee aivan vuonna 1977 valmistuneen entisen kunnantalon, nykyisen ”Keikyätalon” naapurissa. Rakennukset muodostavat yhdessä erittäin hyvin säilyneen modernin arkkitehtuurin kokonaisuuden. Mitä ilmeisimmin 1970-luvun alkupuolella valmistunut rakennus on säilynyt ulkoisesti alkuperäisessä asussaan. Rakennus

on remontoitu Äetsän kunnan toimesta vuonna 1994 ja muutos koski lähinnä sisätiloja. Entinen talonmiehen asunto muutettiin fysioterapeutin käyttöön. Vuonna 2008 tehtiin pieniä muutoksia sisätiloissa. Muutosten seurauksena sisätiloissa pinnat ovat uusittu käytännössä kokonaan.

Tasakattoinen, mitä ilmeisimmin betonirunkoinen terveysasema on valmistunut ulkoasusta päätellen 1970-luvulla. Rakennuksesta ei ollut valitettavasti inventointihetkellä saatavilla rakennuspiirustuksia tai tarkempaa rakennusajankohtaa. Rakennus edustaa 1970-luvulle tyypillistä tasakattoista, massoitteeltaan matalampaa ja voimakkaan horisontaalista arkkitehtuuria. Rakennustaiteellisesti rakennus edustaa vaatimattomampaa käyttöarkkitehtuuria.

Rakennuksen vuorauksena on puhtaaksimuurattu tiili. Ikkunoiden kohdalla räystäslinjat sekä osittain takaseinällä on rakennusajankohdan tasakattoisille rakennuksille tyypillinen vaakaponttilaudoitus. Rakennuksessa on aukkojulkisivu sekä tuuletusikkunalliset kookkaammat ikkunat. Ikkunat ovat metallipuitteiset ja mitä ilmeisimmin uusitut, mutta alkuperäisen puitemallin mukaan. Julkisivulla on kaksi sisäänkäyntiä. Pääsisäänkäynnin yhteydessä on tasakattoinen katos sekä rankorakenteinen, vaakaponttilaudoitettu varasto-osa, jossa on mitä ilmeisimmin myös iv-konehuone. Metalli-/lasiulko-ovet ovat alkuperäiset. Toinen sisäänkäynnin kohdalla on sisäänvedetty avokuisti. Rakennuksen toisessa päädyssä on teknisen toimen tauko- ja työtiloja. Päädyssä on lasiseinä ja kookkaammat ovet, joka saattavaa olla alun perin ambulanssille tarkoitettu talli.

Ympäristö ja pihapiiri

Terveysasema sijaitsee Pehulankaaren varressa Keikyän Pehulassa aivan Keikyän/Äetsän vuonna 1977 valmistuneen, ulkoisesti alkuperäisenä säilyneen kunnantalos vieressä. Lähiympäristö koostuu pääosin Äetsän kunnan julkisista rakennuksista ja käsittää 1900-luvun alkupuolella valmistuneen ja 1950-luvun paikkeilla laajennetun koulun, nuorisotalon, kirjaston, nykyisin päiväkotina toimivan entisen kunnanlääkärin asuinrakennuksen sekä seurakuntakeskuksen. Koulun alkuperäistä osaa lukuun ottamatta kokonaisuus edustaa modernia arkkitehtuuria.

Pihapiiri ja lähiympäristö kokonaisuudessaan on melko avointa puistomaista nurmikenttää. Terveysasemalla sekä entisellä kunnantalolla on käytännössä yhteinen piha-alue. Terveysaseman edessä on pienehkö asfaltoitu paikoitusalue.

Suulliset lähteet

Paikalla ollut teknisen toimen työntekijä.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	-
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Arvojen perustelu	Äetsän pieni terveysasema edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä pienimuotoisempaa maaseutukeskuksen terveysasemarakentamista. Rakennus on säilynyt tyyllisesti sekä suurelta osin myös ulkoasun materiaaleiltaan erittäin hyvin. Rakennus edustaa kuitenkin ulkoisesti tyypillistä käyttöarkkitehtuuria ja on rakennustaiteellisesti melko vaatimaton. Kookas arkkitehtonisesti laadukas kunnantalo liikesiipineen sekä terveysasema ja lähistöllä sijaitseva 1960-luvun lopulla valmistunut entinen kunnanlääkärin asuinrakennus muodostavat rakennushistoriallisesti ja maisemallisesti yhtenäisen modernin arkkitehtuurin kokonaisuuden Äetsän entisessä hallinnollisessa keskuksessa. Säilyneisyyden kannalta ongelmallista on kuitenkin terveysaseman nykyinen vajaakäyttö. Myös kunnantalo on suurelta osin autiona.
Arvoluokka	3



Terveysasema ja entinen kunnantalo pohjoisesta. Kuva: Olli Joukio



1 Sisäänkäynti kuvattuna pohjoisesta.

2 Toinen sisäänkäynti kuvattuna pohjoisesta.

3 Terveysasema kuvattuna lännestä.

4 Terveysasema kuvattuna etelästä.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 17 Hatanpään terveystasema



Terveystasema kuvattuna pohjoisesta. Oikealla kantasairaalan osaa, keskellä olevassa valkoisessa, vuonna 1977 valmistuneessa Y-osassa kantasairaalan ja terveystaseman yhteinen pääsisäänkäynti. Vasemmalla terveystasema. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0017
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	Hatanpää
Kiinteistötunnus	837-122-500-4
Osoite	Hatanpäänkatu 24, 33900 Tampere
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	29.9.2020



Kuvaus

Hatanpään sairaala kuuluu osana laajaa monen vuosikymmenen aikana syntynyttä sairaalakokonaisuutta. Bertel Strömmerin 1930-luvulla suunnitteleman alkuperäisen sairaalarakennuksen ympärille syntynyttä kokonaisuutta on laajennettu osin alkuperäisilmettä kunnioittaen, mutta osin on käytetty esimerkiksi moderneja kookkaita lasipintaisia seiniä. Strömmerin suunnittelema alkuperäinen sairaalarakennus on enää pieni

ja muutosten seurauksena yhä vaikeammin erottuva osa kokonaisuutta.

Vuonna 1979 valmistunut pääterveysasema muodostaa tässä ajallisesti kerrostuneessa ja arkkitehtonisesti melko sekavassa rakennusmassassa selkeästi oman rakennusajankohtansa ominaispiirteet pääosin säilyttäneen kokonaisuutensa. Kokonaisuus edustaa 1970-80-luvun vaihteelle tyypillistä suorakaiteen mallista ja nauhajulkisivuilla varustettua suunnittelua, jonka massa koostuu yksi- ja kaksikerroksista pohjamalliltaan kampamaisesti sijoitetuista siivistä.

Terveysaseman pohjoispuolelle on toteutettu 1980-luvulla kaksi laajennussiipeä, jotka sopivat hyvin terveysaseman alkuperäisilmeeseen. Merkittävimmät muutokset on kokenut lähivuosina osittain vuonna 1979 valmistunut alkuperäisen kantasairaalan ja terveysaseman välissä oleva Y-osa, jossa sijaitsee nykyinen sairaalan ja terveysaseman yhteinen pääsisäänkäynti.

Historia

Hatanpään nykyisen sairaalakokonaisuuden alueella on ollut sairaanhoitoon liittyvää toimintaa ensimmäisestä maailmansodasta lähtien, jolloin Hatanpään kartanon rakennukset toimivat sotasairaalan. Myöhemmin rakennuksiin sijoitettiin kaupunginsairaala. Arkkitehti Bertel Strömmer suunnitteli alueelle uuden kirurgisen sisätautien ja lastensairaalan, joka valmistui vuonna 1935. Tämän rakennuksen ympärille on sittemmin laajentunut nykyinen kantasairaala-/terveysasemakokonaisuus.

Kansanterveyslain astuttua voimaan toiminnan hallinnollisesta keskittämisestä huolimatta pysyivät toiminnot Tampereella hajallaan ja hajaantuivat jopa entisestään. Esimerkiksi vielä vuonna 1980 avoterveydenhuollolla oli käytössään kaikkiaan 83 eri toimipistettä ympäri kaupunkia. Terveyskeskukseen kuului useita terveysasemia, joihin kuului myös kantasairaalan laajennukseksi 1970-luvun lopulla valmistunut Hatanpään pääterveysasema. Lisäksi kaupungin terveysasemia sijaitsi Hervannassa, Tesomalla, Teiskossa, Sorilassa, Pyynikillä ja vanhan kulkutautisairaalan alueella olevassa sosiaalivirastotalossa. Myöhemmin myös lääkäritalot muutettiin terveysasemiksi.

Hatanpään pääterveysaseman suunnittelivat tamperelaisarkkitehdit (SAFA) Antti Tähtinen ja Pentti Kauppila vuonna 1977 ja se valmistui vanhan kantasairaalan länsipuolelle vuonna 1979 ja käsitti kantasairaalaan kiinni valmistuneen nykyisen Y-osan sekä C-, D- ja E-siivet. Rungoltaan syvä ja massoitteeltaan matala terveysasema oli pohjakaavaltaan lähes kaksinkertainen alkuperäiseen kantasairaalaan verrattuna. Arkkitehdit Tähtinen & Kauppila vastasivat myös terveysaseman laajennukseksi vuonna 1985 valmistuneiden B- ja F-siipien suunnittelusta.

Ympäristö ja pihapiiri

Hatanpään terveysasema on nykyisin osa laajaa sairaala-aluetta ja sijoittuu tämän kokonaisuuden kannalta kaupunkikuvallisesti merkittävälle itäisivulle sairaala-alueelle johtavien päätuloreittien puolelle. Sairaala-alue rajautuu lännessä Hatanpään kartanon valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Sairaalan ympäristön alueen historiaa ja kehittymistä on tutkinut laajemmin arkkitehti Seija Hirvikallio vuonna 2016.

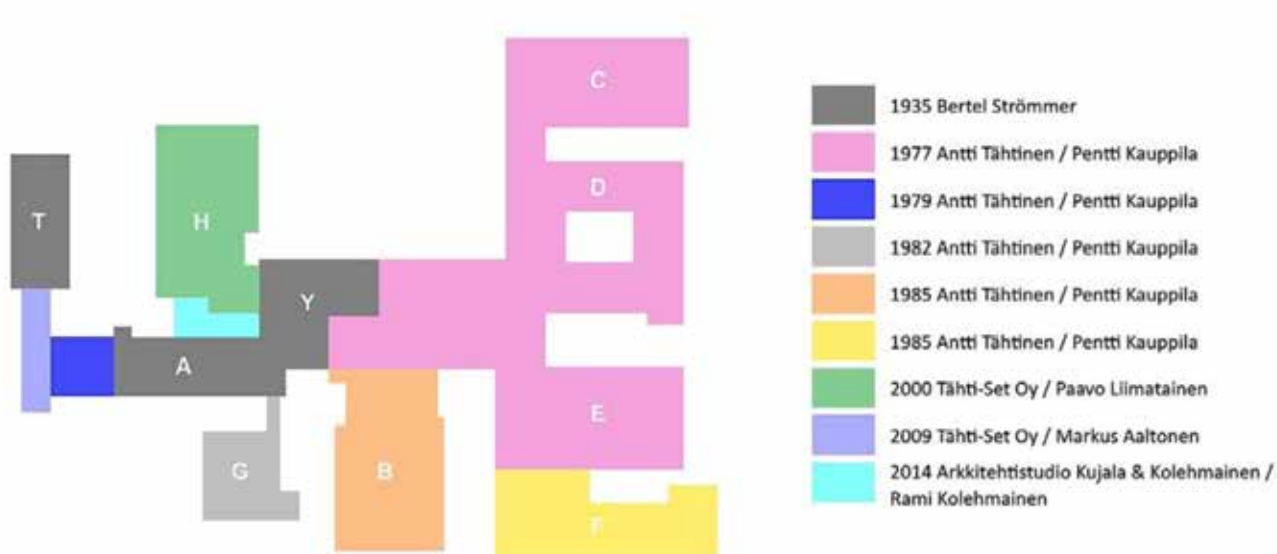
Sairaalakokonaisuudessa kantasairaala ja terveysasema kuuluvat samaan kiinteistöön, mutta esimerkiksi pohjoispuolella sijaitseva O-rakennus on omalla tontillaan. Sairaala- ja terveysasemakokonaisuuden piha-alueet ovat muuttuneet täydennysrakentamisen seurauksena voimakkaasti. Liikenne- ja pysäköintialueet sekä alueelle johtava katuverkosto ovat muokkaantuneen laajentumisten mukana.

Kirjalliset lähteet

Hirvikallio, Seija: Hatanpään alueen historia ja ajalliset kerrostumat. Arkkitehtitoimisto Seija Hirvikallio 2016.

Kosunen, Lasse: Hatanpään kantasairaala - Rakennukset T, A ja Y. Rakennushistoriallinen selvitys. Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen 2016.

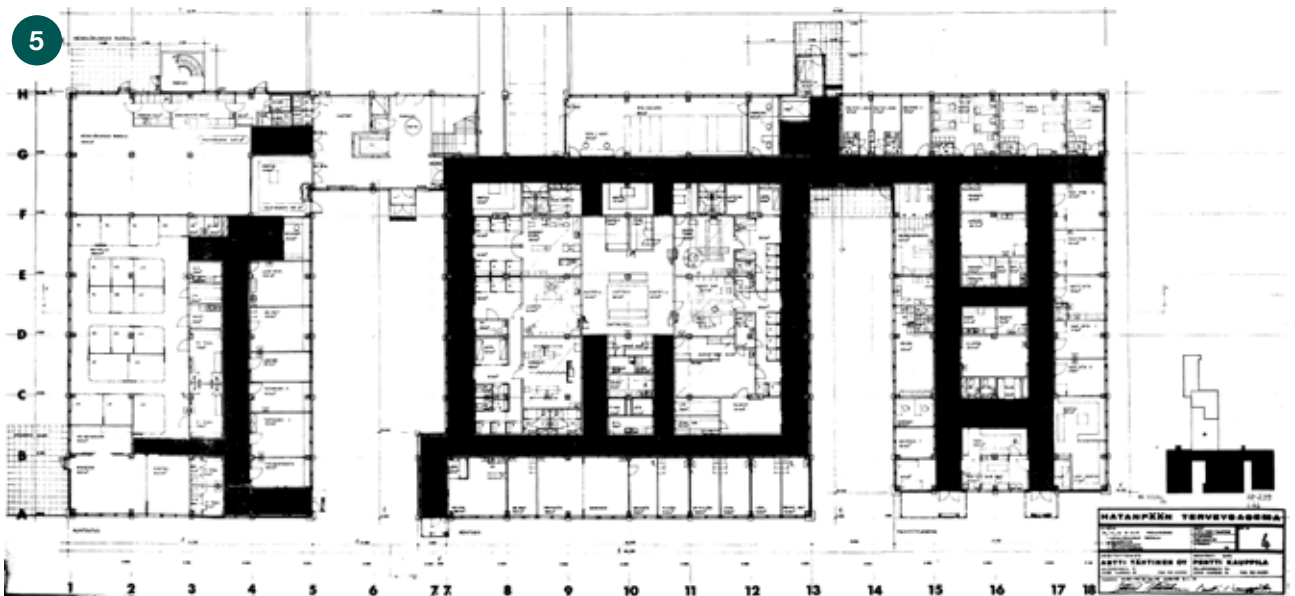
Rasila, Viljo: Tampereen historia IV - Vuodesta 1944 vuoteen 1990. Tampereen kaupunki. 1992.



Kantasairaalan ja terveysaseman eri kokonaisuuksien rakennusvuodet. Alkuperäinen vuonna 1979 valmistunut terveysasema merkitty vaaleanpunaisena. Hatanpään kantasairaalan alue - Rakennukset T, A ja Y Rakennushistoriallinen selvitys Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy 2016.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti, rakennushistoriallisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä kohde. Hatanpään terveysasema sijaitsee kaupunkikuvallisesti merkittävällä paikalla ja kuuluu historiallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön, jossa on harjoitettu sairaanhoitoa 1910-luvulta lähtien. Alue on muuttunut 1970-luvulta lähtien voimakkaasti, ja tähän muutokseen liittyy myös ulkoasultaan hyvin säilynyt vuonna 1979 valmistunut terveysasema. Terveysasema sijoittuu alueen itäosaan ja muodostaa tuloreittien varrella näkyvän kokonaisuuden. Paikallisten arkkitehtien (Tähtinen & Kauppila) suunnittelema rakennus muodostaa alueen osassa selkeän arkkitehtonisen ja tyyllisesti yhtenäisen kokonaisuuden, joka edustaa rakennusajankohdalleen laadukasta ja tunnistettavaa terveyskeskusrakentamista. Ainoastaan alkuperäiseen terveyskeskuslaajennukseen kuulunut Y-osa on muutettu merkittävästi ja alkuperäiset rakennusvaiheet eivät ole enää havaittavissa. Vaikka terveysasemasiivet muodostavat ominaispiirteiltään hyvin säilyneen kokonaisuuden, kyseessä ei ole kuitenkaan itsenäinen rakennuskokonaisuus, vaan kiinteä osa kantasairaala-aluea, jota korostaa nykyisin myös yhteinen sisäänkäynti. Arviointi koskee vuonna 1979 valmistuneen terveysasemakokonaisuuden alkuperäisiä C-, D- ja E-siipiä. Y-osassa sekä sairaala-alueella toteutetut merkittävät muutokset vaikuttavat kokonaisarviointiin. Arkkitehti Lasse Kosunen on arvioinut Hatanpään sairaala-alueen alkuperäisten T-, A- ja Y-siipiä koskevassa rakennushistoriallisessa selvityksessä vuodelta 2016 (Y-siipi liittyy myös terveysasemalaajennukseen) arvioinut rakennuskokonaisuutta seuraavasti: ”Rakennusten merkitys kaupunkikuvassa on merkittävästi vähentynyt. T-, A- ja Y-osat eivät muodosta enää alueella sellaista karaktääriä, joka hallitsisi ja määrittäisi ympäristöä. Sairaalan lisärakentamista ei ole erityisemmin sovitettu missään vaiheessa alkuperäisiin osiin vaan se on toteutettu puhtaasti käytännön ja suunnittelijoiden omien lähtökohtien pohjalta. Lisärakentaminen ei ole tuonut rakennushistorian eikä kaupunkirakenteen kannalta lisäarvoa alueelle, ennemminkin päinvastoin.”
Arvoluokka	2



1 Terveysasemaa kuvattuna kaakosta. Etualalla vuonna 1985 valmistunut ravintokeskus. Taustalla kantasairaalan alkuperäistä osaa.

3 Terveysasema kuvattuna pohjoisesta.

2 Terveysasemaa kuvattuna idästä.

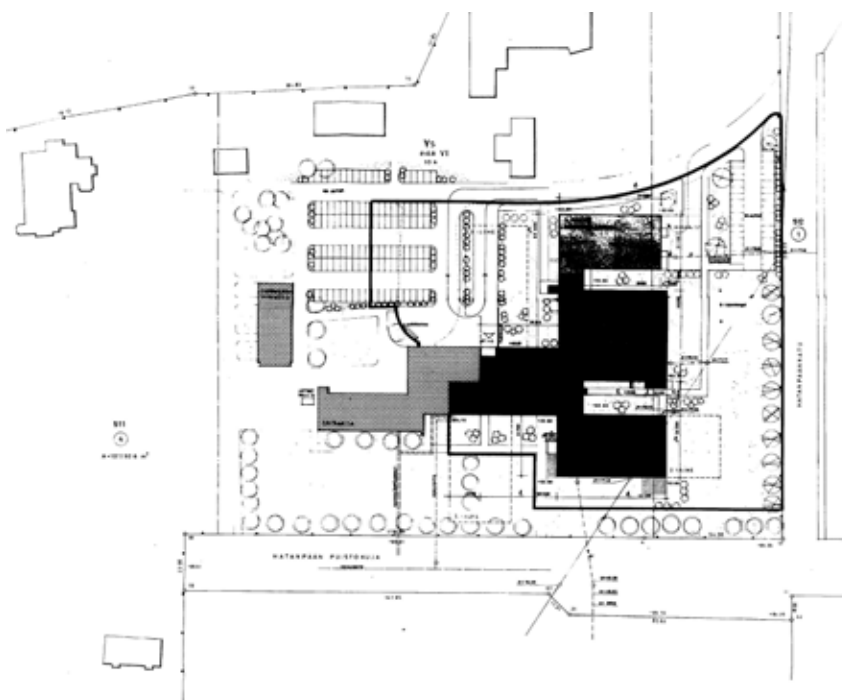
4 Terveysasema kuvattuna lännestä.

5 Nykyisten (vas.) E-, D- ja C-siipien pohjakerroksen pohjapiirros vuoden 1977 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelijat arkkitehdit Antti Tähtinen & Pentti Kauppila. Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.

Kuvat: Olli Joukio



Julksivu pohjoiseen (ylh.), itään (kesk.) ja etelään (alh.) vuoden 1977 rakennuspiirustuksissa. Keskellä nykyisen pääsisäänkäynnin käsittävä Y-osa. Suunnittelijat arkkitehdit Antti Tähtinen & Pentti Kauppila. Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.



Asemapiirros vuoden 1977 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelijat arkkitehdit Antti Tähtinen & Pentti Kauppila. Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.

Rakennus: terveysasema



Terveysasema kuvattuna idästä. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	837-122-500-4
Osoite	Hatanpäänkatu 24, 33900 Tampere
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1977
Rakentamisajan selite	1977-1985
Korjausvuodet	1996, 1997, 2004, 2012, 2014
Suunnittelija	Arkkitehdit (SAFA) Antti Tähtinen & Pentti Kauppila
Rungon muoto	T-muoto
Kerrosluku	1+(1)
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiililaatta
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Rakennuksen suunnitteli arkkitehdit Antti Tähtinen sekä Pentti Kauppila vuosina 1977–78. Nykyisen sairaalakokonaisuuden Y-siiven (osittain) sekä C-, D-, ja E-siivet käsittänyt terveysasema valmistui vuonna 1979.

Vuonna 1986 arkkitehdit Tähtinen & Kauppila suunnittelivat terveysaseman E-siiven eteläpuolelle yksikerroksisen ravintokeskuksen sekä Y-osan eteläpuolelle fysiatrian laajennuksen. Piirustuksissa ko. laajennukset oli merkitty osaksi Hatanpään sairaalaa.

Vuonna 1996 C-siiven päivystyskeskuksen sisäänkäynnin yhteyteen toteutettiin tuulikaappilaajennus ja sisätiloissa toteutettiin tilamuutoksia päivystyskeskuksen laajennusta varten. Muutoksen suunnitteli Tampereen kaupungin tilakeskuksen suunnittelutoimisto.

Vuonna 2004 katolla olevia iv-konehuoneita laajennettiin. Vuonna 2012 C-siivessä toteutettiin sisätilamuutoksia ja samalla myös sisäänkäynnin tuulikaappi ja sen katos uusittiin nykyiseksi. Vuonna 2014 Arkkitehtistudio Kujala & Kolehmainen Oy suunnitteli sairaalakokonaisuuden Y-, B- ja H-siiville merkittävän muutoksen, jolloin mm. Y-siiven aikaisempien rakennusvaiheiden piirteet hävisivät.

Ulkoasu

Terveysasema edustaa ulkoisesti tyypillistä 1970–80-lukujen vaihteen terveysasemarakentamista. Aikakauden laitosrakentaminen oli ulkoasultaan melko yhtenäistä, mutta Hatanpään terveysaseman piirteistä on selkeästi havaittavissa myös sen alkuperäinen käyttötarkoitus. Rakennusmassa koostuu yksi- ja kaksikerroksista suorakaiteen mallisista siivistä ja kokonaisuuden pohjakaava on kampamainen.

Tasakattoisen kokonaisuuden horisontaalista ulkoilmettä korostavat yhtenäiset nauhaikkunat. Runko on rakennusajankohdalle tyypillisesti syvä ja pohjakaava perustuu kaksikäytäväratkaisuun. Rakennus on vuorattu rakennusajankohdalle tyypillisillä, mutta Pirkanmaan terveysasemille harvinaisemmilla keraamisilla julkisivutiilillä. Kaksikerroksissa osissa yläikkunoiden ja räystäslinjan välinen osa on betonipintainen. Julkisivuja jäsentää strukturalismin hengessä sileävaletut pilasterit.

Pohjoispäässä on matala yksikerroksinen C-siipi, jonka eteläpuolella olevat D- ja E-siivet ovat kaksikerroksisia. Keskimmäisen D-siiven yläkerran keskellä on atriumpiha, ja siiven yläkerroksessa tilat jäsentyvät tämän neliön mallisen tilan ympärille keskikäytävän varsille. Alkuperäisissä C-, D- ja E-siivissä ikkunamalli on säilynyt alkuperäisenä ja myös sisäänkäynnit ovat säilyneet piirteiltään hyvin. Mahdolliset muutokset on toteutettu alkuperäisilmettä kunnioittaen.

E-siiven eteläpuolella oleva rungoltaan kapeampi laajennussiipi on vuonna 1985 valmistunut ravintokeskus ja Y-osan eteläpuolelle on samana vuonna valmistunut fysiatrian osaston laajennukselle tarkoitettu B-siipi. Nämä laajennukset ovat myös arkkitehtien Tähtinen & Kauppila käsialaa ja toteutettu sopimaan terveysaseman alkuperäisilmeeseen.

1970-luvun lopulla valmistuneen terveysasemakokonaisuuden ainoa merkittävämpi ulkoinen muutos koskee nykyisen pääsisäänkäynnin käsittävää Y-osa, jossa lähivuosien aikana toteutetun mittavan muutoksen seurauksena aikaisempien rakennusajankohtien piirteet ovat hävinneet.

Sisätilat

Pohjakaava perustuu suurelta osin kaksikäytäväratkaisuun, lukuun ottamatta edellä mainittua D-siiven yläkertaa. Sisätiloissa on edelleen alkuperäisiä pintoja tallella ainakin D- ja E-siivissä esimerkiksi rappukäytävissä sekä rappukäytävien aulatiloissa. Alun perin 1930-luvulla valmistunut ja vuonna 1979 laajennettu Y-osa on muutettu myöhemmin merkittävästi niin ulkoasultaan kuin sisätiloiltaan.

Y-osa käsittää nykyään ensimmäisessä kerroksessa kantasairaalan ja terveysaseman pääsisäänkäynnin, pääaulan kahvilan ja vatsakeskuksen. Toisessa kerroksessa on leikkausosasto. Pohjoispään C-siivessä oli aikanaan päivystysvastaanotto, mutta inventointihetkellä se toimi hengitystieinfektiopotilaiden testaustilana. Keskimmaisessä D-siivessä toimii pohjakerroksessa hammasröntgen ja röntgen, ensimmäisessä kerroksessa varsinainen Hatanpään terveysasema, murtumavastaanotto ja kipsaus sekä suun terveydenhuolto. Eteläisessä E-siivessä toimii pohjakerroksessa terveysaseman fysioterapia ja fysiatrian yksikkö ja ensimmäisessä kerroksessa laboratorio, terveydenhoitajan vastaanotto ja fysiatrian poliklinikan fysioterapeutit. Sen eteläpuolella oleva vuonna 1985 valmistunut F-siipi toimii ravintokeskuksena.



1 E- ja D-siipien välinen piha-alue.



2 C-siipi kuvattuna idästä.



1



2



3



4



5

1 C- ja D-siipi kuvattuna lännestä.

2 E-siiven eteläpuolelle vuonna 1985 suunniteltu ravintokeskus.

3 Vasemmalla alun perin terveysasemalaajennuksen yhteydessä vuonna 1977 suunniteltu Y-osa, jonka nykyinen ulkoasu on toteutettu 2000-luvulla. Y-osassa sijaitsee nykyinen kantasairaalan sekä terveysaseman pääsisäänkäynti.

4 ja 5 Terveysaseman sisätiloissa on paikoin säilynyt alkuperäisiä pintoja.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 18 Ylöjärven pääterveysasema



Vuonna 2010 suunniteltua laajennusosaa kuvattuna pohjoisesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0018
Kunta	Ylöjärvi
Kiinteistötunnus	980-428-39-276
Osoite	Mikkolantie 10, 33470 Ylöjärvi
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	2
Inventointipäivämäärä	21.9.2020



Kuvaus

Ylöjärven kookas pääterveysasema sijaitsee Mikkolantien varrella alueella, joka on rakentunut voimakkaasti 1970-luvulta lähtien. Rakennuskokonaisuus on valmistunut kolmessa eri vaiheessa, joista alkuperäinen yksikerroksinen luoteen puoleinen pää valmistui vuonna 1979 arkkitehti Helge Railon suunnittelemana. Rakennusta laajennettiin etelään vuonna 1988 yksikerroksisella osalla, joka toteutettiin vastaamaan ulkoasultaan alkuperäistä terveyskeskusta. Vuonna 2010 rakennus laajennettiin nykyiseen runkomalliinsa kookkaalla kaksikerroksisella laajennusosalla, joka toteutettiin pintamateriaaleiltaan ja osin myös yksityiskohdiltaan

sopimaan rakennuksen iäkkäämmän osan kanssa, mutta kokonsa vuoksi myös muutti alkuperäisilmettä sekä mittakaavaa merkittävästi.

Kokonaisuus käsittää nykyisin terveystalouden sille kuuluvine toimintoineen sekä viimeisessä laajennusosassa toimivan Terveystalon. Rakennuskokonaisuuden itäpuolella on erillinen vinkkelin mallinen ja aumakattoinen, vuonna 1992 valmistunut neuvolarakennus.

Historia

Lääkintöhallitus esitti vuonna 1971, että Ylöjärvi ja Kuru perustaisivat yhteisen terveystalouden ja seuraavana vuonna perustettiin Ylöjärven-Kurun kansanterveystyön kuntainliitto. Terveystalouden sijoituspaikasta käytiin väittelyä ja lopulta tiukan äänestyksen tuloksena uusi terveystalo päätettiin rakentaa Vanhan Vaasantien varteen.

Terveystalouden suunnitteli arkkitehti Helge Railo, joka oli erikoistunut kookkaiden sairaaloiden ja terveystalousten suunnitteluun. Pirkanmaan alueella Railo on suunnitellut myös Hämeenkyrön terveystalouden.

Railo suunnitteli terveystaloukseen 80-paikkaisen vuodeosaston, jotka jakaantuivat neljään 20 potilaan pienosastoon. Sosiaaliministeriö hyväksyi suunnitelmat syksyllä 1976 ja uusi terveystalo valmistui marraskuussa 1979.

Ensimmäisessä vaiheessa rakennettiin terveystalo lääkärin vastaanottotiloihin, laboratorio, röntgen, hammashoitola ja 40 potilaan vuodeosasto.

Terveystalousta laajennettiin vuonna 1988, jonka seurauksena hammashoito, työterveyshuolto, fysioterapia ja avoterveydenhuolto saivat lisätilaa ja lisäksi toteutettiin hallinnolle ja terveystaloukselle uudet tilat. Samaan yhteyteen suunniteltiin myös uutta neuvolaa, mutta se rakennettiin erillisenä terveystalouden viereen vuonna 1992.

Terveystalo laajennettiin nykyiseen runkomalliinsa vuonna 2010 arkkitehti Ilkka Mannilan suunnitelmien pohjalta. Laajennus oli siihen mennessä Ylöjärven kaupungin suurin investointi. Laajennusosassa toimii nykyisin myös Terveystalo.

Inventointihetkellä ei ollut saatavilla kuin rakennuksen alkuperäisen osan sekä vuoden 1988 laajennuksen vuoden 2010 muutospäivitysten pohjapiirrokset.

Ympäristö ja pihapiiri

Ylöjärven pääterveysasema sijaitsee Mikkolantien varrella. Vielä 1960-luvulla maaseutumaiseen lähiympäristöön on rakennettu voimakkaasti viimeistään 1970-luvulta lähtien. 1980-luvun alkuun mennessä lähiympäristöön oli noussut nykyisen terveysaseman alkuperäisen osan lisäksi lounaispuolelle rakennusajankohdalle tyypillisiä piste- ja lamellikerrostaloja sekä Mikkolantien varteen tasakattoisia liikerakennuksia.

Terveyskeskuksen lounaispuolella sijaitsee myös Noppapuistona tunnettu viheralue. Aivan terveyskeskuskokonaisuuden ja neuvolarakennuksen vieressä on pieni rankorakenteinen teollisuusrakennus.

Terveyskeskuksen pihapiiri on rakennustyyppille tyypillisesti pääosin asfaltoitu ja aluetta rajaa nurmikaistaleet. Runsaista muutoksista ja laajennuksista johtuen rakennuksen alkuperäisestä pihasuunnitelmasta ei ole havaittavissa juurikaan mitään. Paikoitusalueet hallitsevat käytännössä rakennuksen jokaista sivua. Perinteiselle terveyskeskussuunnittelulle ominainen ympäriajettava pääsisäänkäynnin edustalla oleva viherkaistale puuttuu ja nykyinen pääsisäänkäynti sijaitsee 2010-luvulla toteutetussa laajennusosassa. Alkuperäisen osan edessä olevalla paikoitusalueella on pieni erillinen viherkaistale. Koko nykyinen terveyskeskus itsessään on käytännössä ympäriajettava.

Kirjalliset lähteet

Honka-Hallila, Helena: Ylöjärvi 1869-1994. Ylöjärven kunta 1996.

Ihatsu, Sanna: Terveyttä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Studio / Museovirasto 2014.

Suulliset lähteet

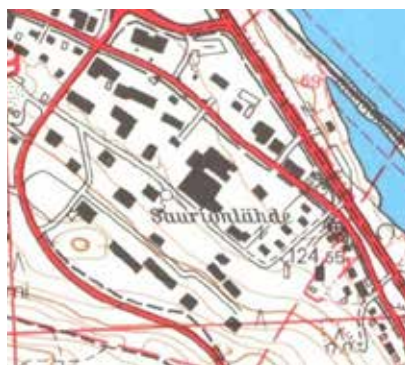
Kiinteistöpäällikkö Jukka Nurmi

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennustaiteellinen, kaupunkikuvallinen. Rakennuksen 1970-luvulla valmistunut arkkitehti Helge Railon suunnittelema alkuperäinen osa sekä vuonna 1988 valmistunut laajennus ovat rakennushistoriallisesti ja sosiaalishistoriallisesti merkittäviä ja ne edustavat aikansa laadukasta terveyskeskussuunnittelua. Ulkoiset muutokset ovat näissä osissa pyritty toteuttamaan alkuperäisilmettä kunnioittaen ja alkuperäinen rakennusajankohta on edelleen havaittavissa. 2000-luvulla toteutettu kookas kaksikerroksinen laajennus on myös toteutettu pintamateriaaleiltaan sekä aukotukseltaan vastaamaan rakennuksen alkuperäistä osaa, mutta poikkeaa mittakaavaltaan huomattavasti alkuperäisestä osasta. Laajennus hallitsee nykyistä julkisivua ja vaikuttaa siten myös kohteen kokonaisarviointiin. Kookas terveyskeskus muodostaa pitkän ja kaupunkikuvallisesti näkyvän kokonaisuuden Mikkolantien varteen. Lähiympäristö on rakentunut voimakkaasti samoihin aikoihin terveyskeskuksen kanssa ja yhdessä terveyskeskuksen iäkkäämmän osan kanssa rakennusajankohdalle tyypilliset piste- ja lamellitalot sekä liikerakennukset muodostavat modernin arkkitehtuurin kokonaisuuden Mikkolantien varteen.
Arvoluokka	2



Terveyskeskuksen alkuperäinen runkomalli vuoden 1980 peruskartassa. Maanmittauslaitos / Vanhat painetut kartat.



Terveysasema laajennuksen jälkeen vuoden 1991 peruskartassa. Maanmittauslaitos / Vanhat painetut kartat.



1 Rakennuksen alkuperäistä osaa kuvattuna koillisesta.

3 Terveyskeskus kuvattuna lännestä.

5 Alkuperäistä, vuonna 1979 valmistunutta osaa kuvattuna pohjoisesta.

Kuvat: Olli Joukio

2 Terveyskeskus kuvattuna etelästä. Kaksikerroksinen osa on 2010-luvulla valmistunutta laajennusta.

4 Terveyskeskusta kuvattuna idästä. Oikealla 2010-luvulla valmistunutta osaa ja vasemmalla vuonna 1988 valmistunutta laajennusosaa

6 Vuonna 1992 valmistunut erillinen neuvolarakennus kuvattuna pohjoisesta.

Rakennus: terveysasema



Välikkö rakennuksen alkuperäisen ja 1980-luvulla valmistuneen laajennuksen (vas.) välissä kuvattuna kaakosta. Etuallalla oikealla 2010-luvulla toteutettua laajennusta. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	980-428-39-276
Osoite	Mikkolantie 10, 33470 Ylöjärvi
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1979
Rakentamisajan selite	1979-2013
Korjausvuodet	1988, 2010-13
Suunnittelija	Arkkitehti Helge Railo
Rungon muoto	U-muoto
Kerrosluku	(1)+1+(1)
Perustus	betoni - valettu
Runko	tiilimuuraus
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Tiilirunkoinen kookas rakennus on rakennettu nykyiseen runkomalliinsa kolmessa vaiheessa. Alkuperäinen vuonna 1979 valmistunut arkkitehti Helge Railon suunnittelema osa on rakennuksen yksikerroksinen länsipää, joka on säilynyt ulkoasultaan tyyllisesti alkuperäisessä asussaan ja edustaa rakennusajankohdalleen massoitteeltaan tyypillistä matalaa, voimakkaan horisontaalista suunnittelua, mutta samalla aikansa laadukasta terveyskeskusarkkitehtuuria.

Rakennusta laajennettiin etelään yksikerroksisella osalla vuonna 1988,

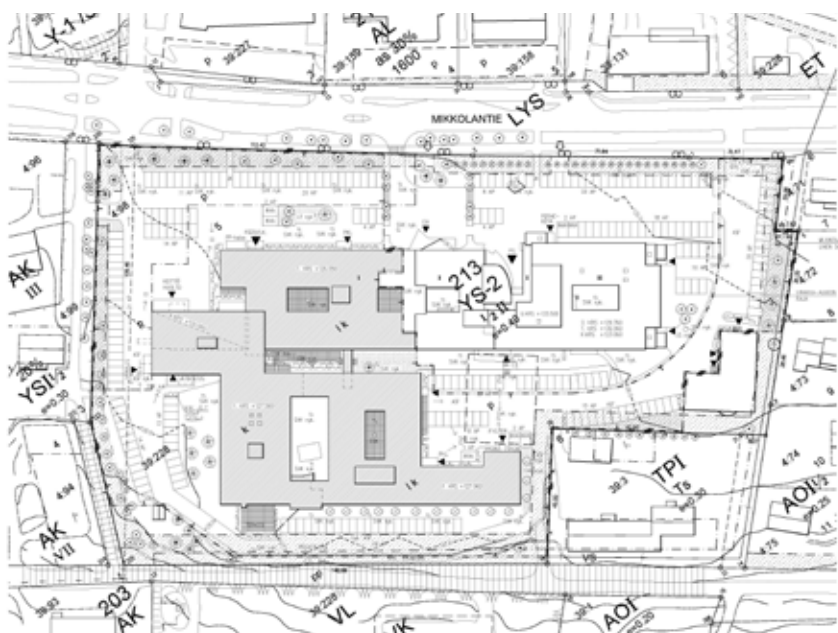
joka toteutettiin vastaamaan rakennuksen alkuperäisilmettä. Vuonna 2010 rakennus laajennettiin nykyiseen asuunsa osin kaksikerroksisella laajennusosalla. Arkkitehti Ilkka Mannilan suunnittelema laajennus on pyritty sopeuttamaan alkuperäsrunkoa vastaavalla pintaratkaisulla, mutta osittain kaksikerroksisena se hallitsee rakennuksen nykyistä julkisivua ja samalla rakennuksen alkuperäisilme ja mittakaava on muuttunut.

Rakennuksen nykyinen runkomalli on pohjakaavaltaan periaatteessa epäsäännöllisen U:n mallinen ja käsittää kaksi kookkaampaa kaakko-luode-suuntaista siipeä, joista pohjoisempi on kookkaampi ja paikoin kaksikerroksinen. Rakennuksessa on kaikkiaan viisi eri kokoista atriumpihaa, jotka ovat pääosin betonilaatoitettuja. 1970- ja 1980-luvuilla valmistuneiden osien välissä olevassa kookkaammassa atriumpihassa on myös pensasistutuksia.

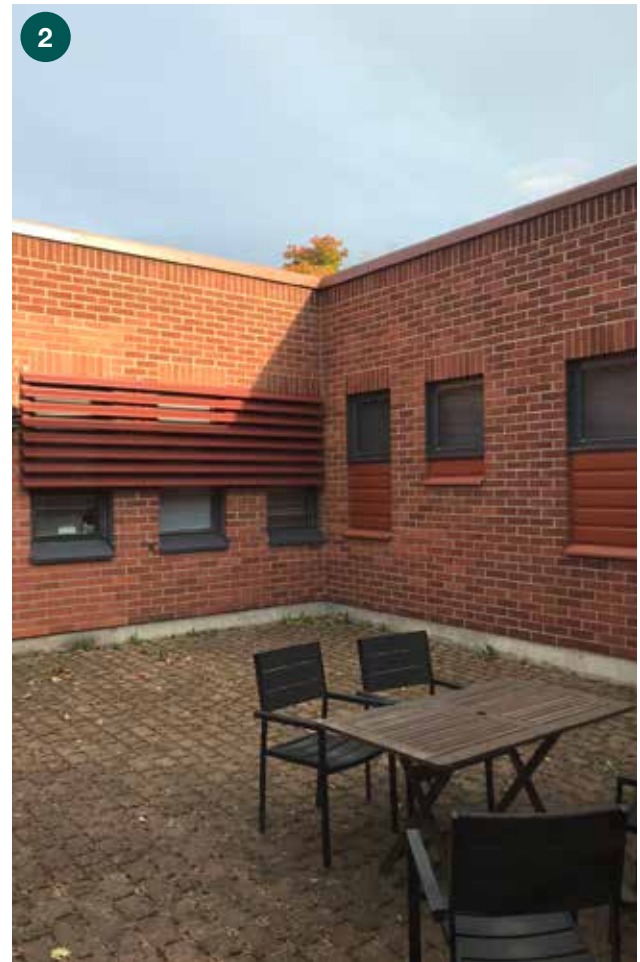
Rakennus on vuorattu kokonaisuudessaan puhtaaksimuuratulla tiilellä, tosin 2000-luvulla toteutetussa laajennusosassa on lisäksi julkisivulevyjä. Kokonaisuus on tasakattoinen ja vesikatteena on huopakate. Rakennuksessa on aukkojulkisivu ja ikkunamalli on pääosin toteutettu alkuperäisen osan mukaisesti kapeilla ja kolmiruutuisilla vaakajaollisilla ikkunoilla, jotka ovat uusitut. Joillakin sivuilla ikkunoiden yläosaa peittää peltisäleiköt.

Sisäänkäynnin ovat uusitut, mutta alkuperäisessä osassa niissä on alkuperäiselle rakennusajankohdalle soveltuvat tasakattoiset avoimet lipat. Nykyinen pääsisäänkäynti sijaitsee 2000-luvun laajennusosassa ja sitä reunustaa lounaskahvilan kaareva lasiseinä.

Sisätilat ovat uusitut täysin ja 1970- ja 1980-luvuilla valmistuneen vanhemman osan saneeraus valmistui vuonna 2013, jonka jälkeen myös ilmanvaihtoa on uusittu. Vaikka alkuperäisiä piirustuksia ei ollut saatavilla, vaikuttaisia alkuperäisessä osassa pohjakaava perustuvan keskikäytäväratkaisuun.



*Asemapiirros vuoden 2010
muutospiirustuksissa.
Suunnittelija arkkitehti
Ilkka Mannila. Ylöjärven
kaupunki/Toimitilat*



1 Nykyinen pätäsisäänty kuvattuna koillisesta.

2 Rakennuksessa on viisi eri kokoista atriumpihaa

3 Rakennuksen alkuperäisen osan sisäänty.

5 Sisätilat ovat vuonna 2013 valmistuneen saneerauksen jäljiltä

4 Alkuperäisen osan lounaissivua kuvattuna lännestä.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 19 Kurun terveysasema



Terveysasema kuvattuna etelästä. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0019
Kunta	Ylöjärvi
Vanha kunta	Kuru
Kiinteistötunnus	980-454-5-4 Kuru
Osoite	Kisatie 1, 34300 Kuru
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	21.9.2020



Kuvaus

Vuonna 1982 valmistunut Kurun betonirunkoinen, satulakattoinen ja osittain kaksikerroksinen terveysasema edustaa jo hieman 1980-luvulla alkanutta arkkitehtonista muutosta kohti yksilöllisempää suunnittelua ja irtaantumista tasakattoisesta, voimakkaan horisontaalisesta massoittelusta. Punatiilivuorattu rakennus on säilynyt erittäin hyvin ulkoisesti ja sekä suurelta osin myös sisätiloiltaan. Rakennus on kuitenkin arkkitehtonisesti melko vaatimaton.

Rakennus sijaitsee lähellä Kurun keskusta-aluetta, mutta

hieman syrjässä metsäisessä rinteessä eikä erotu vilkkaammille kulkureiteille. Pihapiirissä ei ole muita rakennuksia.

Historia

Kurun Terveysasema valmistui vuonna 1982 urheilukentän pohjoispuolelle Kিসতিন päähän rakennusarkkitehti Pekka Terävän suunnittelemana. Paikalta puretti mahdollisesti entisen asuintilan rakennuksia.

Pekka Terävä suunnitteli runsaasti terveysasemia, kuten Taalintehtaan (1979), Someron, Laukaan ja Oriveden (1980) sekä Kärämäen (1982) terveysasemat. Terävä toimi myös vuonna 1978 valmistuneen ja hiljattain puretun Nokian terveystakeskukseen suunnittelijana.

Kurun terveysasema käsitti valmistuessaan tyypillisesti normaalit terveysaseman toimitilat ensiapuineen, neuvoloineen ja hammashoitotiloineen sekä myös eläinlääkärin tilat. Lisäksi rakennuksen kellarikerroksessa oli talonmiehen asunto. Alkuperäisiin piirustuksiin on merkitty myös jatkoa ajatellen laajennusvaihe, joka oli ajateltu rakennuksen luoteispäähän siten, että myös lounaisjulkisivulle olisi muodostunut kaksi poikkipäättyä.

Vuoden 2009 kuntaliitoksessa Kuru liitettiin Ylöjärveen, mutta terveysasema on jatkanut toimintaansa. Inventointihetkellä terveysasema oli päiväkäytössä ja tarjosi edelleen normaaleja toimintoja eli lääkärin vastaanoton, neuvolapalvelut ja hammashoitopalvelut, fysioterapiaa, kotihoitopalvelun ym. Eläinlääkäripalvelut ovat siirtyneet aikanaan muualle.

Ympäristö ja pihapiiri

Kurun terveysasema sijaitsee Kিসতিন päässä keskustan urheilukentän pohjoispuolella lähellä Kurun keskusta-alueita. Länsipuolella pihapiiri rajautuu Virtaintiehen. Terveysasema sijoittuu metsäiseen rinteeseen eikä juurikaan erotu ympäristöönsä. Rakennuksen pohjois- ja koillispuolella on Virtaintieltä tuleva ajotie sekä kookkaampi sorapintainen paikoitusalue, jota rakennuksen puolella reunustaa nurmikaistale. Myös rakennuksen Kিসতিন puoleisen pääsisäänkäynnin puolella luoteissivulla on pienempi asfaltoitu paikoitusalue.

Suulliset lähteet

Työnjohtaja Kimmo Rajala

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen ja rakennushistoriallinen. Rakennus on säilynyt ulkoisesti sekä sisätiloiltaan pääosin erittäin hyvin. Julksivun puolella kunnostuksen yhteydessä toteutettu vuorauksen uusiminen on ristiriidassa rakennuksen alkuperäsilmeen kanssa. Arkkitehtonisesti terveysasema edustaa rakennusajankohdalle tyypillistä jo hieman yksilöllisempää suunnittelua, mutta on rakennustaiteellisesti vaatimaton. Rakennus sijaitsee myös hieman syrjässä, eikä erotu juurikaan ympäristöönsä ollakseen maisemallisesti merkittävä tai osa jotain rakennettua kokonaisuutta.
Arvoluokka	3



1 Terveysasema kuvattuna lännestä.

3 Terveysasema kuvattuna koillisesta.

2 Terveysaseman piha-aluetta kuvattuna kaakosta.
Kuvat: Olli Joukio

4 Asemapiirros vuoden 1981
rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija RA Pekka
Terävä. Ylöjärven kaupunki/Toimitilat

Rakennus: terveysasema



Terveysasema kuvattuna etelästä. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	980-454-5-4 Kuru
Osoite	Kisatie 1, 34300 Kuru
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1982
Rakentamisajan selite	1982
Korjausvuodet	2000-luku
Suunnittelija	RA Pekka Terävä
Rungon muoto	U-muoto
Kerrosluku	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	vaakalauta, tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	satula

Kuvaus ja historia

Rakennusarkkitehti Pekka Terävän vuonna 1982 suunnittelema paikallaan valettu betonirunkoinen ja tiilivuorattu terveysasema on säilynyt suurelta osin ulkoasultaan sekä yksityiskohdiltaan alkuperäisenä. Myös sisätilat ovat säilyneet erittäin hyvin sekä tilajärjestykseltään että pintamateriaaleiltaan.

Rakennuksessa on toteutettu 2000-luvun aikana pienehköjä muutoksia. Pääjulkisivun puolella katonlape uusittiin kosteusvaurion seurauksena. Samalla jouduttiin uusimaan myös lounaissivun julkisivussa olevan ulosvedetyn runko-osan tiilivuoraus nykyisellä

vaakalaudoituksella. Myös läpivedot uusittiin. Alkuperäinen tiilikate korvattiin lopullisesti nykyisellä huopakatteella lähivuosien aikana.

Ulkoasu

Rakennus on säilynyt ulkoisesti erittäin hyvin. Arkkitehtonisesti terveysasema edustaa 1980-luvulla alkanutta muutosta kohti yksilöllisempää suunnittelua verrattuna aikaisempaan tasakattoiseen, voimakkaan horisontaaliseen nauhajulkisivusuunnitteluun. Terveysasema on kuitenkin arkkitehtonisesti melko vaatimaton. Osittain kaksikerroksinen rakennus on pohjakaavaltaan käytännössä epäsymmetrisen U:n mallinen siten että lounaissivulla pääsisäänkäynnin vieressä on ulosvedetty pieni siipiosa, kun taas kaksikerroksisen takasivun keskiosa on sisäänvedetty siten että molemmille sivuille muodostuu poikkipäädyt, joista eteläisempi on hieman kookkaampi.

Terveysaseman ulkoilmettä hallitsee yhtenäinen puhtaaksimuurattu punatiilivuoraus, joka antaa kaakkoispäädyssä miltei teollisuusarkkitehtuurin piirteitä. Pystymuuratuilla tiilillä on toteutettu myös välipohjien korkeudelle rakennusta kiertävä listamainen aihe. Kaakkoispäädyn päätykolmiossa on myös yläosastaan kolmekulmainen, tympanonia muistuttava yksityiskohta, joka on ehkäpä poikkeuksellinen 1980-luvun alun arkkitehtuurille.

Rakennus sijoittuu rinteeseen ja koillissivu on kokonaisuudessaan kaksikerroksinen. Rakennuksen kaakkoispäädyssä on piha pengerretty ja kaksikerroksiseen osaan on toteutettu betonista valettu patio, joka on samalla tasolla pääsisäänkäynnin puoleinen piha-alue kanssa. Patiolla olevan sisäänkäynnin päällä on ilmeisesti alkuperäisen satulakattoinen katos. Pääsisäänkäynnin päällä on puolestaan pulpettikattoinen katos. Rakennuksen luoteispäässä on avoimelle kylmälle ullakolle johtavat metalliportaat sekä keskuslämmityksen muurattu piippu.

Ainoa merkittävämpi julkisivumuutos on lounaissivulla kosteusvaurion seurauksena toteutettu ulkovuorauksen muutos, jossa alkuperäinen tiilivuoraus on korvattu vaakaponttilaudoituksella. Materiaali ja valkoinen väri ovat ristiriidassa rakennuksen alkuperäisilmeen kanssa. Uusittu seinäala on kokonaisuutta ajatellen verrattain pieni, mutta erottuu selkeästi.

Puupuitteiset ikkunat ovat alkuperäiset, mutta kooltaan huomattavan pienet. Ikkunamalli on ikään kuin käännetty T-malli ja yläosassa on siis kaksi pienempää ruutua. Ikkunoiden väleissä yläruutujen tasolla on puusäleiköt. Rakennuksen pääsisäänkäynti on sijainnut alusta alkaen rakennuksen lounaissivulla. Myös muiden sisäänkäyntien paikat ovat säilyneet, mutta terveyskeskuksessa asioivat kulkevat nykyisin ainoastaan pääsisäänkäynnistä. Alkuperäisissä suunnitelmissa hammashuollon sisäänkäynti oli merkitty rakennuksen luoteispäätyyn. Lisäksi rakennuksen kaakkoispäädyn valetulta patiolta oli huollolle omat sisäänkäynnit ja koillissivulla kellarikerroksessa erillinen sisäänkäynti

talonmiehen asuntoon, ambulanssitallin ovet sekä lämpökeskuksen sisäänkäynti. Osa ovista on edelleen alkuperäisiä metalli-/lasiovia tai vaakapaneloituja ovia. Osa on hiljattain uusittu lämpöovilla. Ovien uusimista on tarkoitus myös jatkaa lähitulevaisuudessa.

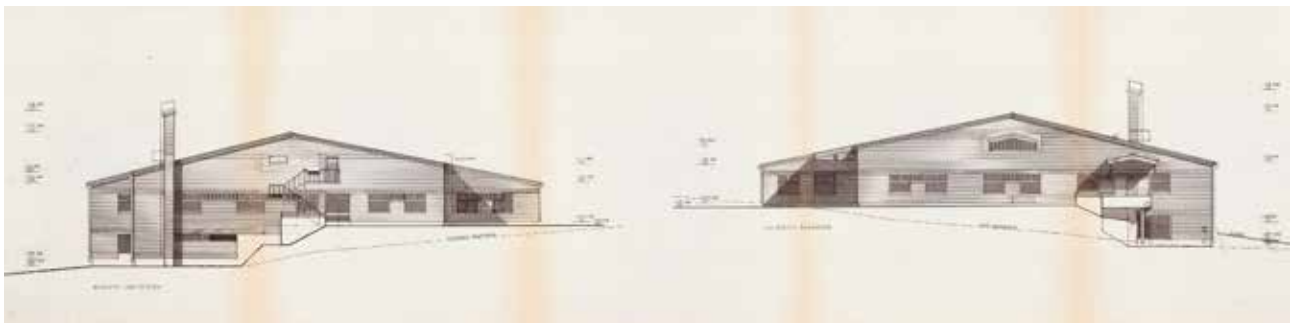
Sisätilat

Rakennuksen tilaratkaisu toimi alun perin niin, että rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa toimi varsinainen terveysasema ja alakerroksessa rakennuksen koillissivulla puolestaan pohjoispäässä huoltotilat, ambulanssitalli ja eteläosassa entinen talonmiehen asunto sekä henkilökunnan pukuhuoneet. Toiminta on säilynyt periaatteessa samanlaisena nykypäivään saakka, mutta ambulanssitalli toimii ulkoistamisen seurauksena nykyisin varastona-/huoltotilana ja talonmiehen asunto on ollut muussa käytössä 20–25 vuotta. Nykyisin entinen talonmiehen asunto toimii kotihoidon tiloina. Kellarikerroksessa pinnat ja väliovet ovat suurelta osin alkuperäisiä. Esimerkiksi varastona toimivan entisen talonmiehen asunnon saunan pinnat ovat alkuperäiset.

Terveyskeskuksen tilajärjestys perustuu käytännössä keskikäytäväratkaisuun, jonka molemmiin puoliin sijaitsee toimenpidehuoneet. Rakennuksen keskiosassa olevia eri odotustiloja erottaa keskellä oleva saareke, jossa on wc- ja välinehuoltotiloja. Kookkaammassa siivessä käytäväosa on leveämpi ja osa odotustilaa.

Rakennuksen pohjoispäässä neuvola- ja fysioterapiatiloissa on lähiaikoina tiloja remontoitu ja toimintoja hieman muutettu ja samalla myös pintoja ja hieman myös tilajärjestystä on uusittu. Tilajärjestyksen muutos ei ole kuitenkaan mittava. Muutosta on toteutettu Seinäpinnat ovat alkuperäiset tiilipinta- ja lattioiden on muissa tiloissa alkuperäiset muovimatot. Hoituhuoneiden ovet sekä väliovet ovat alkuperäiset.

Ullakkokerros on avoin läpi talon. Rakennuksen ilmanvaihtokone on alkuperäinen.



*Julksivut kaakkoon ja luoteeseen vuoden 1981 rakennuspiirustuksissa.
Suunnittelija RA Pekka Terävä. Ylöjärven kaupunki/Toimitilat*



1 Terveysasema kuvattuna luoteesta.

2 Koillisesta.

3 Rakennuksen eteläpäätyä.

4 Terveysaseman pääsisäänkäynti.

5 ja 6 Sisätiloissa tilajärjestys sekä osin myös materiaalit ovat säilyneet pääosin alkuperäisinä.

7 Eteläpäädyn sisäänkäynnit.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 20 Virtain terveyskeskus



Terveyskeskus kuvattuna idästä. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0020
Kunta	Virrat
Kiinteistötunnus	936-17-4-1
Osoite	Sairaalantie 1, 34800 Virrat
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	11.9.2020



Kuvaus

Vuonna 1976 valmistunut ja 1990-luvun alussa laajennettu terveyskeskus edustaa kokonaisuudessaan tunnistettavaa tasakattoista ja voimakkaan horisontaalista 1970-luvun terveyskeskussuunnittelua ja kokonaisuutta hallitsee osin kolmekerroksinen pitkä ja kookas osa. Ulkoasu on säilynyt piirteiltään laajennuksesta huolimatta hyvin. Terveyskeskus ja sen pohjoispuolella oleva rungoltaan vinkkelin mallinen kokonaan yksikerroksinen vanhainkoti muodostavat arkkitehtonisesti ja ajallisesti pääosin yhtenäisen ja melko laajan kokonaisuuden. Lähiympäristöä on muovannut merkittävästi uusi kookas keskuskeittiö, joka on sijoitettu aivan vanhainkodin ja terveyskeskuksen väliin ja poikkeaa alkuperäisestä terveyskeskuskokonaisuudesta arkkitehtuuriltaan huomattavasti ja

samalla rikkoo melko pahasti muilta osin yhtenäistä kokonaisuutta.

Historia

Virtain vanha vuonna 1921 rakennettu kunnansairaala sijaitsi nykyisen terveystakeskuksen kaakkoispuolella nykyisen paikoitusalueen kohdalla. Rakennus purettiin vuonna 2018. Rakennuksessa toimi 1970-luvun alkupuolella Virtain terveystakeskuksen ensimmäinen vuodeosasto.

Virtain kauppa rakennutti uuden terveystakeskuksen, joka valmistui elokuussa 1976. Rakennuksen suunnitteli helsinkiläinen Arkkitehtitoimisto Esa Koivuniemi Ky (SAFA), joka suunnitteli Pirkanmaan alueella myös Lempäälän terveystakeskuksen. Virtain terveystakeskuksen yhteyteen valmistui myös erillinen vanhainkoti, joka tunnetaan nykyisin Keituripuistona.

Valitettavasti inventointihetkellä rakennuksesta ei ollut saatavilla alkuperäisiä piirustuksia, ainoastaan vuoden 1991 laajennukseen liittyvät piirustukset.

Terveystakeskusta laajennettiin 1990-luvun alussa etelään. Laajennus toteutettiin sopimaan rakennuksen alkuperäisilmeeseen. Vuonna 2019 aivan terveystakeskuksen ja vanhainkoti kokonaisuuden viereen valmistui uusi keskuskeittiörakennus.

Ympäristö ja pihapiiri

Virtain terveystakeskuksen ja Keituripuiston vanhainkodin muodostama kokonaisuus sijaitsee Sairaalan tien ja Rinnetien väliin jäävässä puistomaisessa rinteessä. Lähiympäristöä on muokkaantunut viime vuosina melko voimakkaasti vanhan kunnansairaalan purkamisen ja uuden keskuskeittiön valmistumisen seurauksena. Myös vanhainkodin pohjoispuolelle on valmistunut lähivuosina rungon pohjamallilta kaareva kaareva, ilmeisesti palvelutalokäytössä oleva rakennus. Terveystakeskus kokonaisuuden pohjoispuolella sijaitsee keskuslämpölaite sekä vesitorni.

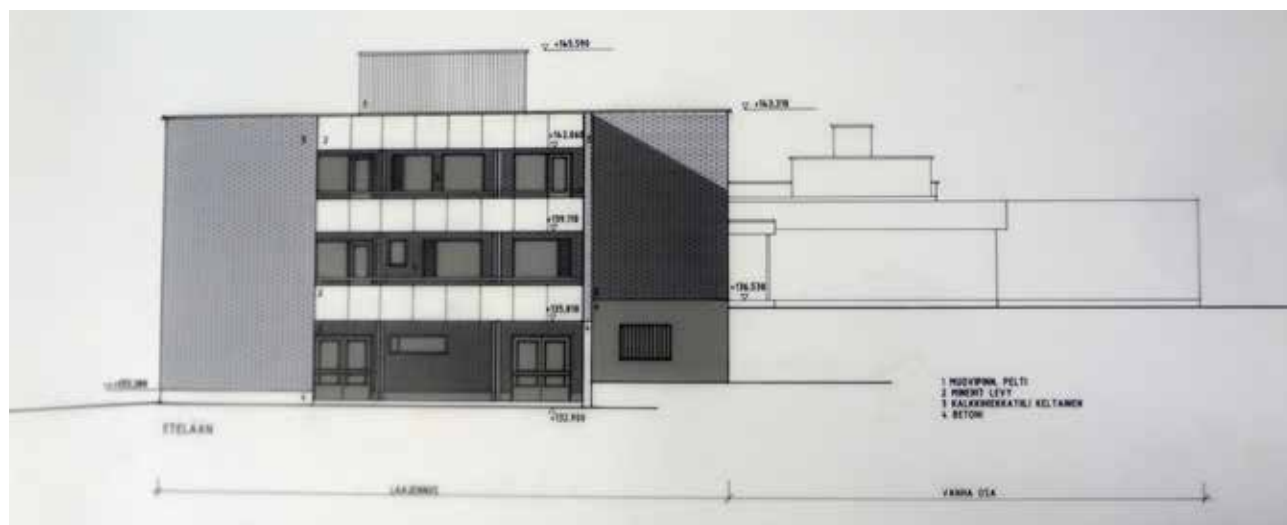
Purettu kunnansairaalaan tontin paikalla on nykyisin terveystakeskuksen paikoitusalueen laajennus. Muilta osin lähiympäristö on rakentunut voimakkaasti 1970-luvulta lähtien. Eteläpuolella sijaitsevan Rantatien varrella on 1970-luvun lamellitaloja, jotka muodostavat ympäristössä selkeästi erottuvan terveystakeskuksen kanssa ajallisesti yhtenäisen kokonaisuuden.

Kirjalliset lähteet

Hokkanen, Kari: Vanhan Ruoveden historia III:1 - Virrat 1860-luvulta 1970-luvulle. Virtain kaupunki 1979.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennushistoriallinen ja kaupunkikuvallinen. Virtain vuonna 1976 valmistunut terveyskeskus sekä samaan aikaan ja arkkitehtonisesti samalla tyylillä toteutettu vanhainkoti muodostavat yhtenäisen ja sosiaalishistoriallisesti sekä rakennushistoriallisesti merkittävän maisemallisen kokonaisuuden. Terveyskeskus edustaa Pirkanmaan alueella melko varhaista kansanterveyslain nojalla toteutettua uudisrakentamista. Sekä terveysasema että vanhainkoti ovat säilyneet sekä mittakaavaltaan että tyylillisiltä piirteiltään erittäin hyvin ja edustavat rakennusajankohdalleen tunnistettavaa, joskin melko tyyppillistä arkkitehtuuria, jota tulisi tarkastella yhtenä kokonaisuutena. Terveyskeskuksessa 1990-luvulla tehty laajennus on toteutettu rakennuksen alkuperäisilmettä kunnioittaen. Aivan lähivuosina rakennusten viereen toteutettu kookas keskuskeittiö poikkeaa arkkitehtuuriltaan huomattavasti. Kokonaisuus näyttää nykyään siltä, että hallitseva keskuskeittiö on sijoitettu mieltei väkipakolla vanhainkodin sekä terveysaseman väliin. Tämä merkittävä ympäristön muutos vaikuttaa myös kohteen kokonaisarviointiin.
Arvoluokka	2



Pääty etelään vuoden 1991 muutospirustuksissa. Suunnittelija
Rakennussuunnittelutoimisto Mäkinen. Virtain kaupunki



1 Terveyskeskus kuvattuna idästä. Vasemmassa reunassa 1990-luvun alussa valmistunut laajennus.

3 Terveyskeskuksen aluetta kuvattuna pohjoisesta. Etualalla erillinen vanhainkotirakennus "Keiturinpuisto", joka muodostaa terveyskeskuksen kanssa ajallisesti ja arkkitehtonisesti yhtenäisen kokonaisuuden.

5 Terveyskeskus kuvattuna lounaasta. Vasemmalla keskuskeittiörakennus.

2 Terveyskeskuksen pohjoispäätä kuvattuna kaakosta. Taustalla erillinen "Keiturinpuiston" vanhainkoti.

4 Lähivuosien aikana vanhainkodin ja terveyskeskuksen väliin on rakennettu kookas keskuskeittiörakennus, joka poikkeaa arkkitehtuuriltaan huomattavasti.

6 Terveyskeskus kuvattuna idästä. Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveyskeskus



Pääsisäänkäynti kuvattuna idästä. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	936-17-4-1
Osoite	Sairaalantie 1, 34800 Virrat
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1976
Rakentamisajan selite	1976-1991
Korjausvuodet	1991
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Esa Koivuniemi
Rungon muoto	L-muoto (vinkkeli)
Kerrosluku	(1)+1+(1)
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Vuonna 1976 valmistunut ja 1990-luvun alussa laajennettu terveyskeskus edustaa kokonaisuudessaan tunnistettavaa tasakattoista ja voimakkaan horisontaalista 1970-luvun terveyskeskussuunnittelua ja kokonaisuutta hallitsee osin kolmekerroksinen pitkä ja kookas osa. Ulkoasu on säilynyt piirteiltään laajennuksesta huolimatta hyvin. Terveyskeskus ja sen pohjoispuolella oleva vanhainkoti muodostavat arkkitehtonisesti ja ajallisesti pääosin yhtenäisen ja melko laajan kokonaisuuden. Lähiympäristöä on muovannut merkittävästi uusi kookas keskuskeittiö, joka on sijoitettu aivan vanhainkodin ja terveyskeskuksen väliin ja poikkeaa alkuperäisestä

terveyskeskuskokonaisuudesta arkkitehtuuriltaan huomattavasti ja samalla rikkoo melko pahasti muilta osin yhtenäistä kokonaisuutta.

Ulkoasu

Rinteessä sijaitsevan tasakattoisen, osittain kolmekerroksisen ja kaksi suorakaiteen mallista siipeä käsittävän rakennuksen pohjakaava perustuu terveyskeskussuunnittelulle tyypillisesti kaksoiskäytäväratkaisuun. Kokonaisuus edustaa rakennusajankohdalle tyypillistä yksityiskohdiltaan riisuttua, voimakkaan horisontaalista suunnittelua, jossa pitkiä sivuja hallitsee nauhaikkunat. Rakennus on vuorattu puhtaaksi muuratulla keltaisella tiilellä ja sisäänkäyntien katosten räystääslinjassa sekä ikkunoiden välissä on minerit-levyt. Rakennuksen eteläpää on osin kolmekerroksinen ja siivessä sijaitsee mm. hammashoitolan tilat sekä vuoden 1992 muutospirustusten mukaan yläkerroksissa vuodeosastot. Rakennuksen pohjoispäässä on hieman eri linjassa samansuuntainen yksikerroksinen siipi, jonka toisessa päässä on eläinlääkärin toimitilat. Tasakattoisella katoksella varustettu pääsisäänkäynti sijaitsee siipiosien kulmauksessa. Myös pohjoissiivessä on erillinen tasakattoisella katoksella katettu sisäänkäynti.

Kookas suorakaiteen mallinen pitkä länsisivu on ankaran suoraviivainen. Kyseistä siipeä on laajennettu 1990-luvun alussa etelään massaltaan sekä tyyliltään alkuperäistä vastaavalla, joskin hivenen korkeammalla osalla. Laajennus erottuu julkisivulla lähinnä sävyltään vaaleammasta vuorauksesta. Myös sisäänkäynnit tasakattoisine katoksineen on toteutettu vastaaviksi kuin alkuperäisessä osassa. Rakennuksen katolla olevat vaalealla pellillä vuoratut kookkaammat iv-konehuoneet ovat myös myöhempää perua.

Rakennuksen puupuitteiset ikkunat ovat suurelta osin alkuperäiset ja varustettu rakennusajankohdalle tyypillisesti tuuletusluukuilla. Matalammassa siivessä olevat markiisit ovat jälkikäteen toteutettu. Sisäänkäyntien metalli-/lasiulko-ovet vaikuttavat alkuperäisiltä puisine vetimineen.

Sisätilat

Sisätiloissa pääsisäänkäynnin aulatilassa pinnat ovat suurelta osin uusitut lukuun ottamatta tiiliseiniä. Korkeammassa siivessä hammashoitolan tilat vaikuttavat paremmin säilyneiltä puupintoineen, mutta lattiat ja sisäkattopinnat ovat uusitut. Metalliset väliovet ja rappukäytävät ovat säilyneet alkuperäisinä.



1 Rakennuksen itäsivua. Vasemmassa laidassa vuorauksen vaaleammasta sävystä erottuva 1990-luvun alussa toteutettu laajennusosa.

2 Terveyskeskus kuvattuna luoteesta.

3 Hammashoitolan aulatilaa.

4 Alkuperäiset väliovet vetimineen.

5 Sisäkuva terveystieteiden tiloista.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 21 Valkeakosken terveyskeskus



Terveyskeskus kuvattuna etelästä. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0021
Kunta	Valkeakoski
Kiinteistötunnus	908-2-25-31
Osoite	Särpimäenkatu 27, 37600 Valkeakoski
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	4
Inventointipäivämäärä	22.9.2020



Kuvaus

Valkeakosken terveyskeskus kuuluu laajempaan useaan otteeseen laajennettuun alun perin vuonna 1952 valmistuneen Valkeakosken aluesairaalan ympärille rakentuneeseen kokonaisuuteen. Terveyskeskus sekä siihen kuuluva, nykyisin käytöstä poistunut erillinen vuodeosasto muodostavat arkkitehtonisesti oman kokonaisuutensa sairaalan ympäristössä.

Arkkitehti Into Pyykön suunnittelema terveyskeskuskokonaisuus käsittää vuonna 1977 valmistuneen terveyskeskuksen, erillisen 1980-luvun alussa valmistuneen vuodeosaston sekä 1990-luvun alussa valmistuneen

terveyskeskuksen laajennuksen. Vanhemmat osat edustavat 1970–80-lukujen vaihteen tyypillistä tasakattoista, massoitteeltaan voimakkaan horisontaalista nauhajulkisivuilla varustettua terveyskeskusarkkitehtuuria ja ovat säilyneet ulkoisesti sekä tyylillisiltä yksityiskohdiltaan että osin myös materiaaleiltaan.

Länsipuolelle 1990-luvun alkupuolella toteutettu laajennus erottuu omana kokonaisuutenaan ja edustaa postmodernia arkkitehtuuria. Laajennusosa on säilynyt ulkoisesti käytännössä autenttisena.

Terveyskeskuksen ja vuodeosaston kanssa samaan kiinteistöön kuuluvat myös vuodeosaston itäpuolella sijaitseva ilmeisesti 2000-luvulla valmistunut hoiva- ja kuntoutusyksikkö ja länsipuolella vuonna 2003 valmistunut sosiaalityön toimistorakennus.

Historia

Valkeakosken kaupunki hankki tontin terveyskeskusta varten Valkeakosken aluesairaalan kuntainliitolta. Vuonna 1976 arkkitehtitoimisto Pyykkö & Lehtiluoto suunnitteli uuden terveyskeskuksen. Rakennuksen itäpuolelle jätettiin varaus mahdolliselle laajennukselle. Vuonna 1980 arkkitehti Into Pyykkö suunnitteli terveyskeskukselle erillisen sairaala-/vuodeosastosiiven, joka valmistui 1980-luvun alkupuolella.

Terveyskeskusta laajennettiin länteen edelleen Into Pyykön (Arkkitehtitoimisto I & M Pyykkö Oy) vuonna 1992 suunnittelemalla osalla. 2000-luvun alkupuolella on terveyskeskuksen tontille valmistunut nykyinen kaarevaseinäinen sosiaalityön toimistorakennus (arkkitehtitoimisto Pyykkö & Myllymäki) sekä pieni talousrakennus alkuperäisen terveyskeskuksen pohjoispuolelle.

Terveyskeskus- ja hallintosiivessä oli inventointihetkellä menossa sisäilmaongelmista johtuva remontti. Tähän liittyy myös näillä näkymin 3–5 vuoden sisällä aloitettava julkisivuremontti sekä eristeiden vaihto. Vuodeosastosiipi on jäänyt pois käytöstä ja sen tulevaisuus on auki. Uusi terveyskeskussairaala valmistui vuonna 2020 Ulvajankadun varteen aluesairaalan yhteyteen.

Terveyskeskuskokonaisuus edustaa erityisesti terveyskeskuksiin keskittyneen arkkitehti Into Pyykön sekä hänen tyttärensä arkkitehti Maarit Pyykön käsialaa. Into Pyykkö on suunnitellut 1980-luvun alkupuolella myös viereisen aluesairaalan laajennuksen.

Ympäristö ja pihapiiri

Terveyskeskus sekä siihen liittyvä sairaala- /vuodeosastosiipi sijaitsevat Valkeakosken aluesairaalan pohjoispuolella. Alun perin 1950-luvulla

valmistuneen aluesairaalan ympäristö on rakentunut voimakkaasti vielä 2000-luvullakin. Sairaala-alueen eteläpuolella sijaitsee mm. Valkeakosken kirkko, joka kuuluu valtakunnallisesti merkittävään Valkeakosken tehtaajien ja yhdyskunta RKY-alueeseen. Osittain rinteessä sijaitsevat terveyskeskus sekä siihen kuulunut vuodeosasto muodostavat alueella oman tyyllillisesti selkeästi erottuvan yhtenäisen kokonaisuutensa.

Ympäristö on muuttunut melko voimakkaasti uudisrakentamisen seurauksena, mutta terveysaseman piha-alueen ilme noudattaa suurelta osin edelleen alkuperäisiä 1970-80-luvun suunnitelmia. Terveyskeskukseen liittyvät alkuperäiset rakennukset sijoittuvat tontille kulmittain ja niiden väliin jäävä piha-alue toimii terveyskeskuksen paikoitusalueena. Piha-alueen rajaa etelässä aluesairaalaan kuuluvat G- ja K-siivet.

Rakennusten välissä olevaa melko ahdasta paikoitusaluetta jäsentää pienet puita kasvavat nurmialueet. Muilta osin istutukset sijoittuvat pääosin rakennusten seinustoilla oleville nurmikaistaleille.

Terveyskeskuksen pohjoispuolella Kerhomajantie oli inventointihetkellä työmaa-alueena. Alueelle on hiljattain valmistunut uusi palloiluhalli, jonka lähistöllä sijaitsee myös vuonna 1987 valmistunut Kerhomajan liikuntakeskus.

Aiemmat tutkimukset

Pohjalainen, Saara: Valkeakosken aluesairaalan alue. Selvitys rakennetusta ympäristöstä. Valkeakosken kaupunki 2011.

Kirjalliset lähteet

Ihatsu, Sanna: Terveystä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle.

Suulliset lähteet

Toimitilapäällikkö Jarmo Airaksisen sähköpostitse antamat tiedot.

Lisätiedot

Terveyskeskusrakennuksessa tehtiin inventointihetkellä sisäilmaongelmista johtuvia korjaustoimia. Hammashoitolan puolella remontti oli saatu valmiiksi ja inventointihetkellä remontoitiin fysioterapian ja apuvälinelainaamon tiloja. Nämä yksiköt toimivat inventointihetkellä väistötiloissa käytöstä poistuneessa vuodeosastorakennuksessa. Kaupungin sivujen mukaan remontti koskee myös seitsemää avosairaanhoidon vastaanottohuonetta.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Arvojen perustelu	Sosiaalihistoriallisesti, rakennushistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja kaupunkikuvallisesti merkittävä kokonaisuus. Terveyskeskus sekä 1980-luvun alussa valmistunut vuodeosasto muodostava kaupunkikuvallisesti merkittävän ja selkeästi erottuvan oman ajallisen ja arkkitehtonisen kokonaisuuden voimakkaasti kasvaneen aluesairaalan ympäristössä. Molemmat rakennukset ovat oman aikansa laadukkaan yksityiskohdiltaan vähäeleisen arkkitehtuurin tunnistettavia edustajia, joiden kokonaishahmo ja julkisivut ovat pääosin säilyneet. Muutokset on toteutettu alkuperäisilmettä kunnioittaen. Terveyskeskuksen vuonna 1992 laajennus edustaa ulkoisesti selkeää postmodernia suunnittelua ja muodostaa oman tyyllillisen, selkeästi erottuvan kokonaisuuden, joka ei riko alkuperäistä terveyskeskuskokonaisuutta.
Arvoluokka	1



1



2



3



4



5



6

1 Piha-aluetta kuvattuna lännestä.

3 Vuonna 1981 suunniteltu terveyskeskussairaala (vuodeosasto) kuvattuna lounaasta. Vuodeosasto on jäänyt pois käytöstä.

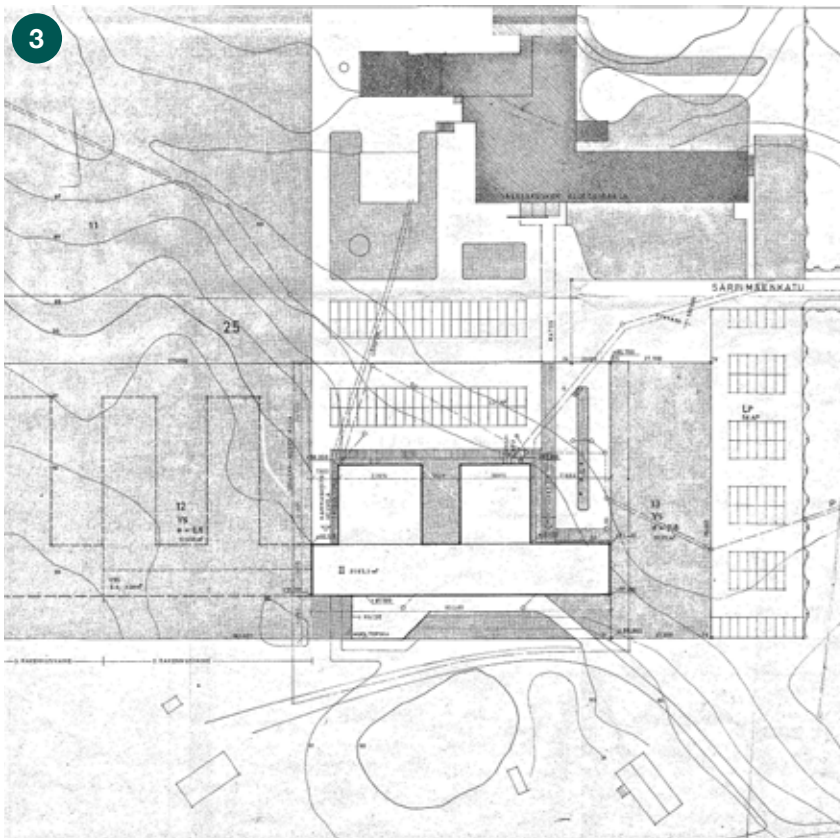
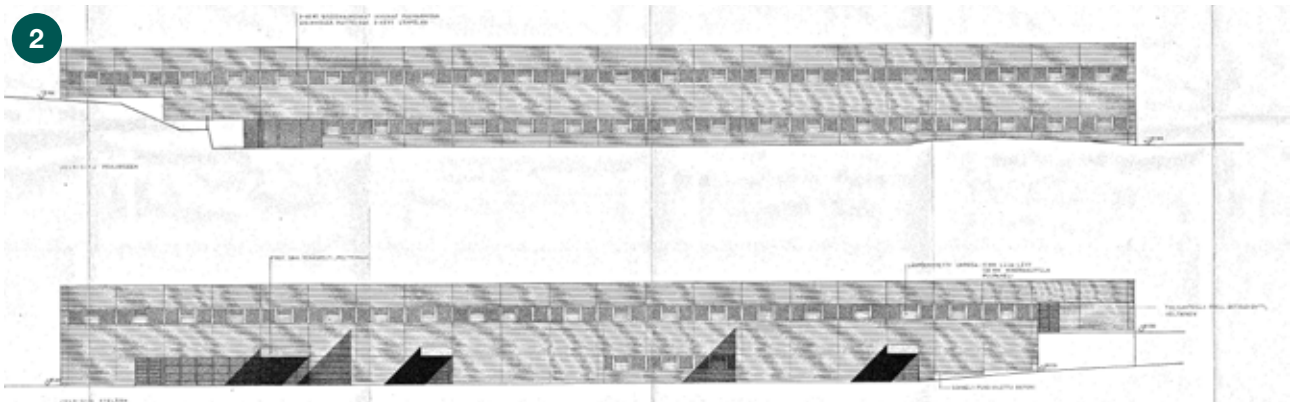
5 Vuodeosaston itäpuolella sijaitsee terveyskeskuskokonaisuuden kiinteistöön kuuluva hoiva- ja kuntoutusyksikkö.

2 Kokonaisuuden länsipäässä oleva keltatiilinen terveyskeskuksen 1992 suunniteltu laajennus sekä 2003 valmistunut sosiaalityön toimistorakennus.

4 Vuodeosasto ja edustan istutuksia.

6 Terveyskeskus kuvattuna koillisesta.

Kuvat: Olli Joukio



1 Terveyskeskus ja vuodeosasto muodostavat kuvan ylläladassa oman arkkitehtonisen kokonaisuuden. Samaan kiinteistöön kuuluu myös vuodeosaston takana erottuva punakattoinen hoivayksikkö sekä juuri kuvan vasemmasta reuasta ulos rajautuva sosiaalityön toimistorakennus.

2 Julkisivut pohjoiseen ja etelään vuoden 1976 rakennuspiirustuksissa.

3 Asemapiirros vuoden 1976 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehtitoimisto Pyykkö & Lehtiluoto. Piirustukset Valkeakosken kaupungin rakennusvalvonta

Rakennus: terveyskeskus



*Terveyskeskuksen
pääsisäänkäynti kuvattuna
etelästä. Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	908-2-25-31
Osoite	Särpimäenkatu 27, 37600 Valkeakoski
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1977
Rakentamisajan selite	1976-77
Korjausvuodet	1992, 2005, (2020)
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Into Pyykkö (arkkitehtitoimisto Pyykkö & Lehtiluoto)
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	1+(1)
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Tasakattoinen, betonielementtirunkoinen terveyskeskus valmistui vuonna 1977. Rakennus laajennettiin nykyiseen runkomittaan arkkitehtitoimisto I & M Pyykön vuonna 1992 suunnittelemalla postmodernia arkkitehtuuria edustavalla laajennusosalla. Kokonaisuus on säilynyt erittäin hyvin ja alkuperäinen rakennusajankohta sekä tyylilliset yksityiskohdat ovat edelleen selkeästi havaittavissa. Näkyvin muutos on vuonna 2005 suunnitellun peruskorjauksen yhteydessä toteutettu hallitsevan kookas iv-konehuone (Arkkitehtitoimisto Ilkka Mannila Oy). Peruskorjauksen

yhteydessä on uusittu myös joitakin ikkunoita sekä sisäänkäyntien ovet.

Ulkoasu

Rakennuksen melko kookas alkuperäinen osa edustaa rakennusajankohdalle tyypillistä pääosin suorakaiteen mallista, voimakkaan horisontaalia massoittelua, jossa julkisivuja hallitsee nauhaikkunat. Vuorauksena on votsilimitetty puhtaaksi muurattu keltainen tiili ja strukturalismin hengessä elementtien saumat ovat jätetty esiin. Länsi-itäsuuntainen pääsiipi on suurelta osin kaksikerroksinen lukuun ottamatta rinteessä sijaitsevaa pohjoispäätä. Varsinkin rakennuksen yhtenäinen ja kaksikerroksinen pohjoissivu on massoittelultaan ankaran suoraviivainen. Pitkän runkomallin aiheuttamaa horisontaalista vaikutelmaa rikkoo rakennuksen päällä oleva kookas vuonna 2005 suunniteltu iv-konehuone, joka on vuorattu vaaleilla julkisivukaseteilla. Rakennuksen pihan puoleisella sivulla on kaksi yksikerroksista siipiosaa, joista toinen oli inventointihetkellä remontissa. Rakennuksen nykyinen ulkoasu sekä suurelta osin ilmeisesti myös sisätilat ovat vuoden 2005 saneerauksen asussa. Ulkoasussa muutokset on pyritty toteuttamaan alkuperäisilmettä kunnioittaen.

Vuonna 1992 suunniteltu tasakattoinen laajennus on hieman matalampi kuin alkuperäinen terveystakeskussiipi. Betonirakenteinen runkomalliltaan U:n mallinen rakennus edustaa vielä rakennusajankohtana vallinnutta postmodernia suunnittelua. Ulkovuorauksena on keltainen tiililaatta, joka hieman sopeuttaa rakennusta alkuperäiseen terveystakeskukseen. Julkisivua hallitsee sisäänkäyntisyvennyksessä kookas valettu ja vaakauritettu kaarevaseinäinen ulkoporras, jossa on kaareva kuplaikkuna, joka risteää porraskäytävän toisessa kerroksessa molemmille sivuille lasikäytäväksi. Vastaava yläosastaan kaareva lasiseinä on myös samassa linjassa sisäpihan puolella. Lasiseinä jatkuu toisessa kerroksessa kattolyhdyksi. Ulkoilmeessä merkittävän roolin saavat myös kulmikkaat muodot, joilla on pyritty rikkomaan julkisivua pitkillä sivuilla. Rakennuksen länsi- ja pohjoissivuilla on erilliset RST-levyistä toteutetut kulmikkaat koristeaiheet. Alkuperäisissä piirustuksissa ikkunoiden väliin samalle linjalle oli esitetty tummasta puusta toteutetut puurimoitukset, jotka olisivat antaneet rakennukselle nauhajulkisivumaisen ilmeen, mutta ne jäivät lopulta toteuttamatta.

Sisätilat

Rakennuksen pohjakaava perustuu terveystakeskussuunnittelulle tyypillisesti osittain kaksoiskäytäväjärjestelmään. Länsi-itäsuuntainen kaksikerroksinen siipi perustuu keskikäytäväratkaisuun, mutta rungoltaan syvemmät pihasivun yksikerroksiset siivet ovat kaksoiskäytävällisiä. Siipiosista idän puoleinen on hieman leveämpi, käsittäen mm. kuntoutusosaston kookkaammat tilat, jolloin myös tilajärjestys hieman poikkeaa. Ensimmäisessä kerroksessa pääsisäänkäynti sijaitsee

rakennuksen länsipäässä, jossa on kookas odotustila. Odotustilasta lähtee itään koko rakennuksen halkova käytävä, jonka varrella oli alkuperäispiirustusten mukaan vastaanotto- ja toimenpidehuoneita sekä siipiosien välissä olevat laboratoriotilat. Toisessa kerroksessa keskikäytävä halkoo koko kerroksen länsi-itäsuunnassa. Itäpäässä on alusta alkaen toiminut hammashoidon tilat. Alkuperäispiirustuksissa toisessa kerroksessa oli alun perin myös hallinnon toimistotilat, jotka sittemmin siirrettiin vuonna 1992 suunniteltuun laajennusosaan.

Vuoden 2005 alkuperäisessä siivessä toteutetun muutoksen ja saneerauksen yhteydessä tilajärjestystä muutettiin ja joidenkin tilojen käyttötarkoitus muuttui. Alkuperäisessä osassa käytävämallit jäivät silti ennalleen. Esimerkiksi alun perin kookkaampi pääsisäänkäynnin odotustila pieneni väliseinämuutosten seurauksena. Samoin myös kuntoutussiiven kookkaampia tiloja jaettiin. Myös toisessa kerroksessa toteutettiin väliseinämuutoksia.

Vuonna 1992 suunniteltu laajennusosa on pohjakaavaltaan keskikäytävällinen ja käsitti alakerrassa myös kookkaammat päivähuoneen ja ruokailutilan. Ensimmäinen kerros suunniteltiin alun perin suurelta osin toimistokäyttöön. Toisessa kerroksessa toimi erilaisia laboratoriotiloja. Rakennusosan sisätilat ovat säilyneet alkuperäisinä.



1



2



3

1 Terveyskeskuksen eteläsivua kuvattuna lounaasta.

2 Laajennusosan sisäpihaa.

3 Terveyskeskuksen sisätilat ovat muutettu pinnoiltaan täysin.

Kuvat: Olli Joukio



1 Rakennuksen pihan puolella toinen yksikerroksinen siipiosa oli inventointihetkellä remontissa. Rakennuksessa on toteutettu sisäilmaongelmista johtuvia korjauksia.

3 Laajennusosaa lounaasta.

5 Pohjoissivua kuvattuna koillisesta.

2 Terveyskeskuksen sisätiloja.

4 Terveyskeskuksen pohjoisseinää kuvattuna lännestä.

6 Terveyskeskus kuvattuna etelästä. Vasemmalla vuonna 1992 suunniteltu laajennus.

Kuvat: Olli Joukio

Rakennus: terveyskeskussairaala (vuodeosasto)



*Vuodeosasto kuvattuna
lounaasta. Kuva: Olli Joukio*

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	908-2-25-31
Osoite	Särpimäenkatu 27, 37600 Valkeakoski
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1981
Rakentamisajan selite	1981
Korjausvuodet	1997
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Into Pyykkö
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluke	(1)+1
Perustus	betoni - valettu
Runko	betoni
Vuoraus	tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Betonirunkoinen, suorakaiteen mallinen ja tasakattoinen terveyskeskussairaalan vuodeosasto valmistui 1980-luvun alkupuolella arkkitehti Into Pyykön suunnittelemana.

Ulkoasu

Kuten terveyskeskusrakennuskin, vuodeosasto edustaa rakennusajankohdalleen tyypillistä massoitteeltaan voimakkaan

horisontaalista ja nauhajulkisivuilla varustettua suunnittelua. Rinteessä sijaitseva rakennus on eteläosaltaan kaksikerroksinen.

Terveyskeskusrakennukseen poiketen pitkiä sivuja jäsentää symmetrisesti vaihteleva rungon syvyys ja keskiosassa sisäänkäynnin kohdalla on voimakkaampi syvennys. Vuorauksena on puhtaaksimuurattu keltainen tiili. Pieniruutuiset ikkunat ovat alkuperäiset ja varustettu rakennusajankohdalle tyypillisesti tuuletusluukuin. Nauhajulkisivua täydentää ikkunoiden väleissä olevat pystypaneloinnit. Rakennuksen itäpuolelle on mitä ilmeisimmin 2000-luvun puolella valmistunut yhdyskäytävällä linkitetty hoiva- ja kuntoutusosasto, joka kuitenkin eri riko terveystakeskuksen ja vuodeosaston muodostamaa kokonaisuutta. Vuodeosasto on myös linkitetty aluesairaalaan.

Vuodeosaston pääsisäänkäynti on sisäänvedetty ja sen päällä on alkuperäinen tasakattoinen metallikatos, jonka sivut on vuorattu profiilipellillä. Katoksen päällä on sisäänkäyntiaulan nauhaikkunat. Alun perin myös takasivulla on ollut symmetrinen sisäänvedetty sisäänkäyntiosa, jonka paikalle on sittemmin toteutettu hoivaosaston linkikäytävä. Rakennuksen molemmissa päissä on vuonna 1997 päivähuoneiden laajennusta varten toteutetut erkkerit, jollaiset esiintyvät jo alkuperäispiirustuksissa.

Sisätilat

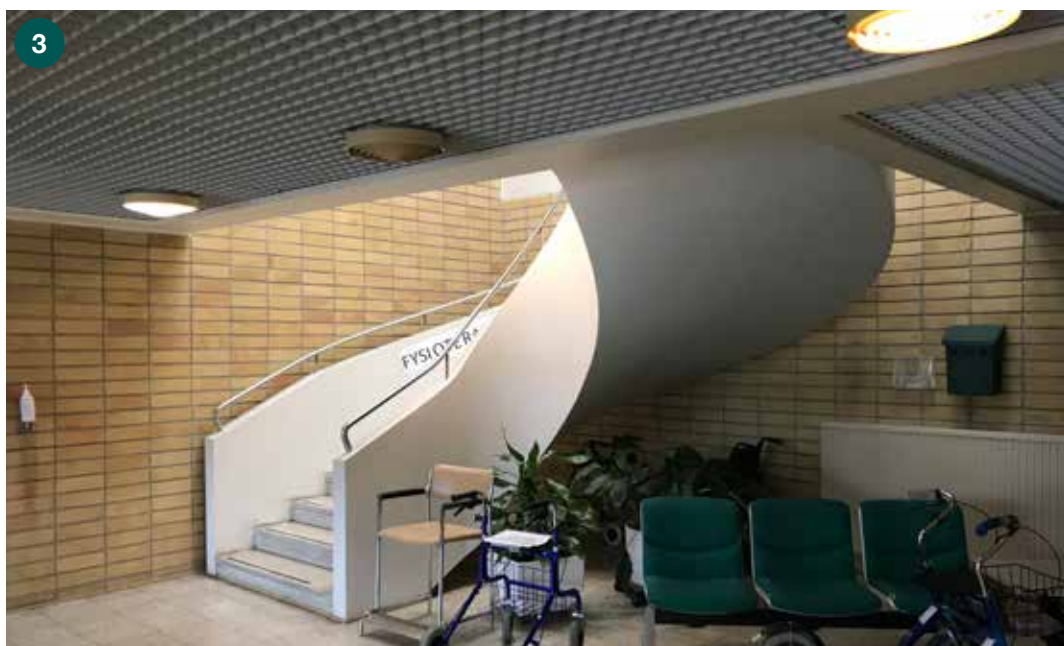
Rakennuksen sisätilat ovat säilyneet tilajärjestykseltään ja osin myös materiaaleiltaan hyvin. Pohjakaava perustuu ensimmäisen kerroksen osalta terveystakeskussuunnittelulle tyypilliseen kaksoiskäytäväjärjestelmään, jossa potilashuoneet sijoittuvat ulkoseinien puolelle. Osittain rinteeseen sisään jäävässä pohjakerroksessa oli puolestaan yksi käytävä. Ensimmäisessä kerroksessa pitkittäisten, lähes koko rakennuksen halkovien käytävien väliin oli sijoitettu apu- ym. tiloja. Rakennuksen keskellä molemmissa kerroksissa kookkaampi pääsisäänkäynnin aulatila, jossa on alkuperäiset valetut kierreportaat. Yläkerran aulassa on mitä ilmeisimmin myös alkuperäiset lattialaatat. Pohjakerroksessa oli alkuperäisten piirustusten mukaan eteläpäässä varastotilaa, tekniset tilat sekä luento- ja opetustilat. Sisäänkäynnin pohjoispuolella oli puolestaan käytävän varrella henkilökunnan sosiaalitylat. Käytävä jatkui ja kääntyi länteen maanalaisena yhdyskäytävällä, joka yhdisti vuodeosaston terveystakeskukseen.



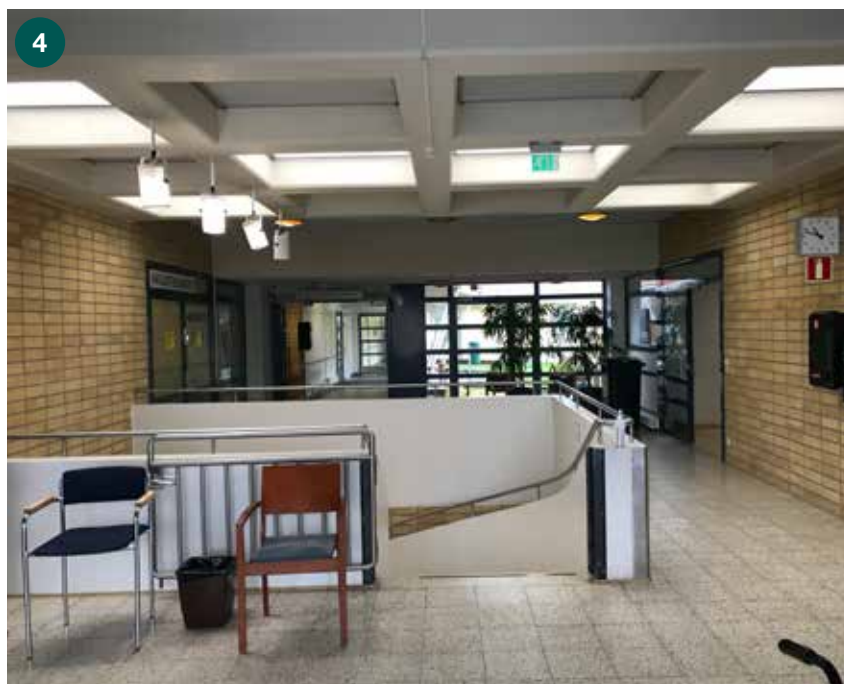
1



2



3



4

1 Vuodeosaston
eteläosan pihasisivua.

2 Portaikko yläkerran
aulatilasta.

3 Pääsisäänkäynnin
aulan portaikko.

4 Yläkerran aulatilaa.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 22 Urjalan terveysasema



Terveysasema kuvattuna etelästä. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0022
Kunta	Urjala
Kiinteistötunnus	887-436-7-274 Terveysasema
Osoite	Sairaalantie 9, 31760 Urjala
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	22.9.2020

Kuvaus

Urjalan terveysasema on pitkä pohjois-eteläsuuntainen kokonaisuus, joka koostuu alkuperäisestä 1900-luvun alussa valmistuneesta sairaalarakennuksesta, 1960-luvulla toteutetusta arkkitehti Ilkka Martaksen suunnittelemaasta sairaalan laajennuksesta sekä kookkaasta vuosina 1980 ja 1982 valmistuneesta terveysaseman ja entisen vuodeosaston käsittävästä kokonaisuudesta, jonka on suunnitellut arkkitehti Into Pyykkö. Eri aikoina toteutetut rakennusosa erottuvat selkeästi toisistaan ja etenkin sairaalan 1960-luvulla toteutettu laajennus sekä terveysasemakokonaisuus edustavat rakennusajankohdalleen

tunnistettavaa arkkitehtuuria. Sen sijaan alun perin 1900-luvun alussa valmistunut sairaalaosa on muutettu merkittävästi 1980-luvulla, mutta alkuperäinen rakennusajankohta on edelleen juuri ja juuri havaittavissa.

Melko kookas, tasakattoinen ja massoitteeltaan suorakaiteen mallinen ja voimakkaan horisontaalinen 1980-luvulla toteutettu terveysasemakokonaisuus sijoittuu rinteeseen ja osin kaksikerroksinen.

Historia

Urjalan kunnassa tehtiin päätös kunnansairaalan rakentamista vuonna 1907. Vuonna 1960 sairaalan länsipuolelle rakennettiin lääkärintalo ja koillispuolelle nykyisin eläinlääkärin tiloina toimiva lääkärintalo vuonna 1963. Sairaalarakennusta laajennettiin pohjoiseen vuonna 1965. Lääkäritalot ovat arkkitehtitoimisto Lappi-Seppälä & Martaksen käsialaa. Iikka Martaksen toimisto suunnitteli myös sairaalan laajennuksen. Sairaalan pohjoispuolelle valmistui Etelä-Pirkanmaan kansanterveystyön kuntainliiton rakennuttama terveyskeskuslaajennus vuonna 1980 ja sitä laajennettiin edelleen pohjoiseen vuonna 1982 valmistuneella vuodeosastolla. Terveyskeskuskokonaisuuden suunnitteli arkkitehti Into Pyykkö.

Inventointihetkellä terveysaseman vuodeosasto oli jäänyt pois käytöstä ja siirtynyt Valkeakoskelle. Vanhalle vuodeosastolle oli kuitenkin kaavailtu uusiokäyttöä kunnan tiloina.

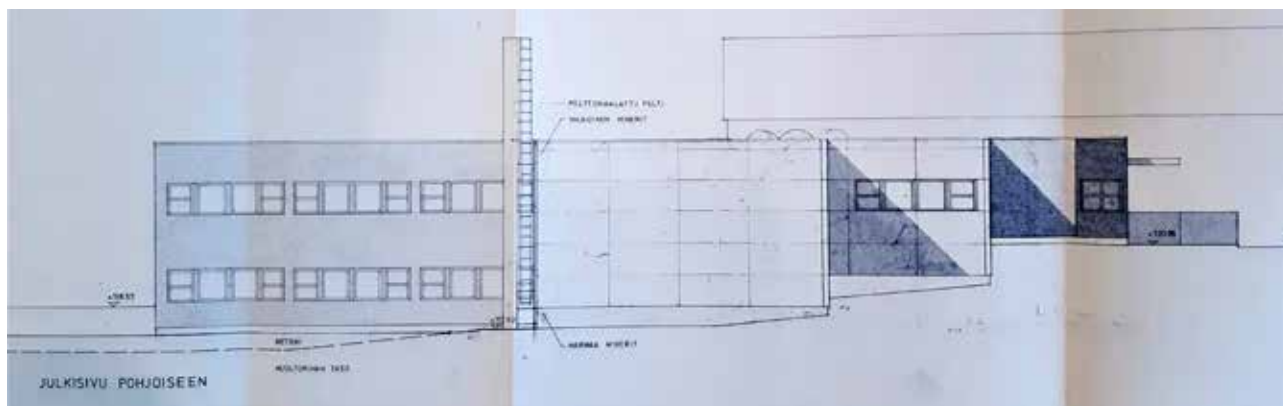
Ympäristö ja pihapiiri

Lähiympäristöön kuuluu kaksi erillistä erittäin hyvin säilynyttä arkkitehtitoimisto Lappi-Seppälä & Martaksen 1960-luvulla valmistunutta lääkäritaloa sekä 1900-luvun alussa toimintansa aloittaneeseen sairaalaan liittyvän vanhan kiviaidan portinpielineen. Lääkäritalot sekä alkuperäisen sairaalan ja terveysaseman välissä oleva laajennusosa muodostavat alueella oman ajallisen kerroksensa. Terveysaseman länsipuolella sijaitsi aiemmin asuntolarakennus, jonka paikalle valmistui nykyinen hoivakoti vuonna 2018.

Kokonaisuus jää pääreiteiltä katsottuna hieman pientaloalueen peittoon. Pihapiiri on etelä- ja länsiosassa puistomainen ja maisemaa hallitsee kookkaat männyt. Alueen eteläosassa on vielä havaittavissa 1950-luvun puutarhasuunnitelmaa omenapuineen ja ajotielinjauksineen.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittävä. Arviointi sekä arvoluokka koskee 1980-luvulla toteutettua terveyskeskuslaajennusta. Nykyisen terveysaseman pihapiiri sijaitsee hieman syrjässä ja jää Urjalantieltä katsottuna pientaloalueen sisälle. Tämä vaikuttaa kohteen maisemalliseen arvoon. Kokonaisuus sijaitsee mäen päällä ja vanha hirsirunkoinen sairaalarakennus hallitsee näkymää. Terveysasema jää maisemallisesti hieman pimentoon. Vanhasta sairaalasta, 1960-luvulla toteutetusta sairaalan laajennuksesta sekä terveysasemasta ja sen vuodeosastosta koostuvat kokonaisuus on arkkitehtonisesti hieman sekava kokonaisuus. 1960-luvun sairaalan laajennusosa sekä terveysasema ovat säilyneet ulkoisesti erittäin hyvin, mutta vanha sairaalarakennus on muutettu merkittävästi 1980-luvun lopulla. Terveysasema sekä vuodeosasto ovat säilyneet ulkoisesti erittäin hyvin ja muodostavat arkkitehtonisesti ja rakennushistoriallisesti yhtenäisen kokonaisuuden, joka edustaa tunnistettavaa, joskin melko tavanomaista ja hieman arkista 1970–80-lukujen vaihteen laitosrakentamista. Vaikka sairaala-alueen kokonaisuus on hieman arkkitehtonisesti sekava, ilmentää aluekokonaisuus yhdessä viereisten, erittäin hyvin säilyneiden 1960-luvulla rakennettujen lääkärintalojen kanssa Urjalan terveydenhuollon historiaa.
Arvoluokka	2



Julkisivu pohjoiseen vuoden 1978 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehti Into Pyykkö. Urjalan kunnan rakennusvalvonta.



1 Piha-aluetta kuvattuna luoteesta. Etualalla käytöstä pois jäänyt vuodeosasto.

3 Terveysasema sekä piha-aluetta kuvattuna pohjoisesta.

Kuvat: Olli Joukio

2 Terveysaseman piha-aluetta kuvattuna lounaasta.

4 Terveysasema kuvattuna lännestä.

5 ja 6 Terveysaseman vieressä on kaksi mitä ilmeisimmin 1960-luvulle ajoittuvaa entistä lääkäriasuntoa, joista toisessa toimii nykyisin eläinlääkäri.

Rakennus: terveysasema



Terveysasema kuvattuna idästä. Vasemmalla alkuperäinen sairaala, keskellä mitä ilmeisimmin 1960-luvulla valmistunut laajennus ja oikealla vuosina 1978-80 suunniteltu terveysasemalaajennus. Kuva: Olli Joukio

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Kiinteistötunnus	887-436-7-274 Terveysasema
Osoite	Sairaalantie 9, 31760 Urjala
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1980
Rakentamisajan selite	terveyskeskus ja vuodesosasto 1980-82, alkuperäinen sairaala 1900-luvun alkupuoli ja laajennus 1965
Korjausvuodet	1988, 2001
Suunnittelija	Arkkitehti (SAFA) Into Pyykkö
Rungon muoto	T-muoto
Kerrosluku	(1)+1+(1)
Perustus	lohkokivi betoni - valettu
Runko	hirsi, tiilimuuraus, betoni
Vuoraus	pystylauta-peiterimoitettu roiskerappaus, tiili
Katemateriaali	huopa -saumattu pelti -saumattu
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Rakennus koostuu hirsirunkoisesta hirsirunkoisesta sairaalaosasta, joka on valmistunut vuoden 1907 paikkeilla (päättös sairaalan rakentamista). Sen jatkeeksi on vuonna 1965 valmistunut tiilirunkoinen, tasakattoinen ja rapattu laajennusosa. Laajennusosa on säilynyt ulkoisesti erittäin hyvin ja edustaa

tunnistettavaa 1960-luvun arkkitehtuuria. Hirsirunkoinen alkuperäinen osa on taas muutettu merkittävästi vuonna 1988 arkkitehti Into Pyykön suunnitelmien pohjalta. Alkuperäisen sairaalarakennuksen julkisivua hallitsee alkuperäiseen rakennusajankohtaan nähden täysin sopimaton ulosvedetty rakennuksen katonlappeen yli nouseva lasiseinällä varustettu erkkeritorni, joka edustaa 1980-luvun lopun postmodernia tyyliuuntausta. Toiseen päätyyn toteutettiin muutoksen yhteydessä kolmekulmainen erkkeritorni.

Vuonna 1980 rakennusta on laajennettu pohjoiseen vinkkelin mallisella terveystakeskuslaajennuksella. Vuonna 1982 valmistui terveystakeskuksen pohjoispuolelle rungoltaan kapeampi, mutta ulkoisesti samaan tyyliin toteutettu vuodeosasto. Vuodeosaston sijoittamisesta toteutettiin kaksi eri vaihtoehtoa, joista toisessa vuodeosasto sijoittui viistosti luoteeseen terveystakeskukseen nähden.

Ulkoasu

Arkkitehti Into Pyykön suunnittelema rinteessä sijaitseva osin kaksikerroksinen terveystakeskuskokonaisuus on säilynyt ulkoisesti erittäin hyvin ja edustaa rakennusajankohdalleen tunnistettavaa tasakattoista, betonirakenteista laitosarkkitehtuuria, jossa on katkotut nauhajulkisivut. 1980-luvulla valmistunut kokonaisuus muistuttaa ulkoasultaan hieman kouluarkkitehtuuria. 1980-luvulla valmistunut kokonaisuus on vuorattu kokonaisuudessaan lohkotulla kalkkihiekkatiilillä ja tummemmat katkotut ikkunauhat antavat rakennukselle selkeäpiirteisen, suoraviivaisen ilmeen.

Puupuitteiset ikkunat ovat joko alkuperäisiä tai mahdollisesti uusittuja alkuperäisen mallin mukaan ja edustavat rakennusajankohdalle tyypillistä tuuletusluukullista mallia. Ikkunapuitteet ovat vuodeosastossa puitekooltaan leveämmät ja edustavat kyljellään olevaa T-mallia, jossa kookkaan ruudun sivuun jää kaksi pienempää ikkunaa. Sama pitemalli toistuu myös avohoidon puolella, jokin kapeammalla pitemallilla.

Sisäänkäyntien päällä olevat katokset sekä itse sisäänkäynnit ovat säilyttäneet pääosin alkuperäissuunnittelulle ominaiset piirteensä. Hammashoitolasiiven sisäänkäynnin päällä oleva satulakattoinen lippa on myöhempää perua. Pääsisäänkäynnin ympäristössä on toteutettu joitakin muutoksia, mutta ne eivät riko kokonaisuutta.

Sisätilat

Alkuperäisessä sairaalaosassa kaikki pinnat ja tilajärjestys on uusittu. 1980-luvulla valmistuneessa terveystakeskuskokonaisuudessa rungoltaan leveämpi avohoitopuoli edustaa pohjakaavaltaan kaksikäytäväratkaisua, jossa käytävien välisiin tiloihin oli sijoitettu apu- ym. tiloja. Itään haarautuvat siipiosa oli keskikäytävällinen. Vuonna 1982 valmistunut

vuodeosasto perustui pohjakaavaltaan keskikäytäväratkaisuun. Tilajärjestys on säilynyt pääosin hyvin. Alkuperäisen sairaalaosan liittäminen terveyskeskuslaajennukseen on aiheuttanut vanhemmissa tiloissa muutoksia. 1980-luvun osassa on vuosien varrella uusittu, mutta periaatteessa sisätiloissa on säilynyt paikoin alkuperäisiä piirteitä niin kalustuksessa, kuin ruskean ja beigen värin käytössäkin.



1 Alkuperäinen, 1980-luvun lopulla voimakkaasti muutettu sairaalarakennus

2 Alkuperäinen sairaala kuvattuna etelästä.

3 Terveysasema kuvattuna pohjoisesta.

4 Terveysasema kuvattuna idästä

Kuvat: Olli Joukio



1



2



3



4



5



6

1 Terveysasema kuvattuna lännestä.

2 Terveysaseman pääsisäänkäynti länsisivulla.

3 Vuodeosaston itäsivua.

4 Terveysasema kuvattuna idästä.
Hammashoitolan sisäänkäynti.

5 Hammashoitolan odotustila.

6 Terveysaseman aulatila.

Kuvat: Olli Joukio

Kohde 23 Kämmenniemen terveysasema



Kämmenniemen terveysasema/palolaitos kuvattuna luoteesta. Kuva: Olli Joukio

Inventointinumero	2020/0023
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	Kämmenniemi
Kiinteistötunnus	937-90-8112-6
Osoite	Kämmenniemenkatu 42, 34240 Kämmenniemi
Kohdetyyppi	hoito
Rakennusten lukumäärä	1
Inventointipäivämäärä	29.9.2020



Kuvaus

Kämmenniemen keskustaajamassa maisemallisesti näkyvällä paikalla mäen päällä sijaitseva terveysaseman, apteekin ja paloaseman käsittävä rungoltaan vinkkelin mallinen, betonielementtirakenteinen ja osittain kaksikerroksinen rakennus suunniteltiin vuonna 1988. Ulkoisesti ja sisätiloiltaan alkuperäisenä säilynyt rakennus valmistui ilmeisesti vasta vuonna 1991. Rakennus on vuorattu yläosastaan peiterimalaudoituksella. Aukkojulkisivussa ikkunat ovat kaksiosaiset ja pystyjaolliset. Rakennuksen länsipään kulmauksissa sekä sisäpihan puolella on kookkaammat pystyjaolliset

ikkunat aulatiloissa. Rakennuksen perustus on ohutrapattu ja uritettu.

Vaatimatonta käyttöarkkitehtuuria edustava rakennus suunniteltiin Tampereen kaupungin talonrakennusvirastossa. Rakennus edustaa inventointihankkeessa ainoana sekä terveysaseman että palolaitoksen käsittävää kokonaisuutta. Rakennuksen pohjoissivun vinkkelissä on toiminut lisäksi apteekki.

Rinteessä sijaitsevan rakennuksen eteläsivun perustus on korkea ja käsittää hälytysajoneuvojen tallit. Rakennuksen ehkäpä hieman parakkimainen pohjoissivu on yksikerroksinen ja käsittää vinkkelin kulmauksessa yhteisen sisäänkäynnin terveysasemalle sekä paloasemalle. Terveysaseman pohjakaava perustuu keskikäytäväratkaisuun.

Tampereen kaupunki harkitsi lehtitietojen mukaan vuonna 2019 Kämmeniemen terveysasemasta luopumista, koska siihen kohdistuu 660 000 euron korjausvelka.

Ympäristö ja pihapiiri

Rakennus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla Kämmeniementien varressa taajama-alueen keskustassa. Aikaisemmin samaan kiinteistöön on kuulunut myös ulkoisesti erittäin hyvin säilynyt vuonna 1950 valmistunut TT2 -tyyppipiirustusten mukaan toteutettu terveystalo. Itäpuolella sijaitsee melko tiheään rakennettu uudempi rivitalokokonaisuus.

Terveysaseman pihapiiri on melko yksinkertainen ja karsittu istutuksista. Rakennusta kiertää päällystetty, rinteessä metallikaiteella varustettu ajotie, mutta sisäpihan puoli on sorapintainen ja toimii paikoitusalueena. Terveystalon ja terveysaseman piha-alueet erottaa ajotie sekä mäntyjä kasvava nurmikaistale. Myös rakennuksen pohjoissivulla rinteessä on pieni koivu ja kuusia kasvava viheralue.

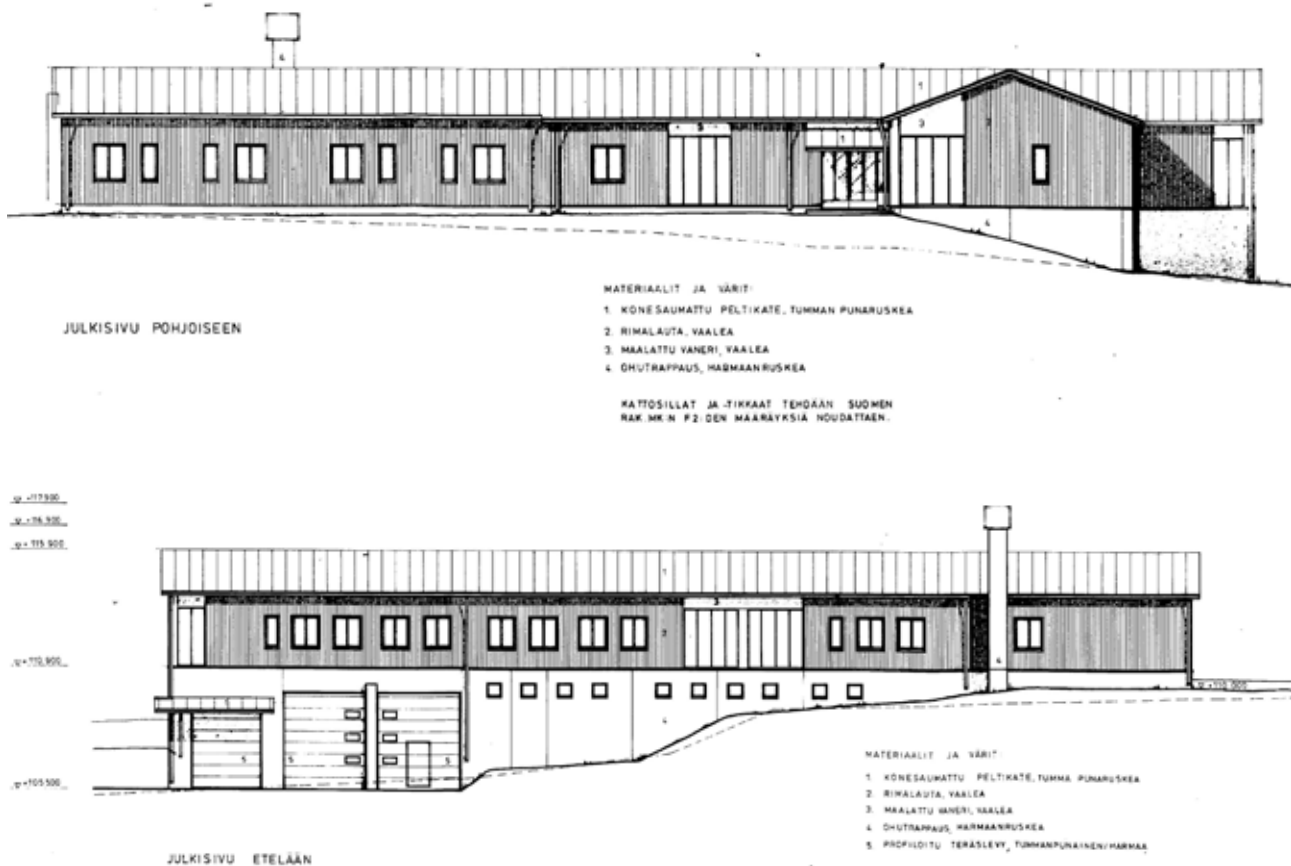
Kirjalliset lähteet

Ihatsu, Sanna: Terveyttä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. CasaCo Oy / Museovirasto 2014.

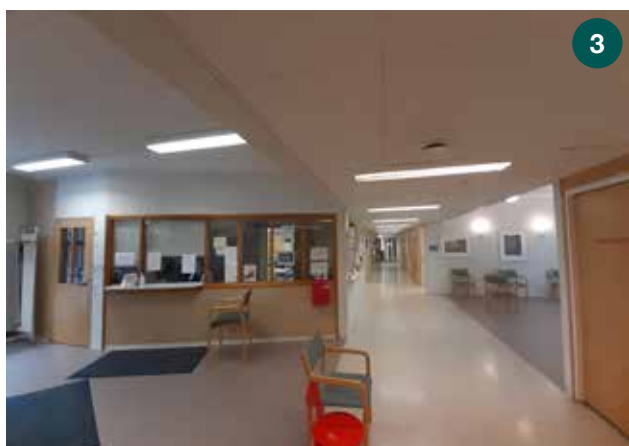
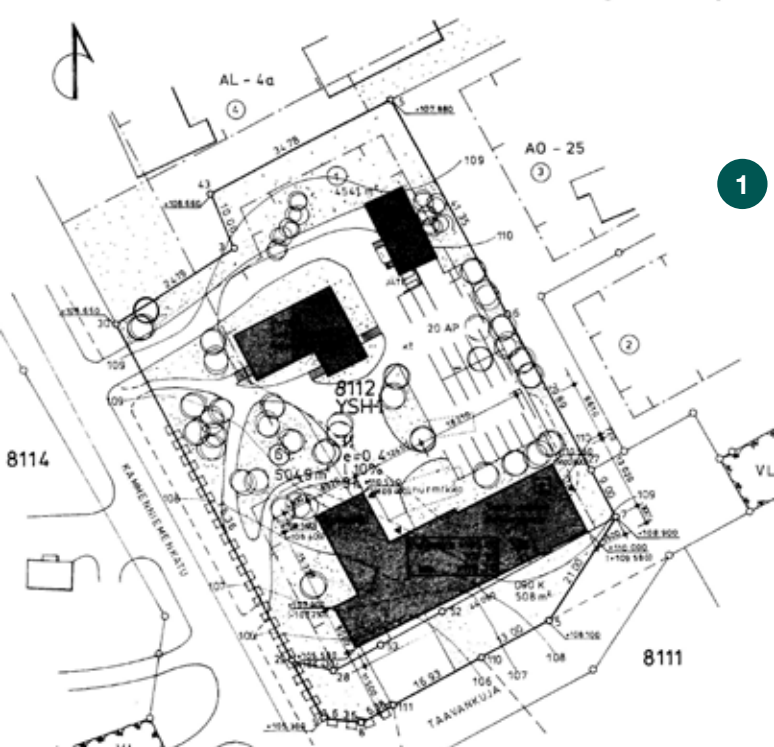
Aamulehti 1.3.2019.

Kulttuurihistorialliset arvot

Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, maisemallinen. Rakennus sijaitsee maisemallisesti näkyvällä paikalla mäen päällä Kämmenniemen taajamassa keskustassa. Yhdessä viereisen 1950-luvulla valmistuneen terveystalon kanssa se ilmentää alueen terveydenhuollon historiaa ja kehitystä. Nykyinen terveysaseman ja paloaseman käsittävä kokonaisuus edustaa inventointihankkeessa ainoana rakennusta, jossa nämä toiminnot on yhdistetty. Vuonna 1988 suunniteltu rakennus on säilynyt ulkoisesti sekä sisätiloiltaan alkuperäisessä asussaan, mutta on arkkitehtonisesti vaatimaton ja edustaa varsinkin sisäpihan puolella parakkimaista käyttöarkkitehtuuria. Rakennuksella ei ole erityisiä rakennushistoriallisia tai rakennustaiteellisia arvoja eikä se muodosta ympäröivän rakennuskannan kanssa erityistä ajallista tai kaupunkikuvallista kokonaisuutta.
Arvoluokka	3



Julkisivu pohjoiseen (ylh.) ja etelään (alh.) vuoden 1988 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija M. Niemi / Tampereen kaupungin talonrakennusvirasto. Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.



1 Asemapiirros vuoden 1988
rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija M. Niemi
/ Tampereen kaupungin talonrakennusvirasto.
Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.

3 Terveysaseman odotusaulaa.

5 Terveystalo / palolaitos pohjoisesta

2 Terveystalo / palolaitos kuvattuna koillisesta.

4 Terveystalo / palolaitos kuvattuna etelästä.

6 Naapurissa sijaitseva aikaisemmin samaan
kiinteistöön kuulunut vuonna 1950 TT2-
tyyppipiirustusten mukaan rakennettu terveystalo.
Kuvat: Olli Joukio

Kohde 24 Hervannan toimintakeskus



Hervannan Toimintakeskus, terveysaseman julkisivu. Kuva: Anna-Leena Lehto 2014

Inventointinumero	2020/0024
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	Hervanta
Kiinteistötunnus	837-065-7136-0001
Osoite	Insinöörinkatu 38 - Lindforsinkatu 1 - Valtaraitti 33
Kohdetyyppi	hoito muu
Rakennusten lukumäärä	3
Inventointipäivämäärä	19.5.2014

Kuvaus

Hervannan toimintakeskus on valmistunut vuonna 1989 Raili ja Reima Pietilän suunnittelemana keskusakselille. Toimintakeskukseen kuuluu kolme punatiillistä rakennusta, jotka yhdistyvät keskikäytävällä toisiinsa. Kokonaisuudelle on leimallista ylös- ja ulospäin kaartuvat räystäät ja itämaiset vaikutteet näkvyät parhaiten kirjaston sisustuksesta vaaleansinisineen kupoleineen ja suihkulähteineen. Toimintakeskuksen tiloissa on kirjasto, terveysasema, elokuvateatteri ja poliisiasema. Tontin lounaisosassa on Laila Pullaisen pronssi- ja maaveistos

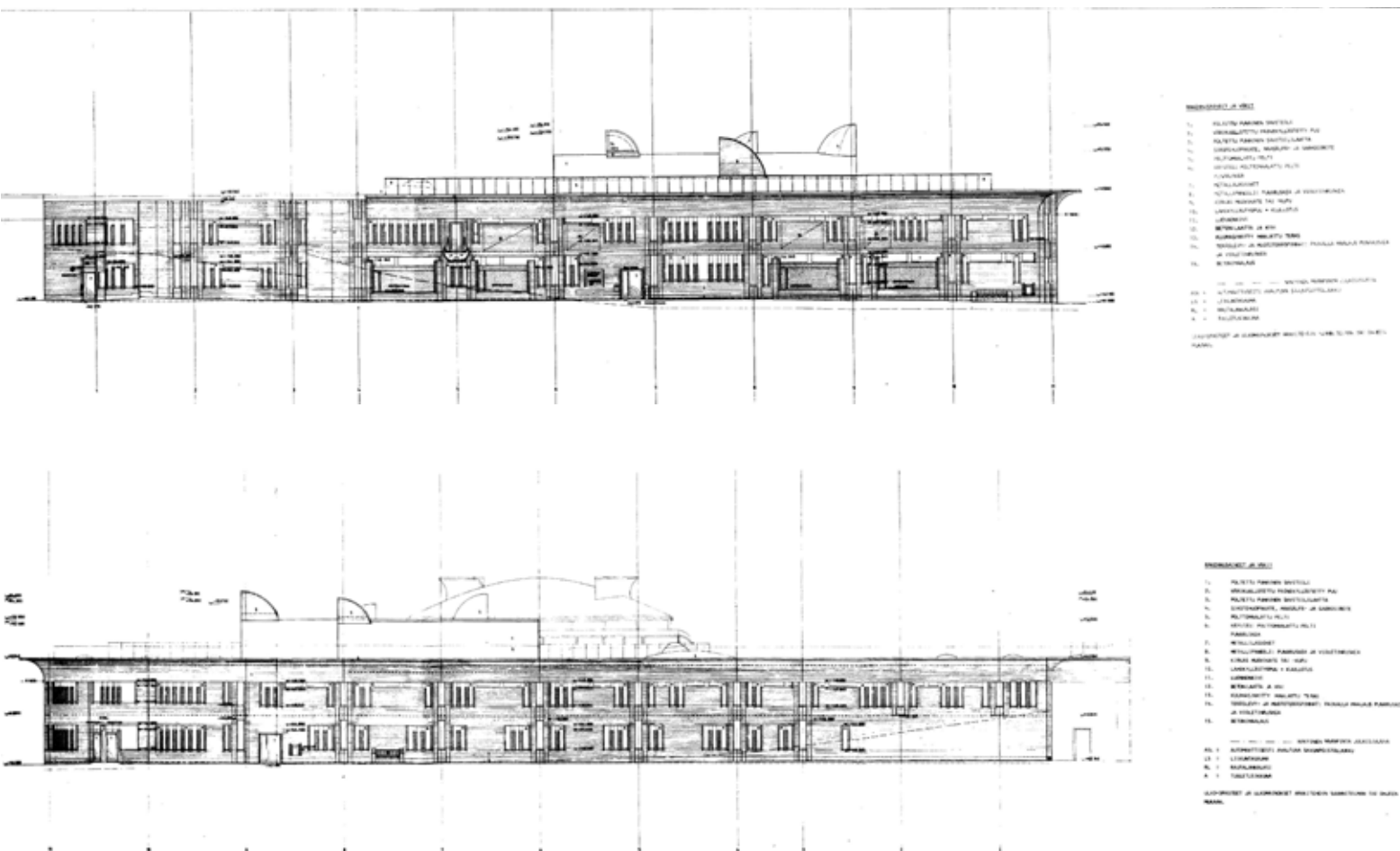
Muusta, 1989. Toimintakeskuksen nuorisotilan kahvilaan on siirretty Pietilän entiseen Branderin kahvilaan suunnittelema sisutus.

Historia

Tampereen vuoden 1966 yleiskaavasunnitelmassa syntyi ajatus Tampereen vanhan kaupunkirakenteen ulkopuolelle rakennettavasta satelliitista. Vuonna 1967 arkkitehtiliitto järjesti asiasta asemakaavakilpailun, jonka voitti arkkitehti Arno Ruusuvuoden ehdotus, johon liittyi keskusakselisunnitelma yleisille rakennuksille. Tämän asemakaavan mukaisesti ryhtyivät arkkitehdit Reima ja Raili Pietilä kehittämään keskusakselia vuosina 1974–1979, ja tämän pohjalta toteutettiin vuonna 1979 vapaa-aika ja seurakuntakeskus sekä keskusakselin toisessa rakennusvaiheessa vuosina 1985–1989 toimintakeskus, johon liittyi myös vuonna 1989 valmistunut Hervannan terveysasema.

Vuonna 2006–2007 liikekeskusta laajennettiin itäpuolelle arkkitehtitoimisto Eero Lahti Oy:n suunnitteleamalla kauppakeskus DUOn kokonaisuudella.

Terveysasemaa kunnostettiin arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy:n vuonna 2004 laatimien suunnitelmien pohjalta.



Terveysaseman julkisivu etelään (ylh.) ja Lindforsinkadulle (alh.) vuoden 1985 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehdit Raili ja Reima Pietilä. Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.

Kirjalliset lähteet

Leskinen, Marja ja Jaakola, Juha, 1998. Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampereen kaupungin kaavoitusyksikkö, Tampere. S. 250

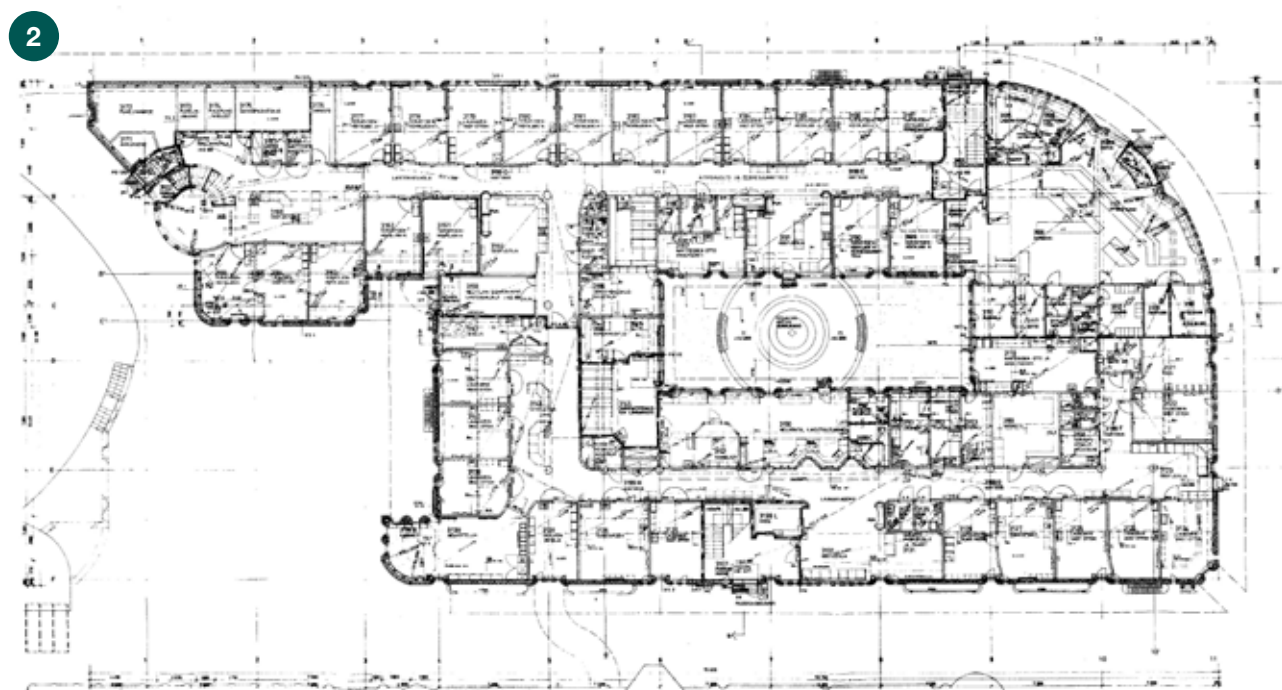
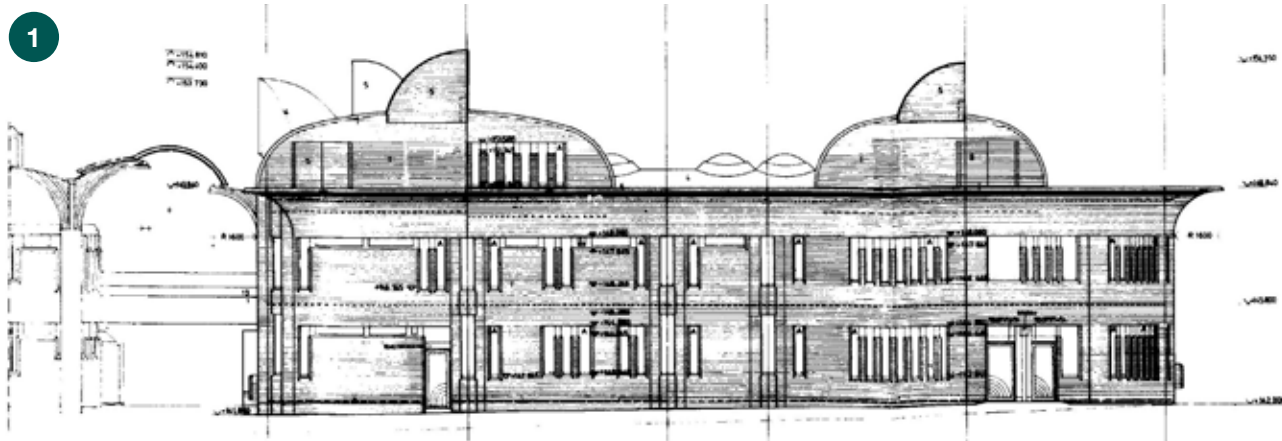
Närhi, Mikko 1993. Hervanta Vuorenpeikkojen maa. Tampereen kaupunki, Tampere.

Närhi, Mikko 2013. Matrix - vuorenpeikon poika. Hervannan tiedotusyhdistys, Tampere.

Seppänen, Jouko 2002. Hervanta arkkitehtuuriopas ehdotus ”925294” erämaasta innovaatioveturiksi. HerPro, Tampere.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen rakennusperinteinen
Historiallinen arvo	sosiaalihistoria
Ympäristöarvo	maisemakokonaisuus maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Arvot: Sosiaalihistoriallinen, rakennustaiteellinen, rakennushistoriallinen ja kaupunkikuvallinen. Arkkitehtien Raili ja Reima Pietilän vuosina 1974–1979 suunnittelema Hervannan keskusakseli edustaa teoriaa kompaktista kaupunkirakenteesta vastapainona puutarhakaupungille. Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö on toteutettu punatiilestä, joka luo kontrastin sekä selkeän oman identiteetin ympäristön betoniarkkitehtuurille. Keskusakselissa sijaitseva toimintakeskus, jossa myös terveysasema sijaitsee, on osa tätä laajempaa maisemakokonaisuutta. Vuonna 1989 valmistunut toimintakeskus edustaa ainutlaatuista, valtakunnallisesti merkittävää yksilöllistä ja laadukasta arkkitehtuuria. Kokonaisuus on säilynyt sekä ulkoisesti että suurelta osin myös sisätiloiltaan käytännössä autenttisena. Terveysaseman sisätiloissa on tallella Pietilöiden suunnittelemaa kiinteää sisustusta.
Arvoluokka	1



1 Terveysaseman julkisivu Insinöörinkadulle vuoden 1985 rakennuspiirustuksissa.

2 Terveysaseman ensimmäisen kerroksen pohjapiirros vuoden 1985 rakennuspiirustuksissa. Suunnittelija arkkitehdit Raili ja Reima Pietilä. Tampereen kaupungin rakennusvalvonta.

3 Hervannan Toimintakeskus, Terveysaseman julkisivu. Kuva: Anna-Leena Lehto 2014



1



2



3



4



5



6

1 Hervannan Toimintakeskuksen lähiympäristöä.

2 ja 3 Hervannan Toimintakeskus, terveysaseman julkisivu.

4 Hervannan Toimintakeskus, keskusaukio.

5 Terveysaseman julkisivun keskikäytävä.

6 Hervannan Toimintakeskus, terveysaseman sisäpiha.

Kuvat: Anna-Leena Lehto 2014

Rakennus: terveysasema



*Hervannan Toimintakeskus,
terveysaseman julkisivu.*

Kuva: Anna-Leena Lehto 2014

Rakennustyyppi	hoitolaitos
Osoite	Insinöörinkatu 38
Nykyinen käyttö	hoitoala
Alkuperäinen käyttö	hoitoala

Kuvaus ja historia

Pietilät aloittivat Hervannan keskusakselin suunnittelun vuonna 1974 ja se rakennettiin kahdessa vaiheessa alkaen vuodesta 1977. Ensimmäisenä valmistui Seurakunta- ja vapaa-aikakeskus syyskuussa 1979. Se käsitti monipuolisten seurakuntatilojen lisäksi laajan valikoiman tiloja erilaisille kulttuuri-, käsityö-, ja liikuntaharrastuksille. Lokakuuhun mennessä valmistui myös liikekeskus, silloiselta nimeltään Hervantakeskus.

Toimintakeskuksen kolme rakennusta – elokuvateatteri, kirjastorakennus ja terveysasema – suunniteltiin ja rakennettiin yhtenä kokonaisuutena. Hervannan toimintakeskuksen sijoitettiin hyvin monenlaisia toimintoja ja palveluita. Kirjastorakennuksen tilaohjelma oli kaikkein monipuolisin: sen seinien sisälle sovitettiin paitsi kirjasto myös paloasema ja poliisiasema, nuorisotila diskoineen, teekkariravintola ja muuta liiketilaa. Elokuvateatterirakennukseen toteutettiin 100- ja 200-paikkaiset salit, joita oli tarkoitus käyttää myös kokoustiloina ja harrastelijateatteritoiminnassa.

Terveysasemarakennukseen sijoitettiin terveysasema eri osastoineen, sosiaalitoimisto ja apteekki. Toimintakeskuksen ideointi aloitettiin vuonna 1978 ensimmäisen rakennusvaiheen ollessa loppusuoralla. Toimintakeskus valmistui vuonna 1989.

Arkkitehtipiirustukset

Toimintakeskuksen arkkitehtuurissa ei juuri hyödynnetty standardiratkaisuja, vaan lähes koko rakennuskompleksi aina perustavanlaatuisista rakenneratkaisuista pieniin detaljeihin saakka suunniteltiin varta vasten kyseistä rakennuskokonaisuutta varten. Osa piirustuksista oli kaikille kolmelle rakennukselle yhteisiä ja osa oli rakennuskohtaisia. Pietilöiden toimistossa laadittiin pääpiirustusten lisäksi myös hyvin suuri määrä muita piirustuksia. Esimerkiksi rakennepiirustuksia tehtiin toimistossa hyvin yksityiskohtaiselle detaljitasolle asti. Rakennedetaljien piirustuksia tarvittiin paljon rakennuksen muodonannon yksilöllisistä ratkaisuista johtuen. Koko rakennuksen pohjakaava- ja leikkauspiirustusten sekä lukuisten pysty- ja vaakaleikkausten lisäksi rakennekuviin lukeutuu muuan muassa useita portaikkojen ja porrasaskelmien, väliseinien, räystäiden, katosten, tuulikaappien, ulkovitriinien, ilmastointilaitteiston osien detaljipiirustuksia sekä monia ikkuna- ja ovisovituskuvia.

Pietilöiden toimistossa suunniteltiin niin ikään rakennuksen ulkopuoliset varusteet ja kalusteet sekä sisätilojen kiinteä sisustus ja kalustus. Toimistossa laadittiin hyvin kattavat ja yksityiskohtaiset kalustussuunnitelmat ja pohjapiirroksineen ja seinäprojektioineen. Edes irtokalusteiden osalta ei tyydytty ainoastaan standardivalmisteisiin huonekaluihin, vaan niitäkin suunniteltiin varta vasten toimintakeskusta ja terveysasemaa varten. Pietilöiden toimistossa Hervannan toimintakeskuksen suunnitteluun osallistui Raili ja Reima Pietilän lisäksi ainakin viisitoista työntekijää, muun muassa Pietilöiden tytär Annukka Pietilä.

Rakennuslupaa haettiin ensimmäistä kertaa jo vuonna 1984. Ensimmäiset pääpiirustukset on päivätty 29.6.1984 ja lupaa on haettu 10.8.1984. Rakennuslupa myönnettiin 14.9.1984. Tässä vaiheessa ei kuitenkaan ryhdytty vielä rakentamaan. Seuraavien noin puolentoista vuoden kuluessa suunniteltiin tehtiin vielä sen verran muutoksia, että 24.1.1986 haettiin uutta rakennuslupaa toisille pääpiirustuksille, jotka olivat valmistuneet 25.10.1985. Terveysasemarakennuksen suunnittelu oli jo varsin pitkällä rakennuslupien hakuvaiheessa. Kunnallisten terveysasemien rakennushankkeillehan oli haettava lääkintöhallituksen hyväksyntä jo hanke- ja esisuunnitteluvaiheessa. Ensimmäisillä ja toisilla rakennuslupapiirustuksilla ei ollut ratkaisevanlaatuisia eroja, vaan tilaohjelma ja sen yksityiskohdat pysyivät pääpiirteissään ennallaan. Enimmäkseen suunniteltiin tehdyt muutokset liittyivät tilojen mittasuhteiden ja keskinäisten kulkureittien melko vähäisiin muutoksiin.

Suurimpia muutoksia olivat siipiosan päässä sijaitsevien, toisen kerroksen sosiaalitöimistöön johtavien portaiden sijoittuminen. Ne oli alun perin sijoitettu pyöreää ulkoseinää vasten, mutta siirretty jälkimmäisissä piirustuksissa peilikuvamaisesti sisemmälle rakennukseen. Myös Lindforsinkadun puoleiseen rappukäytävään tehtiin muutoksia: ensimmäisissä piirustuksissa sen kautta olisi ollut kulku sisäpihalle, jonne oli suunniteltu vesialtaan, suihkukaivon ja veistoksen lisäksi

polkupyöräkatos. Sittenkin tämä kulkuyhteys poistettiin. Apteekin tiloissa laboratorion ja työhuoneiden kokoa ja muotoa muutettiin. Ensimmäisessä kerroksessa tehtiin lisäksi pieniä muutoksia hallinnollisten tilojen sisäisessä jäsentelyssä. Toisessa kerroksessa muutettiin kuntosalin ja siihen liittyvien aputilojen keskinäistä mitoitus siten, että salin kokoa kasvatettiin.

Terveysasemarakennus ja kirjastorakenne muistuttavat toisiaan. Niissä on käytetty samoja muotoaiheita ja ikkunamalleja, joskin kirjastorakennuksen muotovalikoima on laajempi oletettavasti sen monipuolisesta tilaohjelmasta johtuen. Elokvateatterirakennuksessa ei sen käyttötarkoituksesta johtuen ole juurikaan ikkunoita ja myös rakennusmassan osalta se poikkeaa vapaamuotoisuudessaan muista kahdesta.

Terveysaseman julkisivut on toteutettu lähes täysin rakennuspiirustusten mukaisina. Ne ovat myös säilyneet erinomaisesti alkuperäisasussaan. Ainoita tehtyjä muutoksia ovat seinustoilla sijainneiden kiinteiden penkkien purkaminen ja kohdetta varten suunniteltujen roska-astioiden vaihtaminen uusiin standardivalmisteisiin roska-astioihin. Lisäksi sisäpihan puolelle on asennettu kaksi ilmalämpöpumppua.

Rakennuslupapiirustuksiin liittyvät julkisivupiirustukset eivät tee oikeutta rakennukselle, jonka pohjamuoto on vaihteleva ja julkisivun käsittely plastinen. Piirustuksista käyvät kuitenkin ilmi julkisivun perusjäsentely ja materiaalit. Pääasiallisena verhoumateriaalina on poltettu punainen savitiili. Ikkunoiden puitteet ovat tummanruskeaksi kuullotettua painekyllästettyä mäntyä. Ulko-ovet karmeineen ovat joko messinkiä ja lasia tai musteen siniseksi maalattua terästä ja lasia. Räystäät ovat siniseksi muovipinnoitettua peltiä. Katolla ilmastointihormien kaareviksi muotoillut yläosat ja säleiköt ovat siniseksi polttomaalattua peltiä, samoin tynnyriholvien vesikaton alareunat. Muilta osin katemateriaalina on tumma sirotehuopakate (maasälpä- ja gabrosirotetta). Siniseksi maalattua peltiä ovat myös ikkunoiden vesipellit, vitriinien metalliosat sekä rakennuksen seiniin kiinnitetyt varusteet, joita esitellään tuonnempana lähemmin. Julkisivujen värimaailmaksi hahmottuu siis tiilenpunainen, puuosien ja messingin ruskeat sävyt sekä muiden metalliosien sininen. Materiaali- ja värivalikoima on rakennusajankohdalle tyypillinen.

Rakennuksen betoninen sokkeli on verhottu tiililaatoilla, joten seinäpinta näyttää nousevan suoraan maasta. Voimakkaasti ulospäin kaartuvat räystäät puolestaan häivyttävät katon näkyvistä. Tiilimuuri räystäineen onkin visuaalisesti hallitsevin osa julkisivuja, etenkin, kun aukotukset jäävät pinta-alaltaan huomattavasti pienemmiksi. Rakennus on pohja-alaltaan melko laaja, mutta vain kahden kerroksen korkuinen, joten fasadit ovat voimakkaan horisontaaliset niiltä osin, kun seinälinja on suora. Kerrosten ikkunoista muodostuvat selkeät vaakalinjat vahvistavat tätä vaikutelmaa.

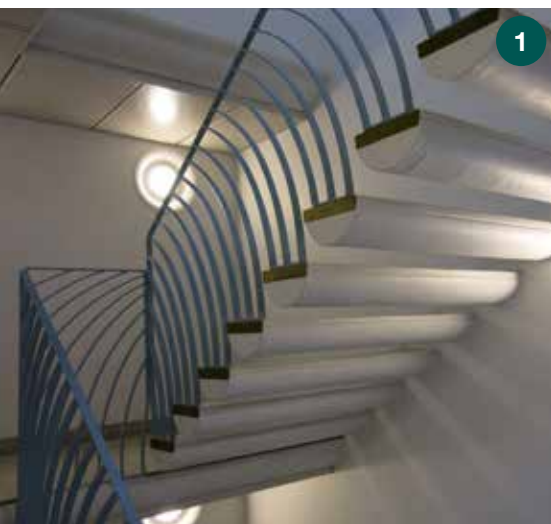
Rakennusmassojen mataluus on yksi keskusakselin peruseriaatteita. Pietilä kirjoitti, että arkkitehtonisen akselin tuli olla hyvin painokas sommitelma. Sen on ”maattava tilassa raskaasti kuin tukki vedessä”.

Matalien rakennusmassojen jono sopeutui lähiympäristössä säilyneiden kallioleikkausten ja metsäluonnon mittakaavaan ja synnytti mielikuvia peruskalliosta ja juurtuneisuudesta maastoon.

Pilareiden muodostama moduulijako näkyy julkisivuissa ja sitä on tehostettu tiiliverhouksen plastisella muotoilulla. Pilari-ikkunoiden kohdalla seinäpinnassa on koko julkisivun korkuiset syvennykset. Niiden pyöristetyt reunat muodostavat ikään kuin pilasterit ikkunoiden molemmin puolin. Ne toimivat tavallaan sisäpuolisten pilarien heijastuksena ulospäin. Nämä säännönmukaisina toistuvat vertikaali-aiheet jakavat julkisivut muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta tasaleveisiin vyöhykkeisiin, tasapainottavat fasadien horisontaalisuutta ja ryhdistävät julkisivun ilmettä. Tiilipilarit muodostavat erityisen voimallisen elementin niissä kohdissa julkisivua, joissa niitä on lähekkäin sijoitettuna useita ja ne ulottuvat koko rakennuksen korkuisina räystäslinjaan saakka. Näin on esimerkiksi Insinöörinkadun ja kävelykadun kulmassa sekä keskusaution puolella siipiosassa ja erityisesti kabinetin ja ruokasalin ulokkeen muodostamassa kulmatornissa.

Tiilestä muurattujen muotojen pyöreys toistuu rakennusosien massoittelessa, pyöristetyissä kulmissa ja runsaasti käytetyissä pilastereissa. Se kertaantuu myös keskusaution puoleisen parvekkeen seinän, ilmasillan, kävelykadun ulkovitriinien seinien, roska-astioiden tiiliseinäkkeiden, parvekkeiden kaiteiden ja penkkien tiilirunkojen muotoiluissa.

Terveysaseman ja koko toimintakeskuksen estetiikassa on hyödynnetty teemamuotoa, joka toistuu yhä uudelleen rakenneosien muodoissa ja detaljien muotoiluissa. Teemamuotona on neljännesympyrä tai sitä läheisesti muistuttava muoto, jonka mittasuhteet saattavat hieman vaihdella. Kantavan rakenteen pilarien poikkimuoto on ulkoseinien tasossa teemamuotoinen, samoin keskusaution puoleisen parvekkeen pohja. Eksteriööreissä teemamuodon käyttö on erityisen runsasta. Kuten tilaura muodostuu tilasta ja miinustilasta, myös teemamuoto saattaa esiintyä sekä positiivisena että negatiivisena, toisen kaarimuodon rajaamana tyhjänä tilana. Teemamuoto toistuu esimerkiksi ovien kaari-aiheiden rajaamana, ilmastointihormien säleiköissä ja savunpoistoikkunoiden muodoissa. Negatiivisena se esiintyy muun muassa räystäiden kaarissa, ulkovalaisimien varsien rajaamina ja talotikkaiden askelrautojen muotoiluissa. Voidaan ajatella että myös paljon käytetyt puoliympyrämuodot ovat teemamuodon ”tuplaesiintymiä”. Niitä löytyy esimerkiksi tiilipilasterien poikkileikkausmuodoista, terveysaseman ja kirjastorakennuksen välisen kaksipuolisen räystäskatoksen aukotuksissa ja jopa roska-astioiden suuaukoissa. Myös elokuvateatterin ja kirjastorakennuksen julkisivuissa teemamuoto toistuu näkyvillä paikoilla. Mainittakoon vielä, että toimintakeskuksessa on vastaavankaltainen teemamuoto, joka muistuttaa hieman lehteä tai tylpistä kulmistaan pyöristettyä vinoneliötä.



1 Terveysaseman pääportaikko

2 Terveysaseman E-neuvolan käytävä

4 Terveysaseman kuntosali

6 Terveysaseman sosiaalitoimiston odotustila

3 Terveysaseman pääaula ja odotustila

5 Terveysaseman lastenneuvolan odotustila

7 Terveysaseman potilastoimisto

Kuvat: Anna-Leena Lehto 2014



PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

2020